

Rigsombudsmanden
på
Færøerne

Beretning

1993

Rigsombudsmanden
på
Færøerne

Beretning 1993

*Publikationen kan købes hos
boghandleren eller hos*

STATENS INFORMATION

Postboks 1103
1009 København K

Tlf. 33 37 92 28 (9-16)

Fax 33 37 92 99

trykt på genbrugspapir

ISBN 87-601-3734-7
Stougaard Jensen/København
Sm 02-3

Pris kr. 85,- inkl. moms

INDHOLDSFORTEGNELSE

Forord.	1
1. Geografi og Historie.	2
1.1. Geografi	2
Areal	2
Undergrund	2
Klima	2
Plantevækst	3
Dyreliv	3
Fisk og hvaler m.v.	3
1.2. Historie	3
2. Politiske og administrative forhold.	5
2.1. Statsretslige forhold	5
Særanliggender	5
Fællesanliggender	7
Fællesanliggender administreret af hjemmestyret (hjemmestyrelovens § 9)	7
Forholdet til udlandet	8
Deltagelse i internationale organisationser	9
2.2. Færøernes Lagting	10
Lagtingets sammensætning	11
Norderøernes valgkreds	11
Østerø valgkreds	11
Nordstrømø valgkreds	11
Sydstrømø valgkreds	11
Vågø valgkreds	11
Sandø valgkreds	11
Suderø valgkreds	12
Lagtingssekretariatet	12
2.3. De politiske partier	12
Folkeflokk	13
Sambandspartiet	14
Socialdemokratiet	14
Selvstyrepartiet	15
Det republikanske parti	16
Kristeligt Folkeparti, Færøernes Fremskridts- og Fiskeriparti	17
2.4. Folketingsvalg	18
Folketingsmænd	18

INDHOLDSFORTEGNELSE

2.5. Færøernes landsstyre	18
2.6. Administration	19
Landsstyrets administration	19
Lovafdelingen	19
Kultur- kirke- og undervisningsafdelingen	20
Økonomisk afdeling	20
Fiskeri- og erhvervsafdelingen	20
Social- og sundhedsafdelingen	20
Løn- og personaleafdelingen	20
Institutioner under landsstyret	20
Økonomi, Statistik, Skatter/Afgifter	20
Social, Sundheds, Veterinær	21
Undervisning, Kultur, Radio/TV	21
Trafik, Kommunikation, Byggeri/Bolig	21
Arbejdsmarkedet	22
Landbrug, Industri	22
Øvrige	22
Institutioner under staten	22
Rigsombudet	22
Øvrige statslige institutioner	23
Færøernes Kommando	23
Flyvestation Tórshavn	23
Præster	24
2.7. Kommunale forhold	24
Antal kommuner	24
Valg til kommunestyret	25
Den kommunale styrelsesordning	26
Kommunale opgaver	27
3. Befolknings og Boligforhold.	29
3.1. Indledning	29
3.2. Befolkningens størrelse og geografiske fordeling	29
3.3. Befolkningens bevægelser	31
3.4. Befolkningens fordeling på alder, køn og ægteskabelige stilling	33
3.5. Vielser og skilsmisser	34
3.6. Boligforhold	34
4. Erhvervs- og Arbejdsmarkedsforhold.	36
4.1. Befolkningens Erhvervsforhold	36
4.2. Ejerformer og Erhvervslivets Geografiske Fordeling	38
Ejerformer	38
Erhvervslivets geografiske fordeling	39

INDHOLDSFORTEGNELSE

4.3. Fiskeri, Fiskeindustri og Fiskeopdræt m.v.	40
Indledning	40
Internationale reguleringer og fiskeriaftaler	41
Fiskeriinspektion og redningstjeneste	43
Sammensætningen af fiskerflåden	43
Finansiering af fiskefartøjer	45
Færøske skibes fangster	47
Fangster ved Færøerne	49
Fangsttryk og fangstregulering	51
Fiskeristøtte	53
Fiskernes aflønning	54
Fiskerflådens driftsresultater	56
Fiskeindustri	57
Fiskeopdræt	58
Offentligt tilsyn	60
Fangst i øvrigt	61
4.4. Landbrug	62
Produktionen af landbrugsvarer	62
Offentligt tilsyn m.v.	62
4.5. Håndværk, Industri, Bygge- og anlægsvirksomhed	63
De industrielle forudsætninger	63
Virksomheder og lønudbetalinger	64
Bygge- og anlægsaktiviteten	64
Finansiering af industri og håndværk m.v.	65
Landets Udviklingskontor	66
4.6. Handel, Service og Transport	67
Handel og service	67
Transport m.v.	68
Virksomheder og lønudbetalinger	68
4.7. Finansieringsvirksomhed	69
Penge- og valutaforhold	69
Penge- og kapitalmarkedet	70
Danmarks Nationalbank	70
Pengeinstitutter m.v.	71
Obligationsudstedende institutter	73
Kapitalforvaltende institutter	73
Offentlige institutioner	73
Færøernes Landsbank	74
4.8. Forsikringvirksomhed	75
4.9. Arbejdsmarkedsforhold	77

INDHOLDSFORTEGNELSE

Indledning	77
Det private arbejdsmarked	77
Det offentlige arbejdsmarkedsordninger	79
Generelle arbejdsmarkedsordninger	80
4.10. Lønninger og Priser	82
Lønninger	82
Priser	83
5. Økonomi.	85
5.1. Indledning	85
5.2. Nationalregnskabet for Færøerne	85
Den økonomiske udvikling - i hovedtræk	85
Produktionen	86
Forbrug, opsparing og investeringer	88
5.3. Udenrigsøkonomi	90
Færøernes handels- og valutapolitiske stilling	90
Handelsaftalen mellem EF og DK/Færøerne	93
Handelsbalancen	95
Import	97
Betalingsbalancen	98
Udlandsgælden	99
6. Offentlige Finanser.	101
6.1. Indledning	101
6.2. Statens udgifter m.v. på Færøerne	101
Tilskudsreformen pr. 1. januar 1988	101
Statens drifts- og anlægsudgifter	102
Statens o.a. offentlige institutioners udlån og garantier	103
6.3. Landskassens Økonomi	104
Indledning	104
Landskassens indtægter	105
Landskassens drifts- og anlægsudgifter	106
Landskassens udlån og garantier	107
Det samlede landskassebudget	108

INDHOLDSFORTEGNELSE

6.4. De Færøske Udlånsfonde	108
6.5. Kommunernes Økonomi	109
6.6 Det samlede Offentlige Økonomi	111
Byrdefordelingen mellem staten og hjemmestyret	111
Udgifterne fordelt på formål	112
7. Skatter og Afgifter.	113
.....	
7.1. Indledning	113
7.2. Direkte Skatter	113
Personbeskatning	113
Personlige skatteydere og skattepligtige indkomster	116
Selskabsbeskatningen	117
Rente- og udbyttebeskatning	118
Vejskat (motorafgift)	119
Dobbeltbeskatning	119
Udskrevne skatter	120
7.3. Indirekte Skatter	121
MVG (moms)	121
Produktionsafgifter	121
Registreringsafgift (motorkøretøjer)	121
Andre punktafgifter	122
Optrævede afgifter	122
7.4. Skatte- og Afgiftstrykket	123
8. Samfærdsel og Kommunikation m.v.	124
8.1. Indledning	124
8.2. Veje og Vejtransport	124
Vejnettet	124
Antallet af motorkøretøjer	125
8.3. Havne og Skibsfart	126
Havneudbygningen	126

INDHOLDSFORTEGNELSE

Skibsflåden	127
Søtransport	128
8.4. Luftfart	128
8.5. El-forsyning	130
8.6. Telekommunikation	130
Teleforhold	130
Indenlandsk telekommunikation	131
Telekommunikation med udlandet	132
Kystradiotjenesten	133
8.7. Postvæsen	133
9. Sociale Forhold.	134
9.1. Indledning	134
9.2. De enkelte ydelser	135
Dagpenge ved sygdom, fødsel og ulykkes tilfælde	135
Hjælp efter forsorgsloven	136
Børnetilskud	137
Isoleringsstilskudslån til pensionister	137
Vederlag for pasning af plejepatienter i hjemmet	137
Sygekasser	137
9.3. Institutioner	139
9.4. Finansieringen af de sociale ydelser	141
10. Sundhedsvæsen.	142
10.1. Indledning	142
10.2. Den Primære Sundhedstjeneste	142
Kommunelægeordningen	142
Skolelægeordningen	142
Sundheds- og hjemmesygeplejerskeordningen	143

INDHOLDSFORTEGNELSE

Tandlægeordningen	143
Apotekervæsenet	143
10.3. Sygehusvæsenet	145
Indledning	145
Sygehusenes administration	149
Jordemodervæsenet	149
10.4. Landslægen	149
10.5. Finansiering	149
11. Undervisningsvæsen	150
11.1. Indledning	150
Hvad undervisningsvæsenet omfatter	150
Særanliggende og fællesanliggende	150
Administration af undervisningsvæsenet	150
11.2. Grunduddannelser m.v.	151
Folkeskolen	151
Privat skole	152
11.2. Gymnasier og HF	152
Specialundervisning	153
11.3. Videregående Uddannelser	154
Fróðskaparsetur Føroya (Det færøske Universitet)	154
Færøernes seminarium	156
Efteruddannelse af folkeskolelærere	157
Færøernes sygeplejeskole	157
11.4. Erhvervsuddannelser	158
Maskinskole	158
Tekniske skoler	158
Navigationsskoler	159
Handelsskole	159
11.5. Anden Undervisning	160
11.6. Uddannelsesstøtte	160

INDHOLDSFORTEGNELSE

12. Rets- og Politivæsen samt Overøvrighed.	161
12.1. Færøernes Retsvæsen	161
12.2. Færøernes Politivæsen	162
Politiets opgaver	162
Personaleforhold	163
Den frie kriminalforsorg	163
Kriminalitet	164
Narkotika	164
Færdsel	164
Anden særlovgivning	165
Politiets regelgrundlag	165
12.3. Færøernes Overøvrighed	166
Indledning	166
Indgåelse- og opløsning af ægteskab	166
Børnebidrag	167
Adoption	167
Umyndiges retshandler	167
Ægtepagter	167
Navnesager	168
Fri proces	168
Indfødsret (Statsborgerskab)	169
13. Kirkeliv.	170
13.1. Folkekirken	170
13.2. Organisationer og Foreninger Tilsluttet Folkekirken	172
K.F.U.K. og K.F.U.M.	172
Indre Mission	172
Det kirkelige missionsforbund	173
13.3. Kristne Trossamfund Uden for Folkekirken	173
Brødremenigheden	173
Den katolske kirke	173
Frelsens hær	174
Pinsemenigheden (Hvítusunnusamkoman)	174
Syvendedags adventisterne	174
Jehovas Vidner	175
Filadelfia-menigheden	175

INDHOLDSFORTEGNELSE

13.4. Andre Trossamfund	175
Bahá'í troen	175
14. Kulturelle forhold.	176
Radio	176
Fjernsyn	176
Aviser	177
Bogudgivelser	178
Biblioteksvæsen	178
Landsarkivet	179
Museum	180
Nordens Hus	181
Teatervirksomhed	182
Musikliv	183
Kunst	183
Idræt	185
Ítróttarsamband Føroyar (ÍSF)	185
Dansk-færøsk Kulturfond	185

INDHOLDSFORTEGNELSE

Bilag.

Bilag 1.	Oversigt over formænd/borgmestre for de færøske kommuner	187
Bilag 2.	Befolkningsudviklingen i 1992 i de enkelte kommuner	188
Bilag 3.	De samlede bruttoinvesteringer på Færøerne 1985-1990	189
Bilag 4.	Færøernes fiskekvoter i fremmed søterritorium og fremmede landes fiskekvoter ved Færøerne, 1991-1993.	190
Bilag 5.	Færøernes eksport 1985 og 1988-1992	193
Bilag 5 a.	IMF's Memorandum om økonomisk politik (marts 1993)	194
Bilag 5.b.	Aftale af 6. oktober 1992 mellem den danske regering og det færøske landsstyre.	209
Bilag 5.c.	Aftale af 1. februar 1993 mellem den danske regering og det færøske landsstyre.	211
Bilag 6.	Bestemmelserne i handelsaftalen mellem EF og Danmark/Færøerne om toldfri adgang til EF for færøske fiskeprodukter	215
Bilag 7.	Specifikation af statens udgifter på Færøerne (netto) i 1991-1993.	216
Bilag 8.	Undervisningsvæsenets driftsudgifter 1987-1991.	217
Bilag 9.	Antal elever udskrevet fra folkeskolen, højere uddannelser og erhvervsuddannelser 1988-1992.	218
Bilag 10.	Oversigt over anmeldte overtrædelser af straffeloven 1988-1992.	219
Bilag 11.	Oversigt over andre anmeldelser til kriminalpolitiet samt over politiets virksomhed i øvrigt i årene 1988-1992.	220
Bilag 12.	Behandlingsmåden for straffesager og andre lovovertrædelser (1988-1992).	221

F O R O R D

I en årrække udgav Færøernes landsstyre og Rigsombudsmanden på Færøerne i fællesskab en årbog om færøerne, som indeholdt en beskrivelse i tekst og tal af de færøske samfundsforhold i det forløbne år.

Som forudsat i hjemmestyreloven har det færøske hjemmestyre efterhånden overtaget det administrative ansvar på langt de fleste områder og i 1988 ændrede man et stort antal statslige tilskud til en samlet statslig bloktilskudsordning til det færøske samfund. Sammen med de senere års stærke udbygning af landsstyrets egne institutioner har disse forhold gjort det naturligt, at landsstyrets statistiske afdeling (Hagstovan) selv udgiver en færøsk årbog. Denne færøsk sprogede årbog, som indeholder omfattende statistiske oplysninger, er udgivet i 1990 og 1991.

Det er opfattelsen, at der - ikke mindst i Danmark og de øvrige nordiske lande - er brug for en mindre omfattende a'jour ført samfundsbeskrivelse af Færøerne, og Rigsombudet har derfor siden 1989 udgivet årsberetninger, af et indhold svarende til den nærværende for 1993.

Det er Rigsombudets håb, at disse årsberetninger vil kunne fungere som et nyttigt opslagsværk og samtidig give læseren en rimeligt dækkende beskrivelse af de færøske samfundsforhold.

Rigsombudsmanden på Færøerne

Bent Klinte

1. GEOGRAFI OG HISTORIE.

1.1. Geografi.

Færøernes beliggenhed i det nordlige Atlanterhav er isoleret, idet der er godt 300 km til det nærmeste beboede område, Shetlandsøerne. Til Island er afstanden ca. 450 km og til Norge ca 675 km, mens sejlafstanden til København er ca. 1500 km.

Færøernes befolkning udgjorde pr. 1. januar 1992 ialt ca. 47.300 personer. Heraf boede ca. 16.200 i Tórshavn (incl. Argir) og knapt 5.000 i Klaksvík, som er den næststørste by.

Areal

Færøerne består af 18 øer adskilt af smalle sund. 16 af øerne er beboede. Det samlede areal er på 1399 km². Den største af øerne er Streymoy (373,5 km²) med hovedstaden Tórshavn.

Fra Færøernes nordligste punkt til det sydligste punkt er der en afstand på 113 km, og afstanden øst-vest er 75 km. Øernes højeste punkt er 882 m. Landet ligger gennemsnitlig mere end 300 m over havoverfladen. Den samlede kystlinie er 1117 km.

Undergrund

Færøerne er en del af det nordatlantiske basaltområde, der iøvrigt omfatter Nordøstirland, Vestskotland, Island, Jan Mayen samt dele af Øst- og Vestgrønland.

De mange stejle klippesider ud mod havet, viser ofte, hvordan bjergarterne er opbygget. De horisontale lag består af grå basalt, dannet af lava fra tertiærtidens vulkaner, og af den blødere, rødbrune tuf, som stammer fra de sammenpressede rester af den mægtige askeregn, som er gået forud for vulkanudbrudene. Tynde kullag er rester af sumpskove fra tiden mellem de vulkanske udbrudsperioder. Senere har istidens gletchere omskabt landet, der engang var et plateau, til det ørige med høje fjelde, dybe dale og snævre fjorde.

Klima

Klimaet er udpræget oceanisk, idet det er fugtigt, ustadigt og stormfuldt.

Golfstrømmen medfører, at der ikke er stor temperaturforskel mellem vinter og sommer. I Tórshavn er gennemsnitstemperaturen således i koldeste og varmeste måned henholdsvis 3 C og 10 C.

Den korteste dag er 5 timer og den længste dag 19½ time.

Plantevækst

Plantevæksten er sparsom, præget af øernes beliggenhed og klima. På de lavereliggende skrænter vokser græs, mens lyng er fremherskende på hederne og bakkerne. Der er ingen naturlig træ- eller buskvækst. Vandet langs kysten er næringsrigt, og der gror tætte, brune tangskove. Kun 6% af landet er opdyrket, resten tjener til græsning af får.

Dyreliv

På grund af øernes isolerede beliggenhed er dyrelivet ret sparsomt. Der findes en bestand på ca. 70.000 får, som tidligere var grundlaget for beboernes eksistens. Derudover findes en del kvæg og heste. Bortset fra mus og rotter er haren det eneste fritlevende landpattedyr (indført fra Norge omkring 1855). Der er et rigt fugleliv, især af søfugle.

Fisk og hvaler m.v.

I elve og søer kan der fanges havørred og enkelte steder fjeldørred og laks.

Blandt de kendteste fiskearter i havet omkring Færøerne kan nævnes torsk, kuller, sej, rødfisk, brosme, lange og blåhvilling samt fladfisken helleflynder, rødtunge og rødspætte.

Foruden fisk er der sæler og hvaler i farvandene omkring Færøerne. Grindehvalerne, der kommer i flokke på op til flere hundrede dyr, er genstand for en traditionsrig jagt.

1.2. Historie

Irske munke var de første, der - formentlig i det 8. århundrede - opdagede og bosatte sig på Færøerne, og sandsynligvis var det dem, der medbragte de første får. Man regner med, at Færøerne betyder "fåreøerne". Vor tids færing er efterkommere af nordboerne, som begyndte at slå sig ned på øerne omkring år 800.

Kristendommen blev indført omkring år 1000. Omkring år 1035 ophørte øernes uafhængighed, og Færøerne blev norsk skatland. Fra 1380 var Færøerne sammen med Norge forenet med Danmark i mere end 400 år. I 1814, da den dansk-norske union blev ophævet, forblev Færøerne forenet med Danmark, ligesom Island og Grønland. Færøerne fik i 1816 status som et amt i det danske kongerige.

Allerede omkring år 900 etablerede nordboerne en lovgivende og dømmende forsamling, Lagtinget, der anses for at være Europas ældste fortsat fungerende parlament. Lagtinget blev ophævet i 1816 og genoprettet i 1852, dog stort set kun med rådgivende funktion.

Handelen mellem Færøerne og omverdenen var i flere hundrede år et kongeligt monopol. Ved den kongelige enehandels ophør i 1856 åbnedes døren til omverdenen. Denne liberalisering af handelen havde stor betydning for overgangen fra naturalie- til pengeøkonomi, og til fremvæksten af et færøsk erhverliv.

Senere i det 19. århundrede voksede en færøsk nationalbevægelse frem, der primært sigtede imod at bevare færøsk sprog og kultur.

Den nationale vækkelse resulterede i stiftelsen af de første politiske partier på Færøerne i 1906. Det ene parti, Selvstyrepartiet, ønskede, at det færøske folk skulle have større indflydelse på egne anliggender. Det andet parti, Sambandspartiet, ønskede at bevare de bestående forhold indenfor rigsfællesskabet.

Landbruget, som i århundreder havde været hovederhvervet, måtte før århundredeskiftet vige pladsen til fordel for fiskeriet, som i dag indtager den helt dominerende rolle.

Under anden verdenskrig blev Danmark besat af tyskerne og Færøerne af briterne, og Færøerne blev derved afskåret fra dansk myndighedsudøvelse. Man etablerede derfor en midlertidig styrelsesordning, hvorefter Lagtinget sammen med amtmanden overtog den fulde lovgivende magt. Da krigen sluttede, stod det klart, at en tilbagevenden til den tidligere status som dansk amt var udelukket. I erkendelsen heraf blev der optaget forhandlinger med den danske regering og med den danske rigsdag, og disse forhandlinger resulterede i 1948 i etableringen af en hjemmestyreordning for Færøerne.

2. POLITISKE OG ADMINISTRATIVE FORHOLD

2.1. Statsretlige forhold.

Ifølge lov om Færøernes hjemmestyre er Færøerne inden for lovens rammer et selvstyrende folkesamfund i det danske rige. Hjemmestyrets organer er Lagtinget (den lovgivende forsamling) og landsstyret, som er den udøvende myndighed (regering). Hjemmestyreloven anerkender det færøske sprog og det færøske flag. Færøerne er en del af det danske valutaområde, og møntenheden er således den samme som i Danmark. Loven opdeler sagsområderne vedrørende Færøerne i særanliggender, hvor Færøernes Lagting har den lovgivende og Færøernes landsstyre den udøvende myndighed, og fællesanliggender, der administreres af rigsmyndighederne efter dansk lovgivning.

I henhold til hjemmestyrelovens § 9 er administrationen af fællesanliggender dog i vidt omfang overgået til det færøsk hjemmestyre.

Særanliggender.

Efter hjemmestyrelovens § 2 betragtes en række sager og sagsområder, der er opført på lovens bilag A, principielt som særanliggender med den virkning, at hjemmestyret eller rigsmyndighederne kan bestemme, at de overgår til hjemmestyret. Heraf følger, at de udgifter, der er forbundet med overtagelsen af området, afholdes af de færøske myndigheder.

Indtil nu har hjemmestyret overtaget følgende sagsområder med hjemmel i hjemmestyrelovens § 2:

1. Færøernes egen styrelsesordning.
Hele området er overtaget som særanliggende.
2. Kommunale forhold.
Hele området er overtaget som særanliggende.
3. Bygnings- bolig- og lejespørgsmål. Folkeregister.
Hele området er overtaget som særanliggende.
4. Sundhedsvæsen.
Apotekervæsenet og sundhedsvedtægterne (miljøsager) er overtaget som særanliggende.
(Resten af sundhedsvæsenet er fortsat et fællesanliggende).
5. Den offentlige forsyning. Arbejdsforhold.
Lovpligtig ulykkesforsikring, arbejdere, arbejdsforhold, lærlinge, medhjælper og ferie er overtaget som særanliggende.
(Den offentlige forsyning er fortsat et fællesanliggende).
6. Direkte og indirekte skatter.
Hele området er overtaget som særanliggende.

7. Finansvæsen.
Hele området er overtaget som særanliggende.
8. Godkendelse af havneafgifter.
Området er overtaget som særanliggende.
9. Skolevæsen.
Folkehøjskolen og navigationsskolerne er overtaget som særanliggende.
Endvidere er gymnasiet, HF-kurset og Det færøske Akademi (Akademia Færoensis) særanliggende. Resten af skolevæsenet er fortsat et fællesanliggende.
10. Arkiver, biblioteker, museer.
Hele området er overtaget som særanliggende.
11. Bygnings- og naturfredning.
Hele området er overtaget som særanliggende.
12. Havne, trafikvæsen m.v.
Hele området bortset fra kystradiotjenesten, herunder den maritime nød- og sikkerheds-tjeneste, er overtaget som særanliggende.
13. Landbrug, fiskeri m.v.
Hele området er overtaget som særanliggende.
14. Forlystelser m.v.
Hele området er overtaget som særanliggende.
15. Produktion, handel m.v.
Hele området er overtaget som særanliggende.
16. Tinglysning, ekspropriation m.v.
Hele området er overtaget som særanliggende.

Navnelovgivningen blev den 1. januar 1992 overtaget som et særanliggende.

Efter hjemmesstyrelovens § 3 afgøres det ved nærmere forhandling om og i hvilket omfang de sagsområder, der er opført på liste B (folkekirken, politiet, råstoffer i undergrunden, radio, luftfart, jordfonden og import- og eksportkontrol) kan blive færøske særanliggender. Heraf er radio (med undtagelse af spørgsmål med relation til internationale aftaler), jordfonden og import- og eksportkontrol overtaget som særanliggender. I december 1992 blev der indgået aftale mellem regeringen og landsstyret om overtagelse af området Råstoffer i Undergrunden.

Hovedparten af de overtagne områder administreres af landsstyret med hjemmel i lagtingslove. Af praktiske grunde administreres enkelte områder dog af statslige myndigheder på landsstyrets vegne. Således føres motorregistret og skibsregistret af landfogeden (politimesteren), tinglysningsvæsenet forestås af Sorenskriveren (dommeren), der ligeledes er den stedlige overformynder.

Fællesanliggender.

Anliggender, der ikke er overtaget af det færøske hjemmestyre som særanliggender, er fællesanliggender og varetages som udgangspunkt af rigsmyndighederne.

Dette hovedprincip er dog i væsentligt omfang modificeret med hjemmel i hjemmestyrelovens § 9, der bestemmer, at hjemmestyret efter forhandling kan overtage administrationen af fællesanliggender, jf. nedenfor. Blandt de vigtigste fællesanliggender er udenrigs-, sikkerheds- og retsspørgsmål samt skole-, social- og sundhedsområderne. Som statsinstitutioner på Færøerne kan nævnes rigsombudet, skibstilsynet, folkekirken, politiet og domstolene.

Rigslove træder først i kraft på Færøerne, når de efter forelæggelse for det færøske hjemmestyre er kundgjort af Rigsombudet i det færøske kundgørelsesblad "Kunningerðablaðið".

Lovforslag, der kun vedrører færøske forhold, (eksempelvis de sociale love, lovene for undervisningsvæsenet og sygehuslove) bliver normalt først behandlet i Lagtinget, hvorefter de forelægges i Folketinget. Lovforslag, der ikke udelukkende omfatter Færøerne, bliver først vedtaget i Folketinget og derefter forelagt hjemmestyret, forinden loven sættes i kraft på Færøerne. I mange tilfælde sker ikraftsættelsen i form af en kgl. anordning med de ændringer, der er nødvendiggjort af de særlige færøske forhold. Fællesanliggenderne administreres efter dansk lovgivning. For socialvæsenet, skolevæsenet og sygehusvæsenet sker det dog efter særlige love for Færøerne.

Statens udgifter til fællesanliggender udbetales siden begyndelsen af 1988 for størstedelens vedkommende i form af bloktilskud. Ved siden heraf er den statslige refusionsordning dog opretholdt for en række sociale bistandsydelse, pensions- og sikringsydelse samt på tjenestemandspensionsområdet.

Fællesanliggender administreret af hjemmestyret (hjemmestyrelovens § 9).

Hjemmestyrelovens § 9 bestemmer, at der efter forhandling træffes aftale om, i hvilke tilfælde og i hvilket omfang det er muligt inden for områder, der er fællesanliggender, at overlade det færøske hjemmestyre at give de nærmere bestemmelser for de særlige færøske forhold og overtage administrationen af det pågældende område.

Færøernes landsstyre overtog administrationen af socialvæsenet i 1975 og af sygehusvæsenet i 1977. I 1979 blev administrationen af folkeskolen, læreruddannelsen, fritidsundervisningen

og handelsskolerne, de tekniske skoler samt maskinmester- og maskinistskolerne overført til hjemmestyret.

Senest er administrationen af særforsoegen, sygesikringen og den primære sundhedstjeneste samt af Færøernes Seminarium blevet overtaget i 1988.

Forholdet til udlandet.

Mens udenrigspolitiske forhold er et fællesanliggende, er Færøerne et selvstændigt toldområde. Indførselsafgifter og reglerne for import- og eksportkontrol fastsættes af hjemmestyret. Danmark og Grønland betragtes derfor i disse henseender som udland.

Færøernes særlige status og erhvervsstruktur medfører, at Færøerne ikke umiddelbart på alle områder kan have samme interesser og synspunkter som Danmark i det internationale samarbejde eller ved indgåelse af bi- eller multilaterale aftaler med andre lande. Det er derfor også forudsat i hjemmestyreloven, at man fra dansk side søger at tilgodese færøske interesser ved i videst muligt omfang at inddrage hjemmestyret i det forberedende arbejde.

I henhold til hjemmestyreloven skal traktater og andre internationale overenskomster, der kræver Folketingets samtykke, og som berører særlige færøske interesser, forelægges hjemmestyret. Udenrigsministeren kan bemyndige hjemmestyrets repræsentanter til direkte at føre forhandlinger under medvirken af udenrigstjenesten.

I enkelte tilfælde har hjemmestyret selv ført forhandlinger og indgået aftaler, mens hjemmestyret i andre tilfælde, med bistand fra udenrigsministeriet - har forhandlet om den ene side og den pågældende forhandlingspartner på den anden.

På fiskeriområdet er Færøerne medlem af NAFO (Konventionen om fiskeriet i det nordvestlige Atlanterhav) og NEAFC (Konventionen om fiskeriet i den nordøstlige Atlanterhav). Danmark er ikke medlem af sidstnævnte organisation.

Hvor færøske interesser, har været involveret, har det været almindeligt, at repræsentanter for hjemmestyret har været medlemmer af den danske delegation eller knyttet til denne som eksperter. Dette gælder i flere bilaterale aftaler. Med hjemmel i hjemmestyreloven er der ansat en særlig sagkyndig i færøske forhold i Udenrigsministeriet til at bistå ministeriet ved behandling af sager vedrørende Færøernes særlige erhvervsinteresser.

Lovens mulighed for ansættelse af sagkyndige ved de danske ambassader er anvendt, idet der er ansat en handelsattaché for færøske erhvervsanliggender ved handelsafdelingen under den danske ambassade i Storbritannien.

Deltagelse i internationale organisationer.

Danmarks tilslutning til de internationale økonomiske sammenslutninger har ikke automatisk medført færøsk tilslutning, og der har derfor ofte efter Danmarks tilslutning været ført forhandlinger om Færøernes forhold, hvorunder især hensynet til erhvervsstrukturen og det færøske indførselsafgiftssystem har spillet en rolle. Disse forhold har bevirket, at Færøerne ofte er blevet tilsluttet flere år senere end Danmark. Dette gjaldt således GATT og EFTA. Færøerne udtrådte af den sidstnævnte organisation, som følge af Danmarks udtræden i 1972.

Færøerne valgte ikke at blive tilsluttet EF sammen med Danmark. I stedet blev der indgået en aftale om et særligt handelsarrangement med fællesskaberne samt en fiskeriaftale. På EF-kommissionens initiativ blev der i begyndelsen af 1989 indledt drøftelser om indgåelse af en ny aftale til afløsning af Færøernes hidtidige handelsaftale med EF. Efter ønske fra færøsk side sigtede disse drøftelser mod indgåelse af en frihandelsaftale med EF, der i videst muligt omfang sikrer toldfrihed for den færøske eksport af fisk og fiskerivarer til EF-landene. Med virkning fra 1992 blev der i 1991 indgået en handelsaftale mellem Færøerne og EF. (Der henvises til afsnit 5.3, hvor aftalen er nærmere omtalt).

Ved forhandlinger om internationale aftaler er hjemmestyret almindeligvis inddraget. Derimod er det sjældent, Færøerne har egentlig repræsentation i de internationale organisationer. En væsentlig undtagelse er Nordisk Råd, hvor Danmarks riges delegation omfatter en særlig færøsk delegation bestående af medlemmer valgt af Færøernes Lagting og af Færøernes landsstyre. Færøernes interesser varetages ellers gennem forelæggelsen for hjemmestyret.

For fiskeriets vedkommende kan særligt nævnes, at reguleringer og ordensregler (som f.eks. områdebegrænsninger pålagt af NEAFC og NAFO) for fiskeriet, som i henhold til internationale aftaler skal gælde for Færøerne først bliver ikraftsat efter forhandling med og samtykke af Færøernes hjemmestyre. På forskellige områder kan hjemmestyret bestemme, hvorvidt en international aftale indgået af Danmark skal udstrækkes til Færøerne eller ikke. Dette gælder f.eks. dobbelt beskatningsoverenskomster, der ofte efter forelæggelse for hjemmestyret sættes i kraft på Færøerne ved en særlig noteveksling.

Ligeledes kan nævnes de sociale konventioner Danmark har indgået med andre lande om deres statsborgeres gensidige rettigheder. Disse konventioner sættes normalt i kraft på Færøerne ved offentlig kundgørelse på samme måde som rigslove.

2.2. Færøernes Lagting.

Lagtinget består af mindst 27 og højst 32 medlemmer. De 27 medlemmer er kredsvalgte, mens der kan vælges indtil 5 medlemmer med henblik på en regulering, der skal tilgodese en forholdsmæssig repræsentation (tillægsmandater). Valg til Lagtinget foregår hvert 4 år, men udskrivning af valg kan dog også ske efter lagtingsbeslutning. (Valgene i 1980 og i 1990 var eksempler herpå).

Tabel 2.1. Procentvis stemmefordeling samt mandatfordeling (i parantes) ved lagtingsvalgene i 1980-1990.

Parti	Nov.1980	Nov. 1984	Nov. 1988	Nov. 1990
Folkeflokk	18,9% (6)	21,7% (7)	23,2% (8)	21,9% (7)
Sambandspartiet	23,9% (8)	21,2% (7)	21,2% (7)	18,9% (6)
Socialdemokratiet	21,7% (7)	23,4% (8)	21,7% (7)	27,5% (10)
Selvstyrepardiet	8,4% (3)	8,5% (2)	7,1% (2)	8,8% (2)
Republik. parti	19,0% (6)	19,5% (6)	19,2% (6)	14,7% (4)
Kristeligt Folkeparti	8,2% (2)	5,8% (2)	5,5% (2)	5,9% (2)
Progresspartiet	-	-	2,1% (-)	-
Socialistisk løsrivelsesparti	-	-	-	2,3% (-)
Antal gyldige stemmer				
(samlet mandatantal)	23.272(32)	25.177(32)	28.793(32)	28.420(32)
Valgdeltagelse	86,0%	86,8%	87,2%	86,1%

Tabel 2.2. Afgivne stemmer ved lagtingsvalget den 17.november 1990 fordelt på partier og områder.

Valgkreds	Folkeflokken	Sambandsparti	Socialdemokr.	Selvstyrepardiet	Rep. parti	Krist. folkeparti	Soc. løsriv. parti	I alt
Norðoyar	1137	373	836	570	610	357	-	3.877
Eysturoy	1115	1678	1122	705	965	463	71	6.119
Norðstreyroy	419	466	644	81	408	72	44	2.134
Suðurstreyroy	2432	1753	2605	921	1299	327	459	9.996
Vágar	476	468	516	109	103	96	32	1.800
Sandoy	316	76	396	39	212	21	-	1.060
Suðuroy	339	553	1686	64	581	351	60	3.634
Ialt	6234	5367	7805	2489	4178	1681	666	28.420

Kilde: Valgbogen for Færøerne.

Lagtingets sammensætning

Partibetegnelse:

F.= Folkeflokken, Sb.= Sambandspartiet, S.= Socialdemokratiet,
St.= Selvstyrepatriet, Rep.= Det republikanske parti,
Kr.= Kristeligt folkeparti - Fremskridts- og Fiskeripartiet.

Lagtingets formandsskab:

Lasse Klein,	lagtingsformand, St.
Anfinn Kallsberg	1. næstformand, F.
Jógvan A. Johannesen	2. næstformand, S.
Jógvan I. Olsen	3. næstformand, Sb.

Norderøernes Valgkreds:

Anfinn Kallsberg, bogholder,	F.
Vilhelm Johannesen, postbud	S.
Asbjørn Joensen, forstander	St.
Heini O. Heinesen, formand	Rep.
Niels Pauli Danielsen, præst ^{*)}	Kr.

Østerø Valgkreds:

Olaf Olsen, direktør	F.
Edmund Joensen, direktør	Sb.
Jógvan I. Olsen, skibsfører	Sb.
Jørgen Thomsen, formand	S.
Lasse Klein, bogholder ^{*)}	St.
Signar Hansen, lærer	Rep.
Tordur Niclasen, forstander ^{*)}	Kr. (senere udtrådt af partiet)

Nordstrømø Valgkreds:

Terje Davidsen, tandlæge	Sb.
Thomas Arabo, direktør	S.

Sydstrømø Valgkreds

Jógvan Sundstein, revisor	F.
Óli Breckmann, folketingsmedlem,	F.
Birgir Danielsen, direktør ^{*)}	F.
Lisbeth L. Petersen, borgmester	Sb.
Finnbogi Arge, direktør	Sb.
Atli P. Dam, direktør	S.
Marita Petersen, skolekonsulent	S.
Helena Dam á Neystabø, cand. mag.	St.
Finnbogi Ísakson, journalist	Rep.

Våggø Valgkreds:

Svend Aage Ellefsen, direktør	F.
Frank Davidsen, tolder	S.

Sandø Valgkreds:

John Petersen, entreprenør	F.
Jógvan Adolf Johannesen, lærer	S.

Suderø Valgkreds:

Flemming Mikkelsen, smedemester ^{*)}	Sb.
Henrik Old, skibsfører	S.
Sverri Midjord, afdelingsleder	S.
Jóannes Eidesgaard, lærer	S.
Hergeir Nielsen, lærer	Rep.

^{*)} valgt på tillægsmandat.

Lagtingssekretariat.

Kristoffur Thomassen, direktør.

Lagtingssekretariatet administrerer de sædvanlige kontoropgaver for Lagtinget, yder lagtingsmedlemmerne rådgivning og udgiver Lagtingstidende. Sekretariatet er endvidere sekretariat for lagtingsudvalgene for den færøske delegation ved Nordisk Råd og for Vestnorden Parlamentet.

Lagtinget har følgende udvalg:

Finans-, markeds-, fiskeri-, trafik-, rets-, kultur- og skole-, skatte-, social- og sundheds-, miljø-, industri-, landbrugs-, arbejdsmarkedsudvalgene samt udvalget vedrørende landsstyresager. De tre førstnævnte er stående udvalg, mens de øvrige af Lagtinget kan få status som stående udvalg i bestemte sager.

2.3. De politiske partier.

De partier, der er repræsenteret i Lagtinget, grupperer sig foruden efter sociale og økonomiske synspunkter også efter partiernes indstilling til rigsfællesskabet.

Skematisk kan man opstille partierne således, at man anbringer partierne af borgerlig observans til højre og partierne, der er tilhængere af en højere grad af offentlig styring af samfundsforholdene til venstre, samtidig med at partier, der ønsker et fast tilhørsforhold til riget, anbringes øverst i skemaet, medens partier, der ønsker en højere grad af selvstyre, anbringes nederst. De seks partier vil da gruppere sig som i nedenstående skema.

Socialdemokraterne	Sambandspartiet
Kristeligt Folkeparti	Selvstyrepartiet
Republikanske Partu	Folkeflokkun

Nedenfor er de enkelte partiers stats- og folkeretslige stillingtagen, deres økonomiske og erhvervsmæssige politik, sociale politik samt undervisnings- og kulturpolitik søgt gengivet.

Folkeflokken.

Folkeflokken er stiftet i 1940 og opnåede første gang repræsentation i Lagtinget i 1940, hvor partiet siden har været repræsenteret. Folkeflokken arbejder for en gradvis indførelse af selvstyre for Færøerne med fuld lovgivningskompetence på alle områder. Man tilstræber et godt samarbejde med de eksisterende markedssammenslutninger uden at blive politisk afhængig af nogen af dem.

Undergrunden skal overtages. Partiet går ind for selvstændigt færøsk medlemsskab af NATO.

Partiet finder, at det private initiativ i et samfund med erhvervsmæssig frihed bedst sikrer forøgelse af produktionsværdien. Der skal tilvejebringes gode lånemuligheder for erhvervslivet. Nødvendigheden af en offentlig fiskeripolitik, der sikrer de bedste fiskerimuligheder i hjemlige og fremmede farvande, erkendes. Lønssystemet skal være rent færøsk.

De, der ikke er arbejdsdygtige, skal sikres sømmelige vilkår. De sociale foranstaltninger skal være øjeblikkeligt virkende. Folke-, invalide- og enkepension samt enkehjælp er selvfølgelige rettigheder. De skal være tidssvarende, og pensionisterne skal have deres andel af indtægtsstigningen i samfundet. Der skal lægges vægt på revalidering, undervisning og pleje her i landet af revaliderede. Hjælp skal sikres alle dem, der uden egen skyld bliver arbejdsløse.

Skolen skal være færøsk og sikre alle en uddannelse til fremme for virke i det færøske samfund, der ikke står tilbage for uddannelse i de mest udviklede lande. Mest muligt af den videregående uddannelse skal gives på Færøerne.

Der skal oprettes et landsteater. Radiofonien og fjernsynet skal udbygges, og kunstnere må sikres gode arbejdsmuligheder.

Mulighederne for anskaffelse af grund og bolig må forbedres. Skatte- og afgiftslovgivningen skal forenkles, og skatteminimumsgrænsen skal stige i takt med den gennemsnitlige indtægtsstigning. Den offentlige administration skal rationaliseres, og den finansielle fordeling mellem land og kommune skal revideres.

Sambandspartiet.

Sambandspartiet er stiftet i 1906 og partiet har siden uden afbrydelse været repræsenteret i Lagtinget.

Sambandspartiet ønsker at bibeholde rigsfællesskabet og vil inden for dette arbejde for den styrelsesmæssige, økonomiske og kulturelle udvikling af det færøske folk.

Sambandspartiet anser det frie initiativ for at være drivkraften for fremgangen i erhvervslivet og vil ud fra denne synsvinkel udbygge dette. Med hensyn til fiskeriet erkender partiet, at de hjemlige farvande er de eneste sikre fiskefelter, og man må stræbe efter at udnytte disse mest muligt under skyldig hensyntagen til bevaring af fiskebestandene. Fjernfiskeriet må så vidt muligt sikres ved internationale aftaler. Vilkårene for besiddelse og drift af fiskerfartøjer må være sådan, at disse til enhver tid er konkurrencedygtige.

Sociallovgivningen skal være sådan udformet, at de gamle, de syge og de handicappede får støtte og behandling på samme niveau som i de andre nordiske lande. Partiet vil virke for, at alle familier kan bo i eget hus eller lejlighed. Dette skal blandt andet ske ved støtte til unge, der vil bosætte sig.

Undervisningsvæsenet skal kunne opfylde de krav, der stilles af et udviklet samfund, og skolerne skal være på højde med nabolandenes.

Udviklingen inden for færøsk kultur og åndsliv skal støttes, og man skal sikre, at færinger får kendskab til dansk og udenlandsk kultur og åndsliv. Partiet vil støtte sport og fritidsliv.

Socialdemokratiet.

Det færøske socialdemokrati (på færøsk Javnaðarflokkurin) blev grundlagt i 1925 og opnåede første gang repræsentation i Lagtinget i 1928, hvor det siden uafbrudt har været repræsenteret.

Partiet erklærer, at Færøerne er folkets ejendom, og at denne ejendom også omfatter landsoklen og undergrunden. Det er partiets opfattelse, at rigsfællesskabet skal opretholdes og bunde i den fulde og ubegrænsede frihed, således at Danmark og Færøerne hver for sig kan bestemme, at sager og sagsområder kan overdrages til hjemmestyret.

Partiet lægger stor vægt på den nationale selvbestemmelse og går ind for det nordiske samarbejde. Der skal ved forpligtende samarbejde og planøkonomisk ledelse sikres personlig frihed, indtægtsgrundlag og tryghed for alle.

Produktion og handel skal efter omstændighederne drives på national, kommunal og fælleskommunal, kooperativ samt privat basis, således at de forskellige initiativer tjener landets interesser og er i overensstemmelse med folkets vilje. Eventuel socialisering må gennemføres uden unødvendig centralisering. Udenrigshandelen bør ordnes på landsandelsgrundlag.

Alle skal have ret til at arbejde og være sikret en minimumsløn.

Alle uarbejdsdygtige eller trængende skal være sikret social tryghed, og samfundet skal bære udgifterne i forbindelse med sygdom, invaliditet, ulykker, alderdom, indtægtsstab m.v.

Den voksende generation skal sikres vederlagsfri adgang til den bedste og mest tidssvarende undervisning. Folkeoplysning, forskning, kunst, kultur og udfoldelsesmuligheder skal støttes. Idrætslivet skal støttes.

Beskatningen skal tjene til fremme af fælles interesser og mindske forskellen i indtægt. Skatten skal lignedes, så den ikke er aktivitetshæmmende, og indtægter, svarende til eksestensminimum, skal ikke beskattes.

Selvstyrepartiet.

Selvstyrepartiet blev grundlagt i 1906 og har været repræsenteret i Lagtinget fra stiftelsen frem til 1943. Partiet opnåede repræsentation igen i 1946 og har siden da uafbrudt været repræsenteret.

Partiet arbejder for selvstyre, efterhånden som der skabes et solidt grundlag for dette. Undergrunden skal være færøsk. Færøerne skal forblive uden for EF, men have bedst mulig handelsforbindelse med sammenslutningen og med andre lande. Hjemmestyreløven skal revideres. Der skal oprettes et færøsk kontor i København, der sikrer kontakten til de danske myndigheder og med repræsentation i Folketinget uden stemmeret. De færøske folketingsmandater skal afskaffes. Lagmanden skal være folkevalgt.

Det skal tilstræbes at skabe fælleskab og lighed mellem arbejdere og arbejdsgivere på sø og i land. Fiskeri, håndværk og industri skal støttes på bedste måde.

Vandkraften og andre vedvarende energikilder skal udbygges hurtigst muligt.

Der skal oprettes et uafhængigt forbrugerråd, og der skal etableres tilsyn med monopoler, og den frie handel skal sikres med færrest mulige mellemhandlere.

Socialforsorgen skal tilpasses færøske forhold. Der skal lægges vægt på at sætte invalide og handicappede i stand til at passe et arbejde. Der skal oprettes sygeforsikring i stedet for sygekasser. Denne skal yde alle gratis læge- og sygehusbehandling, medicin og mærkbar støtte under sygdom.

Undervisningsvæsenet skal samordnes således, at det egner sig til færøske forhold på et kristent grundlag. Bygdeskolerne skal bevares. Foreningslivet inden for kultur og idræt skal støttes.

Skatterne omlægges i højere grad til forbrugsafgifter.

Indkomstskatterne skal ændres, så indtægterne for mand og hustru deles, og hver især beskattes af halvdelen af den samlede indtægt.

Det republikanske parti.

Det republikanske parti (på færøsk Tjóðveldisflokkurin) er grundlagt i 1948 og opnåede i 1950 repræsentation i Lagtinget, hvor partiet har været repræsenteret siden.

Partiet ønsker en færøsk republik oprettet og fastslår, at ingen udenlandsk magt skal have ret til at råde over eller eje landets ressourcer. Partiets sikkerhedspolitik bygger på lagtingsvedtagelserne om, at Færøerne skal holdes uden for alle militære sammenslutninger og at Færøerne skal forblive uden for EF.

Ingen enkeltperson eller nogen samfundsklasse skal have særrettigheder til at råde over eller tilegne sig landets ressourcer, og alle færinger skal have samme rettigheder og samme pligter over for samfundet.

Der skal foretages en planlægning med hensyn til udbygning af produktionskapaciteten og opdyrkning af landet. De private og offentlige erhvervsvirksomheder skal koordineres. Al handel med omverdenen, import og eksport samt penge, banker og valuta skal under tilsyn af det offentlige.

Alle arbejdende skal have en retfærdig løn for deres arbejde. De, der på grund af sygdom, alderdom, ulykke eller arbejdsløshed ikke er i stand til at forsørge sig og sine, skal have fuld hjælp og støtte.

Grundstenen under folkets kultur er en forbedret folkeskole. Alle elever har derudover ret og pligt til gratis videre studier med hensyn til almene kundskaber og inden for erhvervs-grenene. De højere skoler studenterskolen og akademiet, biblioteker og andre kulturelle

institutioner, bekostet af det offentlige, danner grundlaget for betydelige dele af landets kultur og viden.

Økonomiske forhold og bopæl på afsides liggende steder må ikke hindre unge med gode evner i at tilegne sig disse tilbud.

Kunstnere og videnskabsmænd skal sikres rimelige vilkår. Det offentlige skal pålægge befolkningen retfærdig skat og samtidig sikre, at skatteansættelsen er korrekt.

Partiet ønsker, at færinger som borgere i et frit land kan deltage i internationalt samarbejde om anliggender, der har landets interesse.

**Kristeligt Folkeparti,
Færøernes Fremskridts- og Fiskeriparti.**

Partiet, der blev anmeldt i 1958 under sit tidligere navn Fremskridtspartiet, fik sit nuværende navn i 1984. Partiet, der har været repræsenteret i Lagtinget siden 1958, karakteriserer sig som et kristeligt fremskridtsorienteret fiskeriparti.

Partiet, der bygger på det kristne menneskesyn, anser familien som samfundets hjørnesten, og ægteskabet anses som den rette og bedste samlivsform, der i høj grad bør støttes gennem lovgivning. Partiet er imod fri abort, men går ind for en bred støtte og rådgivning til vordende mødre (forældre).

En fornuftig pleje af fiskebestandene er meget nødvendig, og priser og kvalitet på fisk bør kontrolleres.

Partiet er ikke tilhænger af medlemsskab af EF, men ønsker at samarbejdet med EF bygger på handels- og fiskeriaftaler. Partiet er tilhænger af NATO og anser denne alliance som en sikkerhed for fred og frihed for den vestlige verden, som Færøerne er en naturlig del af.

Partiet anser faren for forurening af havet, landet og luften som en stor trussel mod alt liv og kræver beskyttelsesforanstaltninger iværksat på alle områder.

Hjemmeindustrien, især den del, der er importbesparende, skal udbygges. Færøsk håndværk skal prioriteres frem for udenlandsk, og landbruget skal støttes.

Den sociale lovgivning skal forenkles og effektiviseres og der bør blandt andet arbejdes for at gamle og syge i større grad har mulighed for at blive i eget miljø.

Skolen skal samordnes med henblik på undervisning og fritid. Kristendomsundervisningen skal forbedres.

Kultur, idræt samt kristeligt/socialt arbejde bør støttes, og der bør sættes kraftigt på at bekæmpe alkoholmisbrug gennem forebyggende og behandlende arbejde.

Partiet har som mål, at alle afgørelser, forhandlinger og lovvedtagelser skal sigte på at gøre Færøerne mere selvstændige, jævnbyrdige og frie.

2.4. Folketingsvalg.

Ifølge grundlovens § 28 vælges 2 af Folketingets medlemmer på Færøerne. Efter lov om folketingsvalg på Færøerne skal valg på Færøerne så vidt muligt ske samtidigt med afstemningen i Danmark

Tabel 2.3. Procentvis fordeling af stemmer ved folketingsvalgene 1979-90.

Parti	23/10-79	8/12-81	10/1-84	8/9-87	10/5-88	12/12-90
Folkeflokket	16,1%	18,5%	25,1%	28,8%	24,7%	25,7%
Sambandspartiet	30,5%	26,4%	25,9%	24,0%	24,4%	25,5%
Socialdemokratiet	23,7%	24,5%	23,5%	24,7%	21,2%	27,0%
Selvstyrepartiet	4,2%	5,2%	5,6%	4,8%	3,9%	6,9%
Republikanske parti	20,8%	20,7%	19,9%	15,6%	20,5%	13,3%
Kristeligt folkeparti	4,7%	4,7%	-	-	3,9%	1,6%
Progrespartiet	-	-	-	2,0%	1,4%	-
Gyldige stemmer ialt	18.701	16.617	18.345	22.228	22.912	17.884
Valgdeltagelse ialt	65,9%	55,4%	61,0%	68,9%	70,3%	54,2%

Kilde: Valgbogen for Færøerne.

Folketingsmænd.

Ved folketingsvalget den 12. december 1990 valgtes Atli P. Dam, Socialdemokratiet og Óli Breckmann, Folkeflokket.

2.5. Færøernes landsstyre.

Efter lagtingsvalget i november 1990 dannedes i januar 1991 et landsstyre, bestående af Socialdemokratiet og Folkeflokket, der tilsammen rådede over 17 af tingets 32 medlemmer. Som lagmand valgtes Atli P. Dam fra Socialdemokratiet. I januar 1993 udtrådte Atli Dam efter eget ønske af landsstyret. Som ny lagmand valgtes Marita Petersen.

Lagmanden og landsstyremedlemmerne udnævnes af Lagtinget. Ved omdannelsen af landsstyret i januar 1993 ændredes antallet af medlemmer fra 7 til 6, nemlig 3 fra Socialdemokratiet og 3 fra Folkeflokken.

I april 1993 opstod der så stor uenighed i landsstyrekoalitionen, at denne blev opsagt. Umiddelbart efter traf Socialministeriet aftale med Det Republikanske parti og med Selvstyrepatriet om et nyt landsstyresamarbejde. Lige som det tidligere landsstyre råder det nuværende over 17 af lagtingets medlemmer, og der er fortsat seks medlemmer (3 fra Socialdemokratiet, 2 fra Republikanerne og 1 fra Selvstyrepatriet).

Lagmand Marita Petersen (S.):	Styrelsesforhold, udenrigsanliggender, undergrundsspørgsmål, administration og offentlige lønninger
Landsstyremedlem (vicelagmand) Finbogi Ísakson (Rep.):	Finans- og økonomiforhold samt told og skatter
Landsstyremedlem Bergur Jacobsen (St.):	Uddannelse, kultur og kirke
Landsstyremedlem Signar Hansen (Rep.):	Trafik, energi og miljø samt fiskeopdræt.
Landsstyremedlem Thomas Arabo (S.):	Fiskeri og fiskeindustri
Landsstyremedlem Jóannes Eidesgaard (S.):	Social- og sundhedsvæsen.

2.6. Administration.

Landsstyrets administration.

Direktør Jalgrim Hilduberg, kst.

Fuldmægtig Iben Graversen: Sekretariat for lagmanden.

Fuldmægtig Niels á Veibastað: Nordiske sager, EF-sagskoordinering.

Lovafdelingen.

Afdelingschef Jalgrim Hilduberg.

Fuldmægtig Ann Mari Dam: færdselslovgivning, valgsager, retsvæsen.

Fuldmægtig Sørin Pram Sørensen: kommunale anliggender, byggeanliggender, navnesager.

Kultur-, kirke- og undervisningsafdelingen.

Afdelingschef Jákup Thorsteinsson.

Fuldmægtig Inger Christiansen: kultur, kirke, radio og TV samt institutioner for videregående uddannelser.

Fuldmægtig Høgni Høgnesen: skolesager og idræt.

Økonomisk afdeling.

Afdelingschef Kári Petersen

Fuldmægtig Jóngerð Purkhús: budget- og budgetkontrol, låntagning.

Fuldmægtig Reidar Nónfjall: told og skatter.

Landsarkitekt Gunnleyg Durhuus.

Fiskeri- og erhvervsafdelingen.

Afdelingschef Kjartan Hoydal: fiskeriforhandlinger.

Fuldmægtig Jørgen Hansen: fiskeristøtte, handel og industri.

Fuldmægtig Joannes Madsen: fornyelse af fiskerflåden.

Fuldmægtig Kaj P. Mortensen: fiskeri og sønæring.

Fuldmægtig Ulla Svarrer Wang: tilvirkning af fisk på land og handel med fisk.

Biolog Anna Maria Fossá: opdræt, landbrug og energi.

Social- og sundhedsafdelingen.

Afdelingschef Johnny Winther Holbech.

Fuldmægtig Nella Festirstein: socialvæsen, sundhedsvæsen og miljø-sager.

Fuldmægtig Jákup Nielsen: trafik- og boligspørgsmål, arbejds- og opholdstilladelser samt ligestillingsspørgsmål.

Løn- og personaleafdelingen.

Afdelingschef Súsanna Danielsen.

Konsulent Andrass Jensen: EDB-rådgivning, informatik.

Institutioner under landsstyret.**Økonomi - Statistik - Skatter/Afgifter.**

Landsbanken: Direktør Sigurd Poulsen

Færøernes regnskabsdirektorat og finansforvaltning: Direktør Leif Abrahamsen

Færøernes statistik: Cand. polit Bjarni Olsen

Told- og Skattedirektoratet: Direktør Petur Alberg Lamhauge

Prisrådet: Formand Súsanna Holm

Social - Sundhed - Veterinær.

Sygehusvæsen:	Sygehusdirektør Høgni Joensen
Landsapotek:	Landsapoteker Jákup Haraldsen
Ernæringshygiejnisk laboratorium:	Direktør Marjun Hanusardóttir
Færøernes socialforvaltning:	Socialdirektør (vakant)
Landsdyrlæge:	Landsdyrlæge Áki Mortensen
Fiskerilaboratoriet:	Afdelingsleder Hjalti í Jákupsstovu

Undervisning - Kultur - Radio/TV.

Undervisningsdirektoratet:	Direktør Hentzar Ellingsgaard
Færøernes Universitet:	Rektor J. Pauli Joensen
Færøernes Gymnasium:	Rektor Jóannes Dalsgaard
Østerø Gymnasium:	Rektor Sámal í Skorini
Færøernes Seminarium:	Rektor Pauli Nielsen
Færøernes Sømandsskole:	Forstander Hans Jacob Lamhauge
Klaksvík Sømandsskole:	Forstander Pole Mikkelsen
Færøernes Lærerråd:	Jógvan Hammer
Færøernes Skolebogfond:	Helena Dam á Neystabø.
Arkæologisk Museum:	Landsantikvar Arne Thorsteinsson
Geologisk/botanisk/zool. Museum:	Cand. mag. Johs. Johansen
Landsarkivet:	Kst. Landsarkivar Lena Nolsøe
Landsbiblioteket:	Landsbibliotekar Martin Næs
Færøernes Radio:	Direktør Jógvan Jespersen
Færøernes Fjernsyn:	Direktør Jógvan Asbjørn Skaale.

Trafik - Kommunikation - Byggeri/bolig.

Landsingeniøren:	Landsingeniør Henning Jacobsen
Færøernes Postvæsen:	Postdirektør Esbern Midjord
Færøernes Trafikselskab:	Direktør Tummas Magnussen
Telefonvæsenet:	Direktør Sólbjørn Jacobsen
Boliglånefonden:	Kontorchef Jóannes Dalsgarð
Matrikelkontoret:	Direktør Hans Olávus Danielsen

Arbejdsmarkedet.

Arbejdstilsynet:	Maskinmester Eli Davidsen
Løndligningsfonden:	Kontorchef Hildibjart Johansen
Forligsinstitutionen:	Formand Julianna Klett
Arbejdsløshedsforsikringen:	Torgerød Nielsen

Landbrug - Industri.

Færøernes Landbrugsråd:	Kontorchef Jóannes Dalsgarð
Landbrugsforsøgsstationen:	Peter T. Haahr
Færøernes Industrifond:	Formand Páll Mikkelsen
Færøernes Energiråd:	Formand Jóannes Hansen
Erhvervsudviklingsfonden:	Formand Sverri Hansen
Færøernes Udviklingskonto:	Direktør Kjartan Kristiansen

Øvrige.

Vagt- og bjærgningstjenesten:	Direktør Johan Ziskasson
Bilinspektionen:	Maskinmester Atli Jensen
Færøernes Folkeregister:	Leder Kjartan Festirstein
Færøernes repræs. kontor i Kbh.:	Trygve Johansen
Færøernes repr. kontor i Aberdeen:	Sofus Poulsen

Institutioner under staten.**Rigsombudet**

Rigsombudsmanden på Færøerne er rigets øverste repræsentant på Færøerne og leder af rigets administration. Rigsombudet er bindeledet mellem hjemmestyret og rigsmyndighederne. Embedet administrerer desuden som overøvrighed en række familieretlige sager, såsom separation og skilsmisse, bevillinger til adoption og ægtefælle- og børnebidrag samt en række sager vedrørende lovgivningsanliggender.

Rigsombudsmand Bent Klinte.

Fuldmægtig Marianne Rex Sørensen: sager vedrørende erhvervs- og næringsforhold, penge- og kreditforhold, internationale konventioner, sekretariatsager.

Fuldmægtig Peter Nedergaard: familieretlige sager og fri proces.

Fuldmægtig Anne Dannerfjord: familieretlige sager, indfødsret, adoptioner og valg.

Øvrige statslige institutioner

Biskoppen for Færøerne (se kapitel 13):	Hans Jacob Joensen
Sorenskriveren (dommer) (se kapitel 12):	Joen H. Andreassen
Retsassessor:	Hans Mosbæk
Landfogeden (politimester)(se kapitel 12):	Mogens Nepper-Christensen
Vicepolitimester:	Finn Ougaard
Sysselmand Norðoyar syssel:	Karsten Hansen
Sysselmand Eysturoyar syssel:	Frimodt Poulsen
Sysselmand Suðuroy ndr. og sdr. sysler:	Sommer Joensen
Sysselmand Streymoy syssel:	Ivan Klein Olsen
Sysselmand Vágur syssel:	Marni av Kák
Sysselmand Sandoy syssel:	Jógvan Ósá
Landslæge (se kapitel 10):	Høgni Debes Joensen
Søfartsstyrelsen, Tórshavn:	Inspektorsleder Torleiv Hoydal

Færøernes Kommando

Kommandør Carsten Høgh

Færøernes Kommando er en operativ kommando, der er beliggende i Tórshavn. Den råder normalt over et inspektionsskib med helikopter og et fiskeriinspektionsfly af typen G III, GULFSTREAM, (dog kun 1-2 dage om ugen).

Kommandoen udfører overvågning af farvandene ved Færøerne, suverænitetsbevarelse, fiskeriinspektion, eftersøgnings- og redningstjeneste samt yder assistance til det færøske samfund f.eks. med helikoptertransporter.

På kommandoen i Tórshavn er der ansat 36 militære og 3 civile, mens der i skibe og fly er 64 militære.

Flyvestation Tórshavn

Oberstløjtnant D. I. Petersen

Flyvestationen i Mørkedal med tilhørende operationsområde blev taget i brug i 1962.

I mere end 20 år virkede stationen som en manuel radar station, der gengav billedet af lufttrafikken over Nordatlanten. Fra 1983 og frem til i dag har stationen gennemgået en total modernisering og fremstår nu som en helt moderne varslingsstation med allemyeste

teknologi. Senest er stationen udvidet med udstyr til, at Island kan modtage den civile del af radarbilledet for at sikre størst mulig flyvesikkerhed over Nordatlanten.

Flyvestationens opgaver, der udføres af et personel på 104 personer (heraf 15 civile), er foruden varsling af fly også navigationsassistance til civile og militære fly og assistance til fly i nød samt fiskeriinspektion.

Præster

Nes præstegæld:	Jákup Kass
Sjóvar præstegæld:	Jógvan Johansen
Eiði præstegæld:	Emil Olsen
Fuglafjørður præstegæld:	Peter Oluf Olofson
Suðurstreymoy østre præstegæld:	Domprovst Peter Martin Rasmussen og Bjarni Bæk.
Suðurstreymoy vestre præstegæld:	Kjartan Juul Mørkøre og Niels Høgne Frits Poulsen
Norðoyar østre præstegæld:	Erland Beder
Norðoyar vestre præstegæld:	Niels Pauli Danielsen og Henning Nissen Bøgesvang
Norðstreymoy præstegæld:	Marjun Bæk, Martin Restorff Jacobsen og Uni Nes
Vágar præstegæld:	David Johannesen
Sandoy præstegæld:	Jákup Reinert Hansen
Suðuroy nordre præstegæld:	Jónsvein F. Bech og Birgitte Johannesen
Suðuroy søndre præstegæld:	Heri Joensen

2.7. Kommunale forhold.

Kommunale forhold er et færøsk særanliggende, og området er reguleret gennem lagtingslove, hvoraf de vigtigste er to lagtingslove fra 1972 henholdsvis om færøske kommuner (med senere ændringer) og om valg til samtlige færøske kommuner.

Antal kommuner.

I en længere årrække har Færøerne været opdelt i ialt 50 kommuner og de øgede krav til den kommunale service og de forbedrede samfærdselsforhold har således hidtil ikke som i andre nordiske lande givet anledning til kommunale sammenlægninger. Mange af de færøske

kommuner er derfor små. Af de 50 kommuner har 18 under 200 indbyggere, og kun én kommune (Tórshavn) mere end 5.000 indbyggere.

Spørgsmålet om at gennemføre en kommunalreform med sigte både på sammenlægninger og på en revideret opgavedeling mellem kommuner og landsmyndigheder behandles i et udvalg på grundlag af et udspil fra landsstyret i 1992.

43 af de færøske kommuner (heriblandt ikke Tórshavn) er sammensluttet i organisationen, Føroya Kommunufelag. Formanden for organisationen er Jógvan Mørkøre, Saltangará.

Valg til kommunestyret.

Reglerne for valg til kommunestyret er fastsat i lagtingslov om valg til samtlige færøske kommuner. Der afholdes valg hvert 4. år, og det seneste valg fandt sted den 8. december 1992.

Valgret og valgbarhed har enhver, der er fyldt 18 år, og som opfylder betingelserne for valgret og valgbarhed til Færøernes Lagting, som er tilmeldt folkeregistret i vedkommende kommune senest 7 dage inden valgdagen, og som på valgdagen fremdeles bor i kommunen.

Afstemningen foregår i henhold til kandidatlistor, hvorpå bestemte personer bringes i forslag til valg. Samtidig med byggerådsvalget og efter samme regler vælges en skolekommission med 3 eller 5 medlemmer.

Kommunalbestyrelserne benævnes byggeråd, idet kommuner med over 1.500 indbyggere dog har mulighed for at benytte benævnelsen byråd. Bortset fra Fuglafjørður anvender alle kommuner over 1.500 indbyggere, d.v.s. Tórshavn, Klaksvík, Runavík, Tvøroyri og Vágur denne benævnelse.

Efter byggerådsvalget i Tórshavn den 8. december 1992 har Socialdemokratiet 2 mandater, Sambandsflokkun 3 mandat, Tjóðveldisflokkun 2 mandat, Folkeflokkun 4 mandater, Privatlistan (Petur í Gong) 1 mandat og Selvstyrepartiet 1 mandat.

Bortset fra Tórshavn, Klaksvík, Tvøroyri og Vág kommuner er kommunevalg på Færøerne helt domineret af de mange særlister/personlister i de enkelte kommuner.

En oversigt over by- og byggerådsformænd er indeholdt i bilag 1.

Den kommunale styrelsesordning.

Reglerne om det kommunale styre findes i lagtingslov om færøske kommuner. Denne lov er de færøske kommuners forfatningslov og indeholder regler om de styrende organer, det vil sige by- eller bygderådene, udvalgene og by- eller bygderådsformanden. Endvidere fastsætter den visse regler for kommunernes finansstyre og endelig reguleres tilsynet med kommunerne.

Loven indeholder hjemmel til at fastsætte regler inden for bestemte områder i en styrelsesvedtægt, der vedtages af den enkelte kommune og godkendes af landsstyret. De styrelsesregler, der kan optages i vedtægten, er i første række dem, hvis indhold er afhængigt af de lokale forhold bl.a. bygderådets medlemstal (som dog inden for visse grænser er fastsat af lagtingslov om færøske kommuner) og udvalgsstrukturen.

Kommuneloven giver endvidere bygderådet adgang til at vedtage sin forretningsorden, der skal godkendes af landsstyret.

Det nyvalgte bygderåd skal træde sammen senest den 31. december det år, valget er foretaget. På det første møde vælges formand, næstformand (eventuelt en 1. og en 2. næstformand) og stående udvalg.

Bygderådsformanden, der står for den daglige ledelse af kommunen, forbereder bygderådets møder og indkalder medlemmerne til disse. Han leder møderne og sørger for, at beslutningerne indføres i protokol og for at bygderådets beslutninger føres ud i livet.

I kommuner med over 1.000 indbyggere skal der nedsættes stående udvalg. Den økonomiske forvaltning ligger hos økonomiudvalget, der består af bygderådsformanden som født formand og 2 eller 4 af bygderådets medlemmer.

Andre stående udvalg nedsættes i overensstemmelse med styrelsesvedtægtens bestemmelser, f. eks. socialudvalg, teknisk udvalg, byplanudvalg, kulturudvalg og havneudvalg. Endvidere nedsættes en ligningskommission.

I kommuner med mindre end 1.000 indbyggere er det ikke nødvendigt at nedsætte stående udvalg, idet bygderådet kan beslutte sig for selv at tage sig af opgaverne.

Byrådet vælger medlemmer til de særlige nævn og kommissioner, som de ifølge anden lovgivning skal være repræsenteret i, f. eks. sundhedskommissionen og børne- og ungdomsnævnet.

Hver kommune skal have en sagkyndig revision, som skal godkendes af landsstyret.

Færøernes landsstyre udøver tilsyn med, at kommunale beslutninger er i overensstemmelse med lovgivningen og med kommunernes økonomiske forhold.

Efter årsbudgettets endelige vedtagelse skal kommunen sende dette til landsstyret. Optagelse af lån eller ændring i lånevilkår, samt visse ejendomsdispositioner (køb, salg, pantsætning) kræver også landsstyrets samtykke.

Kommunale opgaver.

De vigtigste kommunale opgaver er fastlagt af lovgivningen som funktioner inden for større samfundsmæssige ordninger, f. eks. forsværsvæsen og skolevæsen. Ud over disse varetager kommunerne - mere eller mindre efter egne beslutninger - en række mere servicemæssige opgaver - overfor kommunernes beboere, f.eks. veje, vandforsyning, havne, bibliotek, idrætspladser og idrætshaller.

Folkeskolen er en af kommunernes væsentligste opgaver. Kommunen har ansvaret for, at kommunens borgere kan få den fornødne undervisning. Tilsynet med og styrelse af kommunens skoler ligger hos skolekommissionen. Nogle kommuner har anlagt og driver en folkeskole i fælleskab. Kommunernes del af udgifterne til folkeskolen er nærmere beskrevet i kapitel 11.

En række af de større kommuner har etableret **folkebiblioteker og fritidsundervisning**. Landskassen yder tilskud til kommunernes driftsudgifter på disse områder.

Kommunerne dækker en mindre del af udgifterne til **sociale pensioner** samt visse **forsorgsydelser**. Tórshavn, Klaksvík og Tvøroyri kommuner, der har over 2.000 indbyggere, administrerer selv reglerne i forsorgsloven om transbestemte ydelser. (Almindelig underholdshjælp og hjælp til enlige forsørgere). For de øvrige kommuner administreres dette område af landsstyrets socialforvaltning, Almannastovan.

Reglerne i **børneforsorgsloven** forvaltes af børneværnsudvalg i hver kommune. I Tórshavn, Miðvágur, Klaksvík, Runavík og Tvøroyri er der Alderdoms- og plejehjem, hvortil kommunerne modtager landskassetilskud på 85%.

Kommunerne betaler en del af det faste honorar til **kommunelæger**, og stiller i øvrigt fri bolig, konsultationslokaler og instrumentarium til rådighed. Udgifterne til **skoletandlæger** dækkes fuldt ud af kommunerne, mens kommunens udgifter til **skolelæger, sundheds-**

plejersker, skolesundheds- eller skolesyge-plejersker og hjemmesygeplejersker kun udgør en mindre del af de samlede udgifter.

De fleste kommuner har anvendt store beløb til udbygning af **havne- og landingspladser**, idet disse - med landskassetilskud - bygges og drives af kommunerne. Endvidere dækker kommunerne udgifter til anlæg og vedligeholdelse af **veje**, som ikke er landsveje og til gadebelysning.

Kommunale opgaver er iøvrigt anlæg og vedligeholdelse af **kloakker, renovation, anlæg og vedligeholdelse af kirkegårde, vandforsyning og brandvæsen**. Som eneste kommune har Tórshavn kommune udgifter til kollektiv trafik (buslinier) inden for kommunen.

Tórshavn kommune er forpligtet til at udarbejde en **byplan** for kommunen, og landstyre kan pålægge andre kommuner (eller andre kommuner i fælleskab) at tilvejebringe en byplan. Denne hjemmel har imidlertid ikke været anvendt hidtil. Det er således op til kommunerne selv at afgøre, om der skal planlægges eller ej.

Det er dog nødvendigt for kommuner med en vis vækst at udarbejde en **byggevedtægt** med bindende regler for både kommunestyret og den enkelte. Landsstyret er bemyndiget til at sætte en særlig byggevedtægt i kraft, for selve bebyggelsen i de kommuner, der ikke har egne godkendte bygningsbestemmelser.

Gennem flere år har man på såvel lands- som kommuneplan arbejdet med spørgsmålet om en mere varig løsning på problemet vedrørende **affaldsbortskaffelse**. Tórshavn kommune er den eneste kommune, der har etableret eget forbrændingsanlæg. De fleste kommuner har sluttet sig sammen i Færøernes Interkommunale Renovationsselskab om opførelsen af et fælles forbrændingsanlæg i Leirvík.

Økonomien i de færøske kommuner er blevet stadig forværret i de seneste år som følge af den markante tilbagegang i den færøske økonomi. Det svigtende intægtsgrundlag har tvunget mange kommuner til betydelige nedskæringer af deres aktiviteter. Der henvises iøvrigt til 6.5.

3. BEFOLKNINGS- OG BOLIGFORHOLD.

3.1. Indledning.

Landsfolkeregisteret foretager hvert år opgørelser af registerfolketallet på Færøerne. Den seneste opgørelse er fra den 31. december 1992. De seneste folketællinger på Færøerne, der blev afholdt i samarbejde mellem landsfolkeregisteret og Danmarks Statistik, fandt sted i 1966, 1970 og 1977.

Folketællingerne blev brugt som supplement og korrektion til folkeregistrene, idet der også ved folketællingerne blev indhentet en række oplysninger om erhvervs-, uddannelses-, arbejds- og familief forhold. De seneste folketællinger var desuden kombineret med bolig-tællinger til belysning af forhold som boligernes størrelse, udstyr, alder og ejerforhold. Resultaterne af den seneste folke- og bolig-tælling i 1977 er offentliggjort i et tabelværk udgivet af Danmarks Statistik i 1979.

3.2. Befolkningens størrelse og geografiske fordeling.

Tabel 3.1. Befolkningen 1970 og 1977 opgjort ved folketællingen samt pr. 31. december 1991 og 1992, opgjort af Landsfolkeregistret, fordelt på områder. Absolutte tal.

	Folketælling		Registerfolketal		Ændring i %	
	1970	1977	1991	1992	1970-77	1977-92
Tórshavn (+ Argir)	11.695	13.185	16.229	16.091	12,7	22,0
Streymoy i øvrigt	3.601	3.788	4.241	4.210	5,2	11,1
Klaksvík (+ Hvannasund)	4.717	5.016	5.397	5.345	6,3	6,6
Norðoyar i øvrigt	710	649	688	706	-8,6	8,8
Sydlig Eysturoy	6.677	7.522	8.756	8.721	12,7	15,9
Nordlig Eysturoy	1.420	1.486	1.619	1.598	4,6	7,5
Sandoy	1.632	1.706	1.710	1.691	4,5	- 0,9
Suðuroy	5.574	5.803	5.802	5.642	4,1	- 2,8
Vágar	2.586	2.814	2.844	2.797	8,8	- 0,6
I alt	38.612	41.969	47.286	46.801	8,7	11,5

Kilde: Danmarks Statistik og landsfolkeregistret.

I ovenstående tabel omfatter området "Norðoyar i øvrigt": Fugloy, Svínoy, Viðareiði, Kunoy, Mikladalur og Húsar kommuner. "Sydlig Eysturoy" omfatter:

Sjógv, Skáli, Runavík, Nes, Leirvík, Gøta og Fuglafjørður kommuner. Mens "Nordlig Eysturoy" består af: Elduvík, Oyndarfjørður, Sund, Eiði, Gjógv og Funningur kommuner.

Tabel 3.2. Befolkningen 1970 og 1977 opgjort ved folketællinger samt pr. 31. december 1991 og 1992, opgjort af landsfolkeregistret, fordelt på områder. Procentvis fordeling.

	Folketællinger		Registerfolketal	
	1970	1977	1991	1992
Tórshavn	30,4	31,4	34,3	34,4
Streymoy i øvrigt	9,3	9,0	9,0	9,0
Klaksvík	12,2	12,0	11,4	11,4
Norðoyar i øvrigt	1,8	1,5	1,5	1,5
Sydlig Eysturoy	17,3	17,9	18,5	18,6
Nordlig Eysturoy	3,7	3,6	3,4	3,4
Sandoy	4,2	4,1	3,6	3,6
Suðuroy	14,4	13,8	12,3	12,1
Vágar	6,7	6,7	6,0	6,0
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0

Kilde: Danmarks Statistik og landsfolkeregistret.

Den samlede befolkning blev ved folketællingen i 1977 opgjort til 41.969 personer, fordelt på i alt 11.172 husstande. Ved den seneste opgørelse pr. 31. december 1992 er registerfolketallet opgjort til 46.801 personer mod 47.286 personer ved årets begyndelse. I 1991 var der en tilbagegang i folketallet på 128, mens tilbagegangen i 1992 var på 485 personer. Disse fald er sket på trods af et fødselsoverskud i de to år på henholdsvis 475 og 394 personer. Nettoudvandringen fra Færøerne, der i 1990 var på 946 personer, var i 1991 og 1992 på henholdsvis 573 personer og 879 personer.

Både mellem folketællingerne i 1970 og 1977 og i årene fra 1977 til 1990 var der en gennemsnitlig årlig befolkningstilvækst på 1,2%. Befolkningstilvæksten skete i disse år særligt i områderne Tórshavn og sydlige Eysturoy, hvor tilsammen godt halvdelen af den færøske befolkning nu er bosat. Befolkningsnedgangen i årene 1990-1992 har således afløst en stadig tilvækst igennem mange år.

Ikke mindst gennem en stærk udbygning af veje og samfærdselsmidler, har de færøske myndigheder i en lang årrække søgt at modvirke tendensen til fraflytning fra de små - eller isoleret beliggende - bygder og øer. Selv om "yderområderne" naturligt nok har en dårligere befolkningsudvikling end det øvrige land, synes dette i nogen grad hidtil at være lykkedes.

I hvilken grad det i fremtiden lykkes at dæmpe fraflytningen fra de små og isolerede bygder, vil i høj grad være afhængig af de kommende års økonomiske og erhvervsmæssige udvikling.

Der er i alt 50 kommuner på Færøerne, og dette tal har været uændret i en længere årrække. Der er således tale om mange små kommuner. Af de 50 kommuner havde 18 under 200 indbyggere og 9 mellem 200 og 500 indbyggere pr. 31. december 1991. Næststørst er Klaksvík kommune med knapt 5000 indbyggere og størst er Tórshavn kommune med knapt 15000 indbyggere. En angivelse af befolkningstallet i de enkelte kommuner, er indeholdt i bilag 2.

3.3. Befolkningens bevægelse.

Tabel 3.3. Levendefødte, døde og fødselsoverskud 1970, 1975, 1980, 1985 og 1988-92.

År	Antal	Levendefødte	Antal	Døde	Fødselsoverskud
		Pr. 1000 Indb.		Pr. 1000 Indb.	Pr. 1000 Indb.
1970	816	21,1	298	7,7	13,4
1975	785	19,2	272	6,7	12,5
1980	743	17,1	309	7,1	10,0
1985	737	16,1	336	7,3	8,8
1988	864	18,1	407	8,5	9,6
1989	933	19,5	364	7,6	11,9
1990	951	20,0	353	7,4	12,6
1991	870	18,4	395	8,4	10,0
1992	788	16,8	394	8,4	8,4

Kilde: Landsfolkeregistret og landslægen på Færøerne.

I perioden 1981-84 lå antallet af levendefødte gennemsnitligt på ca. 700 om året.

Efter det store antal fødsler i årene 1988-90 har der i 1991 og 1992 været relativt store fald. Ca. 99% af samtlige fødsler foregår nu på sygehus. Ca. 45% af børnene blev født uden for ægteskab.

Antallet af dødsfald pr. 1.000 indbyggere har i den sidste halve snes år - uden nogen klar tendens - ligget mellem 7 og 8,5.

Fødselsoverskudet, der fremkommer ved at trække antallet af døde fra antallet af levendefødte, havde faldende tendens i perioden 1970-83. Mens årene 1983-90 konstant var stigende, viste der sig et fald både i 1991 og 1992. En mere detaljeret beskrivelse af fødsler, dødsårsager m.v. på Færøerne findes i de årlige beretninger fra Landslægen på Færøerne.

Tabel 3.4. Nettoindvandringen.

Periode	Årlig nettoindvandring	
	Antal	Pr. 1.000 indb.
1971-75 (gennemsnitlig)	7	0,1
1976-80 (gennemsnitlig)	10	0,2
1987	277	5,9
1988	263	5,5
1989	-254	-5,3
1990	-946	-19,9
1991	-573	-12,1
1992	- 879	- 18,8

Kilde: Landsfolkeregistret.

Mens der i perioden 1971-81 var tale om en ganske lille nettoindvandring til Færøerne steg indvandringen relativt kraftigt i årene 1984-1989. Set over hele perioden 1971-88 var der tale om en nettoindvandring. Som det ses har vanddringerne i de seneste 3-4 år ændret sig til en betydelig nettoudvandring.

De ind- og udvandrede nationalitet er ikke oplyst, men en væsentlig del af vandringerne må skyldes, at et betydeligt antal færinger har midlertidigt ophold i Danmark, bl.a. i uddannelsesøjemed. Den høje økonomiske og beskæftigelsesmæssige aktivitet på Færøerne i årene 1986-88 stimulerede utvivlsomt indvandringen i disse år mærkbart.

Tilsvarende er der ikke tvivl om, at den kraftige opbremsning af den færøske økonomi siden 1989 og den dermed stærkt øgede arbejdsløshed har været hovedårsagen til det markante skift i vandringsmønstret de seneste tre år.

Den forringede beskæftigelse i samfundet i årene siden 1989 har dels bevirket udvandring af mange udlændinge (herunder især af danskere), dels at det er blevet sværere for færinger, der er bosat i udlandet, at vende tilbage til Færøerne og finde beskæftigelse.

Tabel 3.5. Befolkningsudviklingen i 1992 i de enkelte områder.

Område	Folketal 1/1	Indvandret	Udvandret	Nettotilflyttere fra andre steder på Færøerne			Folketal pr. 31/12
				Fødte	Døde		
Tórshavn	16.229	509	894	29	321	103	16.091
Øvrige							
Streymoy	4.241	52	112	3	63	37	4.210
Klaksvík	5.397	113	184	- 30	91	42	5.345
Øvrige							
Norðoyar	688	4	5	12	13	6	706
Sydlig							
Eysturoy	8.756	143	300	39	144	61	8.721

Øvrige							
Eysturoy	1.619	16	27	- 13	21	18	1.598
Sandoy	1.710	28	41	- 12	22	16	1.691
Suðuroy	5.802	78	208	- 28	69	71	5.642
Vágar	2.844	35	86	0	44	40	2.797
I alt	47.286	978	1.857	0	788	394	46.801

Kilde: Landsfolkeregistret.

3.4. Befolkningen fordeling på alder, køn og ægteskabelig stilling.

Tabel 3.6. Befolkningens procentvise fordeling efter alder 1970, 1977 og 1990-92.

	Procentvis fordeling				
	1970	1977	1990	1991	1992
0-14 år	31,8	29,7	24,5	24,4	24,4
15-19 år	8,6	8,9	8,3	8,3	8,0
20-39 år	25,5	27,1	29,8	29,2	28,6
40-59 år	21,3	20,2	21,3	21,9	22,4
60-64 år	4,0	4,4	4,1	4,1	4,2
65-69 år	3,0	3,6	3,8	3,8	3,8
70 år og derover	5,8	6,1	8,2	8,3	8,6
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kilde: Danmarks Statistik og landsfolkeregistret.

De seneste års bevægelser i befolkningens fordeling er især sket hos de 20-29 årige og i gruppen af personer over 70 år. Siden folketællingen i 1977 er der ikke foretaget nogen opgørelse over, hvor stor en andel af befolkningen, der er født uden for Færøerne. I perioden 1981-1985 var gennemsnitslevealderen for mænd på Færøerne 73,3 år og for kvinder 79,6 år (mod henholdsvis 71,5 år og 77,5 år i Danmark). Der foreligger ikke senere opgørelser.

Tabel 3.7. Befolkningens % fordeling efter alder og bopælskommunens str. i 1992

	Indbyggertal						I alt
	5000+ derover	2000- 4999	1000- 1999	500- 999	200- 499	Under 200	
Under 15 år	23,8	24,1	24,8	25,9	25,9	20,9	24,4
15 - 19 år	7,3	8,2	9,0	8,1	8,8	7,3	8,0
20 - 39 år	31,3	28,2	27,0	27,3	28,0	25,1	28,6
40 - 59 år	23,3	22,2	23,1	20,7	21,2	20,6	22,4

60 - 64 år	4,1	4,5	4,0	4,1	3,7	5,7	4,2
65 - 69 år	3,2	4,4	3,7	4,1	3,6	5,5	3,8
70 år og derover	7,0	8,4	8,4	9,8	8,8	14,9	8,6
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kilde: Landsfolkeregistret.

Som det fremgår af tabellen er andelen af børn og unge samt voksne i aldersklasserne indtil 40 år mindst i de helt små kommuner, mens andelen af ældre personer over 65 år er betydeligt større i disse kommuner end gennemsnittet. Dette må ses i sammenhæng med afvandringen fra de mindre kommuner. Med den nuværende aldersfordeling i de mindre kommuner må der forventes en fortsat nedgang i disses andel af befolkningen.

Tabel 3.8. Befolkningen fordelt efter køn 1970, 1977 og 1990-1992.

Antal personer i	1970	1977	1990	1991	1992 ¹⁾
Mænd	20.151	21.997	24.746	24.582	24.301
Kvinder	18.461	19.972	22.739	22.728	22.500
I alt	38.612	41.969	47.485	47.310	46.801

¹⁾ Opgjort pr. 31. december 1992.

Kilde: Danmarks Statistik og landsfolkeregisteret.

Der er overtal af mænd i alle aldersklasser under 60 år, mens der er overtal af kvinder i aldersklassen 65 år og derover. Mandsoverskudet er mest markant i aldersgrupperne 20-39 år og 40-59 år.

3.5. Vielser og skilsmisser.

I 1992 var der i alt 298 vielser, hvoraf 185 var kirkelige og 113 borgerlige. (Antallet af vielser har i 1980-erne ligget mellem 200-240).

Der var samtidig tale om 42 skilsmisser (imod 47 i 1991), der alle skete ved bevilling (ved Rigsombudet). Der var således ingen skilsmisser ved dom. Det årlige antal skilsmisser lå indtil begyndelsen af 1980-erne på ca. 20.

3.6. Boligforhold.

De nyeste statistiske oplysninger om boligforholdene stammer fra folke- og boligtællingen 1977.

Bolig i eget enfamiliehus er fortsat den helt dominerende boligform. Boligerne er som helhed relativt store. I 1977 var den hyppigste boligstørrelse således 6 værelser, og mere end tre fjerdedele af samtlige boliger havde 5 værelser eller derover. Antallet af beboere pr. værelse var således relativt lavt. Boligerne var af høj standard med hensyn til installationsforhold som bad, varmeinstallation, toiletforhold m.v.

Selvom der ikke foreligger ajourførte opgørelser, er der ingen tvivl om, at boligstandarden er blevet mærkbart yderligere forbedret i årene siden optællingen i 1977.

4. ERHVERVS- OG ARBEJDSMARKEDSFORHOLD.

Erhvervs- og arbejdsmarkedsforhold er som hovedregel reguleret ved lagtingslove m.v. som færøske særanliggende, mens en række formueretlige områder (herunder aktieselskabslovgivningen) penge- og valutaforhold samt bank- og sparekasselovgivningen m.v. er fællesanliggender.

4.1. Befolkningens Erhvervsforhold.

Den seneste opgørelse af den færøske befolknings erhvervsfrekvens og fordelingen på erhvervsgruppe blev foretaget i forbindelse med folketællingen i 1977.

Den erhvervsaktive del af befolkningen udgjorde i 1977 ca. 42%. Selvom der ikke foreligger senere opgørelser, er der ikke tvivl om, at erhvervsfrekvensen siden 1977 er vokset mærkbart, og at en væsentlig årsag hertil er en fortsat stærk tilgang af kvinder til arbejdsmarkedet.

Både før 1977 og i tiden efter den sidste opgørelse blev foretaget, er der sket betydelige ændringer i befolkningens erhvervsmønster. Særlig markant er givetvis faldet i antallet af beskæftigede i fiskeri og landbrug og fremgangen i antallet af beskæftigede ved offentlig administration, undervisning, sundhedsvæsen og sociale institutioner samt i den private servicesektor.

De samlede lønudbetalinger fordelt på hovederhvervsgrupper i årene 1988 - 1992 fremgår af tabel 4.1.

Tabel 4.1 Lønudbetalingerne fordelt på hovederhverv 1988-1992.

	1988	1989	1990	1991	1992	% ændring 1991-1992
	- mill. kr. -					
Landbrug	5	4	3	3	3	5
Fiskeri 1)	622	665	673	721	573	- 21
Fiskeopdræt	58	68	71	74	69	-6
Råvarefremstilling	7	5	6	5	4	-26
Fiskeindustri 1)	437	399	357	361	304	-16
Værfter og værksteder m.v.	154	134	120	115	103	-11
Industriproduktion i øvr.	159	164	148	135	133	-1
Energi- og vandforsyning	42	49	45	43	39	-8
Byggeri	338	326	255	196	165	-10
Handel og hoteldrift	475	506	453	409	386	-6
Søtransport	155	153	148	143	139	-3
Transport i øvrigt	70	72	57	53	53	1
Post og telegraf	119	126	126	121	118	-2

Finansieringsvirksomhed	176	212	222	230	241	5
Informationstjenester	166	176	154	114	101	-11
Husholdningstjenester	10	12	12	12	11	-8
Offentlige tjenester	1.139	1.314	1.342	1.314	1.295	-1
Diverse	15	24	56	93	102	10
I alt	4.147	4.409	4.248	4.142	3.839	-7

1) Fra 1989 er opgørelsesmetoden for fiskeri og fiskeindustri ændret.

Kilde: Hagstovan.

Det er især fiskesektoren, byggesektoren samt handels- og hotelsektoren, der tegner sig for de største fald i lønudbetalingerne i perioden 1989-92.

I 1987 og 1988 blev der i betydeligt omfang indført - såvel faglært som ufaglært - arbejdskraft fra udlandet. I disse år var der kun en meget begrænset (sporadisk) arbejdsløshed på Færøerne.

Denne udvikling ændredes i årene 1989-1991 i takt med den økonomiske afmatning. Den importerede arbejdskraft har nu stort set forladt landet, og pr. 15. april 1993 er antallet af arbejdsledige opgjort til ca. 4200 fuldtidsarbejdsledige ud af en arbejdsstyrke på ca. 22.000. Arbejdsløsheden er således godt 21 % og stigende.

Ved udgangen af 1991 var der registreret i alt 1001 ledige mod 459 og 126 i årene forud. Fra januar 1992 er der indført en generel færøsk arbejdsløshedsforsikringsordning. Der henvises til afsnit 4.9.

Tabel 4.1.a Antallet af fuldtidsarbejdsledige i perioden 15. oktober 1992 - 15. april 1993.

Fuldtidsarbejdsledige.

	Filetfabrikker m/k	Andre virksomheder m/k	Ialt
15. oktober	537	1408	1945
29. oktober	665	1724	2389
12. november	458	1983	2441
26. november	437	2234	2671
10. december	570	2419	2989
31. december	619	2637	3256
14. januar	595	2916	3511
28. januar	1355	3176	4531
11. februar	1144	3356	4500
25. februar	860	3447	4307
12. marts	300	3952	4252
25. marts	309	3942	4251
15. april	250	3950	4200

4.2. Ejerformer og Erhvervslivets Geografiske Fordeling.

Ejerformer.

Inden for kystfiskeri, håndværk, småindustri, butikserhvervet samt dele af serviceerhvervene er enkeltmandsforetagendet den mest almindelige etableringsform.

Inden for fiskerierhvervet, fiskeindustrien, større industri og grossistvirksomhed er aktieselskabsformen den almindeligste. Siden 1975 har antallet af registrerede aktieselskaber været stærkt stigende, jf. tabel 4.2.

Tabel 4.2. Antallet af aktieselskaber 1975, 1980, og 1988-1992.

	Pr. 1. januar	Tilgang	Afgang	Pr. 31. dec.
1975	419	22	17	424
1980	574	54	11	617
1985	968	187	20	1.135
1988	1.425	197	34	1.588
1989	1.588	206	28	1.766
1990	1.766	218	9	1.975
1991	1.972	200	16	2.156
1992	2.156	235	71	2.320

Kilde: Aktieselskabsregisteret.

Udviklingen i antallet af aktieselskaber afspejlede naturligvis den generelle økonomiske og erhvervsmæssige udvikling i den pågældende periode, men var også et resultat af den eksisterende selskabs- og skattelovgivning, som i et vist omfang tilskyndede til oprettelse af nye selskaber, idet kravene til egenkapitalen var meget små. Pr. 1. januar 1994 træder en ny lovgivning for aktieselskaber og anpartsselskaber i kraft. Dette medfører bl.a., at kravet til egenkapitalen over en fem års periode stiger til 500.000 kr. for aktieselskaber (mod hidtil 10.000 kr.) og 200.000 kr. for anpartsselskaber.

En betydelig del af de registrerede aktieselskaber er således meget små, typisk dannet omkring et enkelt fiskefartøj, og det er således under 85 af selskaberne, der tegner sig for knap 80% af den samlede skattepligtige selskabsindkomst.

På Færøerne er der tradition for et betydeligt direkte offentligt engagement i erhvervslivet gennem indskud af aktiekapital og anden ansvarlig kapital i erhvervsvirksomheder. Bortset fra andelsselskabet Føroya Fiskasøla (Faroe Seafood), der afsætter ca. 75% af Færøernes samlede eksport af fisk og fiskeprodukter, har kooperativt ejede virksomheder kun begrænset betydning.

Erhvervslivets geografiske fordeling.

Den seneste opgørelse, der viser den geografiske fordeling af virksomheder, er fra 1987. Heraf fremgår, at Syd-Streymoy - og især Tórshavn-området - tegnede sig for knapt en trediedel af virksomhederne og næsten 2/3 af lønudbetalingerne. Dette skyldes en større erhvervsaktivitet end i det øvrige land og dels forskelle i virksomhedsstørrelsen. Det forhold, at en del virksomheder er hjemmehørende i Tórshavn, men har filialer andre steder i landet, medvirker til Syd-Streymoy's overvægt i lønandelen.

Til sammenligning har navnlig de sydlige landsdele (Sandoy og Suðuroy) haft en svagere erhvervsudvikling, hvortil kommer, at befolkningen i disse områder relativt har de dårligste muligheder for at pendle til de mere erhvervsaktive områder. I kraft af de senere års udbygning af vejnettet er mulighederne for pendling i øvrigt blevet forbedret, således at den viste geografiske fordeling af lønudbetalingerne ikke kan forventes at være fuldt ud sammenfaldende med den geografiske fordeling af lønindtægterne.

4.3. Fiskeri, Fiskeindustri og Fiskeopdræt, m.v.

Indledning.

Fisk og fiskevarer udgør grundlaget for 98-99% af Færøernes samlede eksportindtjening, når der bortses fra eksporten af skibe (der varierer betydeligt over årene). Fiskerierhvervet har derfor altafgørende betydning for indkomst- og beskæftigelsesmulighederne på Færøerne. De begrænsede muligheder på andre erhvervsområder medvirker yderligere til fiskerierhvervets helt dominerende rolle. Særligt for de mindre bygder er afhængigheden af fiskerierhvervet næsten total.

Set over en længere årrække har beskæftigelsen i selve fiskeriet været faldende i takt med flådens stigende effektivitet. Men samtidig er beskæftigelsen øget i fiskeindustrien på land, således at den samlede beskæftigelse inden for erhvervet - indtil den økonomiske krise satte ind - har været nogenlunde uændret.

Fiskerierhvervet er som erhverv kendetegnet ved en høj grad af afhængighed af variationer i fangstmulighederne og i afsætningsvilkårene for fiskeprodukter på verdensmarkedet. Det færøske fiskerierhverv har derfor været henvist til løbende tilpasninger til - i reglen udefrakommende - ændringer i erhvervsgrundlaget.

Indtil midten af 1970'erne blev størstedelen af de færøske fangster således taget i fjernere liggende farvande ved Grønland, Canada, Nordnorge, Nordsøen og ved Island. I takt med kyststaternes udvidelse af de nationale fiskerigrænser til 200 sømil og den internationale regulering af fiskeriet uden for grænserne har færøske fiskere været nødsaget til at udvide fiskeriet omkring Færøerne, således at 52% af den samlede fangst i 1992 blev fanget på fiskebankerne inden for den færøske 200 sømilezone.

Begrænsningerne i fjernfiskeriet og udviklingen af hjemmefiskeriet har inden for en relativ kort årrække nødvendiggjort store investeringer i såvel skibe som fabriksanlæg på land til bearbejdning af fangsten, som i stigende grad landes i fersk tilstand.

Forarbejdningsindustrien på land er udpræget decentral og er resultatet af en bevidst politisk indsats for at bevare arbejdspladser ude i de enkelte bygder. Indtil 1992 var der ca. 21 fabrikker fordelt over hele landet.

På nuværende tidspunkt er mindre end halvdelen af fabrikkerne virksomme, fordi mange har måttet gå i betalingsstandsning eller er trådt i likvidation.

Fangsterne forarbejdes i overvejende grad til frosne fileter og til saltfisk, men en stadig større del af fangsterne indgår i videreforædling med henblik på fremstilling af de såkaldte dinner cuts (400 g's filetér), færdigretter o.lign. Et andet led i tilpasningen af det færøske fiskerierhverv har bestået i en omstilling til fangst af nye arter (herunder dybvandsarter og kammuslinger) og i opbygningen af et fiskeopdrætserhverv, som i de seneste år har udviklet sig meget stærkt, men som også befinder sig i en alvorlig økonomisk krise.

De forløbne 10-15 års betydelige strukturtilpasninger i færøsk fiskeri er gennemført med store offentlige subsidier, og i samme periode er den offentlige regulering af fiskerierhvervet blevet væsentlig udbygget.

Internationale reguleringer og fiskeriaftaler.

Kystlandene i det nordlige Atlanterhav udvidede i 1977 fiskerigrænserne til 200 sømil. Havområdet inden for de nye fiskerigrænser kom således under national jurisdiktion (lovgivning). Uden for 200 sømils fiskerigrænserne bliver fiskeriet reguleret af henholdsvis NAFO (for det nord-vestlige Atlanterhav) og NEAFC (for det nord-østlige Atlanterhav).

NAFO: North-West Atlantic Fisheries Organization (før ICNAF)

NEAFC: North-East Atlantic Fisheries Commission.

ICES: International Commission for Exploration of the Sea.

NAFO disponerer over eget videnskabeligt institut. For så vidt angår det nord-østlige Atlanterhav bygger både kystlandene og NEAFC på videnskabelig rådgivning fra den internationale fiskeribiologiske kommission, ICES.

NAFO, hvor Danmark på Færøernes vegne er stiftende medlem, har fungeret siden 1. januar 1979 og NEAFC, hvor Danmark også på Færøernes vegne er medlem, har fungeret på et nyt grundlag siden efteråret 1982.

NAFO har hjemmel til at fastsætte fangstmængder for bestemte fiskearter til medlemslande i havområdet uden for canadisk jurisdiktion i det nord-vestlige Atlanterhav. For færøsk fiskeri har dette betydning, for så vidt angår torskefiskeriet ved Flemish Cap.

NAFO har herudover delvis hjemmel til at behandle spørgsmål vedrørende fiskebestande, der bevæger sig over den canadiske fiskerigrænse. Inden for canadisk søterritorium har

Færøerne i en årrække haft mulighed for at fange nogle tusinde tons af torsk og hellefisk.

Enkelte færøske rejeskibe havde desuden i henhold til en særlig aftale (licens) med canadiske myndigheder tilladelse til at fiske en vis mængde rejer på canadisk område. Disse licenser udløb i 1990.

Traktaten om bevarelse af laksebestandene i Nordatlanten (NASCO) trådte i kraft den 1. oktober 1983. Traktaten er ratificeret af Canada, Danmark på Færøernes vegne, EF, Island, Norge og USA. Efter aftale med EF begrænses laksefiskeriet i færøsk farvand i perioder, der er nærmere fastsat i den færøske fiskerilovgivning.

Foruden det internationale samarbejde inden for NAFO og NEAFC har Færøerne indgået aftaler om gensidige fiskerirettigheder med bl.a. Rusland, de baltiske lande, Norge, EF, Island. Der er endvidere indgået en rammeaftale med USA, men aftalen er indtil videre ikke i nævneværdigt omfang blevet udmøntet i konkrete aftaler.

For årene 1991-1993 er der ved fiskeriaftalerne blevet fastsat følgende kvoter for henholdsvis Færøernes fiskeri i andre nationers farvande og internationalt farvand og for andre nationers fiskeri ved Færøerne.

Tabel 4.3. Færøernes fiskeriaftaler 1990-1992.

	Andre landes kvoter ved Færøerne			Færøernes kvoter i fremmede farvande		
	1991	1992	1993	1991	1992	1993
	- tons -			- tons -		
Bundfisk (torsk m.v.)	21.360	21.360	20.560	42.136	40.102	38.121
Pelagiske spisefisk 1)	18.870	22.300	23.700	13.510	15.620	19.790
Industrifisk	180.200	96.000	215.000	151.000	164.000	154.600
Rejer	-	-	-	3.650	4.150	4.150
Andet	2.100	2.400	2.400	1.000	1.300	2.170

1) Sild, Makrel m.v.

Kilde: Færøernes landsstyre.

For den færøske fjernfiskerflåde af trawlere og linebåde er navnlig fiskemulighederne efter bundfisk (især torsk, kuller og sej) i Barentshavet og ved Island af helt afgørende betydning, mens det for de færøske industriskibe især er kvoterne i EF - havområde og ved Grønland, der har den største betydning.

De færøske fangstmuligheder i Barentshavet blev som følge af biologisk begrundede krav om begrænsninger i fangsttrykket på bestandene af torsk og kuller reduceret betydeligt i

1989 og i 1990. I 1991 og 1992 er kvoterne for bundfisk i Barentshavet forøget i forhold til det meget lave niveau i 1990. Samtidig er der åbnet mulighed for et ikke ubetydeligt fiskeri ved Flemish Cap. Der henvises til bilag 4.

Fiskeriinspektion og redningstjeneste.

Tilsynet med og beskyttelsen af "Fiskeriterritorium ved Færøerne", der er fastlagt ved kgl. anordning af 21. december 1976, varetages ifølge en samarbejdsaftale af 2. januar 1986 af landsstyrets vagt- og bjærgningstjeneste (VBL) og Færøernes Kommando (FRK).

Ved udvidelsen af det færøske fiskeriterritorium (til 200 sømil) pr. 1. januar 1977 forøgedes de områder, der skal inspiceres, fra ca. 4.500 sømil² til ca. 80.000 sømil². Med denne udvidelse og efterfølgende aftaler med andre lande om fiskerirettigheder, bl.a. med fastsættelse af kvotaordninger og nye redskabsbestemmelser, har fiskeriinspektionen skiftet karakter fra at være inspektion af grænsen til at være inspektion af områder.

Dette har medført, at inspektionen har fået til opgave at administrere en pålagt meddelelsespligt for udenlandske fartøjer, og samtidig kontrollere, at alle fartøjer, som træffes på fiskeriterritoriet, har de nødvendige tilladelser og overholder de love og kundgørelser, der gælder på området.

Færøernes kommando disponerer over et inspektionsskib af "Thetis" - eller "Beskytteren" klassen, med en "Lynx" helikopter. Herudover benyttes "Gulfstream (GIII)" - fly fra flyvevåbnet i fiskeri- og farvandsinspektionen.

Vagt- og Bjærgningstjenesten har indsat inspektionsskibene "Tjaldrið" og "Ólavur Halgi", og har herudover mulighed for at opnå helikopterassistance fra kystfartens helikoptertjeneste.

Sammensætningen af fiskerflåden.

Den færøske fiskerflåde bestod ved udgangen af 1992 af 217 fartøjer over 20 BRT med en samlet tonnage på godt 59.000 BRT. Hertil kommer fartøjer på under 20 BRT (i 1992 i alt 253 fiskefartøjer på 5-20 BRT).

Som det fremgår af tabel 4.4. har der siden 1975 navnlig været tale om en betydelig vækst i antallet og bruttotonnagen for ferskfisketrawlere. I 1990 blev der bl.a. p.gr.a. udflagning, kondemneringsordning m.v. konstateret et fald i den samlede bruttotonnage på knapt 7.000 BRT. Fra 1991 til 1992 er der ikke sket større ændringer bortset fra en halvering af fryseskibenes bruttotonnage og et mindre fald inden for træskibene.

Tabel 4.4. Fiskerflåden fordelt efter skibstype i 1975, 1990-1992.

	Antal				Bruttotonnage			
	1975	1990	1991	1992	1975	1990	1991	1992
Stålskibe:								
Saltfisktrawlere	4	6	6	7	2.057	6.803	6.803	7.650
Ferskfisktrawlere	10	70	70	70	4.250	21.248	20.761	20.623
Andre trawlere	35	23	24	23	9.831	12.596	14.320	13.987
Trawlere i alt	49	102	99	100	16.138	40.647	41.884	42.260
Linebåde								
Linebåde	31	26	25	24	7.707	6.074	5.967	5.738
Notskibe	19	7	7	7	7.672	5.869	5.869	5.869
Fryseskibe	16	7	7	4	5.346	2.036	2.036	1.087
Andre	-	8	8	7	-	1.884	1.884	730
Line-/fryseskibe i alt	66	48	47	42	20.725	15.863	15.756	13.424
Stålskibe i alt	115	150	147	142	36.863	56.510	57.640	55.684
Træskibe:								
Line-/trawlskibe	97	82	81	75	5.184	4.276	4.079	3.855
Fiskerskibe i alt	222	232	227	217	44.179	60.786	61.719	59.539

Kilde: Hagstovan.

En simpel antalsmæssig eller tonnagemæssig sammenligning med tidligere år giver et ufuldstændigt billede af udviklingen i fiskerflådens samlede fangstkapacitet og effektivitet, som med de sidste 10-15 års store investeringer i nye, moderne fartøjer er steget betydeligt.

Som led i bestræbelserne på at opnå en bedre balance - mellem den samlede fangstkapacitet og fiskebestandene - og samtidig sikre bedre resultater for den tilbageværende del af flåden har landsstyret i de seneste år gjort tilladelser til indførsel eller bygning af nye fiskefartøjer betinget af, at tilsvarende kapacitet udgår af flåden.

Fra 1988 til og med 1991 blev denne ordning suppleret af en tilskudsordning til kondemnering (ophugning eller eksport) af fartøjer. I 1990 og 1991 blev der i alt anvendt knap 150 mill. kr. til kondemnering.

Finansiering af fiskefartøjer.

Nybygning og ombygning af færøske fiskefartøjer finansieres normalt ved låneoptagelse i Færøernes Realkreditinstitut, Fiskeribanken eller Skibskreditfonden suppleret af lån fra landskassen og/eller lån med landskassegaranti.

Skibe, der bygges i andre lande - herunder Norge - , kan i mange tilfælde opnå delvis finansiering via eksportordninger i de pågældende lande.

Udrustningslån, driftskreditter m.v. for færøske fiskefartøjer tilvejebringes overvejende gennem færøske pengeinstitutter (banker).

Færøernes Realkreditinstitut har siden oprettelsen i 1955 ydet 1. prioritetslån til fiskefartøjer hjemmehørende på Færøerne op til 50% af vurderingsværdien. Løbetiden for realkreditinstituttets lån er 10 år.

Instituttets udlånsvirksomhed finansieres - foruden af grundfondsmidler (oprindelig Marshallmidler) - ved udstedelse af 8% - 10 årige obligationer med statsgaranti. Danmarks Nationalbank har siden 1967 opkøbt obligationerne til pari og låneoptagelsen er således indirekte statssubsidieret. Statsgarantien for forrentning og tilbagebetaling af instituttets obligationslån omfatter i perioden 1. april 1989 til 31. marts 1994 et beløb på 300 mill. kr.

Instituttet havde pr. 31. december 1992 udestående lån med en samlet restgæld på 230, 9 mill. kr.

Kongeriget Danmarks Fiskeribank har siden 1959 kunnet yde lån til fiskefartøjer og fiskeindustri på Færøerne. Lån fra fiskeribanken ydes som 15-20 årige 2. prioritetslån med sikkerhed (for nybygninger) inden for 55% af fartøjets værdi.

Der stilles endvidere normalt krav om en egenkapital på 15% af projektsummen eller en tilsvarende bankgaranti. Restgælden af færøske lån fra Fiskeribanken var ved udgangen af 1992 på i alt 99 mill. kr. (heraf hovedparten i fiskefartøjer). Fiskeribankens nyudlån til Færøerne faldt til kun 3,7 mill. kr. i 1992.

Danmarks Skibskreditfond har tidligere ydet lån til færøske fiskefartøjer på vilkår svarende til de lån, der gives af Færøernes Realkreditinstitut. Men med vedtagelsen af den såkaldte "værftspakke" har Skibskreditfonden kunnet yde 14-årige indexlån på meget favorable vilkår (med lav rente og en maximering af indextillæggene). Fonden ydede i 1991 nye udlån til Færøerne på 46 mill. kr., hvorefter den samlede restgæld til fonden (for skibe hjemmehørende på Færøerne) udgjorde 376 mill. kr. I 1992 ydede fonden udlån på 10,5 mill. kr.. Restgælden til fonden udgør nu på 336 mill. kr. Også Skibskreditfondens långivning er indirekte statssubsidieret, idet Nationalbanken opkøber fondens obligationer til pari.

Uanset valg af primær finansieringskilde suppleres finansieringen i de fleste tilfælde af lån fra landskassen. Lån ydes til nybygning og ombygning af fiskefartøjer i form af støttelån, kurstabslån og likviditetslån fra fonden til fornyelse af skibsflåden. Støttelån kan ydes med indtil 10% af fartøjets værdi ved nybygning og indtil 15% af omkostningerne ved ombygning.

På baggrund af de senere års forværring af den økonomiske situation for mange færøske fiskefartøjer fik landsstyret i 1988 bemyndigelse til at anvende op til 150 mill. kr. til lavtforrentede særlån (kriselån) til fiskefartøjer med henblik på forbedring af fartøjernes driftsmæssige grundlag.

Tabel 4.5. Landskassens långivning til fiskefartøjer i årene 1981/82-1991.

Finansår	Kurstabslån	Støttelån	Særlån	Likviditetslån	I alt
1981/82	3,6	15,7	20,0	-	39,3
1982/83	5,7	16,8	1,2	-	23,7
1983/84	2,6	18,6	-	-	21,2
1984/85	1,9	44,1	-	-	46,0
1985	1,9	43,6	-	3,1	48,6
1986	0,7	59,4	-	8,9	69,0
1987	0,5	25,4	-	10,3	36,2
1988	1,0	63,2	18,3	13,3	95,8
1989	0,2	13,3	90,4	13,5	117,4
1990	-	19,9	20,6	7,0	47,5
1991	-	4,5	5,1	10,2	19,8
1992	-	7,0	0,6	12,0	19,6

Kilde: Føroya Gjaldstova.

Lagtingsloven om fornyelse af skibsflåden giver desuden landsstyret mulighed for at yde garanti for lån for andre kreditorer. Størrelsen af garantien afhænger af låneformålet og af, om skibet bygges på færøske værfter. Som led i landsstyrets bestræbelser på at begrænse den samlede fangstkapacitet blev reglerne for garantistillelse i 1988 strammet op, idet der nu kun gives 5% i garanti sammen med en sidestillet bankgaranti på andre 5%.

Endvidere er der i en række tilfælde i henhold til lagtingslov om garanti for lån til fiskerskibe og fiskerivirksomheder (kriseloven) givet landskassegaranti for lån til skibe, der er kommet i økonomiske vanskeligheder som følge af uheld eller dårlige fiskerimuligheder, men hvor der er udsigt til, at driften efter alle foreliggende oplysninger vil kunne blive rentabel. Landskassens garanti dækker 90% af den nødvendige nye kapital, og det er en betingelse for garantien, at rederiet selv bidrager med de resterende 10%.

Da indfrielsen af forfaldne garantier i de senere år har belastet landskassens budget med meget store beløb, begrænsede landsstyret nye garantistillelser betydeligt, og ydelsen af garantier er nu helt ophørt.

Færøske skibes fangster.

Stort set alle områder, som den færøske fiskerflåde fisker i, er under regulering med kvoter i henhold til gensidige overenskomster med kystlande eller internationale aftaler. Siden 1977 er det færøske fangstmønster tilpasset begrænsningerne i fangstmulighederne i fremmed farvand, jf. tabel 4.6., som viser de færøske fiskefangster fordelt på områder.

Fra 1975 til 1990 reduceredes fangsterne i de fjerne områder fra ca. 18% af de samlede fangster til kun 8% af fangsterne i 1990. I 1992 er fangsterne steget til 20%. Stigningen fra 1987 til 1989 i fjernfiskeriet skyldtes alene færøske skibes køb af rettigheder til ca. 9.000 tons rejer ved Canada og Vestgrønland. Stigningen fra 1990 til 1992 skyldes især, at loddefiskeriet blev genoptaget i den russiske del af Barentshavet, og at kvoterne af bundfisk i dette havområde også var noget højere.

Tabel 4.6. De færøske skibes fiskefangster fordelt på områder 1988-92.

Fangster i %	1987	1988	1989	1990	1991	1992 ¹⁾
Nære områder	47	49	47	58	63	52
Midterområder	45	40	42	34	19	28
Fjerne områder	8	11	11	8	18	20
I alt i %	100	100	100	100	100	100
Tusind tons	386	357	292	269	232	249

¹⁾ Foreløbige tal.

Kilde: Fiskeristatistikkontoret og Hagstovan.

Fordelingen på nære og fjerne områder har særlig interesse i forbindelse med, om fisken kan bringes frisk til forarbejdning på Færøerne eller må forarbejdes ombord. I 1992 har de nære områder fået faldende betydning, mens midterområderne og de fjerne områder har fået stigende betydning.

Til midterområderne beregnes fiskeområderne ved Island, Nordsøen og Skagerak, områderne vest for de britiske øer, Rock All, Øst-Grønland og Jan Mayen. Bortset fra fiskeriet ved Island og rejefiskeriet ved Øst-Grønland er det færøske fiskeri på midterområderne i øvrigt begrænset til hovedsagelig industrifiskeri med not- og industriskibe. Landingerne på Færøerne fra not- og industriskibene har været meget skiftende, hvilket skyldes varierende (og til tider små) prisforskelle mellem det indenlandske og det udenlandske marked.

Til de vestlige fjernområder henregnes Flemish Cap, New Foundland, Labrador og Vestgrønland og det østlige Nordnorge, Bjørneøen og Svalbard.

Sammensætningen af de færøske skibes fangster i alle områder fordelt på fiskearter er vist i tabel 4.7.

Tabel 4.7. Færøske skibes fiskefangster i alle områder fordelt på fiskearter i 1980 og 1988-1992.

	1980	1988	1989	1990	1991	1992 ¹⁾
	- 1000 tons -					
Torsk	43,0	49,7	43,2	29,6	23,8	20,8
Kuller	14,8	12,6	15,7	12,7	9,3	6,6
Brosme	4,7	6,7	6,1	3,3	5,0	5,1
Lange	1,8	3,1	2,4	1,7	3,6	2,4
Sej	24,3	45,9	44,7	65,0	57,5	41,0
Rødfisk	5,5	14,0	12,5	10,9	15,0	19,9
Sild	0,6	0,9	1,9	6,8	15,7	11,6
Hellefisk	0,1	3,1	4,2	4,9	1,8	3,6

Laks	0,6	0,2	0,3	0,4	0,1	0,01
Rejer	9,4	14,3	14,0	10,1	7,0	10,6
Blåhvilling	39,4	77,6	70,1	46,1	6,6	12,7
Makrel	28,9	3,0	3,7	10,0	11,7	13,8
Tobis	7,2	15,5	16,6	2,5	11,2	9,1
Lodde	29,1	48,5	15,0	18,0	15,3	41,7
Anden fisk 1)	25,2	33,2	20,1	46,9	43,8	49,7
I alt	272,7	356,8	292,1	268,9	221,8	248,6

¹⁾ Foreløbige tal.

²⁾ Bl. a. hvilling, sildehaj og kammuslinger.

Kilde: Hagstovan.

Oversigten i tabel 4.7. viser, at den samlede færøske fangst fra 1980 - 1988 bev forøget betydeligt fra ca. 273.000 tons til ca. 356.000 tons. Fra 1988 til 1992 faldt de samlede fangster med næsten 108.000 tons, navnlig som følge af en tilbagegang i fangsterne af blåhvilling samt af industrifisk (sperling, lodde og tobis). Denne tilbagegang forklarer samtidig den relative tilbagegang for fiskeriet i midterområderne fra 1988 til 1992, jf. tabel 4.6. Fra 1989 er der sket et markant fald i torske- og kullerfiskeriet, mens fiskeriet efter sej efter betydelige stigninger i 1990 og 1991 faldt til under en femtedel af den samlede fangst. Sildefiskeriet har i de seneste to år ligget over tidligere års niveau.

Fangster ved Færøerne

Færøske skibes fangst ved Færøerne er som nævnt forøget væsentligt i kraft af omlægningen fra fjern- til nærfiskeri. Samtidig er fremmede skibes fiskeri, som tidligere truede de mest almindelig bundfiskebestande ved Færøerne, reduceret, men andre fartøjer er kommet til i henhold til indgåede fiskeriaftaler for at udnytte de ikke truede fiskebestande.

De samlede fangster ved Færøerne var i 1975 kun på ca. 137.000 tons. Fra slutningen af 1970'erne udvikledes imidlertid et betydeligt blåhvilling fiskeri ved Færøerne (især fra sovjetiske skibe), hvilket afgørende har medvirket til at forøge de samlede fangstmængder i området. I slutningen af 1980'erne har de totale fangster udgjort mellem ca. 250.000 og 350.000 tons - men med betydelige udsving mellem de enkelte år.

Tabel 4.8. Fiskefangster ved Færøerne fordelt på lande 1975 og 1989-1991.

	1975	1989	1990	1991	1975	1989	1990	1991
	- 1000 tons -				- pct. -			
Færøerne	40,1	144,4	154,2	137,3	29	54	54	53
Vesttyskland	15,9	1,4	0,8	0,5	12	1	0	0
Frankrig	32,6	3,5	8,3	4,1	24	2	3	2
U.K.	32,2	0	0	0	23	0	0	0
Norge	11,2	8,6	27,4	7,4	8	3	10	3
Sovjetunionen	-	93,6	90,5	96,4	-	35	31	37
Andre lande	5,1	12,7	4,6	12,1	4	5	2	5
I alt	137,1	265,4	285,8	257,8	100	100	100	100

Kilde: Hagstovan.

Tabel 4.8. viser udviklingen og fordelingen af fangsterne ved Færøerne i 1975 og årene 1989-1991. Opgørelsen for 1992 foreligger ikke endnu. I denne periode er de samlede fangster forøget fra ca. 137.000 tons til ca. 257.000 tons i 1991. I 1988 var de samlede fangster helt oppe på over 300.000 tons. Nedgangen siden 1988 skyldes bl.a. en mindre fangst af bl.a. kuller, og den samlede fangst af torsk er også faldet betydeligt i perioden 1989-1991.

I samme tidsrum er den færøske andel af fangsterne forøget fra ca. 29% i 1975 til 53% i 1991, mens navnlig EF-landenes andel er reduceret markant.

Tabel 4.9. Den samlede fiskefangst ved Færøerne i 1991¹⁾ fordelt på lande og fiskearter (foreløbige tal).

	Torsk	Kuller	Sej	Blåhvilling	Andre fisk	I alt 1991	Andel 1990-1991	
	- 1000 tons -						- % -	
Færøerne	9,5	7,5	54,5	0,2	66,0	137,2	54	55
Norge	0,1	-	0,2	0,4	6,6	7,3	10	3
Sovjetunionen	-	-	-	91,5	4,8	96,3	31	39
Frankrig	-	-	0,2	-	3,9	4,1	3	2
Tyskland	-	-	-	-	0,5	0,5	0	0
Danmark	-	-	-	-	3,7	3,7	2	1
I alt 1991						249,1	100	100

¹⁾ En opgørelse for 1992 foreligger endnu ikke

Kilde: Hagstovan.

Af de i alt godt 286.000 tons fisk som blev fanget ved Færøerne i 1991 blev over halvdelen (ca. 55%) fanget af færøske fiskere. For de betydende bundfiskearter (torsk, kuller og sej) var den færøske andel dog tæt på 100%, jf. tabel 4.9.

Det russiske fiskeri i færøsk havområde består hovedsageligt af fiskeri efter blåhvilling, mens EF-landenes fiskeri er sammensat af et bredt udsnit af fiskearter - herunder navnlig brosme, lange og rød fisk.

Fangsttryk og fangstregulering.

Som nævnt i afsnittet om sammensætningen af fiskerflåden har der fra midten af 70'erne og til i dag fundet en meget kraftig udbygning og modernisering sted af den færøske fiskerflåde - og navnlig af den del af flåden som primært benyttes til fiskeri på Færøområdet.

Sideløbende med udbygningen af den samlede fangstkapacitet har fiskeriindsatsen - opgjort som antal fiskedage - også været stigende. Alene fra 1982 til 1988/89 skønnes den samlede fiskeriindsats således at være forøget med omkring 40%.

Den langt større fangstkapacitet og fangstintensitet har ifølge biologerne i ICES og det færøske fiskerilaboratorium medført, at fangsttrykket på navnlig bestandene af torsk og sej i en årrække, har ligget op til 70% over det optimale niveau.

Det optimale fangstniveau er defineret som det niveau, der tillader fiskene at opnå en størrelse, som på længere sigt muliggør det maksimale vægtmæssige udbytte af bestanden.

Det for store fangsttryk (eller overfiskningen) udgør tilsyneladende en egentlig trussel for bestandenes rekrutteringsevne og indebærer, at bestanden og særlig den yngre fisk (med lavere gennemsnitsvægt) beskattes for hårdt. Derved reduceres ikke blot størrelsen af den samlede fangst (fordi ungfisken ikke opnår den optimale vægt), men også sårbarheden overfor svingninger i bestandenes størrelse fra år til år forøges, når fiskeriet i for stor udstrækning baseres på ganske få årgange.

De færøske fiskeribiologer har i begyndelsen af 1991 foretaget en opgørelse, der viser, at et uændret fangsttryk i 1991 vil give en fangst af bundfisk på 90.000 tons mod knapt 110.000 tons i 1990. Hertil kommer, at opgørelsen viser, at fangsten af disse bør halveres i nogle år, såfremt enkelte bestande skal genopbygges, således at fiskeriet kan blive optimalt.

Fangsterne af de vigtigste bundfiskearter ved Færøerne er vist i tabel 4.10. Fiskeriet af sej udviklede sig markant i 1990, hvilket skyldtes øget rekruttering og øget fangstindsats. I 1991 er der for alle tre fiskearter tale om et fald. Opgørelsen for 1992 foreligger endnu ikke.

Tabel 4.10. Fangsterne af torsk, kuller og sej ved Færøerne 1975 og 1980-91.

	Torsk	Kuller	Sej
	- 1000 tons -		
1975	38,9	20,7	41,2
1980	20,6	14,3	24,3
1981	24,0	12,0	29,9
1982	24,0	12,4	31,0
1983	41,2	12,9	39,4
1984	39,3	12,3	56,3
1985	42,6	14,9	44,4
1986	36,0	14,0	40,5
1987	26,4	15,5	40,3
1988	25,7	11,6	43,3
1989	23,5	14,3	44,5
1990	14,0	12,9	61,7
1991	9,7	7,6	54,6

Kilde: Hagstovan.

Den stigende og - biologisk set for intensive - fiskeriindsats medfører ikke alene en uhensigtsmæssig udnyttelse af fiskebestandene, men har i høj grad også medvirket til at forringe fiskerierhvervets rentabilitet, jf. nedenfor.

Som led i bestræbelserne på at tilvejebringe en bedre balance mellem fiskerikapaciteten og fiskebestandene og samtidig sikre et bedre økonomisk grundlag for fiskeflåden har Færøernes Landsstyre taget en række nye fiskeripolitiske initiativer.

For det første blev der i 1987 iværksat et fiskeritilladelsessystem for alle fartøjer over 20 tons. Dette tilladelsessystem er suppleret med en række andre tekniske reguleringer herunder navnlig fredning af bestemte fiskeområder og fiskeforbud i bestemte tidsrum, som begge navnlig tager sigte på en beskyttelse af ungfisken. Siden er der med samme sigte indført regler om mindste maskevidde, hvorved maskevidden er forøget fra 135 mm til 145 mm. I 1992 er der yderligere af landsstyret udstedt et generelt fiskeforbud for fartøjer over en vis størrelse i bestemte perioder af året.

I et direkte forsøg på at reducere fangstkapaciteten (som landsstyret og Fiskerirådet har anslået er ca. 40% for stor i færøsk havområde) blev der etableret en kondemneringsordning, hvor der med tilskud fra landskassen blev ydet støtte til ophugning og eksport af fiskefartøjer. Denne ordning ophørte med udgangen af 1991. Samtidig er vilkårene for indførsel af ny tonnage blevet gjort mere restriktive og landskassens garantigivning til fiskefartøjer er nu stort set ophørt.

Fiskeristøtte.

Indtil 1975 havde Færøerne et prissystem for indhandling af fersk fisk, der meget nøje fulgte tendenserne på verdensmarkedet. Dette system medførte ofte pludselige og store prisændringer.

I 1975 faldt verdensmarkedspriserne på fisk drastisk, hvorefter der fra fiskernes organisationer blev stillet krav om etablering af et mere stabilt system, der kunne sikre en stabil salgspris til den del af fiskerflåden, der lander fersk fisk til filetfabrikkerne på Færøerne. På den baggrund blev Råfiskefonden etableret i maj 1975.

Råfiskefondens formål blev i 1983 udbygget, idet fonden herefter ved sin prisfastsættelse desuden blev pålagt at styre fiskeriet på en sådan måde, at fiskebestandene blev bevaret på et niveau, som ud fra et langtidsperspektiv giver det største udbytte.

Pr. 1. oktober 1990 blev fiskeristøtten omlagt, således at Råfiskefonden er nedlagt. I de første tre kvartaler af 1990 udbetalte Råfiskefonden i alt 172,2 mill. kr. i tilskud.

Råfiskefondens tilskud blev afløst af henholdsvis et pristilskud, et indførselstilskud og forarbejdningsstøtte. Af disse blev pristilskudet den vigtigste støtteform. I 1991 blev der udbetalt ca. 127 mill. kr. i pristilskud. Fra de to øvrige støtteformer udbetaltes tilsammen knap 3 mill. kr.

Tabel 4.11. Fiskeristøtten fordelt på støtteordninger i 1987-1991⁴⁾

	1987	1988	1989	1990	1991
	- mill. kr. -				
Mindsteløn	16,0	42,5	43,8	42,2	41,8
Minimumsindkomst	11,3	9,5	7,4	16,0	23,1
Mandskabsstøtte ²⁾	38,4	39,3	50,1	42,4	31,3
Industrifisketilskud	25,9	2,0	2,7	3,4	-
Tilskud fra Råfiskefonden	69,4	199,4	232,0	172,2 ¹⁾	-
Driftstilskud	66,4	88,4	94,8	77,3	62,6
Tilskud til filetfabrikker	-	-	-	33,7 ¹⁾	51,1

Indførselsstøtte	-	-	-	1,3 ¹	8,0
Forarbejdningsstøtte	-	-	-	1,6 ¹	9,5
Andre tilskud ³⁾	23,1	25,9	32,4	18,4	142,3
I alt	250,5	407,0	462,8	408,5	369,7

- 1) Råfiskefonden ophørte sin virksomhed pr. 1. oktober 1990 og tallene vedrører derfor kun de første tre kvartaler af 1990. Tilskudene herfra afløstes af pristilskud, indførselstilskud og forarbejdningsstøtte. Tallene herfor vedrører derfor kun 4. kvartal.
- 2) Tidligere var denne støtte opdelt på udroerstøtte og landingstilskud til fersk fisk.
- 3) Herunder pristilskud på 127,1 mill. kr.
- 4) Opgørelsen for 1992 foreligger endnu ikke.

Kilde: Hagstovan.

I begyndelsen af 1993 blev prisstøtten omlagt til en tidsbegrænset, omsættelig driftsstøtte til et begrænset antal fiskefartøjer over 20 BRT. Støtten gives til ejere af fiskefartøjer, der har opnået fangstlicenser. Antallet af licenser, der er fordelt på en række forskellige typer af fiskefartøjer, udgør i alt 152, og den samlede støtte vil i 1993 udgøre i alt 68 mill. kr.

Fiskernes aflønning.

Fiskernes aflønning afhænger som udgangspunkt af fangstmængden samt af den pris, fangsten kan indbringe ved salg.

Afhængig af, om fiskeren er aflønnet efter en såkaldt nettooverenskomst eller en bruttooverenskomst, kan udviklingen i omkostningerne ligeledes få indflydelse på hyrens størrelse.

Brugen af henholdsvis brutto- og nettooverenskomster varierer alt efter, hvilken fartøjstype og fangstmetode, der er tale om. Efter bruttoprincippet aflønnes mandskabet med en vis andel, gennemsnitlig omkring 25-30% af skibets indtægter opgjort som fangsternes salgsværdi med diverse pristilskud. Den resterende del tilfalder rederen, der ud af sin andel afholder omkostningerne.

Stigende fangstværdier vil således medføre stigende hyrer uanset omkostningsudviklingen, medens stigende omkostninger alene formindsker rederens andel.

Efter nettoprincippet aflønnes mandskabet med en andel typisk 35-45% af netto-princippet, beregnet som bruttoindtægten ved salg af fangsten med fradrag af variable omkostninger, d.v.s. olie, agn, proviant, salt m.v. Stigende omkostninger vil således blive fordelt mellem reder og mandskab. I de senere år er aflønning efter bruttoprincippet vundet stærkt frem, men nettokontrakter findes stadig.

De forskellige aflønningsformer medfører betydelige forskelle i mandskabslønnen mellem de forskellige skibstyper og fangstformer og samtidig til stærkt svingende indtægter. Med henblik på at afbøde virkningerne af de svingende indtægter er der ved lagtingslov fastsat regler om mindsteløn, dagstøtte og mindsteindtægt. Indtægterne er anført i primo 1993 niveau.

Mindsteløn ydes personer, som er påmønstret fiskefartøj i henhold til overenskomst mellem Føroya Reiðarafelag (Færøernes Rederiforening) og vedkommende fagforening. Såfremt sådan overenskomst ikke foreligger, er mindstelønnen betinget af, at der er mønstret efter aftale mellem vedkommende reder eller ejer af skibet og vedkommende fagforeninger. Mindstelønnen er kr. 12.725,- pr. måned eller kr. 424,17 pr. døgn, fiskeren er påmønstret.

For mandskab påmønstret fiskefartøjer bliver der udbetalt dagstøtte.

1) For trawlere på fiskeri efter ferskfisk, saltfiskeskib på linefiskeri, fryseskib på fiskeri efter sildehaj eller hellefisk m.m., fabrikstrawlere på fiskeri efter sortmund, ringnotskib, industritrawlere, fabrikstrawlere, som nedsalter eller fryser fangsten ombord, fryseskib på fiskeri efter rejer eller muslinger og skib på fiskeri efter laks ydes med nuværende mindsteløn hver mand ekstra for hver påmønstret dag på turen det, som er forskellen mellem 8 almindelige timelønninger i overenskomsten mellem Føroya Arbeðarafelag (Færøernes Arbejderforbund) og Føroya Arbeðsgevarafelag (Færøernes Arbejdsgiverforening) og 1/30 del af månedsmindstelønnen. Dette tillæg reduceres med 45 øre for hver krone, som fangstandel, inkl. mindsteløn og mandskabsstøtte pr. dag, overstiger 1/30 af gældende måneds mindsteløn

2) For mandskab påmønstret fiskeskibe, som ikke er omfattet af reglerne under punkt 1) og mindsteindtægt, gælder følgende regel: Hvis fangstandel, mindsteløn og mandskabsstøtte sammenlagt er mindre end 8 almindelige timelønninger i overenskomsten mellem Føroya Arbeðarafelag (Færøernes Arbejderforbund) og Føroya Arbeðsgevarafelag (Færøernes Arbejdsgiverforening) betales differencen som særligt tillæg. Dagsstøtten er kr. 188,78 pr. døgn fiskeren er påmønstret fiskefartøj. Dagstøtten er et tillæg til minstelønnen som sammenlagt giver (mindst 424,17 + 188,78) kr. 612,95 pr. døgn.

Det specielle ved dagstøtten er aftrapningsordningen, hvor dagstøtten reduceres med 45 øre for hver krone, som fangstandel inkl. minsteløn og mandskabsstøtte pr. dag, overstiger 1/30 af gældende måneds mindsteløn, som er gældende for fartøjstyperne nævnt under punkt 1. Aftrapningsordningen udregnes efter følgende formel: $\text{Dagstøttemax} - (0,45 \times (\text{fangstandel} - \text{mindsteløn})) = \text{Dagstøtte}$.

Til mandskab på fartøjer i hjemmefiskeri indenfor færøsk fiskerizone udbetales mindsteindtægt. Betingelsen for mindsteindtægt er, at fartøjet har landet, at mandskabet bliver afregnet, og i antal er, som sædvane er på stedet, og at fangsten bliver landet samlet. For fiskefartøjer under 20 brt. er yderligere disse regler gældende:

- a) At indtægten hos vedkommende person de sidste tre måneder ikke er større end gældende mindsteløn. (d.v.s. kr. 12.725 pr. måned)
- b) At fiskefartøjer, som fisker med snøre eller snelle, lander mindst 25 kilo pr. mand pr. dag.
- c) At fiskefartøjer, som fisker med langline, lander mindst 50 kilo pr. mand pr. dag.

Mindsteindtægten til mandskabet på fartøjer, som driver hjemmefiskeri med langline, udgør kr. 958,93 for fisketuren (beregnet til 2 døgn), og til mandskab på fartøjer, som fisker med snøre eller snelle, er mindsteindtægten kr. 479,46 pr. dag.

Fiskerflådens driftsresultater.

Som nævnt i de foregående afsnit har den stedfundne udbygning af den samlede fangstkapacitet og forøgelsen af fangstindsatsen ikke været ledsaget af en tilsvarende stigning i de samlede fangster omkring Færøerne. Tværtimod er fangsten pr. fangstdag faldet betydeligt fra midten af 80'erne.

Denne udvikling skyldes en overfiskning af navnlig bestandene af torsk og sej, hvilket ikke blot har medført en u hensigtsmæssig udnyttelse af bestandene, men samtidig i høj grad har påvirket fiskeriets rentabilitet i ugunstig retning. Sammen med stigende driftsudgifter og en større rente- og afdragsbyrde har dette resulteret i en stærk forringelse af hjemmefiskerflådens driftsresultater.

Ved vurderingen af underskuddet skal det samtidig tages i betragtning, at den bydelige-offentlige støtte til fiskeriet er medregnet, før driftsresultaterne er opgjort.

Krisen i hjemmefiskerflåden var baggrunden for, at Lagtinget i 1988 vedtog en særlånsordning, hvorefter der inden for en beløbsramme på 150 mill. kr. vil kunne ydes lavtforrentede lån til fiskefartøjer i økonomiske vanskeligheder.

Flere af de indførte fangstregulerende foranstaltninger - mindre maskevidder og fredede områder m.v. - vil på længere sigt ligeledes kunne bidrage til en forbedring af fiskeriets rentabilitetsproblemer, men på kort sigt har den forværret disse. De grundlæggende problemer er, at fangstkapaciteten er for stor, og at fiskebestandene fortsat synes at blive reduceret.

Fiskerirådet har på den baggrund peget på, at kun en politik, der reducerer fiskeflådens kapacitet væsentligt, vil være i stand til - sammen med andre fiskebestandsbevarende foranstaltninger - at sikre et færøsk fiskeri inden for fisketerritoriet, der kan fungere uden væsentlig offentlig støtte.

Fjernfiskeflåden, der i forhold til hjemmefiskeflåden kun modtager beskeden offentlig drifts- og prisstøtte har haft mindre dårlige resultater end hjemmefiskeflåden. Tallene dækker dog over meget varierende resultater for de forskellige skibstyper.

Alle dele af fiskeflåden er stærkt tynget af store gældsbyrder, og resultatet heraf må forudses at blive et betydeligt antal tvangsauktioner af skibe i 1993 og i de efterfølgende år.

Fiskeindustri.

Kapaciteten i den færøske konsumfiskeindustri omfatter godt 20 filétfabrikker og et antal røgerier m.v., fordelt ud over landet. Fiskeindustriens forarbejdningskapacitet er anslået til ca. 400.000 tons. Med de stærkt faldende råvaretilførsler er der tale om meget stor overkapacitet i konsumfiskeindustrien. I 1992 blev under 20 % af den samlede kapacitet udnyttet. Problemet med de faldende råvaretilførsler søges afhjulpet ved opkøb af udenlandsk fisk til forarbejdning på Færøerne, samt ved øget forædling af fisken på Færøerne.

Råvaretilførslerne til fabrikkerne har i de senere år været faldende fra ca. 132.000 tons i 1986 til ca. 78.000 tons i 1992. Heraf var kun en ubetydelig del fra udenlandske fiskeskibe.

Tabel 4.12. Råvaretilførslerne til de færøske filetfabrikker i 1985-1992.

1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
- tons landet vægt -							
125.700	132.500	122.000	117.300	107.500	107.400	100.200	78.000

Kilde: Hagstovan.

Finansieringsfonden af 1992, der blev etableret i medfør af aftalen af 6. oktober 1992 mellem den danske regering og det færøske landsstyre, har i foråret 1993 sammen med de to færøske banker, Føroya Banki og Sjóvinnubankin, fremsat en plan for en samlet gældssanering af fiskeindustrien og etableringen af et fiskeproduktionselskab, der skal virke som paraplyorganisation for de fabrikker, der ønsker at være med i ordningen. Selskabet skal overtage de bank- og realkreditlån, der hidtil har påhvilet de enkelte virksomheder, men med nedskrevne beløb. Fabrikker, der ønsker at fortsætte som hidtil, vil ikke blive omfattet af ordningen.

Fiskeopdræt.

Etablering og drift af havbrugsanlæg og smoltanlæg kræver tilladelse fra Færøernes landsstyre.

Det færøske havbrugserhverv er en ny erhvervsgren, men erhvervet har navnlig i de seneste år været i kraftig udvikling. I 1992 blev der produceret i 54 anlæg med en benyttet kapacitet på ca. 1.222.362 m³. Til fremstilling af smolt var der udstedt 16 tilladelser med tilladelse til at producere 5,3 mill. smolt.

Produktionen af opdrætsfisk (laks og øred) samt smolt foregår i et stort antal enheder fordelt over det meste af Færøerne.

Produktionen af laks og ørred stiller - på grund af den lange produktionscyklus (ca. 4 år) - store likviditetsmæssige krav. Dette finansieringsbehov er i overvejende omfang blevet tilgodeset gennem lån- og kreditgivning fra færøske pengeinstitutter og udlånsfonde. De færøske havbrug har i modsætning til fiskerierhvervet ikke tidligere modtaget egentlige subsidier fra det offentlige.

Fra 1993 gives der dog investeringsstøtte til fiskeopdræt, således at havbrugsopdrætterne får et tilskud til køb af smolt på 5 kr. pr. stk. For smoltproducenterne er der samtidig fastsat en maksimumspris på 11 kr. pr. smolt.

Tilskuddet ydes alene til opdrættere, der i øvrigt har driften og finansieringen heraf i orden. Det er en betingelse for støtte, at smolten er vaccineret. Der kan maksimalt ydes støtte til 5 mill. smolt pr. år. Støtten ydes i 1993, 94 og 95.

Tabel 4.13. Produktionscyklus for fiskeopdræt.

Rogn gydet nov. i årene	Smolt udsat i årene	Smolt udsat i mill.	Eksport i årene	Tons	Mill.
1987	1989	5.1	1991	ca. 16.134	ca. 545
1988	1990	6.6	1992	ca. 16.298	ca. 580
1989	1991	8.0	1992/93	ca. 14.000	ca. 530
1991	1992	(5.0)	1993/94	ca. 10.000	ca. 380
1992	1993	(5.0)	1994/95	-	-

En række havbrug har i de senere år været ramt af sygdom i fiskebestanden, hvilket har påført de berørte brug betydelige tab og erhvervet som helhed større udgifter til vaccinationer og dyrlægekontrol m.v. Det er særligt forekomster af havlus, der smitter fra det ene brug til det andet, hvorfor man i dag forsøger med en koordineret sygdomsbekæmpelse.

Tabel 4.14. Eksport af laks og ørred 1986-1991.

År	Tons	Mill. kr.
1986	2.500	101
1987	5.000	249
1988	5.300	253
1989	8.000	330
1990	12.000	448
1991	16.000	545
1992	(16.300)	580
1993	(14.000)	-
1994	(10.000)	-

Væksten i havbrugserhvervet har været ganske betydelig i løbet af de seneste år. Fra en produktion i 1986 på i alt 2.500 tons, lå produktionen i 1992 på 16.300 tons. Eksportindtægterne i 1992 udgjorde godt 580 mill. kr., og eksporten af havbrugslaks udgør nu ca. 25% af den samlede færøske fiskeeksport. Fordi der udsættes færre smolt, ventes produktionen at falde i de kommende år.

Generelt befinder fiskeopdrættet sig i en dybtgående økonomisk krise begrundet i en kombination af store udgifter til forrentning og afskrivning, stærkt faldende markedspriser og en udbredt forekomst af sygdomme hos laksen. Eksportnedgangen skyldes dels, at efterspørgslen efter de mindre laks er stigende, hvorfor laksene nu typisk slagtes efter ca. 18 måneder imod tidligere 24 måneder, dels at likviditetssituationen i erhvervet er så stramt, at laksene også af den grund slagtes tidligere end før.

Tabel 4.15. Færøernes eksport 1990 og 1991 i 1.000 kr.

	1990	1991	1992
Fiskerierhvervet	1.861	2.073	1.810
Fiskeopdræt	449	546	580
Andre varer, herunder			
uldvarer og fiskeredskaber	4	5	5
I alt excl. skibe	2.314	2.624	2.395

Offentlig tilsyn.

En række tilsynsopgaver på fiskeriområdet er henlagt til det Hygiejniske Laboratorium (Heilsufrøðisliga Starvstovan). Blandt andet fører laboratoriet tilsyn med fiskefartøjer og fiskeindustrivirksomheder og varetager kontrollen med kvaliteten af fiskeprodukter.

Der blev i 1988 fastsat nye regler for antallet af fiskedage for ferskfiskeskibe ved Færøerne. De nye regler maksimerer det antal dage, som skibene højst kan fiske i, inden fisken skal landes. Overskridelse af dagetallet bevirker bl. a., at fangsten ikke vil kunne opnå andel i de offentlige tilskudsordninger.

Reglerne om dagetal blev etableret med det sigte at forbedre kvaliteten - og dermed værdien - af færøske fiskeprodukter. Reglerne administreres af Hygiejnisk Laboratorium. Endelig varetager Lansdyrlægeinstitutionen visse forsknings - og undersøgelsesopgaver på fiskeopdrætsområdet.

Fangst i øvrigt.

Fangst af søfugle har i dag kun en marginal erhvervmæssig betydning for enkelte bygdesamfund. På grund af tilbagegangen i bestandene af visse arter (lomvier, søpapegøjer m.v.), er der ved lov fastsat stærke begrænsninger for fangsten af de pågældende arter.

Derimod har fangsten af grindehvaler og andre småhvaler en vis og indirekte økonomisk betydning. Fangsten foregår efter gammel skik ved, at flokke af grindehvaler - ofte adskillige hundrede -, der observeres i farvandene tæt ved øerne, med småbåde drives ind mod stranden, hvor de aflives. Kød og spæk fordeles efter traditionelle fordelingsregler blandt deltagerne og andre indbyggere i området, og går således kun rent undtagelsesvis ud i nogen omsætning.

Denne traditionelle fangst har i de seneste år mødt megen kritik fra udenlandske miljøorganisationer og enkeltpersoner. Kritikken retter sig mod fangstmetoden, og den har ofte baggrund i en frygt for, at den færøske fangst udgør en trussel mod bestanden af grindehvaler.

Kritikken er i alt væsentligt blevet afvist fra færøsk side. Dels kan man med baggrund i samstemmende internationale undersøgelser fastslå, at grindebestanden ikke er truet, dels kan der henvises til, at den traditionelle færøske fangst ikke har noget kommercielt sigte eller indhold, og at der således ikke foregår nogen systematisk fangst af disse hvaler. Den udenlandske opmærksomhed omkring grindefangsten har sammen med de færøske myndigheders egne bestræbelser i de seneste 10-15 år ført til en væsentlig stramning og "humanisering" af bestemmelserne for, hvilke fangstmetoder og redskaber, der må anvendes. Ligeledes må fangsten nu kun ske på de bedst egnede og af myndighederne særligt udpegede lokaliteter.

Den økonomiske værdi af grindefangsten kan vanskeligt opgøres, da kun en beskedent del af fangsten omsættes på markedet. Men det samlede udbytte af kød og spæk er anslået til at være 1 1/2 - 2 gange større end vægtudbyttet af fåre- og lammekød. Grindekød og spæk dækker således fortsat en betydelig del af det samlede kødbehov for den færøske befolkning.

4.4. Landbrug.

Landbruget var indtil slutningen af sidste århundrede Færøernes hovederhverv, men den økonomiske og erhvervsmæssige udvikling i landet har medført, at landbruget i dag kun bidrager med omkring 1% af Færøernes samlede bruttofaktorindkomst.

Produktionen af landbrugsvarer.

I de senere år er der - bl.a. ud fra ønsket om en større selvforsyningsgrad - blevet ydet offentlig støtte til investeringer i landbruget og tilskud til visse af erhvervets produkter. Blandt andet ydes der tilskud til opdyrkning af ny landbrugsjord og til forbedring af bestående marker og veje.

Mælkeproduktionen har - bl.a. på grund af subsidieme - været stigende og dækker nu hele forbruget af konsummælk. Også produktiviteten i mælkeproduktionen er steget, idet udbyttet pr. ko er forøget betydeligt de seneste 20 år.

Ved senest foretagne optælling i 1988 udgjorde det samlede fårehold på Færøerne ca. 55.000 stk. Produktionen af fårekød er ca. 500 tons årligt, hvilket svarer til ca. 40% af det samlede forbrug. Den årlige produktion af oksekød er på knap 100 tons og af svinekød godt 100 tons. Den overvejende del af kødforbruget må således importeres.

Der findes på Færøerne en mindre produktion af kartofler og andre gartneriprodukter, af æg og af stråfoder, men hovedparten af disse landbrugsprodukter må importeres.

Landbrugsinvesteringer finansieres i stort omfang af Jordfonden. Jordfondens samlede udlån pr. 31. december 1990 var på 137 mill. kr.

Offentlig tilsyn m.v.

Landsdyrlægen, der er rådgivende for landsstyret og andre myndigheder med hensyn til veterinære spørgsmål, fører tilsyn med overholdelsen af gældende veterinære bestemmelser og iværksætter forholdsregler med henblik på forebyggelse og bekæmpelse af sygdomme hos husdyr.

Hygiejnisk Laboratorium gennemfører bl.a. undersøgelser af fødevarer og fører tilsyn med fødevarerproducerende virksomheder.

4.5. Håndværk, Industri, Bygge- og Anlægsvirksomhed.

De industrielle forudsætninger.

Størstedelen af den færøske industri har direkte tilknytning til fiskerierhvervet. Dette gælder i første række den egentlige fiskeindustri - d.v.s. filéfabrikker, røgerier og virksomheder til forarbejdning af industrifisk. Denne del af industrien er nærmere omtalt i afsnit 4.3.

Foruden den egentlige fiskeindustri er der på Færøerne opbygget et antal håndværks- og industrivirksomheder, der producerer udstyr m.v. til fiskefartøjer og den egentlige fiskeindustri. Til denne gruppe hører bl.a. skibsværfter og virksomheder, der producerer fiskeredskaber samt maskiner og udstyr til filéfabrikker. I de seneste år er der på Færøerne etableret virksomheder, som satser på eksport af systemløsninger på fiskeområdet - bl.a. til lande i den tredje verden.

Ved siden af virksomheder med tilknytning til fiskeindustrien har landsstyret i de senere år støttet udviklingen af anden småindustri og håndværk, især baseret på salg til hjemmemarkedet.

Færøske industrivirksomheder, der producerer til hjemmemarkedet, er i konkurrencen med udenlandske producenter stillet over for det problem, at hjemmemarkedets yderst begrænsede størrelse ikke gør det muligt at opnå en produktionsvolumen, der sikrer en konkurrencedygtig produktion. Den færøske hjemmemarkedsindustri var indtil 1. januar 1993 i vid udstrækning baseret på toldbeskyttelse (fuld told på importerede færdigvarer og toldfritagelse/lempelse for importerede råvarer og halvfabrikata) og andre former for tilskud (herunder rentesubsidier) fra det offentlige.

Med fraværet af et betydeligt hjemmemarked, store transportomkostninger for råvarer og færdigvarer og et i international sammenhæng højt omkostningsniveau, har Færøerne svage forudsætninger for etablering af eksportorienterede industrier uden for den egentlige fiskeindustri og dennes forsyningsvirksomheder.

I forbindelse med den handelsaftale, der med virkning fra 1. februar 1992 blev indgået med EF, forpligtede Færøerne sig til fra den 1. januar 1993 til at fjerne den eksisterende beskyttelsestold. Mange virksomheder har i den åbne konkurrencesituation fået svært ved at klare sig.

Virksomheder og lønudbetalinger.

Lønudbetalingerne inden for håndværk, industri samt bygge- og anlægssektoren fremgår af tabel 4.16.

Tabel 4.16. Lønudbetalinger inden for industri, håndværk samt bygge- og anlæg i 1990 - 1992.

	Lønudbetalinger i mill. kr.			Vækst i %	
	1990	1991	1992	1990-1991	1991-1992
Fiskeolie og melproduktion	6,2	5,2	3,8	-17	-26
Fiskeindustri i øvrigt	357,4	361,4	303,6	1	-16
I alt fiskeindustri	363,6	366,6	307,4	-15,0	-16
Skibsværfter og værksteder	121,0	115,4	102,7	-5,0	-11
Industriproduktion i øvrigt	148,3	135,3	133,4	-9,0	-1
Bygge og anlæg	228,2	195,6	164,6	-24,0	-16
I alt	954,9	812	708,1	-15,0	-13

Kilde: Hagstovan.

Opgørelsen viser, at den egentlige fiskeindustri på trods af en tilbagegang fortsat er den absolut største af disse erhvervsgræne med ca. 43 % af de samlede lønudbetalinger i 1992. Særligt byggebranchen, men også de øvrige industrivirksomheder har på grund af konjunkturukslaget haft tilbagegang i lønudbetalingerne.

De to færøske skibsværfters aktiviteter har i 1992 næsten udelukkende været begrænset til reparationsarbejder.

Bygge- og anlægsaktiviteten.

Aktiviteten i bygge- og anlægssektoren var stadigt stigende i årene 1985-1988. I denne periode steg de samlede lønudbetalinger i sektoren således fra ca. 210 mill. kr. til ca. 338 mill. kr. i 1988.

Det høje aktivitetsniveau i bygge- og anlægssektoren dækkede i disse år over stigninger i boligbyggeriet og - især - over omfattende offentlige investeringer i tunneler, veje, havne og institutioner. Stigningen i de offentlige investeringer har især været markant fra 1987 til 1988.

Siden 1989 har der kunnet konstateres et faldende aktivitetsniveau i bygge- og anlægssektoren, både som følge af et kraftigt fald i de offentlige investeringer og på grund af en voldsom indskrænkning i de private investeringer. I perioden 1989-1990 og 1990-1991 er lønudbetalingen i bygge- og anlægssektoren faldet med næsten en fjerdedel og i 1991 - 1992 med 16 %. De store danske entreprenørfirmaer har nu indstillet deres aktiviteter på Færøerne, og de fleste færøske firmaer har måttet foretage omfattende afskedigelser.

Antallet af færdiggjorte boliger steg fra 298 i 1987 til 410 i 1988, jf. tabel 4.17. Fra 1988 til 1990 faldt antallet med 22% til 319. For Tórshavnområdet har der fra 1989 til 1990 dog været tale om en mindre stigning. I 1991 faldt aktivitetsniveauet både i Tórshavnområdet og det øvrige land, og faldet fortsatte i 1992. En yderligere reduktion i boligbyggeriet må forventes i de kommende år.

Antallet af færdiggørelser kan dog næppe tages som noget - fuldt ud - dækkende udtryk for byggeaktiviteten i det enkelte år.

Tabel 4.17. Boligbyggeri 1985-1992.

Antal færdige boliger:	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992 ¹⁾
Tórshavn	148	121	97	150	130	177	122	115
Øvrige land	159	171	201	260	210	142	129	108
I alt	307	292	298	410	340	319	251	223

¹⁾ Huse indtil 150 m²

Kilde: Sparekasserne og Boliglånefonden.

Finansiering af industri, håndværk m.v.

De færøske pengeinstitutter - og især de to største banker Føroya Banki og Sjóvinnubankin - spiller en altafgørende rolle for erhvervslivets finansiering,

De 3 færøske sparekasser yder især bygge- og prioritetslån.

Industriens og håndværkets faste investeringer (i bygninger og maskiner m.v.) finansieres normalt ved låneoptagelse i de to færøske udlånsfonde (Færøernes Industrifond og Industriens Udviklingsfond) samt - i de senere år - ved låneoptagelse i danske kreditforeninger.

Långivningen fra Industriens Udviklingsfond sker i form af offentligt subsidierede lån. Herudover yder landsstyret i vist omfang direkte lån til finansiering af småindustrier - især i udkantsområderne. Endelig har landsstyret i vid udstrækning ydet garanti for lån til erhvervslivet.

Når lov om erhvervsfremme ikraftsættes på Færøerne i løbet af 1993, vil der blive mulighed for at opnå lån, tilskud eller kapitalindskud til projekter til fremme af den erhvervsmæssige udvikling.

Fiskeindustrien på Færøerne har desuden adgang til at finansiere en del af anlægsudgifterne i Danmarks Fiskeribank. Finansieringsmulighederne for fiskefartøjer er nærmere beskrevet i afsnit 4.3.

Færøerne udgør en del af det danske valutaområde, og erhvervslivet har derfor mulighed for at opnå finansiering på det danske penge- og kapitalmarked på normale markedsbetingelser. Blandt andet yder danske kreditforeninger realkreditlån til industri- og serviceerhvervsbygninger på Færøerne, dog skal hvert enkelt lån godkendes af Færøernes landsstyre.

Som "valutaindlændinge" hjemmehørende på Færøerne kan færøske virksomheder optage kommercielle lån og kreditter (bl.a. til finansiering af import og eksport) samt finansielle lån i udlandet i overensstemmelse med de til enhver tid gældende valutabestemmelser. De på Færøerne ikraftsatte valutabestemmelser er - med visse modifikationer - de i Danmark gældende valutaregler, idet de seneste liberaliseringer på valutaområdet dog ikke er ikraftsat på Færøerne endnu.

Landets Udviklingskontor.

Færøernes landsstyre har i 1987 etableret et Landets Udviklingskontor (Menningarstova Landsins) og et dertil knyttet Udviklingsråd. Kontorets direktør ansættes af og refererer direkte til landsstyret.

Udviklingskontoret har til formål at medvirke til at udvikle industri, håndværk og servicevirksomhed - og i den forbindelse yde rådgivning inden for teknologi, økonomi og eksport m.v.

Som led i sin virksomhed afgiver udviklingskontoret udtalelser i forbindelse med landsstyrets behandling af ansøgninger om lån, tilskud eller garantier fra erhvervsvirksomheder.

Udviklingskontoret administrerer endvidere den færøske del af Vestnordensamarbejdet, der har til formål af styrke erhvervsudviklingen i og samarbejdet mellem Island, Grønland og Færøerne.

4.6. Handel, Service og Transport.

Handel og service.

Færøernes forsyning med investeringsgoder og forbrugsvarer er i overvejende grad baseret på import. Hovedparten af importen kommer - når der bortses fra skibe - fra Danmark eller importeres via en dansk mellemhandler.

Afsætningen på det færøske marked foregår typisk, når det gælder kapitalvarer og varige forbrugsgoder, via agent/eneforhandler, mens forbrugsvarer ofte afsættes via grossister, der i mange tilfælde har eneret på forhandlingen af de varer, de sælger.

Udviklingen i distributionsmønsteret følger i øvrigt - med nogen forsinkelse -tendensen i de øvrige nordiske lande. Enhederne inden for engros- og detaillerede bliver stadig større; og som helhed er der en tendens til, at en stigende del af vareomsætningen kanaliseres uden om engrosledet.

Udviklingen inden for den del af servicesektoren, der udgøres af pengeinstitutter o.lign., er nærmere behandlet i afsnit 4.7.

I februar 1992 lykkedes det for landsstyret at få vedtaget en ny spirituslovgivning. Den meget forældede og uadministrerbare lovgivning fra 1928 blev hermed afløst af en lov, der indfører en monopolhandel for vin og spiritus med et antal forhandlingssteder ud over landet. Aldersgrænsen for adgang til at købe spiritus er nedsat fra 20 til 18 år, og rationeringsordningen er helt ophørt.

Transport m.v.

Godstransporten mellem Færøerne og omverden foregår hovedsagelig ad søvejen. To færøske rederier besejler fragtruter til udlandet året rundt.

Passagertrafikken til og fra Færøerne har indtil midten af 1989 været stærkt stigende. Siden efteråret 1989 har der været et betydeligt fald i passagertallet. Beflyvningen af Færøerne varetages af DANAIR (MAERSK AIR), ICELAND AIR samt - fra marts 1988 - af det færøske selskab ATLANTIC AIRWAYS.

Passagerbefordring pr. skib foregår i sommerperioden og udføres dels af passagerskibe i rutetrafik (Smyril-line) og dels med særlige passagerskibe (krydstogter).

I tilknytning til de forbedrede transportmuligheder mellem Færøerne og omverdenen er der i de senere år taget de første skridt mod etablering af et egentlig turisterhverv på Færøerne. Færøerne har dog fortsat et betydeligt underskud på turistbalancen.

Transportforholdene er i øvrigt nærmere beskrevet i beretningens kapitel 8 Samfærdsel og Kommunikation m.v.

Virksomheder og lønudbetalinger.

Erhvervsområderne handel, service og transport har i 80'erne oplevet en relativt stærkere vækst end de traditionelle primære og sekundære erhverv (d.v.s. fiskeri, håndværk og industri), og erhvervene bidrog derfor med en stadig større andel af den samlede værditilvækst i det færøske samfund. Væksten i de tertiære erhverv fremgår også af udviklingen i de samlede lønudbetalinger i årene 1985 og 1988 - 1990. jf. tabel 4.18. Såfremt den del af den samlede serviceproduktion, der foregik i den offentlige sektor, blev medregnet, forstærkedes denne udvikling yderligere. I 1991 og 1992 er lønudbetalingerne faldet, og det er især posterne handels- og hotelvirksomhed samt posten informations-tjenester, dvs. revision, tegnestuer og teknisk rådgivning, der tegner sig for de største fald.

Tabel 4.18 Lønudbetalinger inden for handel, service og transport 1985 og 1988-1992.

	1985	1988	1989	1990	1991	1992
	- mill. kr. -					
Handel, hoteller m.v.	324	475	506	453	409	386
Finansieringsvirksomhed	108	176	212	222	230	241
Informationstjenester	86	166	176	154	114	101
Husholdningstjenester	7	10	12	12	12	11
Søtransport	134	155	153	148	143	139

Transport i øvrigt	36	70	72	57	53	53
I alt	695	1.052	1.131	1.046	961	931
I procent af årets samlede lønudbetalinger	22,6	25,4	25,6	24,6	23,0	24,0

Kilde: Hagstovan.

4.7. Finansieringsvirksomhed.

Penge- og valutaforhold.

Penge- og valutaforhold er fællesansliggender. Området reguleres af retsforskrifter fastsat af rigsmyndighederne - herunder Danmarks Nationalbank.

Ifølge loven fra 1949 om pengesedler m.v. på Færøerne har Færøerne egne pengesedler. Sedlerne, der er det lovlige betalingsmiddel på Færøerne, fremstilles af Danmarks Nationalbank med pålydende værdi 1.000 kr., 500 kr., 100 kr. og 50 kr. Ombytning og udlevering af sedler foregår på Rigsombudet.

Det færøske pengevesen henhører under Statsministeriet, idet den stedlige bestyrelse varetages af Rigsombudsmanden i samarbejde med Færøernes landsstyre. Færøerne modtager en andel af Danmarks Nationalbanks overskud, svarende til den færøske seddelcirkulations andel af den samlede seddelcirkulation i riget.

Seddelcirkulationen på Færøerne blev ultimo december 1992 opgjort til ca. 207 mill. kr. Nationalbanken havde i 1992 et overskud, hvoraf Færøerne modtog 30 mill. kr.

Danske pengesedler kan anvendes på Færøerne, og som skillemønt anvendes den i Danmark anvendte skillemønt.

Færøerne udgør en del af det danske valutaområde, og færøske pengesedler omveksles til danske kroner til parikurs uden særligt gebyr. Danmarks Nationalbank administrerer valutabestemmelserne, men har i et vist omfang uddelegeret sin kompetence, for så vidt angår "valutaindlændinge", der er hjemmehørende på Færøerne, til valutacentralen på Færøerne. Betalinger til eller fra udlandet skal som hovedregel ske gennem en autoriseret valutahandler. De færøske banker er autoriserede valutahandlere.

De valutabestemmelser, der gælder på Færøerne, er med visse modifikationer de samme som de danske. Dog er de seneste liberaliseringer på valutaområdet (fra efteråret 1988) endnu ikke sat i kraft på Færøerne.

Penge- og kapitalmarkedet.

I kraft af valutaunionen og de tætte relationer mellem danske og færøske finansielle institutioner, udgør det færøske penge- og kapitalmarked et særligt delsystem inden for det samlede danske penge- og kapitalmarked. Der er desuden ikke fastsat lovgivningsmæssige begrænsninger for færøske finansielle institutioner og den øvrige private sektors finansielle medlemværender med danske finansielle institutioner og markeder.

På grund af den særlige færøske rentebeskatningsordning, (der er nærmere beskrevet i kapitel 7), har private personer bosiddende på Færøerne dog normalt ikke nogen økonomisk tilskyndelse til at placere likviditetsoverskud uden for færøske pengeinstitutter.

Det færøske penge- og kapitalmarked var i perioden fra 1986-1989 udsat for betydelige omvæltninger og forskydninger i likviditetssituationen. I den første del af perioden (1986-1987) prægedes markedet af en betydelig overskudslikviditet (bl.a. som følge af en kraftig vækst i danske kreditforeningslån til Færøerne), ledsaget af en kraftig balanceekspansion i de færøske pengeinstitutter. I disse år steg de færøske pengeinstitutters udlån væsentligt stærkere end indlånene. Siden 1988 har likviditetssituationen været væsentlig strammere, og kulminerede i oktober 1992 med, at landsstyret måtte tilføre Sjóvinnubankin 500 mill. kr., således at banken kunne leve op til banklovens solvenskrav. I februar 1993 måtte Sjóvinnubankin tilføres yderligere 350 mill. kr. Der henvises til bilag 5b og 5c.

I det følgende gennemgås de vigtigste finansielle aktører på det færøske penge- og kapitalmarked.

Danmarks Nationalbank.

Danmarks Nationalbank forsyner som nævnt via Rigsombudet de færøske pengeinstitutter med pengesedler. Seddelcirkulationen på Færøerne er fra ultimo 1989 til ultimo 1990 faldet fra 215 mill. kr. til 197 mill. kr., og fra ultimo 1990 til ultimo 1991 er seddelcirkulationen faldet til 193 mill. kr..

Fra ultimo 1991 til ultimo 1992 er seddelcirkulationen steget til 207 mill. kr. Med det stigende brug af andre betalingsmidler - check og betalingskort - er seddelcirkulationens anvendelighed som aktivitetsmål blevet reduceret betydeligt.

De to største banker har adgang til at foretage belåning af obligationer i Nationalbanken efter særlige regler.

Udover denne belåningsmulighed var der indtil udgangen af 1991 etableret mulighed for, til støtte for bankernes og dermed erhvervslivets likviditet, at rediskontere (genbelåne) veksler i Danmarks Nationalbank inden for en ramme på 300 mill. kr. Heri indgik rediskonteringsmuligheden af veksler udstedt af Færøernes landsstyre på indtil 100 mill. kr. Resten bestod af eksportkredit samt lager- og handelsveksler fra Føroya Fiskasøla.

Efter aftale mellem Danmarks Nationalbank og Færøernes landsstyre afvikles genbelåningsmuligheden med 100 mill. kr. ultimo marts 1992, 100 mill. kr. ultimo marts 1993 og 100 mill. kr. ultimo marts 1994.

Pengeinstitutter m.v.

Færøerne har 3 banker, Føroya Banki, Sjóvinnubankin og Fossbankin, alle med hovedsæde i Tórshavn. Føroya Banki og Sjóvinnubankin er de to hovedbanker på Færøerne med en balance pr. 31. december 1992 på henholdsvis 3.8 mia. kr. og 2.8 mia. kr. Bankernes samlede ind- og udlån har i årene 1988-1992 udviklet sig som vist i tabel 4.19.

Tabel 4.19. Bankernes ind- og udlån 1988-1992 (ultimo året).

	1988	1989	1990	1991	1992
	- mill. kr. -				
Indlån	6.214,0	6.528,0	6.407,0	6.336,0	5.407,3
Udlån	6.506,0	6.706,0	6.873,0	7.211,0	5.412,3
Udlån i Pct. af indlån	104,6	102,7	107,0	113,8	100,0

Kilde: Bankernes årsregnskaber 1992.

De samlede udlån steg til og med 1991 stærkere end de samlede indlån og medvirkede således til den strammere likviditet i pengeinstitutsystemet i disse år. Fra 1991 til 1992 er bankernes samlede udlån faldet med næsten 1,8 mia. kr., hvilket i meget høj grad skyldes de meget store hensættelser til tab i 1992.

Føroya Banki og Sjóvinnubankin har etableret datterselskaber til varetagelse af bankernes aktiviteter på særlige forretningsområder, heriblandt Føroya Bankis P/F Húsalán (der formidler bankens 2. prioritetslån til boligbyggeri) og Sjóvinnubankins SB-Finans (der bl.a. formidler leasingarrangementer).

Der er på Færøerne 3 sparekasser, én landsdækkende Føroya Sparikassi med hovedsæde i Tórshavn og to regionale sparekasser - Norðoya Sparikassi (i Klaksvík) og Suðuroya Sparikassi (i Vágur). Føroya Sparikassis balance var pr. 31. december 1992 på 3,1 mia. kr. Udviklingen i sparekassernes ind- og udlån i årene 1988-1992 er vist i tabel 4.20.

Tabel 4.20. Sparekassernes ind- og udlån i 1988-1992 (ultimo året).

	1988	1989	1990	1991	1992
	- mill. kr. -				
Indlån	2.439,9	2.676,0	2.813,0	2.865,0	3.167,2
Udlån	2.409,1	2.741,0	2.936,0	2.959,0	3.007,9
Udlån i pct. af indlån	98,7	102,4	104,0	103,2	95,0

Kilde: Sparekassernes årsregnskaber 1992.

De færøske sparekasser var i slutningen af 80'erne - ligesom bankerne - udsat for en kraftig stramning af sektorens likviditet på grund af en væsentlig stærkere stigning i de samlede udlån end i de samlede indlån. I 1992 er billedet vendt, hvilket kan tilskrives, at kunderne med baggrund i uroen omkring de to hovedbankers forhold har flyttet penge fra bankerne til sparekassen.

Indtil 1. juli 1993 svarer lovgrundlaget for de færøske sparekasser stort set til reglerne i den tidligere danske sparekasselovgivning fra 1937 med senere ændringer, der indeholder mere restriktive regler for sparekassernes forretningsvirksomhed end de tilsvarende regler for bankernes virksomhed.

De forskellige vilkår for bankers og sparekassers forretningsdrift, der er gældende indtil 1. juli 1993, afspejles bl.a. i sammensætningen af institutternes udlånsmasse. Sparekassernes udlån består hovedsageligt af prioritetslån (fortrinsvis til boligbyggeri), byggelån samt andre private lån, mens bankerne herudover har meget betydelige udlån til erhvervslivet og til det offentlige. Den 1. juli 1993 sættes den danske bank- og sparekasselovgivning med visse færøske afvigelser i kraft på Færøerne.

Der foreligger ingen opgørelser af danske (og udenlandske) pengeinstitutters mellemværender med den færøske sektor uden for pengeinstitutterne.

Obligationsudstedende institutter.

Kendetegnende for de obligationsudstedende institutter er, at de yder lån mod pant i fast ejendom (jord, bygninger, skibe o.lign.), og at lånet ofte udbetales i form af obligationer.

På Færøerne yder danske kreditforeninger lån på realkreditvilkår til finansiering af erhvervsjendomme. Derimod ydes der normalt ikke danske kreditforeningslån til boligformål på Færøerne. Der foreligger ikke samlede opgørelser af realkreditinstitutternes udlån på Færøerne. Der henvises i øvrigt til kapitel 6 om finansiering af fiskefartøjer.

Kapitalforvaltende institutioner.

De færøske forsikringsselskaber - og her navnlig livsforsikringsselskabet, Føroya Lívstrygging - har placeret en betydelig del af livs- og pensionsforsikringsmidlerne i udlån på Færøerne. For Føroya Lívstryggings vedkommende ydes mindre lån til private med sikkerhed i forsikringspolicer eller i stillet kaution. Herudover har selskabet en betydelig långivning - med landskassegaranti - til kommuner, SEV, offentlige fonde samt private virksomheder.

Offentlige institutioner.

Den statslige långivning til Færøerne består af lån fra Kongeriget Danmarks Fiskeribank. Omfanget af den statslige långivning til Færøerne har været faldende i de senere år som følge af tilstedeværelsen af alternative - og mere attraktive - lånemuligheder for skibsflåden. Fiskeribankens nyudlån til Færøerne var på 3,7 mill. kr. i 1992.

Landskassens direkte långivning omfatter bl.a. subsidierede lån til fiskerierhvervet (støttelån, likviditetslån og særlån m.v.).

Långivningen til fiskerierhvervet, der i 1991 beløb sig til ca. 19,8 mill. kr., er ligeledes nærmere omtalt i afsnit 4.3.

En række færøske, offentlige udlånsfonde yder lån til finansiering af boligbyggeri og erhvervsinvesteringer inden for håndværk, industri og serviceerhverv.

Boliglånefonden (Húsálánsgrunnurin) er oprettet ved lagtingslov i 1978 med henblik på at yde 3. og 4. prioritetslån til boligformål (efter 1. prioritetslånet fra sparekasserne og 2. prioritetslånet fra bankerne - f.eks. P/F Húsálán). Lånegrænserne afhænger af boligens størrelse og bortfalder helt for boliger over 150 m². Lånene ydes som annuitetslån med en afdragstid på op til 28 år. Boliglånefondens långivning finansieres ved årlige bevillinger over lagtingsfinanslovene og ved låneoptagelse i udlandet (med garanti fra landskassen).

Bestyrelsen for Boliglånefonden (Húsalánsgrunnurin) bestyrer endvidere en særlig boligfond oprettet ved lagtingslov med det formål at tilvejebringe udlejningsboliger i samarbejde med kommuner, boligforeninger og institutioner.

Færøernes Industrifond (Føroya Ídnaðargrunnur) er stiftet ved lagtingslov i 1970 med det formål at yde lån til håndværks- og industrivirksomheder. Fondens grundkapital er på 4,5 mill. kr., hvoraf landskassen har indbetalt 2,5 mill. kr. og statskassen de resterende 2 mill. kr. Fonden ledes af en bestyrelse på 5 personer valgt af Færøernes landsstyre. Fonden yder lån til såvel nyinvesteringer som til rationalisering og effektivisering (herunder produktions-tilpasning til ændrede markedsvilkår). Lånene ydes som 10 og 20-årige lån mod pantsikkerhed i bygninger og produktionsanlæg. Fonden modtager ikke tilskud fra landskassen, men finansierer sin långivning ved egen låneoptagelse i ind- og udland.

Industriens Udviklingsfond (Menningargrunnur Ídnaðarins) blev oprettet ved lagtingslov i 1973. Fonden ledes af en bestyrelse på 3 personer valgt af Færøernes Lagting. Fonden finansieres ved tilskud bevilget på lagtingsfinansloven samt ved låneoptagelse med landskassegaranti. Industriens Udviklingsfond yder subsidierede lån samt tilskud og garantier til nye initiativer inden for industri, håndværk og servicevirksomhed. Støtte kan ydes til såvel investeringer i produktionsfaciliteter som til drift, oplæring, undersøgelser, udvikling, markedsføring og eksport.

En samlet oversigt over de 3 offentlige udlånsfondes udlån i årene 1987-92 findes i Kapitel 6 (Tabel 6.6.).

Færøernes Landsbank.

Allerede i 1978 vedtog Lagtinget en lov om Landsbanki Føroya - Færøernes Landsbank. Om landsbankens formål er det i loven fastsat, at banken skal "medvirke til varetægelse af samfundsmæssige interesser med henblik på opretholdelse af stabile finansielle forhold på Færøerne samt en afbalanceret udbygning af det færøske samfund".

Banken kan i den forbindelse pålægge pengeinstitutter o.a. finansielle institutioner at afgive oplysninger, der er nødvendige for bedømmelsen af den økonomiske udvikling på Færøerne.

Landsbanken forudsættes endvidere at fungere som landskassens bankforbindelse, men kan herudover fungere som bank for andre offentlige myndigheder og institutioner. Banken forventes endvidere at varetage en række funktioner i forbindelse med offentlig låntagning og långivning.

Banken, der først blev oprettet i 1988, ledes af et tilsynsråd (hvor der bl.a. sidder repræsentanter fra det færøske erhvervsliv, pengeinstitutterne og arbejdsmarkedet), en bestyrelse og en direktør.

4.8. Forsikringsvirksomhed.

Færøske forsikringsselskaber har i henhold til lagtingslov monopol på at drive forsikringsvirksomhed på Færøerne. Af aftalen af 1. februar 1993 mellem den danske regering og det færøske landsstyre fremgår dog, at landsstyret inden udgangen af 1993 vil fremlægge et forslag til en modernisering af den færøske lovgivning om forsikringsvirksomhed. De monopoliserede forsikringsselskaber er "Føroya Lívstrygging" (livsforsikring) og "Tryggingarsambandið Føroyar". Den sidstnævnte forsikringssammenslutning er opdelt i en hovedafdeling samt flere underafdelinger - krigsskadeforsikring, søassurance, pensionsforsikring, genforsikring, brandforsikring og ulykkesforsikring. Afdelingerne for brand- og ulykkesforsikring har dog egne bestyrelser.

I gennemsnit er forsikringspræmierne for skadeforsikringer forøget svarende til inflationen. Automobil- og brandforsikringspræmier har dog haft en betydelig større vækst end andre skadeforsikringer. De udbetalte forsikringsbeløb har haft en mere ujævn udvikling end forsikringspræmierne, især inden for søforsikringen, jf. tabel 4.21. Det bemærkes især, at udbetalinger i forbindelse med brandskader er meget lave i forhold til forsikringspræmierne.

Livs- og pensionsforsikring er et forholdsvist nyt forsikringsområde på Færøerne, og den gennemsnitlige forsikringsværdi pr. indbygger har været lav sammenholdt med nabolandene.

Pensionsforsikring er dog stigende, hvilket bl.a. skyldes, at nogle fagforeninger har flyttet deres pensionsforsikring fra danske selskaber til Føroya Lívstrygging, ligesom flere grupper på det færøske arbejdsmarked efterhånden etablerer pensionsordninger som led i overenskomsterne.

Tabel 4.21. Forsikringspræmier og - udbetalinger 1985 og 1988-1992.

	1985	1988	1989	1990	1991	1992
	- mill. kr. -					
A. Skadesforsikringer						
Forsikringspræmier:						
Søforsikring	95,0	138,7	137,9	135,7	128,3	110,5
Automobilforsikring	52,7	94,4	99,6	96,0	83,0	80,5
Ansvarsforsikring m.v.	4,6	12,8	20,9	21,6	22,2	21,0
Ulykkesforsikring	17,8	19,5	21,7	21,1	19,7	19,8
Brandforsikring	35,1	38,8	47,9	51,0	53,3	56,4
I alt	205,2	304,2	328,0	325,4	306,5	288,2
Udbetalte skadesforsikringer, brutto:						
Søforsikring	129,5	164,9	93,3	104,3	58,0	57,0
Automobilforsikring	46,6	88,9	87,9	66,0	55,8	62,6
Ansvarsforsikring m.v.	2,3	9,7	13,3	8,2	15,2	12,6
Ulykkesforsikring	11,9	13,8	15,6	8,0	17,8	18,2
Brandforsikring	6,9	99,7	51,9	32,2	36,7	65,9
I alt	197,2	377,0	262,0	228,7	183,5	216,3
B. Livs- og pensionsforsikringer,						
Forsikringspræmier:						
Kapitalforsikring m.v	6,4	22,5	17,9	23,8	26,7	*
Rente og rateforsikring	15,8	25,1	33,3	31,4	36,1	
I alt	22,2	47,6	51,2	55,2	62,8	
Forsikringsudbetalinger:						
Erstatning v. død m.v.	1,9	4,0	2,7	3,0	5,3	
Pensions- og rente-udbetalinger	1,2	3,8	6,0	7,3	9,6	
I alt	3,9	7,8	8,7	10,3	14,9	

*) Tallene for 1992 foreligger endnu ikke.

Kilde: Forsikringsselskaberne.

4.9. Arbejdsmarkedsforhold.

Indledning.

Det færøske arbejdsmarked er grundlæggende baseret på aftaleprincippet, hvilket indebærer, at det som udgangspunkt er overladt til arbejdsmarkedets parter at indgå individuelle eller kollektive overenskomster/aftaler om løn- og ansættelsesforhold. Til mægling i arbejdsstridigheder er oprettet en forligsinstitution, mens brud på indgåede overenskomster af parterne kan indbringes for faglige voldgiftsretter.

Overenskomst- og aftalesystemet på arbejdsmarkedet suppleres dog af lovgivning om lærlinges forhold, pristalsbehandling af lønninger, mindsteløn i fiskerierhvervet, arbejdsugens længde, ferie m.v. Lovgivningen er rent færøsk, idet arbejdsmarkedsforhold samt lønninger og priser er overtaget som særanliggender.

Det private arbejdsmarked.

Organisations- og forhandlingsstrukturen på det private arbejdsmarked er præget af et stort antal organisationer på både arbejdsgiver- og arbejdstagerside. Organiseringen er baseret på faglige/uddannelsesmæssige kriterier.

De færøske arbejdsgivere er organiseret i flere foreninger. Arbejdsgiverne inden for industri og anden forarbejdning er organiseret i 2 foreninger: Havnar Arbejdsgevarafelag, der omfatter arbejdsgiverne i Tórshavn, og Føroya Arbejdsgevarafelag, som omfatter arbejdsgiverne i det øvrige land. Formanden i Havnar Arbejdsgevarafelag er medlem af bestyrelsen i Føroya Arbejdsgevarafelag. Håndværksmestrene er organiseret i én landsorganisation, Føroya Handverksmeistarafelag. Arbejdsgiverne inden for handel og kontor er organiseret i Føroya Keypmannafelag.

Endelig er rederne organiseret i 2 foreninger: Føroya Reiðarafelag (Rederiforeningen), som består af ejerne af fiskerskibe m.v., og Reiðarafelagið fyrri Føroysk Farmaskip (Rederiforeningen for Færøske Fragtskibe), der omfatter ejerne af fragtskibe m.v. Alle foreningerne forhandler løn- og arbejdsforhold. Håndværkerne er organiseret i Føroya Handverkarafelag. Foreningen har ca. 1.200 medlemmer og slutter aftale for alle tilsluttede afdelinger. Typograferne og dykkerne har dog deres egne foreninger, som indgår selvstændige overenskomster.

Arbejdsmændene i Tórshavn og Klaksvík er organiseret i lokale foreninger, som har henholdsvis ca. 1.200 og ca. 700 medlemmer hver, medens arbejdere i det øvrige land er organiseret i Føroya Arbejdarafelag, som har ca. 8.000 medlemmer.

Foreningerne i Tórshavn og Klaksvík er ikke medlemmer af Føroya Arbeiðarafelag. Endvidere har kvindelige arbejdere i Tórshavn og Klaksvík deres egne organisationer, som ikke er medlemmer af Føroya Arbeiðarafelag.

De færøske hjemmefiskere (i udroerflåden) er organiseret i én landsorganisation, Meginfelag Útróðrarmanna, som har over 2.000 medlemmer. Sammenslutningen omfatter såvel ejere som lønmodtagere.

Færøske fiskere, der arbejder om bord på de havgående fiskefartøjer, er organiseret i Føroya Fiskimannafelag. Foreningen har over 3.000 medlemmer - herunder også en særlig sømandsafdeling (for søfolk på fragtskibe). Ansatte fiskere er i et vist omfang medlemmer af arbejdsmændenes organisationer.

Navigatører og maskinmestre har deres egne organisationer, der indgår overenskomster med såvel private som offentlige arbejdsgivere.

Handels- og kontorfunktionærer, beskæftiget på det private arbejdsmarked, er organiseret i 5 lokalforeninger, der imidlertid har etableret et forhandlingsfællesskab i forhold til arbejdsgivermodparten. Der foreligger ingen opgørelse af organisationsgraden på det færøske arbejdsmarked, men da der i en række tilfælde er etableret gensidige eksklusiv-aftaler, må organisationsgraden forventes at være høj.

Der slutes sædvanligvis 2-årige overenskomster på det private arbejdsmarked. Overenskomsterne er i det store og hele normallønoverenskomster, idet lønglidning i overenskomstperioden stort set er ukendt på Færøerne. Den aftale, der blev indgået i maj 1991 er dog ét-årig.

Fiskernes aflønningsforhold adskiller sig på grund af erhvervets særlige vilkår i en række henseender fra lønaftalerne på det øvrige arbejdsmarked. Der anvendes to hovedaflønningsformer - henholdsvis aflønning efter bruttoprincippet og aflønning efter nettoprincippet. Samtidig er fiskernes indkomster i betydeligt omfang baseret på forskellige løntilskud (mindsteløn, dagsstøtte m.v.) fra lønreguleringsfonden. Fiskernes aflønningsforhold er nærmere beskrevet i Kapitel 4. (afsnit 4.3.).

Ved overenskomstforhandlingerne på det private arbejdsmarked har parterne i maj 1993 forhandlet sig frem til nye 1-årige overenskomster, som i hovedsagen indebærer en uændret videreførelse af den hidtidige overenskomst.

Det offentlige arbejdsmarked.

Inden for det offentlige er funktionærer, der er ansat i landsstyret og dets institutioner, aflønnet i henhold til overenskomst mellem funktionærernes organisation, Starvsmannafelagið, der har omkring 1.200 medlemmer, og Færøernes landsstyre. Postfunktionærerne har dog deres egen organisation, Føroya Postfelag, med ca. 450 medlemmer.

De færøske tjenestemandsløve er opbygget på samme måde som de danske fra 1969. Ændringer i tjenestemændenes løn- og ansættelsesvilkår foretages efter aftale med en forening af tjenestemænd, der har omkring 90 medlemmer.

De færøske civil-, akademi- og teknikumingeniører er sammensluttet i Føroya Verkfrøðingafelag, som blev oprettet i 1967. Foreningen har omkring 150 medlemmer. I november 1984 har de offentlige ansatte økonomer og jurister stiftet en fagforening, Búskapar- og Løgfrøðingafelag Føroya.

Rammerne for folkeskolelærernes løn- og ansættelsesvilkår er fastlagt i loven fra 1972 om tjenestemænd m.fl. i folkeskolen på Færøerne. Grundlønninger og indplacering følger stort set reglerne i den danske tjenestemandsløve, men aftaler om lønninger og arbejdsforhold træffes mellem Færøernes landsstyre og Føroya Lærarafelag, der har omkring 900 medlemmer.

Gymnasielærerne, der tidligere var organiseret i Gymnasieskolernes Lærerforening (GL) dannede i 1982 deres egen fagforening, Yrkisfelag Studentaskúla- og HF-lærara (YF). Foreningen har omkring 100 medlemmer.

De kommunale tjenestemænd og funktionærers arbejds- og lønforhold aftales med de enkelte kommuner. For funktionærernes vedkommende er vilkårene som hovedregel overensstemmende med aftalen mellem landsstyret og Starvsmannafelagið. Der findes faglige foreninger for kommunalt ansatte i Tórshavn og Klaksvík.

Personalet ved statsinstitutionerne på Færøerne er lønnet efter overenskomster og aftaler indgået mellem Finansministeriet og danske faglige organisationer.

Handels- og Kontorfunktionærernes fagforbund (HK) har oprettet en særlig HK-Føroya Deild med ca. 60 medlemmer. Den omstændighed, at arbejdsmarkedsforhold er et færøsk særanliggende, indebærer imidlertid, at statsansatte på Færøerne ikke er omfattet af dansk arbejdsmarkedslovgivning - herunder love om forlængelse af overenskomster og aftaler på det danske arbejdsmarked.

Overenskomsterne på det offentlige område for perioden 1989-1991 indeholdt lønstigninger som på det private område på ca. 7%, hvoraf en mindre del blev afsat til gruppevise omklassificeringer. I begyndelsen af 1993 blev der mellem landsstryet og stort set alle offentlige ansattes organisationer aftalt en lønreduktion på 8,5 % for de resterende måneder af 1993. Lønnedgangen skal ses som et led i besparelserne på finansloven for 1993.

Udover at danske overenskomster gælder for ansatte ved statens institutioner på Færøerne, har de danske overenskomster i et vist omfang tillige fundet anvendelse for ansatte ved færøske institutioner - navnlig indenfor socialvæsen og sundhedsvæsen.

Med tilskudsreformen for Færøerne pr. 1. januar 1988 blev de danske statstilskud på hovedparten af bl.a. social- og sundhedsområdet omlagt til bloktilskud, og områderne overgik i næsten fuld udstrækning til færøsk administration. Som en konsekvens heraf har der mellem parterne på det offentlige område været enighed om i størst mulig udstrækning at søge de danske overenskomster og aftaler erstattet af færøske.

Generelle arbejdsmarkedsordninger.

Arbejdstiden er fastsat ved lagtingslov, og den ugentlige normalarbejdstid har siden 1. januar 1980 været fastsat til 40 timer. Den færøske ferielov fra 1986 sikrer alle lønmodtagere - der ikke i forvejen er sikret ferierettigheder i samme omfang - ret til ferie og feriegodtgørelse efter lovens bestemmelser.

Fra 1986/87 forlængedes ferien gradvist med 2 dage om året, således at den fra og med 1988/89 udgjorde 5 uger. Samtidig forhøjedes feriegodtgørelsen til 12% for personer, som ikke har ret til løn under ferie. Fra 1. april 1993 er ferien nedsat fra 30 dage til 26 dage, og feriegodtgørelsen er nedsat til 10, 25%.

Dyrtidsregulering af lønninger blev afskaffet ved en lagtingslov i 1990.

I 1988 er der etableret en garantifond for færøske lønmodtagere, der garanterer løn m.v. i tilfælde af arbejdsgivers konkurs, død eller virksomhedens ophør. Til finansiering af fonden opkræves bidrag hos færøske arbejdsgivere på 1 promille af lønsummen.

Den 1. august 1992 indførtes der for første gang nogensinde en generel færøsk arbejdsløshedsforsikring. Ordningen, der administreres af arbejdsmarkedets parter, pålagde ved ordningens indførelse alle arbejdsgivere og lønmodtagere, der er mellem 16 og 67 år, fuldt skattepligtige på Færøerne og til rådighed for arbejdsmarkedet, hver at betale 2% af den udbetalte løn til forsikringsordningen, idet lønmodtagerbetalingen dog var maksimeret til beløb, der svarede til ca. 2% af en arbejdsmandsløn. Selvstændige kan tegne forsikring. For lønmodtagere, der er tilknyttet fiskeindustrien på land, er der lavet en speciel ordning, ligesom der er specielle ordninger for fiskere.

Som følge af den stærkt stigende arbejdsløshed stod det i begyndelsen af 1993 klart, at udbetalingerne fra ordningen meget snart ville overstige indbetalingerne. Loven om arbejdsløshedsforsikring blev derfor ændret med virkning fra den 1. april 1993, således at indbetalingerne fra arbejdsgiverne og lønmodtagerne blev forhøjet til 2,75 %, maksimumsgrænsen for lønmodtagerne blev fjernet, og ordningens ydelser blev nedsat til 67 % af en arbejderløn med en 40 timers uge. Endelig fik ordningen ekstraordinært tilført kapital, idet 15 mill. kr. blev overført fra Fritidsfonden, og ordningen lånte arbejdsmarkedspensionens kapital på 42 mill. kr. Sidtsnævnte skal tilbagebetales senest den 1. april 1996. Endelig er de løbende indbetalinger på ½ % fra hver af arbejdsmarkedets parter til arbejdsmarkedspensionen indtil 1. april 1994 overflyttet til arbejdsløshedsordningen. Herved forventes en indtægt på ca. 25 mill. kr.

Ordningen omfatter også et arbejdsanvisningssystem, og her betragtes hele landet som ét anvisningsområde, og der anvises arbejdsmuligheder uden hensyntagen til faggrænser.

Lovgivningen om dagpenge ved sygdom og barsel sikrer i en række tilfælde lønmodtagere på Færøerne ret til dagpenge m.v. ud over den periode, hvor de i henhold til overenskomst/aftale har ret til fuld løn under fravær på grund af sygdom og barsel. Reglerne om dagpenge er nærmere behandlet i Kapitel 9.

Lagtinget vedtog i april 1991 en lov om etablering af en arbejdsmarkedspensionsfond. Loven trådte i kraft den 1. januar 1992. Lovens formål er at sikre alle personer, der er fyldt/fylder 67 år, og som har fast bopæl på Færøerne, ret til arbejdsmarkedspension.

Arbejdsmarkedspensionsfondens midler skal tilvejebringes ved, at alle lønmodtagere årligt indbetaler ½% af årets A og B-indkomst, og at alle arbejdsgivere tilsvarende indbetaler et bidrag på ½% af de udbetalte A-indkomster.

Også selvstændige er pålagt at indbetale et bidrag på ½% af de skattepligtige indkomster. Ud over de omtalte generelle arbejdsmarkedsordninger findes bl.a. lovgivning om lærlingeforhold, om funktionærer og om arbejderbeskyttelse.

4.10. Lønninger og Priser.

Lønninger.

Udviklingen i de overenskomstmæssige tariflønninger for typiske lønmodtagergrupper på det færøske arbejdsmarked er vist i Tabel 4.22.

Tabel 4.22. Tariflønninger pr. 1. januar 1986-1992.

Kr. pr. time	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992*
Arbejdere ¹⁾	61,15	62,05	65,37	69,36	73,19	75,21	
Håndværkere	66,59	67,99	72,14	76,89	81,79	84,99	
Funktionærer ²⁾	73,71	73,11	79,51	83,66	88,63	90,54	
Tjenestemænd ³⁾	93,13	92,53	99,89	105,14	111,85	114,16	

¹⁾ 1. a i overenskomsten mellem Føroya Arbeidarafelag og Føroya Arbeidsgevarafelag.

²⁾ 9. lønramme, 14. løntrin (uden pensionsbidrag).

³⁾ 23. lønramme, 4. løntrin. Incl. 5+10% pensionsbidrag.

*⁴⁾ Lønningerne i 1992 svarer til 1991.

Kilde: Hagstovan.

Timelønningerne for arbejdere og håndværkere steg fra 1. januar 1990 til 1. januar 1991 med henholdsvis 2,7% og 4,7%, mens lønningerne på funktionær- og tjenestemandsoområdet steg med henholdsvis 2,5% og 2,0%. Ved vurderingen af tallene skal det dog tages i betragtning, at tariflønnen i en række tilfælde vil afvige fra de faktiske udbetalte lønninger på grund af personlige tillæg, arbejdsbestemte (ulempe)tillæg og tillæg for overarbejde m.v.

Tabel 4.23. Index for tariflønninger og pristallet pr. 1. januar 1986-1992 (begge 1. januar 1986=100).

	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992*
Arbejdere	104,6	106,9	113,4	121,4	129,2	132,8	
Håndværkere	103,9	106,8	114,1	122,7	130,5	135,6	
Funktionærer	103,14	105,7	115,7	122,8	130,1	133,5	
Tjenestemænd	106,3	106,3	115,4	122,4	129,9	132,6	

Pristallet	104,2	108,4	103,7	107,4	115,6	120,2
------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

*) Lønningerne i 1992 svarer til 1991.
Kilde: Hagstovan.

Tabel 4.23. viser, at tariflønningerne fra 1. januar 1985 til 1. januar 1991 er steget en smule stærkere for håndværkere end for andre grupper på det færøske arbejdsmarked. Lønrelationerne grupperne imellem har dog været relativt stabile i den pågældende 6-års periode.

Priser.

Den omstændighed, at Færøerne er en del af det danske valutaområde, bevirker, at det generelle prisniveau på Færøerne vil have en vis tendens til at følge prisniveauet i Danmark.

Forskelle i priserne på enkelte varer og tjenester vil derfor være et resultat af fragtomkostningerne (som alt andet lige forhøjer de færøske priser) samt forskelle i konkurrenceforholdene og i afgifts- og tilskudssystemerne. Afgiftsniveauet er i almindelighed højere på Færøerne for en række varige forbrugsgoder, mens Færøernes status som 3. land i forhold til EF medfører, at nogle fødevarer er billigere på Færøerne end i Danmark.

Der beregnes et særligt færøsk pristal. Pristallet beregnes hvert kvartal med 1. januar 1983 = 100. Ændringer i indførselsafgifter, fremstillingsafgifter og andre afgifter til landskassen holdes uden for pristalsberegningen.

Tabel 4.24. Prisudviklingen januar 1987-1992 - procentvis vækst (pr. 1. jan.)

	1987	1988	1989	1990	1991	1992
Fødevarer	1,6	5,8	7,0	3,6	6,5	2,6
Beklædning	4,2	4,5	1,9	2,3	2,2	2,6
Brændsel	20,3	-8,0	25,2	14,0	-2,8	-12,5
Bolig	4,0	5,2	4,5	1,8	1,3	0,5
Andre varer	3,3	3,6	5,6	1,9	3,2	0,8
Pristalsvækst	4,2	3,6	7,6	4,0	3,7	0,4
Dansk forbruger- prisindex	4,3	4,6	4,8	1,9	2,4	2,1

Kilde: Hagstovan, Danmarks Statistik.

Tabel 4.24 viser, at det i de forløbne år især er udviklingen i energipriserne, der har været bestemmende for den samlede prisudvikling på Færøerne.

Inden for et år vil der ofte forekomme betydelige udsving i pristallet i både op- og nedadgående retning, idet der ikke foretages sæsonkorrektion af priserne for grøntsager, kartofler o.a., varer, for hvilke der typisk forekommer sæsonbetingede udsving.

Ved lagtingslov fra 1978 er nedsat et prisråd, der skal følge prisudviklingen, og som kan fastlåse varepriser i indtil et halvt år ad gangen, begrænse prisforhøjelser relativt eller absolut samt fastsætte maksimumspriser, såfremt rådet finder en pris eller en avance urimelig. Loven indeholder endvidere visse bestemmelser om prismærkninger, om melleghandlerudgifter, om garantier, om kalkulation m.v.

5. ØKONOMI

5.1. Indledning.

Færøerne er idag et moderne velfærdssamfund i en dyb økonomisk krise.

I modsætning til de fleste andre udviklede samfund er den færøske økonomi en enstrenget eksportøkonomi, der helt overvejende er baseret på fiskeri, fiskeopdræt og eksport af forarbejdede fiskeprodukter. En meget væsentlig del af det økonomiske grundlag - og navnlig finansieringen af den nødvendige import af varer og tjenester - er baseret på fiskeressourcerne, der således har altafgørende betydning for samfundsøkonomien.

Med fiskeri som det altdominerende hovederhverv er den færøske økonomi særdeles sårbar overfor ændringer i de samlede fangstmængder og overfor markeds- og konjunkturbestemte ændringer i afsætningsvilkårene for fiskeprodukter på verdensmarkedet. Faldende fangstmængder og faldende verdensmarkedspriser har medført faldende indtjening og kombineret med den store gæld i produktionsapparatet, har der været forringede muligheder for at kunne forrente de optagne lån. Dette lavere økonomiske aktivitetsniveau i samfundet har påført den finansielle sektor store tab, jf. landsstyrets kapitaltilførsel til Sjóvinnubankin i oktober 1992 og en meget stram likviditetsmæssig situation. Også landskassens indtægter er faldende, hvilket påfører landskassen store problemer med at betale renter og afdrag på de store udlandslån.

Under de givne forudsætninger har den økonomiske og erhvervsmæssige politik på Færøerne haft til formål at understøtte en løbende tilpasning af økonomien til ændrede vilkår og samtidig søge at afbøde virkningerne af de stærkt svingende konjunkturer.

I årenes løb er der som beskrevet i kapitel 4 gennemført en række omfattende strukturelle ændringer ikke mindst inden for fiskerierhvervet. Disse bestræbelser er især i det seneste årti blevet suppleret med forsøg på at udvide det økonomiske grundlag til at omfatte en række mindre importkonkurrerende produktioner.

5.2. Nationalregnskabet for Færøerne.

Den økonomiske udvikling - i hovedtræk.

Færøsk økonomi kom efter en alvorlig strukturkrise i 1950'erne - der bl.a. nødvendiggjorde en omfattende modernisering og udvidelse af fjernfiskerflåden - i 1960'erne ind i en kraftig ekspansion med høj økonomisk vækst.

Grundlaget for denne vækst var udover de generelle gunstige konjunkturer på verdensmarkedet den relativt nye og moderne fiskerflåde, der havde fri adgang til fangstfelterne ved Island, Grønland, New Foundland og i Nordsøen.

Vækstperioden fortsatte indtil sidst i 70'erne med gennemsnitlige realvækststigninger på ca. 5%, hvilket sammenlignet med den økonomiske vækst i de fleste vesteuropæiske lande er en relativ høj vækstrate.

Blandt andet som følge af de gennemførte begrænsninger i fangstmulighederne for det færøske fjernfiskeri kom færøsk økonomi i slutningen af 70'erne og begyndelsen af 80'erne ud for en økonomisk stagnation - med svagere (og i 1979 negativ) økonomisk vækst.

Fra 1983 var den økonomiske vækst på Færøerne på ny meget betydelig. Økonomien viste i perioden 1986 til medio 1989 tydelige tegn på "overophedning" med import af arbejdskraft, omkostningsstigninger og meget betydelige underskud på handels- og betalingsbalancerne til følge.

Siden sommeren 1989 er den færøske økonomi stagneret og befinder sig på nuværende tidspunkt i en dyb økonomisk krise. De nødvendige økonomiske og strukturelle tilpasninger vil skulle ske over en årrække. Landsstyret har i marts 1993 fremlagt en af IMF udarbejdet rapport om færøsk økonomi. Rapporten indeholder en række anvisninger på foranstaltninger, hvis gennemførelse kan medvirke til en økonomisk genopretning. Rapporten blev udarbejdet som led i aftalen af 6. oktober 1992 mellem den danske regering og det færøske landsstyre. Der henvises til bilag 5 a.

Produktionen.

Den økonomiske udvikling på Færøerne findes belyst i det færøske nationalregnskab, der har været opstillet siden begyndelsen af 1960'erne. Der er dog ikke siden 1989 foretaget nye beregninger af bruttonationalproduktet og bruttofaktorindkomsten.

Bruttonationalproduktet (BNP) er et mål for den erhvervsmæssige indkomstkæbelse (værditilvækst) og udregnes som værdien af produktionen i samtlige erhverv med fradrag af værdien af de rå- og hjælpestoffer samt tjenester, erhvervene har forbrugt ved produktionen.

Bruttonationalproduktet opgøres i markedspriser, hvilket vil sige, at afgifter (indirekte skatter og told) er medregnet og offentlige tilskud fratrukket.

I tabel 5.1. er vist udviklingen i det færøske bruttonationalprodukt i årene 1984-1988 og der er angivet et mål for stigningen i BNP's købekraft.

Tabel 5.1. Færøernes bruttonationalprodukt (BNP) og købekraften af BNP (1984-1988¹)

	1984	1985	1986	1987	1988
BNP, mill. kr.	4.412	4.867	5.574	6.046	6.421
Vækst i BNP,	8	10	15	8	6
Vækst i pristal, %	7	4	-4	4	4
Vækst i BNP's købekraft, %	1	6	1	4	2

Kilde: Hagstovan

I tabellen er bruttonationalproduktet i løbende priser deflateret med den procentvise ændring i det lønregulerende pristal. Derved fås et tilnærmet mål for den reelle vækst i økonomien.

I perioden 1984-1988 var væksten meget betydelig med en gennemsnitlig realvækst på 6,4%. Det er imidlertid karakteristisk for Færøerne, at væksten varierer særdeles meget fra år til år.

Som et mål for de forskellige sektorer/erhvervs bidrag til samfundsøkonomien benyttes bruttofaktoriindkomsten (BFI). BFI beregnes som bruttonationalproduktet (BNP) med tillæg af pristilskud men med fradrag af told og afgifter.

Bruttofaktoriindkomsten i årene 1980 og 1987-1988 fordelt på erhverv fremgår af tabel 5.2

Tabel 5.2. Bruttofaktoriindkomsten 1980 og 1987-1988, fordelt på erhverv. ¹⁾

	1980		1987		1988	
	(Mill. kr. henholdsvis %)					
Landbrug	36	1	66	1	65	1
Fiskeri	429	17	714	12	813	13
Fiskeopdræt	-	0	72	1	90	1
Hvalfangst	21	1	18	0	18	0
Råstofindustri	2	0	6	0	8	0
Fiskeindustri	256	10	556	10	630	10
Teknisk reparation	86	3	272	5	273	4
Industri	127	5	335	6	351	6
Byggeri	266	11	454	8	530	8
Energiforsyning	39	2	135	2	161	3
Handel	303	12	833	14	936	15
Søtransport	108	4	238	4	189	3
Anden transport	69	3	111	2	159	2
Post og telefon	84	3	154	3	175	3

Finansiering	125	5	339	6	387	6
Information	60	2	197	3	238	4
Husholdning	21	1	27	0	27	0
Off. tjenester	414	16	1.059	18	1.142	18
Boligbenyttelsen	82	3	190	3	190	3
Finansielle tjenester	-153	-6	-457	-8	-522	-8
BFI	2.373		5.318		5.859	

¹⁾ Der foreligger endnu ikke tal for 1989-1992.

Kilde: Hagstovan.

Fiskerierhvervets fortsat store samfundsøkonomiske betydning fremgår af, at ca. ¼ af bruttofaktoringkomsten i 1988 hidrørte fra fiskeri, opdræt og fiskeindustri. Den samfundsøkonomiske betydning forstærkes af, at produktionen i disse erhverv er bærende for det færøske samfunds eksportindtjening.

Det fremgår endvidere af tabel 5.2., at erhvervs- og produktionsstrukturen er under forandring.

De såkaldte primære erhverv viser relativ tilbagegang, mens sekundære erhverv (fremstillingsvirksomhed) og især tertiære erhverv (servicesektoren) får stigende betydning.

Den relative tilbagegang for fiskeriet skyldes bl.a. natur- og strukturgivne begrænsninger i fangstmulighederne, en generel større afhængighed af internationale markeds- og valutaforhold - kombineret med en større absolut og relativ vækst i andre erhvervsgrøner.

Forbrug, opsparing og investeringer.

Den foreliggende nationalregnskabsstatistik kan endvidere benyttes til belysning af størrelsen af anvendelsen af den samlede nationalindkomst på Færøerne, jf. tabel 5.3. og tabel 5.4.

Tabel 5.3 Den disponible bruttonationalindkomst, forbrug, opsparing og investeringer i 1980 og 1986-1988. ¹⁾

	1980	1986	1987	1988
		- mill. kr. -		
Bruttonationalprodukt	2.507	5.574	6.046	6.421
Renteoverførsler	-100	-340	-350	-365
Lønoverførsler	67	90	70	90
Overførsler fra staten	433	773	816	875
Andre overførsler	19	85	270	95
Bruttonationalindkomst til disposition	2.926	6.182	6.852	7.116
Privat forbrug	1.687	3.281	3.730	4.117
Offentligt forbrug	497	1.098	1.248	1.345
Bruttoopsparing	743	1.803	1.874	1.654

Låntagning i udlandet	77	466	305	661
Bruttoinvesteringer	820	2.269	2.179	2.315

¹⁾ Der foreligger endnu ikke tal for 1989-1992.

Bemærkning: Nationalregnskabet kan påregnes revideret på baggrund af de seneste oplysninger om udlandsgældens størrelse.

Kilde: Hagstovan

Tabel 5.4. Forbrug, opsparing og investeringer i 1980 og 1986-1988.

	1980	1986 - i % -	1987	1988
Disponible bruttonationalindkomst	100	100	100	100
Privat forbrug	58	53	54	58
Offentligt forbrug	17	18	18	19
Bruttoopsparing	25	29	28	23
Låntagning i udlandet	3	8	4	9
Bruttoinvesteringer	28	37	32	32

Bemærkninger: se ovenfor.

Kilde: Tabel 5.3.

I kraft af de betydelige nettoindkomstoverførsler fra bl.a. den danske stat er den disponible bruttonationalindkomst på Færøerne større end det samlede produktionsresultat (opgjort som BNP). I 1988 oversteg den disponible nationalindkomst således værdien af den indenlandske produktion med netto ca. 700 mill. kr.

Den andel af den disponible nationalindkomst, der anvendes til forbrug (privat såvel som offentlig), er på Færøerne mindre end i de fleste andre vestlige lande. Forbrugsandelen har dog været stigende især siden 1987. Til gengæld har det færøske investeringsniveau været betydeligt højere end i de fleste andre vestlige lande (herunder Danmark). Investeringernes andel af bruttonationalinkomsten på Færøerne har i 1980'erne oversteget 30% og udgjorde i 1986 hele 37% af nationalindkomsten.

Det meget høje investeringsniveau i 1980'erne var bl.a. et resultat af betydelige offentlige infrastrukturinvesteringer, der blev gennemført samtidig med opbygningen af kapitalapparatet inden for skibsfart og fiskeri (herunder forarbejdningsindustrien i land). Fra 1986 er de private investeringers andel af de samlede investeringer blevet reduceret - især som følge af et betydeligt tvangssalg af konkursramte fragt- og tankskibe og en tilbagegang i investeringerne i fiskefartøjer.

Til gengæld steg de offentlige investeringer indtil midten af 1989 voldsomt. Siden midten af 1989 er der sket et betydeligt fald i det færøske investeringsniveau. Siden 1989 er de offentlige investeringer mere end halveret fra 945 mill. kr. i 1988 til 412 mill. kr. i 1990 (foreløbige tal), og siden 1990 er der sket et betydeligt yderligere fald.. Det er særligt de offentlige virksomheders (elværk, post, tele, TV, radio) investeringer, der er faldet markant. Der foreligger ikke nogen opgørelse over de private investeringer, men disse vides med sikkerhed at være faldet betydeligt i de seneste år.

Færøerne har traditionelt haft et meget højt opsparingsniveau og har derigennem været i stand til at finansiere en stor del af investeringerne ved indenlandsk opsparing. En del af investeringerne er dog i årenes løb finansieret ved låntagning i udlandet. Det indenlandske opsparingsunderskud, der pr. definition svarer til underskudet på den løbende betalingsbalance, udgjorde i årene 1986-1988 mellem 4 og 9% af den disponible bruttonationalindkomst.

5.3. Udenrigsøkonomi.

Færøernes handels- og valutapolitiske stilling.

Færøerne deltager på grund af landets størrelse, beliggenhed og særlige erhvervsstruktur i meget høj grad i den internationale arbejdsdeling. Med begrænsede indenlandske produktionsmuligheder er Færøerne henvist til at importere hovedparten af de nødvendige forbrugsgoder og kapitalgoder. Til finansiering af denne import er øerne stort set afhængig af eksporten af fisk og fiskeprodukter.

Økonomiens relative eksportafhængighed - eller åbenhed - fremgår bl.a. af, at eksporten af varer og tjenester i 1988 udgjorde 43% af det færøske bruttonationalprodukt.

Sagsområderne "import og eksport" samt "direkte og indirekte skatter" er overtaget som færøske særanligheder. Dette medfører bl.a., at Færøerne er et selvstændigt toldområde med egne regler om told (indførselsafgifter), indførselskontrol m.v. De øvrige dele af riget (Danmark og Grønland) er derfor i handelsmæssig sammenhæng at betragte som udland.

Hjemmestyreordningen indebærer, at Færøerne selv kan fastsætte regler på en række økonomiske områder, såsom erhvervs politik og skatte- og afgiftspolitik, samt import og eksport.

De færøske myndigheder vil på disse områder være undergivet de af Danmark indgåede internationale forpligtelser, med mindre Danmark har taget territorielt forbehold vedrørende Færøerne. I henhold til hjemmestyreordningen skal internationale traktater, som Danmark har indgået, for at få gyldighed på Færøerne kundgøres der, efter forelæggelse for hjemmestyret. Når Danmark indgår traktater vedrørende områder, der er undergivet hjemmestyrets kompetence, vil Danmark derfor undertiden tage et territorielt forbehold vedrørende Færøerne, som muligvis senere kan ophæves, når de færøske myndigheder har besluttet at ville indføre nødvendig følgelovgivning.

Færøerne er omfattet af bl.a. Danmarks medlemskab af FN og af OECD. Siden 1954 har Færøerne desuden været omfattet af Danmarks GATT-forpligtelser (i det omfang, der ikke er taget konkrete forbehold).

I traktaten om oprettelse af EFTA blev det bestemt, at Danmarks medlemskab ikke skulle omfatte Færøerne (og Grønland), men at traktaten senere ville kunne udstrækkes hertil. Dette skete for Færøernes vedkommende i 1967. Ved Danmarks udmeldelse af EFTA ved optagelsen i EF den 1. januar 1973 fulgte alle rigets dele med, incl. Færøerne.

I henhold til tiltrædelsestraktaten omfattede Danmarks medlemskab af EF ikke Færøerne. Dog kunne Danmark i en treårig periode, det vil sige indtil udgangen af 1975, afgive en erklæring om, at Færøerne skulle være omfattet.

På baggrund af en enstemmig lagtingsbeslutning meddelte Færøernes landsstyre imidlertid i foråret 1974, at man ikke havde ønske om færøsk tilslutning til EF. Herefter blev der forhandlet et handelsarrangement, der trådte i kraft den 1. september 1974.

Handelsarrangementet var af autonom karakter. EF vedtog gradvis at reducere sine toldsatser for færøske industrivarer med 80%, og en tilsvarende nedtrapning for et udvalg af fiskeprodukter, der var vigtige for færøsk eksport. Dog blev en sats på 0% opretholdt i Storbritannien for produkter, der var omfattet af toldfrihed i EFTA. EF nedsatte i 1979 toldsatsen for industrivarer til 0. Handelsarrangementet omfattede ikke Danmarks import af varer fra Færøerne. Den forblev som hidtil toldfri, men således at importerede varer ikke ville være i fri omsætning i EF.

Som led i arrangementet nedsatte Færøerne autonomt de fiskale importafgifter for visse frugt- og grøntsagsprodukter fra EF med 40%.

Med de nordiske EFTA-lande blev der indgået uformelle arrangementer til at sikre, at de under EFTA nedlagte toldmure ikke blev genoprettet.

I 1989 blev der indgået en formel frihandelsaftale med Finland og lignende aftaler søges i 1992 indgået med de øvrige EFTA-lande, herunder i første omgang med Island, Norge og Sverige.

Med de mellemeuropæiske EFTA-lande Schweiz og Østrig pågår der afsluttende forhandlinger om præferenceordninger.

Færøerne har traditionelt ikke været omfattet af den danske toldlovgivning. Man kan derfor sige, at Færøerne i relation til det danske toldområde har haft status som en slags "frihavn".

Det færøske hjemmestyre har for at finansiere sin virksomhed også indført skatter, incl. indirekte skatter. Disse var hovedsageligt udformet som fiskale ikke-diskriminerende importafgifter, men i tidens løb kom de til at virke som en beskyttelsestold for de lokale færøske fremstillingsvirksomheder.

I 1988 tog EF-Kommissionen initiativ til en genforhandling af Færøernes toldmæssige relationer til EF. Om resultatet af disse forhandlinger henvises der til nedenstående afsnit.

I forbindelse med disse genforhandlinger blev de danske og de færøske myndigheder enige om, at tiden var moden til at bringe Færøerne ind i de almindeligt gældende regelsæt for international handel og i den europæiske integrationsproces.

Som led heri besluttede man sig til at indføre en færøsk toldlovgivning inden for rammerne af Danmarks GATT-forpligtelser. På basis heraf fandt man, at det ville være lettere at indgå bilaterale aftaler om gensidig toldfrihed ud fra rent handelspolitiske præmisser. Et vigtigt led i denne tilpasningsproces ville være at erstatte de hidtidige fiskale importafgifter med ikke-diskriminatoriske omsætningsskatter.

Den nye færøske toldlovgivning blev vedtaget af Lagtinget i december 1991 og ikraftsat den 1. februar 1992. Det næste led i reformen, de fiskale importafgifters bortfald og erstatning med en merværdiafgift, trådte i kraft den 1. januar 1993. Efter indførelsen af denne told- og afgiftsreform skulle Færøerne have samme udgangspunkt som de europæiske lande i øvrigt for at kunne indgå i et netværk af aftaler til sikring af frihandel mellem Færøerne og resten af Europa.

Under drøftelserne med EF-Kommissionen har man fra dansk/færøsk side understreget, at man anskuede aftalen med EF som et led i en bredere løsning, der omfattede Færøernes samhandel med det samlede EF og EFTA-område, og at de færøske toldkoncessioner til EF derfor forudsås udstrakt til EFTA i det omfang, dette fandtes rimeligt som led i tilsvarende aftaler med disse lande.

For at undgå forstyrrelser i den eksisterende færøske import fra EFTA-landene, navnlig de nordiske, gjorde de færøske myndigheder midlertidigt brug af den nye toldlovs suspensionsbestemmelse til at suspendere tolden på varer, der er vigtige for Færøernes import fra EFTA-landene og for EFTA-landenes eksport til Færøerne.

Handelsaftalen mellem EF og Danmark/Færøerne.

Den 2. december 1991 blev der i Bryssel undertegnet en aftale (bilag 6) mellem på den ene side Danmarks regering og Færøernes landsstyre og på den anden side EF om en nyordning af handelsrelationerne mellem Færøerne og EF (incl. Danmark). Enighed om aftaleteksten var blevet opnået under et møde i Tórshavn den 21. juni 1991 - efter mere end et helt års forhandlinger, der efterfulgte et års opklarende drøftelser.

Baggrunden for drøftelserne om en nyordning af handelsrelationerne mellem Færøerne, Danmark og EF, var, at EF-Kommissionen i efteråret 1988 over for den danske regering udtrykte utilfredshed med visse aspekter af det autonome toldregime for færøske varers toldbehandling i EF, der havde været i kraft siden 1974, jf. i afsnittet ovenfor.

Kommissionen erklærede sig utilfreds med den forskellige toldbehandling af færøske fiskeprodukter i forskellige dele af EF, og navnlig med den særlige toldfrihed i Danmark.

Den danske regering og det færøske hjemmestyre erklærede sig villige til at diskutere en nyordning med henblik på en ensartet toldbehandling af færøske varer i hele EF, incl. Danmark, men fandt at den måtte tage udgangspunkt i den eksisterende toldfrihed i Danmark, samt tage hensyn til Færøernes stærke afhængighed af fiskeri og fiskeeksport.

Aftalen betegnes helt neutralt blot som "aftale". Dens indhold er imidlertid modelleret efter de frihandelsaftaler, som EF indgik med EFTA-landene i første halvdel af 70'erne, og den vil af EF og af Danmark blive anmeldt til GATT som en frihandelsaftale.

EF på den ene side og Færøerne på den anden side skal i henhold til aftalen afskaffe al told- og afgiftsmæssig diskrimination af hinandens varer, dog med visse undtagelser.

Baggrunden for at Færøerne nu kan gå ind i en aftale om gensidige toldkoncessioner er en omfattende reform af det færøske afgiftssystem, som hidtil har været baseret på fiskale importafgifter, der på visse områder har haft en beskyttelsesvirkning for færøsk produktion.

Færøerne indførte pr. 1. februar 1992 en toldlov, svarende i hovedtræk til den gældende danske, med todsatser overfor omverdenen, der respekterer Danmarks GATT - forpligtelser (der i kraft af Danmarks GATT - medlemskab er identiske med EF's). Pr. 1. januar 1993 er de nuværende fiskale importafgifter afløst af MVG, samt punktafgifter, der skal påhvile færøske produkter på samme vis som varer, der importeres.

I henhold til aftalen med EF får EF toldfrihed for alle varer med undtagelse af et meget snævert varesortiment, nemlig mælkeprodukter og fårekød. EF giver som hidtil toldfrihed for færøske industrivarer. Derimod har Færøerne ikke fået ønsket om fuld og ubegrænset toldfrihed i EF for alle fiskeprodukter opfyldt. I bilaget er der opført en liste over de fiskeprodukter af færøsk oprindelse, der opnåede toldfrihed i EF fra begyndelsen af 1992. Det drejer sig om produkter, hvor Færøerne har kunnet påvise hidtil at have haft en eksport. For adskillige af varerne er der imidlertid sat begrænsninger for toldfriheden i form af kvoter og referenceloftet, hovedsageligt beregnet på basis af de kvanta, EF har importeret fra Færøerne i en referenceperiode (1985-1988). Dog er der i visse tilfælde taget højde for en igangværende eller forventet færøsk eksportstigning. De kvotebelagte varer vil blive belagt med tredielandstold, når kvoten nås.

De varer, hvor der er fastsat referenceloft, kan belægges med tredielandstold, når loftet er nået. Endvidere er visse blandede varekategorier undergivet statistisk overvågning, således at Kommissionen vil kunne anmode om konsultationer, såfremt importen fra Færøerne tager et uforudset opsving. Desuden er det en betingelse for toldfriheden, at de færøske eksportører overholder EF's referencepriser. En oversigt over de konkrete toldfri kvoter og lofter for færøske fiskeprodukter fremgår af bilag 6.

For nogle af de fiskeribaserede varer, der i toldtariffen rubriceres som landbrugsvarer, er der også toldfrihed, således for fiskemel, samt toldfri kontingenter for dyremad og fiskefoder. Bortset fra et lille kontingent fårekød har Færøerne ikke fået toldfrihed i EF for landbrugsvarer, idet Færøerne ikke har interesse i at eksportere disse varer.

Aftalen indeholder alle de for frihandelsaftaler sædvanlige bestemmelser om oprindelsesregler, sikkerhedsklausuler og konkurrenceregler, ligesom der oprettes en blandet komité til at overvåge aftalens anvendelse.

EF's sædvanlige krav om fiskerikoncessioner som modydelse for toldfrihed for fiskeprodukter har EF i dette tilfælde afstået fra under hensyntagen til Færøernes specielle forhold. I præambelen henvises der dog til parternes hensigt om at opretholde den gældende aftale om gensidigt fiskeri på et tilfredsstillende niveau, hvilket ikke mindst er i Færøernes interesse på grund af den fortsatte afhængighed af fiskemuligheder uden for Færøernes egen fiskerizone.

Aftaleteksten rummer en generel udviklingsklausul, en specifik udviklingsklausul vedrørende færøske fiskeprodukters toldfri adgang til EF, samt en gensidig EFTA-klausul. Hvis en af parterne giver EFTA fordele, der er mere gunstige, vil man positivt overveje at udstrække dem til modparten. Aftalen, der ikke er tidsbegrænset, trådte i kraft den 1. februar 1992, og de gensidigt aftalte toldpræferencer var umiddelbart fuldt ud gældende fra dette tidspunkt.

Handelsbalancen.

Færøernes vareeksport består som nævnt i helt overvejende grad af fisk og fiskeprodukter. Eksportens sammensætning på nogle hovedgrupper fremgår af tabel 5.5.

Tabel 5.5. Værdien af Færøernes eksport 1985 og 1988-1992 fordelt på hovedgrupper.

	1985	1988	1989	1990	1991	1992
	- mill. kr. -					
Hel fisk	242,8	464,9	479,9	656,9	816,0	805,1
Frosset fiskefilet	787,9	489,2	703,0	724,4	977,1	865,0
Saltfisk m.v.	348,9	403,7	416,4	350,4	404,1	347,8
Andre fiskeprodukter	35,7	75,3	68,4	74,1	41,3	41,7
Rejer og skaldyr	183,7	411,3	498,5	421,1	312,3	222,1
Industrifisk m.v.	232,1	205,8	166,5	87,8	67,4	106,2
Andre varer	2,5	14,8	10,0	3,2	5,4	5,6
Frimærker	34,0	33,0	31,0	29,0	28,0	28,0
I alt	1.867,6	2.098,0	2.373,7	2.346,9	2.651,6	2.422,5
Skibe	66,0	279,9	187,6	227,2	149,5	238,0
Eksport i alt	1.933,6	2.377,9	2.561,3	2.574,1	2.801,5	2.632,6

Kilde: Hagstovan.

Størrelsen og sammensætningen af Færøernes eksport (bortset fra skibe) afhænger grundlæggende af de samlede fangstmuligheder i egne og fremmede farvande. Den samlede eksportværdi og sammensætningen af eksporten (f.eks. fordelingen mellem filét- og saltfisk) er herudover påvirket af udviklingen i de absolutte og relative priser på verdensmarkedet for fisk og fiskeprodukter.

Fra 1985 til 1992 er det særlig eksportværdien af hel fisk, der har udvist markante tigninger. Det er især den øgede eksport af fersk laks, der har bevirket stigningen af eksportværdien af hel fisk. Således udgør fersk laks i 1992 ca. 70% af den samlede eksportværdi af hel fisk mod ca. 30% i 1985. Eksportværdien af rejer og skaldyr (fortrinsvis kammuslinger) er faldet fra 1989 til 1992, hvilket må tilskrives bortfaldet af de færøske rejetrawleres fiskeri ved Canada og faldende verdensmarkedspriser.

Når der bortses fra skibseksporten, som var ekstraordinær stor i 1987 på grund af tvangssalg af fragtskibe, har den færøske vareeksport i værdi indtil 1991 udvist en stigende tendens. Fra 1991 til 1992 er eksportværdien dog faldet med ca. 6 %.

Udviklingen i den samlede eksportværdi dækker over betydelige forskelle i mængdemæssige ændringer og ændringer i enhedspriserne for de enkelte varekategorier. Knap 80% af den færøske eksport er i 1992 gået til EF-området herunder Danmark. Danmark er fortsat det vigtigste marked for færøske fiskeprodukter efterfulgt af Storbritannien og Tyskland. Uden for EF har det amerikanske marked hidtil været af stor betydning for Færøerne, men USA's import af fiskeprodukter er faldet væsentlig i de senere år. Den faldende dollarkurs har været medvirkende til at orientere de færøske eksportørers indsats mod EF.

Eksportens fordeling på aftagerlande 1985, og 1989 - 1992 fremgår af nedenstående tabel 5.6.

Tabel 5.6. Færøernes eksport fordelt på aftagerland - 1985 og 1989-1992 (procentvis fordeling på aftagerlande.).

	1985	1989 ¹⁾	1990	1991	1992
EF-lande					
Danmark	17,3	17,1	21,1	18,5	17,6
Italien	8,0	7,0	4,6	7,7	6,1
Storbritannien	14,4	13,5	13,6	12,5	16,9
Tyskland	14,6	13,3	17,7	18,1	14,9
Frankrig	8,9	9,1	10,9	9,1	8,9
Spanien	-	7,2	7,6	6,9	6,5
Øvrige EF-lande	7,1	3,7	3,0	5,3	7,1
EF-lande tilsammen	70,4	70,8	78,5	77,9	77,9
Lande udenfor EF					
Norge	2,0	3,4	4,2	1,3	4,2
Sverige	1,7	3,1	3,0	2,9	1,9
Finland	2,5	1,5	0,8	1,7	1,0
Schweiz	0,7	0,3	0,4	0,5	0,8
Rusland	-	3,1	-	0,4	1,2

USA	16,9	9,6	4,3	7,1	5,2
Japan	1,1	5,2	2,9	3,5	2,3
Øvrige lande udenfor EF	4,6	2,9	5,9	4,7	5,7
Lande udenfor EF tilsammen	29,6	29,2	21,5	22,1	22,1
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
I alt i mill. kr.	1.899,7	2.530,2	2.578,5	2.773,5	2.633,0

¹⁾ Fra og med 1989 er eksporten opgjort efter "forbrugsland" - tidligere var det efter aftagerland.

Kilde: Hagstovan.

Import.

Tabel 5.7. viser vareimportens fordeling på hovedgrupper.

Tabel 5.7. Værdien af Færøernes import 1988-1992, fordelt på hovedgrupper.

	1988	1989	1990	1991	1992	1992 (%)
		(mill. kr.)				
Foder	92,8	113,1	132,6	142,1	138,5	7,0
Andet til landbr.	17,4	16,7	14,2	17,2	14,8	0,7
Bygge- og anlægsvirksomhed	413,4	328,9	212,0	173,1	185,7	9,4
Produktion i øvrigt	556,3	519,8	368,5	377,5	384,0	19,4
Brændsel m.v.	186,6	250,7	247,8	248,3	251,1	12,7
Maskiner og udstyr	321,2	248,9	111,9	106,7	141,9	7,2
Biler	156,3	103,6	33,3	35,3	37,3	1,9
Direkte forbrug	808,6	675,9	560,8	590,1	679,8	34,3
Øvrige varegrupper	103,3	118,7	198,0	187,0	375,4	3,8
Import excl. skibe	2.655,9	2.376,3	1.879,1	1.877,3	1.908,5	96,3
Skibe o. lign.	565,0	154,2	205,0	51,3	74,0	3,7
Import i alt	3.220,9	2.530,3	2.084,1	1.928,6	1.982,5	100,0

¹⁾ Den 1. februar 1992 blev en ny opgørelsesmetode taget i anvendelse. Opgørelsen for 1992 er derfor ikke umiddelbart sammenlignelig med tidligere år.

Kilde: Hagstovan.

Svingninger i importen af skibe og i de internationale energipriser har mærkbart påvirket værdien af den samlede import i de senere år.

Siden 1988 er den samlede importværdi faldet med hele 40%. Alene fra 1988 til 1989 var tale om et fald på 22%. Faldet er sket i grupperne bygge- og anlægsvirksomhed, produktion i øvrigt, maskiner og udstyr, biler og forbrugsvarer.

Danmarks andel af Færøernes import er steget fra 39,9 % i 1985 til 45,6 % i 1991. Også importen fra Norge har i de enkelte år haft relativ stor betydning på grund af skibsimporten.

Tabel 5.8. viser Færøernes handelsbalance i perioden 1985, og 1987-1992.

Tabel 5.8. Færøernes handelsbalance 1985 og 1987-1991.

	1985	1987	1988	1989	1990	1991	1992 ¹⁾
	- mill. kr. -						
Eksport							
skibe	66	470	280	188	265	150	238
excl. skibe	1.834	1.962	2.065	2.343	2.313	2.624	2.395
samlet eksport	1.900	2.432	2.345	2.530	2.578	2.774	2.633
Import							
skibe	429	601	565	154	205	51	74
excl. skibe	2.202	2.632	2.656	2.376	1.879	1.877	1.909
samlet import	2.631	3.233	3.221	2.530	2.084	1.928	1.982
Handelsbalancen							
skibe	-363	-131	-285	33	60	99	164
incl. skibe	-368	-670	-591	-33	434	747	486
I alt	-731	-801	-876	0	494	846	650

Kilde: Hagstovan.

¹⁾ Pr. 1. februar 1992 blev en ny opgørelsesmetode taget i brug. Tallene for 1992 er derfor ikke umiddelbart sammenlignelige med tallene fra de foregående år.

Den færøske handelsbalance blev i 1989 kraftigt forbedret i forhold til de foregående år. I 1989 udviste handelsbalancen (incl. skibe) et underskud på 8 mill. kr. I 1988 blev underskudet på den færøske handelsbalance opgjort til 876 mill. kr. og der var således tale om en forbedring på næsten 870 mill. kr. Forbedringen skyldes bl.a. et kraftigt fald i importen af skibe, men også forbedringer i eksporten, særlig i første halvår af 1989.

Den betydelige forbedring af handelsbalancen fortsatte i 1990, hvor der kan iagttages en forbedring på næsten 500 mill. kr., hvilket stort set svarer til nedgangen i importen. I 1991 er handelsbalancen yderligere forbedret, både som følge af et fald i importen, men også som følge af en stigning i eksporten. Også i 1992 var det et overskud på handelsbalancen.

Betalingsbalancen.

Den færøske betalingsbalance omfatter foruden handelsbalancen bl.a. tjenesteydelser (søtransport, rejser m.v.), lønninger, renter samt overførsler fra den danske stat og Danmarks Nationalbank. I 1987 og 1988 indgår desuden ekstraordinære indtægter i form af rentestøtte til skibe bygget i Norge og tab hos udenlandske kreditorer på fragt- og tankskibe. En oversigt over den færøske betalingsbalances løbende poster i årene 1987 - 1992 er vist i tabel 5.9.

Tabel 5.9. Færøernes betalingsbalance (løbende poster) 1987-1992.

	1987	1988	1989	1990	1991	1992
	- mill. kr. -					
Handelsbalancen (excl. skibe)	-670	-592	-33	434	747	486
Handelsbalancen (incl. skibe)	-131	-285	34	60	99	164
Frimærker	32	33	31	28	28	28
Handelsbalancen	-769	-844	32	522	874	678
Den danske stat (netto)	721	794	855	876	903	926
Nationalbanken (netto)	32	49	21	0	34	31
Forsikring (netto)	-10	78	6	-17	-69	-34
Registrerede nettoind- tægter på de løbende poster i alt	-26	77	914	1.381	1.742	1.601
Nettoindtægten på de ikke registrerede løbende poster	-869	-1.659	-1.568	-1.739	-1.339	-1.605
Betalingsbalancen	-895	-1.582	-654	-358	403	-4

Kilde: Hagstovan.

Underskudet på betalingsbalancens løbende poster toppede i 1988 med godt 1,5 mia. kr., efter at overførslerne fra Danmark på knap 900 mill. kr. årligt er indregnet.

Det færøske betalingsbalanceunderskud svarede i perioden 1987-1989 til mellem 15% og 18% af bruttonationalproduktet, hvilket i international sammenhæng er et ekstremt højt niveau.

I 1989 faldt underskuddet til godt 0,6 mia. kr. Denne faldende tendens fortsatte i 1990 og har for 1991 medført et overskud på betalingsbalancen på 403 mio. kr. I 1992 er overskuddet vendt til et underskud på 4 mill. kr.

Udlandsgælden.

Gælden er beregnet som forskellen mellem Færøernes samlede aktiver og passiver i udlandet (herunder Danmark).

Finansieringen af gælden udgør et af hovedproblemerne i den færøske samfundsøkonomi. Hjemmestyrets politisk/økonomiske bestræbelser har da også i de seneste år i væsentlig grad taget sigte på at få den samlede indenlandske efterspørgsel (fra såvel privat som offentligt forbrug og investeringer) væsentligt begrænset. I begyndelsen af 1991 gav hjemmestyret på

forskellig vis en (moderat) stimulering af den indenlandske efterspørgsel, bl.a. ved at give skattelettelser og reducere (og senere bortfalde) af den bundne opsparing.

Tabel 5.10. Færøernes udlandsgæld i 1980-1992.

1980	1,083
1981	1,385
1982	1,605
1983	2,250
1984	3,060
1985	3,808
1986	5,064
1987	5,964
1988	7,755
1989	8,285
1990	8,517
1991	8,192
1992	7,895

Kilde: Hagstovan.

Fordelingen af gælden på sektorer viser, at langt hovedparten af gælden skal henregnes til den private sektor.

Tabel 5.11. Nettogælden til udlandet fordelt på sektorer, 1987- 91.

Nettogæld, mio. kr.	1987	1988	1989	1990	1991	Forskel 1990-1991
Føroya Gjaldstova	447	868	1.261	1.750	2.187	437
Off. låneinst. og fonde	549	550	591	640	668	28
Kommuner - kom. inst.	442	755	747	792	747	-45
Færøske pengeinstitutter	-535	-387	-286	-90	-197	-107
Valutalån m. pengeinst. garanti	298	1.719	1.813	1.686	1.590	-96
Gæld til fiskeribank og skibskredit	630	661	733	603	552	-51
Gæld til danske realkreditinstitutter	1.756	2.165	2.298	2.308	2.322	14
Eksportvirksomheder	-116	-160	-168	-173	-299	-126
Bilforhandlere og billån	270	284	263	182	126	-56
Fiske- og fragtskibe	1.028	999	811	780	554	-226
Håndværks- og ind.virks.	224	179	83	17	13	-4
Handel og tjenesteydelser	271	422	391	335	338	3
Pensionskasser og forsikringselskab	-288	-321	-304	-342	-390	-48
Seddelomløb	-219	-220	-215	-205	-193	12
Andet	208	238	266	234	174	-60
Ialt	5.964	7.755	8.285	8.517	8.192	-325

Kilde: Hagstovan

6. OFFENTLIGE FINANSER.

6.1 Indledning.

De offentlige finanser på Færøerne vedrører staten, hjemmestyret, kommunerne samt en række offentlige institutioner og fonde.

Fra hjemmestyreordningens indførelse i 1948 og til i dag har det færøske hjemmestyre overtaget ansvaret for en stadig større del af de offentlige opgaver på Færøerne. I de tilfælde, hvor overtagelsen af et sagsområde er sket som særanliggende, har hjemmestyret samtidig overtaget det fulde økonomiske ansvar for områdets finansiering. Hvor hjemmestyret derimod alene har overtaget administrationen af et fællesanliggende, finansieres området fortsat delvist af tilskud fra den danske stat. Fra 1. juli 1993 er det hensigten, at en række specificerede bloktilskud samt refusionsudbetalingerne på det sociale område omlægges til et samlet generelt bloktilskud. Lovforslag herom blev fremsat i Folketinget ultimo april 1993.

Den eksisterende opgavefordeling mellem hjemmestyret og kommunerne må bl.a. ses i lyset af den færøske kommunestruktur - med mange og små kommuner -, hvilket i nogen grad har reduceret mulighederne for en videregående decentralisering af offentlige opgaver fra landets institutioner til kommunerne. Til gengæld er der i de senere år gennemført en regionalisering af visse dele af landsadministrationen, idet der er oprettet regionale afdelinger af bl.a. socialforvaltningen og af skatte- og toldforvaltningen.

6.2. Statens Udgifter m.v. på Færøerne.

Tilskudsreformen pr. 1. januar 1988.

Frem til udgangen af 1987 blev de statslige tilskud til fællesanliggender på Færøerne udbetalt i form af refusioner til landskassen af statens andel af udgifterne på de respektive områder.

Refusionssystemet havde den svaghed, at der i en række tilfælde ikke var sammenfald mellem den disponerende og den økonomisk ansvarlige myndighed. Samtidig var systemet administrativt besværligt på grund af det store antal tilskudsprincipper, som i vidt omfang afveg fra hinanden, og dermed indebar en risiko for utilsigtet og uhensigtsmæssig substitution mellem beslægtede udgiftsområder.

Fra færøsk side fandt man desuden, at systemet ikke sikrede hjemmestyret en tilstrækkelig dispositionsfrihed på så væsentlige områder som sundhedsvæsenet, undervisningsvæsenet og det sociale område.

På den baggrund indgik regeringen og Færøernes landsstyre i 1987 en aftale om en tilskudsreform, som medførte, at pr. 1. januar 1988 blev størstedelen af de statslige tilskud i form af refusioner til Færøerne omlagt til generelle tilskud (bloktilskud). Dette gjaldt udgifterne på sundhedsområdet og på undervisningsområdet (bortset fra udgifterne til pensionerede folkeskolelærere). På det sociale område omfattede omlægningen til bloktilskud især udgifterne til driften af sociale institutioner på Færøerne (alderdoms- og plejehjem, samt særforborg m.v.). Refusionssystemet blev alene bibeholdt for en række sociale bistandsydelse (kontanthjælp m.v.) samt for pensions- og sikringsydelse (sociale pensioner samt dagpenge ved sygdom og fødsel).

Fra den 1. juli 1993 er det, som nævnt, hensigten, at refusionerne på det sociale område skal indgå i det samlede generelle bloktilskud. Bloktilskuddet til Færøerne er i lovforslaget fastsat til 404,95 mill. kr. for 1. juli - 31. december 1993 og 809,9 mill. kr. for 1994. Det er hensigten, at der med henblik på fastsættelse af bloktilskuddet for 1995 og fremover, skal optages forhandlinger mellem den danske regering og det færøske landsstyre. Tilskuddet reguleres med en procent, der svarer til den gennemsnitlige pris- og lønstigning på statens driftsbudget for det pågældende år.

Statens drifts- og anlægsudgifter.

De samlede statslige udgifter på Færøerne er i årene 1988-1993 steget fra ca. 888 mill. kr. til ca. 1.044 mill. kr. eller godt 17%.

Udgifterne til driftstilskud (refusioner og bloktilskud) udgjorde i 1992 78% af de samlede statslige udgifter, mens udgifter til driften af statsinstitutionerne på Færøerne udgjorde 21%. Under 1% er gået til finansiering af anlægsudgifter, jf. tabel 6.1.

Tabel 6.1. Statens drifts- og anlægsudgifter (netto) på Færøerne 1988-1993, fordelt på hovedformål og udgiftstyper.

	1988	1989	1990	1991	1992	1993 ¹⁾
	- mill. kr. -					
Bloktilskud	485,9	516,2	525,0	538,8	551,9	564,3
Statens administration	4,8	4,5	4,9	4,7	4,6	4,7
Sundhedsvæsen	0,7	0,9	0,7	0,8	0,8	0,8
Kommunikation m.v.	5,4	10,4	10,3	15,0	17,4	17,4
Undervisningsvæsen	27,5 ²⁾	8,2	8,5	8,6	8,9	8,9

Videnskab og kunst	1,1	1,4	1,4	2,8	2,9	2,9
Fiskeriinspektion m.v.	110,7	123,2	125,0	124,4	128,1	130,7
Socialvæsen	183,0	201,8	218,5	230,8	240,1	245,6
Rets- og politikvæsen	22,8	37,6	33,6	39,6	43,9	44,0
Kirkevæsen	6,3	7,0	8,8	8,3	7,0	7,0
Andre udgifter	40,4	42,8	39,6	22,5	16,7	17,7
Samlede udgifter	888,6	954,0	976,3	996,1	1.022,3	1.044,0
Heraf:						
Driftsudgifter	186,2	220,9	220,7	217,7	212,5	225,2
Driftstilskud ³⁾	576,8	696,6	726,4	778,2	800,9	818,8
Anlægsudgifter og tilskud	5,8	6,7	2,0	0,2	8,9	

¹⁾ Budgettal og skøn.

²⁾ Omfatter tilskud til uddannelsessøgende på Færøerne i støtteåret 1987-88 og statens andel af udgifterne til lærerpensioner.

³⁾ Omfatter tilskud udbetalt til Færøernes Landsstyre samt diverse mindre tilskud, der udbetales direkte til modtagere på Færøerne (i 1988 bl.a. stipendier fra Statens Uddannelsesstøtte).

Kilde: Statsregnskaber, finanslove samt oplysninger fra statsinstitutionerne.

De samlede statslige udgifter på Færøerne er for 1993 budgetteret til ca. 1.044 mill. kr., hvoraf bloktilskudet udgør godt 564 mill. kr.

Opgørelsen i tabel 6.1. omfatter alene de direkte udgifter, som staten afholder på Færøerne. Indirekte udgifter - f.eks. i forbindelse med færingers uddannelse ved uddannelsesinstitutionerne i Danmark og den bistand, som en række danske myndigheder til stadighed yder hjemmestyrets institutioner - indgår således ikke i opgørelsen.

Statens og andre offentlige institutioners udlån og garantier.

Udover de egentlige drifts- og anlægsudgifter yder staten og en række offentlige institutioner lån og garantier til forskellige formål på Færøerne. Institutionernes nyudlån i årene 1989-1992 og den samlede lånerestgæld pr. 31. december 1989 - 1992 er vist i tabel 6.2. Restgælden er faldet fra knap 1,3 mia. kr. ultimo 1989 til knap 900 mill. kr. ultimo 1992. For de enkelte institutioner er der betydelige udsving i långivningen inden for de enkelte år.

Långivningen fra Kreditforeningen af kommuner i Danmark sker med garanti fra staten og landsstyret. Fiskeribankens, Skibskreditfondens og Færøernes Realkreditinstituts långivning er nærmere beskrevet i kapitel 4.

Tabel 6.2. Statens og offentlige danske institutioners nye udlån 1988-1992 samt udlånsrestgæld ultimo 1989 - 1992.

	Nye udlån				Udlånsrestgæld			
	1989	1990	1991	1992	31/12-89	31/12-90	31/12-91	31/12-92
	- mill. kr. -							
Staten								
(incl. egnsudvikl.lån)	5,0	0,0	0,0	0,0	54,8 ¹⁾	45,0 ¹⁾	0,0	0,0
Fiskeribanken	4,1	12,0	8,3	3,7	184,5	157,0	121,7	99,4
Færøernes								
Realkreditinstitut ²⁾	60,1 ³⁾	38,0 ³⁾	90,5 ³⁾	98,7	353,2 ⁴⁾	292,0 ⁴⁾	304,8	230,9
Skibskreditfonden	46,7	2,0	46,2	10,5	434,3	403,0 ⁵⁾	375,8	336,2
Kommune-								
kreditforeningen	41,4	11,0	0,0	0,0	270,8	265,0	247,6	229,9
I alt	157,3	63,0	145,0	112,9	1.297,6	1.162,0	1.049,9	896,4

1) Skøn.

2) Færøernes Realkreditinstitut er taget med, da staten garanterer for de af instituttet optagne obligationslån, og Nationalbanken opkøber de udstedte obligationer til parikurs.

3) Seneste regnskabsår, 1. april-31. marts.

4) pr. 31. marts i det pågældende år.

5) Excl. restancer.

Kilde: Regnskaber og oplysninger fra institutionerne.

Den statslige garantigivning til Færøerne omfattede i 1992 garantien for obligationslån optaget af Færøernes Realkreditinstitut. Herudover garanterer staten - sammen med landskassen - for tilbagebetalingen af lån fra kommunekreditforeningen. Den samlede lånerestgæld for disse kommunelån udgjorde pr. 31. december 1992 ca. 230 mill. kr. Der henvises i øvrigt til 6.5. Endelig har staten i forbindelse med landsstyrets redning af Sjóvinnubankin ydet et statslån på 850 mill. kr. til landsstyret. Lånet har en løbetid på fem år.

6.3. Landskassens Økonomi.

Indledning.

De budgetmæssige rammer for hjemmestyrets økonomi fastlægges ved lagtingsfinanslov, og de faktiske indtægter og udgifter i et finansår registreres i landskassens regnskab. Tilskudene fra den danske stat er optaget som indtægt på lagtingsfinansloven, mens udgifterne på de forskellige udgiftsområder udvises brutto.

Ifølge aftalen af 6. oktober 1992 mellem den danske regering og det færøske landsstyre, (bilag 5 b) var en af betingelserne for, at staten ville omdanne statsgarantien til et statslån med fem års løbetid, for de landsstyreveksler, hvormed landsstyret tilførte Sjóvinnubankin kapital, at landsstyret opnåede balance på finansloven for 1993. På trods af vedtagelsen af en stram finanslov for 1993 stod det allerede tidligt i 1993 klart, at landsstyret måtte finde yderligere budgetforbedringer for at holde balancen på finansloven. Problemerne med at finde en balance mellem landskassens indtægter og udgifter er i øvrigt nærmere beskrevet i det af IMF udarbejdede memorandum om den færøske økonomi. Finanspolitikken må afveje hensynet til et mere overkommeligt gældsniveau over for hensynet til at fremme den strukturelle omlægning. De faldende skatteindtægter gør det samtidig sværere at opretholde det sociale sikkerhedsnet, som der med den stigende arbejdsløshed er voksende behov for. Der henvises til bilag 5a.

Landskassens indtægter.

Landskassens indtægter i årene 1989-1992 fremgår af tabel 6.3.

Tabel 6.3. Landskassens indtægter 1989-1992¹⁾

	1989 ²⁾	1990 ³⁾	1991 ²⁾	1992 ³⁾	Stigning i % årene			
					1988-1989	1989-1990	1990-1991	1991-1992
	- mill. kr. -							
Indkomstskatter ⁵⁾	1.154	1.112	988	915	-6	-4	-11	-7
Told, fremstillings- og forbrugsafgifter m.v.	1.009	832	770	751	-10	-18	-8	-2
Statstilskud	730	752	771	795	7	3	3	3
Andel af Nationalbankens overskud	21	-	34	31	-57	-100	100	-9
Indtægter i alt	2.914	2.696	2.563	2.492	-6	-7	-6	-3

¹⁾ Excl. renteindtægter og - udgifter, jf. tabel 6.4, og excl. landsvirksomhederne (Telefonvæsenet, Postvæsenet og Tjaldurs Apotek), hvis overskud/underskud iflg. finanslovens likviditetsbudget forbliver i virksomhederne.

²⁾ Regnskabstal.

³⁾ Foreløbige regnskabstal.

⁴⁾ Budgettal.

⁵⁾ Incl. sømandsskat og renteskat. Excl. bunden opsparing, som i 1989 indgik i landskassen (95 mill. kr.)

Kilde: Landskasseregnskaber, lagtingsfinansloven samt oplysninger fra Føroya Gjaldstova og Rigsombudet.

Landskassens indtægter fra landsskat samt told- og afgifter udviste i midten af 80'erne en betydelig stigning som følge af det høje aktivitets- og importniveau i økonomien i de pågældende år. Fra 1989 til 1990 faldt de samlede landskasseindtægter med næsten 220 mill. kr. Fra 1990 til 1991 er indtægterne faldet med godt 130 mill. kr. og fra 1991-92 er indtægterne faldet med yderligere 70 mill. kr.

Det faldende indtægtsniveau skyldes først og fremmest et lavere samfundsøkonomisk aktivitetsniveau, idet skattetrykket i samme periode har været stigende.

Landskassens drifts- og anlægsudgifter.

I løbet af 1980'erne, særligt siden 1985 steg landskassens drifts- og anlægsudgifter markant. Udgiftsstigningerne var navnlig betydelige på de områder, som blev berørt af tilskudsreformen pr. 1. januar 1998 (undervisningsområdet, sundhedsområdet og socialvæsen), men også landskassens udgifter på kommunikations(samfærdsels)området og på fiskeriområdet steg betydeligt.

Fra 1989 til 1991 kan der imidlertid konstateres et fald i udgifterne på knap 300 mill. kr. Særligt udgifterne til fiskeri og søfart er faldet betydeligt, mens renteudgifterne vejer stadig tungere i det færøske landskassebudget.

Landskassens underskud på drifts-, anlægs-, udlægs- og udlånsbudgettet kan opgøres til 313 mill. kr. i 1990, 567 mill. kr. i 1991, og 855 mill. kr. i 1992, idet det må understreges, at regnskabstallene for 1992 endnu er foreløbige.

Opgørelsen i tabel 6.4. omfatter de egentlige landskasseudgifter. I opgørelsen for 1989 og 1990 er endvidere medregnet bevillinger til en lang række landskassefonde (herunder tilskrivninger til fondene af landskassens overskud fra foregående år). Fra og med finansåret 1991 anvendes en ændret kontoplan, samtidig med alle fonde stort set er afskaffet. Samtlige drifts- og anlægsudgifter afholdes herefter direkte af landskassen.

Det betydelige mindreforbrug på en række fonde i 1990 i forhold til årets bevillinger, samt indbetalingerne til oliefonden (der ikke er indeholdt i tabel 6.4), bevirkede, at landskassens underskud i 1990 reelt var 200 mill. kr. mindre, end selve landskasseregnskabet udviser.

Tabel 6.4. Landskassens drifts-, anlægs- og udlægsudgifter 1989-1992 fordelt på driftsområder.

	1989 ¹⁾	1990	1991 ¹⁾	1992 ²⁾	Stigning i % i årene		
					1989-1990	1990-1991	1991-1992
Renteudgifter, netto ⁴⁾	-56	121	126	161	116	4	28
Administration	190	180	185	169	-5	-1	-9
Sundhedsvæsen	411	361	361	393	-12	0	9
Kommunikation	420	372	386	379	-11	4	-2
Uddannelse og forskning	449	404	386	393	-10	-4	2
Kultur	85	55	59	55	-35	7	-7
Fiskeri og søfart ⁵⁾	565	515	539	315	-9	5	-42
Heraf:							
Mindsteløn og anden fiskeristøtte	(463)	(409)	(350)	(251)	-12	-14	-28
Landbrug	45	38	36	36	-16	-5	0
Erhvervsliv og arbejdsmarked i øvrigt ⁸⁾	55	51	47	425	-7	-12	900
Socialvæsen	860	839	800	806	-2	-5	1
Andre udgifter ⁶⁾	15	17	38	23	13	224	-39
Tab på garantier	270	172	167	192	-36	-3	15
Fondenes merudgifter ⁷⁾	-18	-116	-	-	-	-	-
Ialt drifts-, anlægs- og udlægsudgifter	3.403	3.009	3.130	3.347	-12	4	7

¹⁾ Regnskabstal.

²⁾ Foreløbige regnskabstal. For de udgiftsposter, hvor der endnu ikke foreligger regnskabstal, er benyttet budgettal eller udgiftsskøn.

⁴⁾ Fondenes renteindtægter er medtaget under fondenes merudgifter. I nettorenteudgifter i 1990 indgår kurstab på 46 mill. kr. på et obligationslån, der blev indfriet i 1990.

⁵⁾ Regnskabsresultaterne 1988-1990 er korrigeret for merforbrug/mindreforbrug i Råfiskefonden. Udgifterne omfatter ikke fonden til fornyelse af skibsflåden, der er medtaget under fondenes merudgifter.

⁶⁾ Omfatter pensioner, tilskud til politisk oplysningsarbejde, rådighedsbeløb for landsstyret m.v.

⁷⁾ Excl. fonden for tab på garantier og indbetaling af brændselsafgift til olie-fonden.

⁸⁾ Stigningen til 425 mill. kr. i 1992 skyldes, at udgifter, der tidligere blev konteret på fiskeri og søfart, nu konteres på erhvervsliv og arbejdsmarked i øvrigt.

Kilde:Landskasseregnskaber, lagtingsfinansloven samt oplysninger fra Føroya Gjaldstova.

Landskassens udlån og garantier.

Landskassens långivning omfatter især forskellige former for subsidieret långivning til fiskerierhvervet.

Omfanget af denne långivning steg fra 1987 til 1988 fra ca. 36 mill. kr. til ca. 96 mill. kr. og fra 1988 til 1989 til ca. 117 mill. kr. I 1990 blev långivningen reduceret til 47,5 mill. kr. og i 1991 til yderligere 19,8 mill. kr. I 1992 var långivningen reduceret til 19,6 mill. kr., jf. tabel 4.5. i kapitel 4.

Landskassens garantiforpligtelser på lån optaget af offentlige institutioner (f. eks. elselskabet SEV, kommunerne og de offentlige udlånsfonde) samt private erhvervsvirksomheder har i 1980'erne været markant stigende. Fra 1986 til ultimo 1989 voksede de samlede landskassegarantier således fra ca. 2.021 mill. kr. til ca. 2.323 mill. kr. Ved udgangen af 1992 var dette tal anslået til ca. 1.500 mill. kr.

En betydelig del af disse garantier er i de senere år blevet effektive og har påført landskassen betydelige udgifter til udlæg på garantier. De samlede udlæg steg således fra 83,8 mill. kr. i 1986 til 270 mill. kr. i finansåret 1989. Fra 1989 til 1990 faldt udgifterne til 172 mill. kr.. I 1991 udgjorde tabet på garantier 167 mill. kr. og i 1992 192 mill. kr.

Det samlede landskassebudget.

Tabel 6.5. Landskassens indtægter og udgifter 1987-1992.

	1987 ¹⁾	1988 ¹⁾	1989 ²⁾	1990 ²⁾	1991 ¹⁾	1992
	- mill. kr. -					
Driftsindtægter	2.235.0	3.084.0	2.914.0	2.969.0	2.563	2.492
Udgifter til driftsanlægs-, udlægs- og udlånsbudgetter	1.707.0	3.070.0	3.403.0	3.009.0	3.130	3.347
Overskud	528.0	14.0	-489.0	-313.0	- 567	-855

¹⁾ Regnskabstal.

²⁾ Foreløbige regnskabstal.

Kilde:Føroya Gjaldstova.

I 1988 var der fortsat overskud, mens landskasseunderskuddet i 1989 var på 489 mill. kr. Årsagen hertil var dels et fald i landskassens indtægter dels en betydelig stigning i landskassens samlede drifts- og anlægsudgifter samt i udlån og udlæg på garantier. Landskassens indtægter var i 1990 stort set uændrede, mens udgifterne blev reduceret med ca. 400 mill. kr. Dette medførte, at underskuddet faldt til 313 mill. kr. I 1991 steg underskuddet til 567 mill. kr., og i 1992 viser de foreløbige regnskabstal et underskud på 855 mill. kr.

6.4. De Færøske Udlånsfonde.

De tre offentlige udlånsfonde på Færøerne - Industriens Udviklingsfond, Industrifonden og Boliglånefonden - havde fra 1986 til 1988 en betydelig vækst i deres långivning, jf. tabel 6.6.

Fra 1989 til 1990 har der for Industriens Udviklingsfond og Industrifonden været et betydeligt fald i udlånene, hvilket utvivlsomt skyldes konjunkturafmatningen. Denne tendens fortsatte i 1991, og i 1992 har der ikke været ydet lån fra de to fonde.

Industriens Udviklingsfond og Boliglånefonden modtager tilskud fra landskassen, men finansierer (ligesom Industrifonden) størstedelen af sine aktiviteter ved optagelse af lån i ind- og udland.

Fondenes virksomhed er nærmere beskrevet i kapitel 4.

Tabel 6.6. Långivning fra Industriens Udviklingsfond, Industrifonden og Boliglånefondene 1986-1991.

	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
	- mill. kr. -						
Industriens Udviklingsfond (Menningargrunnurin)	48,3	56,4	71,4	58,5	23,2	2,0	0,0
Industrifonden (Ídnaðargrunnurin)	32,9	62,3	36,9	39,9	11,1	8,9	0,0
Boliglånefonden (Húsalánsgrunnurin)	46,8	73,0	109,6	97,4	97,5	131,0	118,8
Lån fra fonde i alt	128,2	191,7	217,9	195,7	131,8	141,9	118,8

Anmærkninger: Industriens Udviklingsfond og Boliglånefonden er bl.a. finansieret over henlæggelser på lagtingsfinansloven. Fondens driftsindtægter incl. landskassetilskud på 37,9 mill. kr. i 1986, 44,3 mill. kr. i 1987 og ca. 45,0 mill. kr. i 1988 er ikke modregnet i opgørelsen.

Kilde: Fondsregnskaber og oplysninger fra fondene og Det rådgivende Udvalg vedrørende Færøerne.

6.5. Kommunernes Økonomi.

Kommunernes økonomi er dårligt belyst i de offentlige tilgængelige statistikker. Årsagen hertil er bl.a., at der ikke er etableret generelle retningslinier i form af en fælles kontoplan for opstillingen af kommunale budgetter og regnskaber. Kommunerne følger vidt forskellige principper for opstillingen af budgetter og regnskaber, hvilket vanskeliggør såvel mulighederne for tværgående analyser som en styring af den kommunale sektors økonomi.

Mange kommuner havde i 80'erne omfattende udbygnings- og investeringsprogrammer for havneanlæg, veje, institutionsbyggeri og har udvidet de kommunale virksomheders kapacitet og servicetilbud. Kommunerne var derfor i stigende omfang tvunget til at optage lån til finansiering af investeringerne.

Udviklingen i kommunernes økonomi viser betydelige lighedspunkter med udviklingen i landskassens økonomi, idet den voldsomme stigning i landskassens udgifter i 1988 dog ikke kan genfindes hos kommunerne. Siden 1989 er der fundet en betydelig forringelse sted i kommunernes økonomi, da indtægterne har været stærkt faldende, mens udgifterne er steget ganske betydeligt.

Table 6.7. Kommunernes økonomi, nogle hovedtal 1987-1991.

	1987	1988	1989	1990	1991
Kommende skatter (mill. kr.)	589	649	668	638	598
Driftsudgifter (mill. kr.)	525	596	643	620	615
Heraf renteudgifter (netto) (mill. kr.)	108	121	145	165	174
i % af driftsudgifterne	21	20	23	27	28
Gæld (netto) mill. kr.	989	1.223	1438	1546	1597
Pr. indbygger (1.000 kr.)	21	26	30	33	34

Kilde: Hagstovan.

Skatteprovenuet forventes at falde fra 598 mill.kr. i 1991 til 521 mill. kr. i 1992 og yderligere til 459 mill. kr. i 1993.

Kommunernes samlede drifts- og anlægsudgifter udgjorde i 1991 i alt 725 mill. kr.. Heraf udgjorde driftsudgifterne 418 mill. kr. og udgifter til anlægsinvesteringer beløb sig til 110 mill. kr.. Renteudgifterne udgjorde 197 mill. kr.

Kommunernes samlede underskud i 1991 er opgjort til 80 mill. kr.

I 1993 skønnes 34 ud af i alt 50 kommuner at få et negativt driftsresultat, og for de resterende 14 kommuner er der alene tale om meget beskedne positive resultater.

I 1992 er den gennemsnitlige kommunale skatteprocent 15,5 %, hvilket dækker over variationer fra 10 % til 19 %. I 1993 forventes den gennemsnitlige skatteprocent at blive 16,7 % med 10 % som den laveste og 25,5 % som den højeste.

Skatteindtægterne i kommunerne i 1992 har været næsten 14 % lavere end budgetteret og er faldet fra 600 mill.kr. til 522 mill. kr. Afvigelse fra de budgetterede indtægter varierer fra + 17 % til - 52 %. De voldsomme udsving skyldes, at i de allermindste kommuner medfører selv mindre variationer i forhold til de budgetterede indtægter store %-vise ændringer. For de to store kommuner - Tórshavn og Klaksvík - har afvigelse været henholdsvis - 16 % og - 15%. De fortsat faldende kommunale skatteindtægter vil formentlig betyde, at økonomien i flere kommuner bryder sammen i løbet af 1993.

En betydelig del af de færøske kommuners låneoptagelse er sket gennem Kommunekredit i Danmark. Siden 1955 har de færøske kommuner kunnet optage lån i Kommunekredit til finansiering af samfundsmæssigt påkrævede investeringer med statsgaranti for 75% af hovedstolen mod, at det færøske landsstyre indestår statskassen for ethvert tab som følge af garantien.

I slutningen af 80'erne udnyttede de færøske kommuner denne adgang i stigende omfang. Ultimo 1987 udgjorde den samlede restgæld 178.7 mill. kr., og i 1988 var gælden steget til 247.2 mill. kr. Da der i maj 1989 var indløbet låneansøgninger på godt 220 mill. kr., besluttede den danske regering af fastsætte et loft på 300 mill. kr. for de statsgaranterede lån. Garantirammen blev udfyldt i løbet af 1989. Garantirammen nedsættes fremover med beløb svarende til nedbringelsen af restgælden for de nye lån. Udlånsrestgælden var ultimo 1992 knap 230 mill. kr., jf. tabel 6.2.

En række kommuner har optaget udlandslån. Herudover er de færøske kommuner henvist til at søge deres finansieringsbehov dækket gennem færøsk kreditgivning. Udlandslån skal i hvert enkelt tilfælde godkendes af landsstyret.

6.6 Den Samlede Offentlige Økonomi.

Byrdefordelingen mellem staten og hjemmestyret.

Byrdefordelingen, der udtrykker fordelingen mellem landskassens og statens samlede drifts- og anlægsudgifter, varierer først og fremmest i takt med landskassens udgiftsniveau. Et stigende niveau i landskassens drifts- og anlægsudgifter vil medføre, at statens andel, der alene reguleres som det øvrige statsbudget, falder, mens et faldende niveau i landskassens drifts- og anlægsudgifter bevirker, at den statslige andel stiger.

I midten af 1970'erne udgjorde statens andel af statens og landskassens samlede drifts- og anlægsudgifter ca. 40%, men faldt i 1989 til 26%. Som følge af reduktionen i landskassens udgifter i 1990 steg statens andel til 30%. Stigende landskassensudgifter i 1991 og 1992 medførte, at statens andel faldt til hhv. 24% og 23 %.

Tabel 6.8. Statens- og landskassens drifts- og anlægsudgifter 1985 og 1987-1991.

	1987	1988	1989	1990	1991	1992
	- mill. kr. -					
Landskassen	1.717,0	2.464,0	2.756,0	2.265,5	3.130	3.347,0
Staten	814,3	888,6	954,0	976,3	996,1	1.022,3

Ialt	2.521,3	3.352,6	3.710,0	3.241,8	4.126,1	4.369,3
Statens andel i %	32	27	26	30	24	23

Kilde: Tabel 6.1. og 6.4.

Udgifterne fordelt på formål.

Statens og landskassens samlede drifts- og anlægsudgifter i årene 1987-1992 fordelt på formål (driftsområder) fremgår af tabel 6.9.

På grund af overgangen til bloktilskud pr. 1. januar 1988 er det ikke længere muligt at opgøre byrdefordelingen mellem staten og landskassen for hvert enkelt udgiftsområde, eftersom bloktilskudet - pr. definition - ikke er "øremærket" til bestemte formål.

Tabel 6.9. Statens og landskassens drifts- og anlægsudgifter 1987-1992, fordelt efter formål.

	1987	1988 ¹⁾	1989	1990	1991	1992
	- mill. kr. -					
Renter og udbytter	22	-2	51	121	124	161
Landsvirksomheder	46	69	70	44	0	0
Administration	146	170	178	185	184	174
Sundhedsvæsen	301	379	413	362	363	394
Kommunikationsvæsen	271	340	327	382	410	396
Undervisningsvæsen	325	372	438	413	391	402
Videnskab og kunst	83	99	119	56	60	58
Fiskeri, fiskeriinspektion m.v.	418	606	677	630	660	443
Landbrug	42	48	53	38	36	36
Handel og industri	40	52	31	51	45	425
Socialvæsen	694	808	900	839	1.027	1.046
Rets- og politivæsen	26	23	38	34	39	44
Andre udgifter	153	174	147	66	89	239 ²⁾
Landskassefondenes merudgifter	-80	120	232	-116	0	0
I alt drift og anlæg	2.487	3.258	3.674	3.105	3.428	3.818

¹⁾ Fra 1988 opgøres de samlede udgifter som landskassens bruttoudgifter (incl. bloktilskud og refusioner) plus statens drifts- og anlægsudgifter i øvrigt.

²⁾ Incl. tab på garantier.

Kilde: Tabel 6.1., 6.4.

7. SKATTER OG AFGIFTER.

7.1. Indledning.

Sagsområdet skatter og afgifter er overtaget som færøsk særanliggende. Dette indebærer, at skatte- og afgiftsbestemmelser fastsættes og administreres af færøske myndigheder. Områdets status som særanliggende medfører samtidig, at de øvrige dele af riget (Danmark og Grønland) sidestilles med det øvrige udland i skatte- og afgiftsmæssig henseende.

Landskassen opkræver indkomstskat, rente- og udbytteskat, vægtafgift (vejskat), told- og fremstillingsafgifter, registreringsafgifter og en række andre afgifter. Kommunernes indtægter stammer derimod næsten udelukkende fra indkomstskatter.

7.2. Direkte Skatter.

De direkte skatter omfatter på Færøerne indkomstbeskatning af personer og selskaber, arveafgift, rente- og udbytteskat samt vejskat (vægtafgift). Der er hverken formueskat eller beskatning af fast ejendom.

Personbeskatning.

Grundlaget for indkomstbeskatningen af personer er den skattepligtige indkomst i kalenderåret. For personer med fuld skattepligt omfatter den skattepligtige indkomst al indkomst, uanset om den er oppebåret på Færøerne eller i udlandet (globalindkomsten). Som indkomst betragtes endvidere visse former for naturalydelse (fri bolig og bil m.v.), mens lejeværdi af egen bolig ikke beskattes.

Renteindtægter og aktieudbytte indgår kun i den skattepligtige indkomst, såfremt de hidrører fra kilder uden for Færøerne (d.v.s. fra udenlandske pengeinstitutter, udenlandske obligationer og fra ikke-færøsk registrerede selskaber).

Ved beregningen af den skattepligtige indkomst foretages fradrag i bruttoindkomsten for nødvendige udgifter til erhvervelse og vedligeholdelse af indkomsten - herunder afskrivninger af erhvervsbygninger og driftsmidler samt renter af erhvervsmæssig gæld.

Herudover har lønmodtagere mulighed for fradrag i bruttoindkomsten for transportudgifter samt udgifter ved dobbelt husførelse.

Underholdsbidrag til fraskilt eller frasepareret ægtefælle og ikke-hjemmевærende børn samt bidrag til pensionsordninger med løbende udbetalinger kan ligeledes fradrages i indkomsten.

Med virkning fra 1992 blev der indført et bidrag på $\frac{1}{2}\%$ af den skattepligtige indkomst til en nydannet arbejdsmarkedspensionsordning. Til arbejdsløshedsforsikringsordningen blev der samtidig indført (tvungne) bidrag på 2% af bruttoindtægten (dog maksimalt ca. 3.700 kr.) for alle. I april 1993 er bidraget forhøjet til 2,75 % uden et maksimumsloft. Begge de to bidrag giver ret til fradrag i indkomsten.

Indkomstskatten til landskassen beregnes på grundlag af en progressiv skala - d.v.s. med en med indkomsten stigende procentsats. Er den skattepligtige indkomst mindre end 22.500 kr., betales 20%. For indkomster på 22.500 kr. og derover beregnes landsskatten i 1993 efter følgende skala:

Er den skattepligtige indkomst mere end kr.	men mindre end kr.	betales kr.	af kr.	og af resten %
22.500	60.000	0	22.500	15,0
60.000	140.000	5.625	60.000	31,0
140.000	220.000	30.425	140.000	36,0
220.000	300.000	59.225	220.000	39,0
300.000		90.425	300.000	43,0

For skatteåret 1992 og skatteåret 1993 har landsstyret udskrevet en ekstraskat, hvorefter personlige skattepligtige betaler 2 % af en skattepligtig indkomst fra kr. 181.100 til kr. 200.000, 3 % af en skattepligtig indkomst på kr. 200.000 til kr. 300.000 og 4 % af en skattepligtig indkomst på kr. 300.000 og højere. For skattepligtige selskaber beregnes $4\frac{1}{2}\%$ af skattepligtige indkomster på 180.000 kr. og derover.

Indkomstskatten til kommunerne beregnes af samme indkomst som anvendes ved beregningen af landsskatten, men skatten udskrives med samme procent for alle skatteyderne i kommunen (proportionalbeskatning). De kommunale skatteprocenter varierede i 1992 mellem 10% og 19%.

Kirkeskat opkræves i 21 kommuner. I 1993 varierede kirkeskatteprocenten mellem 0,1% og 0,75%. Personer under begrænset skattepligt betaler $42\frac{1}{2}\%$ af A-indkomsten i 1993.

For personer, der er fuldt skattepligtige til Færøerne, foretages i forbindelse med den endelige skatteberegning en række fradrag i den beregnede bruttoskat.

I den beregnede skat foretages et personfradrag, der i 1992 var på 4.500 kr. Der foretages fradrag i kommuneskatten for hvert barn under 16 år på 2.200 kr. pr. barn.

Endelig tillades fradrag i bruttoskatten for private renteudgifter. Renter af privat gæld kan fradrages i den beregnede kommuneskat med 13 % af renteudgifterne og i den beregnede landsskat med 27% af rentebeløbet. Den samlede skattemæssige værdi af rentefradraget udgør således 40%. Det er overladt til ægtefæller selv at foretage en fordeling af renteudgifterne. Med virkning fra 1991 er der sket den ændring, at renteudgifter kun kan fradrages, såfremt lånet er optaget til køb eller ombygning af egen bolig eller til uddannelsesformål - eller hvis lånet er optaget inden 18. januar 1991. Samtidig er retten til rentefradrag begrænset til 60.000 kr. pr. person.

Samlevende ægtefæller er i princippet underlagt sambeskatning, idet manden beskattes af hele sin og hustruens indkomst. Gifte kvinder sættes dog selvstændigt i skat af indkomst ved selvstændig erhvervsvirksomhed og af indkomst ved arbejde uden for mandens erhverv.

Det oprindeligt fastsatte skatteeft, der indebar, at den samlede indkomstskat til landskassen og kommunen højst kunne udgøre 50% af den skattepligtige indkomst, må betragtes som hævet væsentligt. Allerede opkrævningen af ekstraskatter og de tvungne bidrag til arbejdsløshedsforsikringsordningen har medført en overskridelse af de 50%, og når kommunernes forhøjelse af den kommunale skat fra 1994 ikke - som tidligere - medfører en tilsvarende reduktion i landsskatten, vil skatteeftet reelt nærme sig 60 %.

Opkrævningen af indkomstskat er siden 1984 foregået som kildeskat. Kildeskatten beregnes efter et kumulativt princip (d.v.s. for hver enkelt lønudbetaling), hvilket medvirker til at reducere størrelsen af de beregnede restskatter/overskydende skatter ved den endelige ligning. Til gengæld kan skattebetaling variere betydeligt fra måned til måned.

Til brug for den endelige ligning indsender skatteyderen i marts måned en selvangivelse for det forløbne år. Eventuelle restskatter forfalder til betaling i månederne maj, juni og juli i slutligningsåret. Udbetaling af overskydende skat finder sted i samme periode.

Ud over den personlige indkomstskat omfatter personbeskatningen på Færøerne tillige arveafgift. Afgiftsgrundlaget er fastlagt i en ældre lovgivning og beregnes efter mere lempelige regler end den danske arveafgift. Afgiften opkræves af skifteretten (Soren-skriveren).

Personlige skatteydere og skattepligtige indkomster.

Tabel 7.1. viser det samlede antal personlige skatteydere fordelt efter størrelsen af de skattepligtige indkomster i 1991 samt de enkelte indkomstgrupperes andel af den samlede skattepligtige indkomst.

Tabel 7.1. Det samlede antal personlige skatteydere fordelt efter størrelsen af den skattepligtige indkomst i 1991.

Skatteplg. indkomst i 1.000 kr.	Antal per- soner	i %	Samlet skatteplg. indkomst	i %	Antal per- soner	I alt skat	i %
Mindre							
end 0	1.188	2,83	-96.085	-2,29	1.188	-669	-0,04
0	3.539	8,45	0	0,00	3.539	-1.624	-0,10
0 - 100	19.948	47,63	637.689	15,25	19.948	150.668	9,99
100 - 200	9.818	23,44	1.467.672	35,11	9.818	492.254	32,65
200- 300	5.248	12,53	1.255.223	30,03	5.248	456.709	30,30
300- 400	1.343	3,20	456.239	10,91	1.343	191.316	12,69
400- 500	381	0,90	168.588	4,03	381	77.910	5,16
500- 600	187	0,44	102.462	2,45	187	48.431	3,21
600- 700	123	0,29	78.755	1,88	123	38.548	2,55
700- 800	36	0,08	26.809	0,64	36	13.250	0,87
800- 900	19	0,04	16.057	0,38	19	7.454	0,49
900-1.000	13	0,03	12.265	0,29	13	6.069	0,40
1.000-9.999	38	0,09	54.149	1,29	38	26.975	1,78
I alt	41.881	99,99	4.179.820	99,99	41.881	1.507.288	99,99

Kilde: Færøernes Ligningsråd (Líkningarráð Føroya).

Knapt 60% af de personlige skatteydere havde i 1991 en skattepligtig indkomst på 100.000 kr. og derunder. Disse skatteydere tjente tilsammen ca. 15% af de samlede skattepligtige indkomster. Omkring 36% af skatteyderne havde indkomster i intervallet 100-300.000 kr. og tjente ca. 65% af den samlede indkomst. De resterende ca. 4-5% af skatteyderne havde en skattepligtig indkomst på over 300.000 kr. og tjente tilsammen 20% af den samlede indkomst.

Ved sammenligninger med indkomstfordelingen i Danmark må der tages hensyn til forskelle i beregningsgrundlaget for den skattepligtige indkomst i de to skattesystemer - og herunder især til, at renteudgifter i Danmark fratrækkes i den skattepligtige indkomst, mens rentefradraget på Færøerne ydes som et fradrag i den beregnede skat.

Selskabsbeskatningen.

Aktieselskaber m.v. og filialer af udenlandske aktieselskaber, som er registreret på Færøerne, betragtes som hjemmehørende, og er derved skattepligtige til Færøerne af deres globalindkomst.

For ikke-hjemmehørende selskaber og virksomheder med begrænset skattepligt gælder indkomstskattepligten kun for visse former for indkomst.

Grundlaget for skatteansættelsen af selskaber for et givet skatteår er selskabets indkomst i den regnskabsperiode, der udløber i eller falder sammen med det foregående kalenderår.

Som skattepligtig indkomst betragtes globalindkomsten (d.v.s. al indkomst uanset oprindelsesland) med fradrag af udgifter, som er anvendt til at erhverve, sikre og vedligeholde indkomsten. Fradragene omfatter således bl.a. løbende driftsudgifter (herunder renter af investerings- og driftsgæld), afskrivninger samt tab og henlæggelser til drifts- og investeringsfond.

Selskabsskatten udgør 49% af den skattepligtige indkomst. Provenuet fordeles med 62% til landskassen og 38% til kommunerne.

Antallet af skattepligtige selskaber udgjorde i 1991: 2061. Heraf havde godt 68% en skattepligtig indkomst på under 5.000 kr. og disse selskaber havde samtidig en andel på kun 0,10% af den samlede selskabsindkomst. Kun 1% af selskaberne havde en skattepligtig indkomst på over 400.000 kr., men denne gruppe af selskaber tegnede sig for 67% af den samlede skattepligtige selskabsindkomst. Ved vurderingen af disse tal må det tages i betragtning, at der på Færøerne findes et meget stort antal mindre selskaber f. eks. oprettet omkring enkelte fiskefartøjer.

Tabel 7.2 viser antal skattepligtige selskaber, fordelt efter størrelsen af skattepligtig indkomst i 1991.

Tabel 7.2. Skattepligtige selskaber, fordelt efter størrelsen af skattepligtig indkomst i 1991.

Skatteplg. indkomst i 1000 kr.	Antal sel- skaber	%	Samlet indtægt i 1000 kr.	% af samlet indtægt	Samlede skatter i 1.000 kr.
0> 0	1.411	68,46	0	0,00	21
0> 5	54	2,62	121	0,10	61
5> 10	138	6,69	1.312	1,15	644
10> 20	43	2,08	681	0,59	337
20> 30	48	2,32	1.236	1,08	596
30> 40	22	1,06	772	0,67	385
40> 50	118	5,72	5.806	5,09	2.845
50> 60	8	0,38	452	0,39	227
60> 70	12	0,58	809	0,70	397
70> 80	8	0,38	596	0,52	292
80> 90	8	0,38	674	0,59	334
90> 100	70	3,39	6.970	6,11	3.420
100> 150	35	1,69	4.542	3,98	2.226
150> 200	31	1,50	5.834	5,11	2.881
200> 250	10	0,48	2.269	1,98	1.133
250> 300	12	0,58	3.449	3,02	1.748
300> 400	7	0,33	2.341	2,05	1.195
Mere end 400	26	1,26	76.169	66,79	40.491
I alt	2.061	99,99	114.033	99,99	59.233

Rente- og udbyttebeskatning.

Aktieudbytte fra de på Færøerne indregistrerede selskaber beskattes ved, at det udloddende selskab tilbageholder en afgift på 20%, som indbetales til landskassen.

Beskatningen af renteindtægter af indestående i færøske pengeinstitutter skete indtil 1992 ved en definitiv beskatning på ½ procent-point af det samlede indestående. I 1992 hævedes renteskatten til 9%, og en yderligere forhøjelse til 22% forventes vedtaget af Lagtinget inden dettes sommerferie. Renteskatten indbetales af pengeinstituttet, og renteindtægten indgår ikke i den samlede indtægtsopgørelse.

Renteindtægter af indestående i udenlandske pengeinstitutter og obligationsrenter samt udbytte fra udenlandske registrerede selskaber indgår i den skattepligtige indkomst for færøske skatteydere og beskattes således på linje med andre former for indkomst.

Den skattemæssige behandling af renter er imidlertid asymmetrisk, idet der ved beregningen af indkomstskatten tillades et fradrag i den beregnede skat på 40 % af de afholdte renteudgifter. Dette gælder, uanset om lånene er optaget på Færøerne eller i udlandet.

De særlige regler for den skattemæssige behandling af renteindtægter og renteudgifter har tidligere ført til en vis "skattetænkning", idet det kan give fordele at optage lån og indsætte provenuet heraf i færøske pengeinstitutter.

For at imødegå en sådan spekulation i rentebeskatningsreglerne foretog Lagtinget med virkning fra 1991 visse ændringer af skattereglerne. Herefter skal renteindtægter for aktieselskaber modregnes i renteudgifterne idet dog et beløb, der svarer til forrentningen af egenkapitalen ikke skal modregnes. For private skal der i renteudgifter over 60.000 kr. fradrages eventuelle renteindtægter, der overstiger 35.000 kr. Spekulationsgevinsten vil yderligere blive begrænset ved en forhøjelse af renteskatten.

Samtidig blev det vedtaget, at der ikke kan ske rentefradrag for nye private lån, dog kan renteudgifter op til 60.000 kr. for nye lån, optaget til køb eller opførelse af egen bolig, uddannelse og til betaling af effektive garantier, fortsat fradrages.

Vejskat (motorafgift).

Med hjemmel i en lagtingslov fra 1982 om vægtafgift af motorkøretøjer m.v. opkræves en årlig afgift af motorkøretøjer indregistreret på Færøerne. Afgiftssatsen varierer - ud over med motorkøretøjets vægt - for de forskellige typer af køretøjer (personbiler, hyrevogne, busser, vare- og lastvogne m.v.).

Af afgiftspligtige køretøjer, der er indrettet til at benytte anden drivkraft end benzin, svares tillige en udligningsafgift.

Dobbeltbeskatning.

Personer og selskaber med fuld skattepligt til Færøerne er - som ovenfor anført - skattepligtig af alle indkomster, uden hensyn til, om disse stammer fra Færøerne eller fra udlandet (herunder Danmark og Grønland).

I visse tilfælde opfylder den skattepligtige samtidig betingelserne for fuld eller begrænset skattepligt til en anden stat eller en anden del af riget. Disse dobbeltbeskatningssituationer er bl. a. reguleret gennem dobbeltbeskatningsoverenskomster.

Den seneste dobbeltbeskatningsoverenskomst mellem Danmark og Færøerne er indgået i 1986 og har virkning fra og med den 1. januar 1987. Herudover er dobbeltoverenskomster mellem Danmark og andre stater i visse tilfælde ved noteveksling udvidet til også at omfatte Færøerne. Dette gælder bl.a. for den dansk-britiske dobbeltbeskatningsoverenskomst.

Endelig er der direkte mellem Færøerne og Island indgået en dobbeltbeskatningsoverenskomst.

Udskrevne skatter.

De samlede udskrevne indkomstskatter i årene 1987-1991 er vist i tabel 7.3.

Tabel 7.3. Udskrevne indkomstsskatter i indkomstårene 1987-1991.

	Landsskat		Kirke- og kommuneskat		Ialt	
	Personlige	Selskaber	Personlige	Selskaber	Personl.	Selsk.
	- mill. kr. -					
1987	917,5	81,0	551,8	34,8	1.469,3	115,8
1988	1.082,7	97,8	618,1	50,1	1.700,8	147,9
1989	1.121,7	64,0	638,3	39,2	1.760,0	103,2
1990	1.016,1	50,8	593,9	31,1	1.610,0	81,9
1991	951,4	39,0	555,9	21,8	1.507,3	60,8

Kilde: Líkningarráð Føroya.

I perioden 1987-1991 er de samlede udskrevne personskatter steget med ca. 3% fra 1.469,3 mill. kr. til 1.507,3 mill. kr. De udskrevne selskabsskatter har fra 1987 til 1991 vist et fald på 47%.

De samlede indkomstskatterestancer til såvel landskassen som kommunerne udgjorde pr. 31. december 1992 ca. 353 mill. kr.

I 1992 var det samlede provenu af vejskatten (vægtafgiften) ca. 34 mill. kr., mens renteskatten indbragte landskassen 44,3 mill. kr. Provenuet af arveafgiften var på 3,7 mill. kr.

7.3. Indirekte Skatter.

De indirekte skatter er kendetegnet ved, at den skatteudløsende begivenhed er produktion eller omsætning af varer eller tjenester. På Færøerne omfatter de indirekte skatter, produktionsafgifter, registreringsafgift af motorkøretøjer samt andre former for punktafgifter. Pr. 1. januar 1993 er der indført merværdiafgift (MVG).

I forbindelse med, at landsstyret indgik ny handelsaftale med EF i 1991, skulle det færøske told- og afgiftssystem omlægges. Den 1. februar 1992 blev der indført en ny toldlov med en (international) toldtarif, der stort set svarer til den gældende danske, og som holder sig indenfor rammerne af Danmarks GATT-forpligtelser. Denne nye toldlov var kun gældende indtil den 1. januar 1993, idet Færøerne ifølge aftalen med EF forpligtede sig til fra denne dag at ophæve alle indførselsafgifter og lade dem erstatte af ikke-diskriminatoriske omsætningsafgifter (MVG).

MVG (moms)

Pr. 1. januar 1993 trådte MVG-loven i kraft. Alle varer og arbejds- og tjenesteydelser pålægges herefter en afgift på 23%. De eneste undtagelser fra afgiften er bøger og udlændinges overnatningsudgifter. Indførelse af MVG har for visse varegrupper betydet prisstigninger, idet varerne tidligere var belagt med en særlig lav importafgift, mens andre varer er faldet i udsalgspris, fordi disse varegrupper havde været belagt med særligt høje indførselsafgifter.

Afregning af MVG sker første gang medio maj, hvorfor der på nuværende tidspunkt ikke kan siges noget om provenuets størrelse.

Produktionsafgifter.

Der er fastsat produktionsafgifter på øl, sodavand, chokolade og sukkervarer. Produktion af berusende drikke var indtil 1980 forbudt på Færøerne. I 1980 blev forbudet lempet således at de færøske bryggerier fik tilladelse til at fremstille øl, som indeholder indtil 4,6 vægtprocent alkohol. Der er fastsat en produktionsafgift for sådant øl, omtrent svarende til indførselsafgiften.

Registreringsafgift (motorkøretøjer).

Registreringsafgiften på motorkøretøjer blev indført i efteråret 1986 til afløsning af den tidligere indførselsafgift på motorkøretøjer. Registreringsafgiften er udformet som en kombination af værdi- og vægtafgift.

Andre punktafgifter.

Som led i den samlede afgiftspakke i oktober 1986 blev der indført en særlig afgift på brændselolie m.v. Indtægterne fra olieafgiften tilfalder en særlig landskasseseffond - oliefonden -, der har til formål at yde lån til offentlige institutioner og fonde med henblik på at reducere behovet for låneoptagelser i udlandet.

En afgift på udlandsrejser fra Færøerne (på 200 kr. pr. rejsende) blev indført med virkning fra juni 1987 og er siden forhøjet til 300 kr.

Ud over de nævnte afgifter findes der bl.a. afgifter på videobåndudlejning.

Optrævede afgifter.

Det samlede afgiftsprovenue i årene 1987-1991 fordelt på hovedafgiftstyper fremgår af tabel 7.4.

Tabel 7.4. Provenuet af indirekte skatter fordelt på afgiftstyper i årene 1987-1991.

	1987	1988	1989	1990	1991 ¹⁾
	- mill. kr. -				
Indførselsafgifter (told)	789,8	820,8	764,1	640,5	578,0
Registreringsafgifter	165,1	121,9	83,9	31,8	34,3
Produktionsafgifter m.v.	28,4	29,8	31,5	37,6	31,8
Olieafgift	93,4	108,4	77,9	79,8	71,3
Rejseafgift	8,4	11,3	11,8	10,6	10,3
I alt	1.085,1	1.092,2	969,2	795,3	725,7

¹⁾ Foreløbig opgørelse.

Kilde: Landskasseregnskabet og oplysninger fra Føroya Tollstova og Gjaldstovan.

Landskassens indtægter fra told og diverse afgifter steg meget kraftigt i perioden 1985 til 1988. Det større provenue afspejler dels det høje aktivitets- og importniveau i økonomien i disse år - og dels fra 1987 effekten af den i efteråret 1986 vedtagne afgiftspakke.

Siden da er provenuet af de indirekte skatter faldet meget betydeligt. Fra 1988 til 1991 er der således tale om et fald på ca. 34%, hvilket i høj grad må tilskrives den krisepakke, der blev vedtaget medio 1989, og den stærke samfundsøkonomiske opbremsning i øvrigt, som er sket siden da. I 1992 forventes det samlede provenu af told og andre afgifter at blive ca. 765 mill. kr.

7.4. Skatte- og Afgiftstrykket.

Det samlede offentlige resourceforbrug har navnlig i løbet af 80'erne været stærkt stigende på Færøerne. Når der bortses fra den del af det offentliges virksomhed, der finansieres af staten, har væksten i det offentliges ressourceforbrug været ledsaget af en stigning i det samlede skatte- og afgiftstryk.

I forbindelse med den økonomiske krise har landsstyret været nødsaget til at gennemføre skattestigninger og sætte afgifterne i vejret på bl.a. olie og spiritus. Der foreligger ikke nogen egentlig opgørelse over det samlede færøske skattetryk, der muliggør en sammenligning med det danske skattetryk, men de seneste års skatte- og afgiftsforhøjelser betyder reelt, at den tidligere eksisterende forskel mellem det færøske og danske skatteniveau er indsnævret ganske betydeligt.

8. SAMFÆRDSEL OG KOMMUNIKATION M.V.

8.1. Indledning.

Færøerne har i de sidste 20-30 år investeret meget betydelige ressourcer i en ambitiøs udbygning og modernisering af trafikforholdene på øerne og af kommunikationsforbindelserne til omverdenen. De forbedrede transport- og kommunikationsforhold har stærkt bidraget til at reducere den isolation som tidligere prægede Færøerne og de enkelte ø- og bygdesamfund.

Den omfattende udbygning på disse områder er samtidig gennemført med det formål for øje at skabe de bedst mulige forudsætninger for en fortsat erhvervsmæssig og befolkningsmæssig udvikling af lokalsamfundene på øerne.

Anlæg af veje, tunneller og havne på Færøerne er på grund af de vanskelige topografiske forhold særdeles omkostningskrævende, hvilket i sammenhæng med den politiske prioritering af serviceniveauet har medført, at hovedparten af opgaverne på transport- og kommunikationsområdet i dag varetages i offentligt regi - d.v.s. af landets institutioner og af kommunerne.

Det største statslige engagement findes på luftfartsområdet, hvor Statens Luftfartsvæsen forestår driften af Vágar lufthavn.

8.2. Veje og Vejtransport.

Vejnettet.

Landet (v. Landsingeniøren) anlægger og vedligeholder landsvejnettet, mens bygdevejene anlægges og vedligeholdes af kommunerne. Landskassens udgifter til veje og tunneller finansieres ved bevillinger på de årlige lagtingsfinanslove samt ved låntagning..

Tabel 8.1. viser de seneste års udgifter til landsvejnettet og landskassens tilskud til kommunale veje.

Tabel 8.1. Landskassens udgifter til veje og tunneller 1988-1992,

	1988	1989	1990	1991	19 92
			- mill. kr. -		
Nyanlæg af veje og tunneller	221,5	142,8	99,6	97,5	76,9
Stenbrud og asfaltværk	1,0	4,0	9,9	12,7	8,6
Vedligeholdelse og forbedringer	68,7	56,4	67,2	67,6	53,8

Værksteder, maskiner m.v.	10,4	-0,3	-14,2	-23,5	-12,4
Færgelejer	2,8	1,5	0,9	1,3	1,6
Tilskud til kommunale veje m.v.	8,6	9,3	7,8	6,1	5,0
I alt	313,0	214,3	171,2	161,7	133,5

Kilde: Landsingeniøren.

I bestræbelserne på at dæmpe den overophedede færøske økonomi besluttede landsstyret i sommeren 1989, at gennemføre en kraftig reduktion af de offentlige investeringer som i 1988 lå helt oppe på ca. 1 mia. kr. Virkningerne af denne og senere lignende beslutninger ses tydeligt i ovenstående tal.

Det samlede vejnet (incl. tunneller) på Færøerne er på ca. 443 km, hvoraf de 97% er asfalterede veje. Godt 64% af vejnettet er anlagt som tosporede, asfalterede veje. Til sammenligning kan nævnes, at kun 36% af vejnettet i 1975 bestod af tosporede veje. Vejnettet er udbygget og moderniseret over hele landet.

Det eneste igangværende tunnelbyggeri foregår på Suðuroy (Sumbatunnelen). Arbejdet med Kaldbaktunnelen (Kaldbaksbotn-Kollafjørðurtunnelen), blev afsluttet i november 1992. Lagtinget bemyndigede i 1988 landsstyret til at optage lån på indtil 200 mill. kr. med henblik på anlæg af en undersøisk tunnel under Vestmannasund mellem øerne Streymoy og Vágar, men den reduktion af den offentlige investeringsaktivitet, som er sket siden 1989, har bevirket, at det pgl. projekt er sat i bero.

Antallet af motorkøretøjer.

Udbygningen og moderniseringen af det færøske vejnet har muliggjort en nærmest eksplosiv vækst i antallet af motorkøretøjer. Antallet af indregistrerede personvogne blev således mere end 6-doblet i perioden fra 1970-1988, jf. tabel 8.2. I de seneste 4 år er væksten blevet afløst af en tydelig tilbagegang.

Tabel 8.2. Antallet af registrerede motorkøretøjer på Færøerne 1970, 1975, 1985 og 1988-1992.

	Last/ varevogne	Busser	Hyre- vogne	Person- vogne	Motor- cykler	Påhængs- vogne	I alt
ult.							
1970	624	55	399	2.195	366	-	3.639
1975	1.024	79	302	5.854	171	-	7.430
1985	2.750	94	249	12.075	108	456	15.732
1988	3.445	120	244	14.232	121	733	18.895
1989	3.551	118	233	13.986	113	773	18.774
1990	3.321	119	209	13.480	103	803	18.035

1991	3.219	108	178	13.080	105	807	17.497
1992	3.103	111	171	12.711	118	830	17.044

Kilde: Landfogeden på Færøerne.

I året 1992 blev der registreret i alt 557 nye motorkøretøjer på Færøerne (mod 2508 i 1988, 1359 i 1989, 531 i 1990 og 529 i 1991).

Den kollektive persontransport på Færøerne varetages af det offentlige busselskab "Bygdaleiðir", der betjener ca. 25-30 busruter, samt af et antal private busselskaber.

Godstransporten til lands varetages hovedsagligt af private vognmandsfirmaer, men også det landsejede rederi "Strandfaraskip Landsins" har godstransportopgaver mellem byggerne.

8.3. Havne og Skibsfart.

Havneudbygningen.

Havne og landingspladser på Færøerne bygges og drives som hovedregel af kommunerne, mens landskassen (og tidligere også statskassen) yder tilskud til sådanne anlæg. Rammerne for udbygningen af de større havne på Færøerne fastlægges i havneplaner, som vedtages ved lov af Lagtinget.

Lagtinget vedtog i 1978 en 6-årig havneplan for perioden 1978 til 1984. Landskassens andel af udgifterne blev i loven fastsat til 50% af udgifterne dog højst 50% af en samlet ramme på 219 mill. kr. Beløbsrammen og dermed landskassens tilskud indexreguleres.

Ved senere ændringer i loven blev landskassens andel af udgifterne forhøjet til 65% af udgifterne (dog stadig inden for fastsatte beløbsgrænser). Bevillingen er stort set nu opbrugt.

Ud over bevillingerne i 6-års havneplanen har Lagtinget i en række tilfælde bevilget særlig støtte til visse større havne på ialt godt 165 mill. kr. Landskassens samlede bevillinger til havneplanen kan således for perioden 1978-1988 opgøres til ca. 485 mill. kr., hvoraf stort set alt nu er kommet til udbetaling.

Siden 1978 har landskassens endvidere bevilget tilskud på mellem 50 og 75% af de samlede udgifter - på ca. 93 mill. kr. pr. ultimo 1989 - til regulering og byggemodning af havneområder. Af den samlede bevilling er ca. 64 mill. indtil videre kommet til udbetaling.

Færøernes Lagting vedtog i 1988 en ny 8-årig havneplan for perioden 1988-1995. Landskassens tilskud udgør uændret 65% af anlægsudgifterne (for Tórshavn kommune dog kun 55%) - dog højst 65% af 422 mill. kr. Der ydes ikke statstilskud til den nye havneplan.

I 1991 vedtog Lagtinget en lov om regulering af tilskudet til Sands kommune med 65% af 10 mill. kr. udbetalt i 1991 og 1992.

Til mindre havne og landingspladser har landskassen hidtil ydet tilskud på 75% (og i visse tilfælde 85, 95 og 100%) af kommunernes udgifter til havneudbygningen. Hertil kommer særlige landskassetilskud til udbedring af blandt andet stormskader.

Sammen med den 8-årige plan for udbygningen af de større havne vedtog Lagtinget i 1988 ligeledes en 8-årsplan for udbygningen af de mindre havne. Planen fastlægger landskassens andel af anlægsudgifterne til 70% - dog maksimalt 70% af 86 mill. kr.

Tabel 8.3. Samlede investeringer i havne og landingspladser 1988-1992.

	1988	1989	1990	1991	1992
	- mill. kr. -				
Større havne incl. byggemodning	127,9	134,0	110,4	109,1	56,4
Mindre havne og landingspladser	30,2	29,5	15,6	15,2	12,2
I alt	158,1	163,5	126,0	124,3	68,6

Kilde: Landsingeniøren.

De 4 største havne er Tórshavn, Runavík, Fuglafjørður og Klaksvík.

Skibsflåden.

Størstedelen af den færøske skibsflåde udgøres af den store flåde af fiskefartøjer, der i 1992 var på 217. Størrelsen og sammensætningen af denne del af flåden er beskrevet nærmere i afsnit 4.3. om fiskerierhvervet.

Tabel 8.4. indeholder en oversigt over den samlede skibsflåde i 1988 og i 1990-92.

Som det fremgår af tabellen blev den betydelige vækst i antallet (og tonnagen) af flåden af fiskefartøjer i tiden op til 1988, i 1989 afløst af et moderat fald og i 1990 af et tydeligt fald. Tilbagegangen er fortsat både i 1991 og (noget kraftigere) i 1992.

Tabel 8.4. Skibsflåden i 1988 og i 1990-1992.

	1988		1990		1991		1992	
	Antal	BRT	Antal	BRT	Antal	BRT	Antal	BRT.
Fiskeskibe	267	69.378	232	60.786	226	61.719	217	59.539
Fragtskibe	14	9.229	16	9.016	19	13.435	19	13.396
Passagerskibe	12	15.584	12	15.584	12	15.584	12	15.584
Sandbåde	12	2.800	11	2.763	11	2.763	10	2.473
Tankskibe	4	1.591	3	1.591	2	1.000	2	1.000
Olieskibe	1	92	1	92	1	92	1	92
Havundersøgelses- skibe	1	456	1	456	1	456	1	456
Vagt- og Bjærg- ningsskibe	2	1.199	2	1.199	2	1.199	2	1.119
Lystfartøjer	7	491	7	489	7	489	7	489
Andre	-	-	13	2.732	9	2.236	8	1.016
I alt	319	100.728	298	94.616	291	97.440	279	95.244

Kilde: Hagstovan.

Søtransport.

Færgeforbindelsen mellem øerne varetages næsten udelukkende af det offentlige, gennem det landsejede rederi "Strandfaraskip Landsins" (Strandferðslan). Strandferðslan betjener 11 ruter ved hjælp af 8-10 større og mindre færger. Behovet for besparelser har i de seneste år gjort det nødvendigt for Strandferðslan, at reducere rutesejladsen mellem øerne mærkbart.

Fragt- og passagertrafikken til og fra Færøerne varetages af private danske, islandske og færøske rederier. I sommermånederne er der ugentlig passagertrafik mellem Esbjerg og Tórshavn - Island (Smyril Line). Ligeledes har der i de seneste sommerperioder været sejlet mellem Tórshavn og Skotland (Strandferðslan). D.F.D.S., som i mere end 100 år har haft passagertrafik mellem Færøerne og Danmark i sommermånederne, standsede i 1992 sin sejlads på Færøerne.

8.4. Luftfart.

Luftfartsområdet er et fællesanliggende og staten (ved Statens Luftfartsvæsen) afholder alle udgifter i forbindelse med lufthavnen på Vágar. Der blev i årene 1985-1987 gennemført en omfattende udvidelse og modernisering af terminalbygningen på Vágar.

Flyveruten mellem Færøerne (Vágar) og København er igennem mange år blevet betjent af DANAIR (Maersk) og siden marts 1988 har det færøsk kontrollerede selskab ATLANTIC AIRWAYS ligeledes befløjet denne rute. Begge selskaber på ruten Vágar-København foretager 2 gange om ugen mellemlanding i Billund lufthavn.

Antallet af flypassagerer til og fra Færøerne var stærkt stigende i 1980'erne, hvilket bl.a. skal ses i sammenhæng med, at udbudet af flyafgange og siddepladser steg markant efter det færøske selskabs start.

Den nævnte udvikling ændrede sig tydeligt i 1989, hvor afmatningen af den hidtidige høje (økonomiske) aktivitet, betød at der for første gang i en lang årrække var et fald i passagertallet. Det samlede udbud af flysæder på ruten mellem Færøerne og København har i de seneste år markant oversteget behovet. De to flyselskaber på ruten har aftalt med virkning fra april 1993 at reducere det samlede årlige antal flyvninger mellem København og Færøerne fra godt 800 til godt 700. Der henvises i øvrigt til tabel 8.5.

Ruten mellem Færøerne og Island beflyves af det islandske ICELANDAIR.

Vágar Lufthavn er den eneste lufthavn på Færøerne. Men der er anlagt 12 helikopterlandingspladser blandt andet på de mest afsidesbeliggende øer og bygder. Landingspladserne beflyves regelmæssigt af landets helikoptertjeneste (Strandferðslan), der råder over 1 helikopter.

Tabel 8.5. Antallet af flypassagerer til og fra Færøerne 1985, 1988 og 1990-1992.

	1985	1988	1990	1991	1992
Ankommet fra:					
Danmark	29.549	45.944	40.673	39.466	40.679
Norge	845	1.523	826	906	986
Island	2.359	2.982	2.315	2.519	2.891
Storbritannien	-	1.481	191	432	520
Andre lande	1.319	461	229	560	204
I alt ankommet	30.676	52.391	44.234	43.880	45.280
Afrejst til:					
Danmark	29.364	46.669	41.652	40.078	42.274
Norge	1.100	1.227	232	286	169
Island	2.404	2.871	2.368	2.596	2.964
Storbritannien	-	1.528	299	392	790
Andre lande ¹⁾	1.303	170	191	539	142
I alt afrejst	34.171	52.465	44.742	43.891	46.339
Passagerer i alt	68.243	104.856	88.976	87.771	91.619

¹⁾ Incl. Charterrejser, taxaflyvninger m.v.

Kilde: Statens Luftfartsvæsen.

8.5. El-forsyning.

El-selskabet SEV, som er et fælleskommunalt selskab, forestår produktion og salg af elektricitet på Færøerne.

Den samlede el-produktion er blevet fordoblet fra 1975/76 til 1992, hvor der i alt produceredes ca. 199 mill. kwh (mod 211 mill. kwh i 1990) og 203 mill. kwh i 1991. Knap 84 mill. kwh. (eller godt 42%) af den samlede el-produktion er - blandt andet af hensyn til forsyningssikkerheden - baseret på vandkraft, mens den øvrige produktion sker på dieseldrevne værker.

På grund af de meget betydelige faste udgifter til etablering af kraftværker og ledningsnettet er elektricitetsprisen væsentlig højere på Færøerne end i Danmark.

El-produktion ved hjælp af vindkraft eksisterer stort set endnu ikke på Færøerne. Baggrunden herfor er dels, at de meget hårde vindforhold stiller særlige krav til vindmøllerne, dels at en sådan alternativ produktion hidtil er skønnet så vanskelig at indpasse i den allerede eksisterende produktionsstruktur, at den vil være urentabel. En forsøgsvis opstilling af et antal vindmøller er dog ved at blive gennemført.

Salget af elektricitet fordelte sig i 1992 med godt 40% til boliger, knapt 26% til industri, landbrug og fiskeri ca. 9,5% til offentlige institutioner og resten til øvrige brugere, incl. gadebelysning, handel m.v.

8.6. Telekommunikation.

Teleforhold.

Det interne telefon- og telegrafvæsen på Færøerne varetages af Telefonverk Føroya Løgtings (TFL), der er en virksomhed under Færøernes landsstyre.

I 1988 blev der indgået en aftale mellem landsstyret og P&T om tilrettelæggelsen af telekommunikationsopgaverne på Færøerne.

Af aftalen fremgår:

- at anlæg, drift og vedligeholdelse af visse anlægsdele - jordstationen på Húsareyn ved Tórshavn og søkabeludstyret på Telestationen i Tórshavn - varetages af TFL på vegne af P&T,
- at anlæg, drift og vedligeholdelse af kystradioudstyret samt betjeningen af kystradiotjenesten varetages af TFL på vegne af P&T,
- at ansvaret for udlandstjenesterne ligger hos P&T, der som sådan afholder alle udgifter og modtager alle indtægter, idet TFL mod betaling stiller sit telenet til rådighed for afviklingen af disse teletjenester,
- at alle øvrige opgaver på telekommunikationsområdet på Færøerne varetages af TFL, samt
- at der optages drøftelser mellem P&T og TFL på vegne af landsstyret om klarlæggelse af de økonomiske og lovgivningsmæssige forhold i forbindelse med en færøsk overtagelse af alle teletjenester og dertil hørende anlægsdele, herunder om muligt også teleforbindelserne til og fra Færøerne. (De nævnte drøftelser er nu tæt på at være afsluttet).

Indenlandsk telekommunikation.

TFL blev oprettet i 1906 med henblik på udnyttelse af en koncession på telefontjenesten på Færøerne, som samme år var udstedt til Færøernes Amt. Siden 1948 har TFL principielt forestået alle former for telekommunikation i henhold til landsstyrets eneret til telekommunikation på Færøerne.

Af praktiske årsager er overdragelsen af ansvaret fra P&T dog sket i en takt, der har været tilpasset de færøske ønsker og muligheder for at overtage området.

Indtil begyndelsen af 1950'erne var telefonsystemet på Færøerne baseret på manuelle centraler. Overgangen til automatcentraler blev især gennemført i 1970'erne, og siden begyndelsen af 1980'erne har alle centraler på Færøerne været automatiske.

Den fortsatte tekniske udbygning af telefonsystemet omfatter blandt andet overgang til den nye digitalteknik samt tilslutning til Nordisk Mobiltelefon (fra begyndelsen af 1989).

Antallet af telefonabonnenter er steget fra ca. 14.600 i 1981/82 til 23.716 i 1991 og 23.741 i 1992.

I lighed med de øvrige landsvirksomheder er TFL's driftsbudget og resultat optaget på lagtingsfinansloven og i landskassens regnskab. Men i modsætning til de fleste andre landsvirksomheder finansieres TFL's virksomhed ikke af årlige bevillinger på lagtingsfinansloven, idet samtlige drifts- og anlægsudgifter dækkes af brugerbetaling samt ved låneoptagelse. I en årrække har TFL kunnet fremvise relativt store overskud, jf. tabel 8.6.

Tabel 8.6. Telefonverkets driftsresultater 1985, 1988 og 1990-1992.

	1985	1988	1990 - mill. kr. -	1991	1992
Driftsindtægter	56,5	125,4	139,9	137,3	140,1
Driftsudgifter (excl. renter m.v.)	23,3	43,9	53,4	62,8	66,3
Resultat (excl. renter m.v.)	33,2	81,5	86,5	74,5	73,8
Renter og kurstab	28,7	23,4	32,7	17,3	24,6
Afskrivninger	10,1	24,2	27,9	57,2	31,1
Driftsoverskud	- 5,6	33,9	25,8	26,0	18,1

Kilde: Telefonverk Føroya Løgtings.

Telekommunikation med udlandet.

Telekommunikationen mellem Færøerne og udlandet sker via søkabel og satellit. De tekniske anlæg hertil er etableret og ejes af P&T.

Søkablet mellem Tórshavn og Lerwick på Shetlandsøerne benævnt SHEFA blev etableret i 1971. Forbindelserne i kablet er for største delens vedkommende forbundet med det danske telenet via lejede forbindelser i Storbritanien og søkabler mellem Storbritanien og Danmark.

Satellitforbindelserne er etableret i 1987 via den europæiske satellitorganisations satellitsystem benævnt EUTELSAT. Fra jordstationen på Húsareyn ved Tórshavn, er der forbindelse til jordstationen i Herstedvester ved København. Denne jordstation indgår i det danske telenet.

Siden 1988 udføres som nævnt alle anlægs-, drifts- og vedligeholdelsesopgaver på Færøerne i forbindelse med udlandsforbindelserne af Telefonverk Føroya Løgtings i entrepriseforhold for P&T.

Telefonforbindelserne mellem Færøerne og omverdenen er ligeligt fordelt på søkabel- og satellitforbindelsen, hvorved den størst mulige sikkerhed ved afbrydelser opnås. Søkablet og satellitforbindelsen har hver en kapacitet på 480 ledninger, der dog ikke er fuldt udnyttet.

Via forbindelserne mellem Færøerne og udlandet er de færøske telenet forbundet med de verdensomspændende net for telegram-, telefon-, mobiltelefon-, telex- og datatjenesterne, ligesom der er etableret lukkede net/forbindelser for særlige brugere.

Kystradiotjenesten.

Kystradiotjenesten på Færøerne drives af P&T via Torshavn Radio, der har til huse på telestationen i Tórshavn. Alle anlægs-, drifts- og vedligeholdelsesarbejder samt ekspeditionsarbejder udføres af Telefonverk Føroya Løgtings i entreprise for P&T.

Kystradiotjenesten omfatter dels trafik ekspedition (telegrammer og telefonsamtaler) til og fra skibe, dels en række nød- og sikkerhedstjenester. Disse tjenester er fuldt integreret såvel betjeningsmæssigt som anlægsmæssigt, idet personalet udfører alle funktionerne, ligesom det tekniske udstyr er det samme for alle tjenesterne.

For trafikafviklingen og nød- og sikkerhedstjenesterne rådes over et antal radiosendere/-modtagere i MB- og VHF-båndene. I henhold til en særlig ordning afvikles HF-radiosamtaler mellem Færøerne og skibe via Lyngby radios HF-tjeneste til afgifter, der er fastsat, som om tjenesten blev afviklet via Torshavn Radio.

Trafiktjenesterne og ikke mindst nød- og sikkerhedstjenesterne drives som et led i internationale forpligtelser, der blandt andet er fastlagt i internationale traktater.

8.7. Postvæsen.

Det færøske postvæsen (Postverk Føroya) var indtil april 1976 en del af det danske postvæsen (P&T), men blev fra denne dato overtaget af hjemmestyret. Postverk Føroya's driftsresultat er optaget på lagtingsfinansloven under paragraffen for landsvirksomheder.

Postverk Føroya havde i 1992 et driftsunderskud på ca. 8 mill. kr. (mod ca. 13 mill. kr. i 1991), som afholdes af landskassen. I 1990 var underskudet på ca. 17 mill. kr.

Posttakster fastsættes af landsstyret i samråd med Lagtingets finansudvalg.

Postverk Føroya ekspederede i 1992 ca. 7,0 mill. breve, 1,5 mill. girokort og postanvisninger samt 5,1 mill. aviser, blade og adresseløse forsendelser.

Det færøske postvæsen udgiver frimærker, der er efterspurgt blandt filatelister i det meste af verden.

9. SOCIALE FORHOLD.

9.1 Indledning.

Sociale forhold omfatter almindelig forsorg, børneforsorg, børnebidrag, børnetilskud, særfor-
sorg, sygeforsikring, folke- og invalidepension, enkepension, lovpligtig ulykkesforsikring og
dagpenge samt andre områder i nær tilknytning til disse.

Området er fællesanliggende, bortset fra lovpligtig ulykkesforsikring, der er særanliggende.
For så vidt angår gældende regler på det sociale område henvises der til Lovregister for
Færøerne 1992.

Forvaltningen af det sociale område varetages af Almannastovan (Færøernes Socialforvalt-
ning). Almannastovans administration omfatter den direkte forvaltning med kontakt med
klienterne samt afgørelser og beregninger vedrørende de fleste sociale ydelser (på samme
måde som kommunerne i Danmark). Herudover medvirker Almannastovan ved forvaltnin-
gen af institutioner på landsstyrets vegne og udfører forberedende arbejde i forbindelse med
landsstyrets regelfastsættelse. Almannastovan har afdelinger, der er bemandet med social-
rådgivere, på Suðuroy, Eysturoy og Norðoyggjar.

Almannastovans afgørelser i personsager vedrørende almindelig forsorg, børneforsorg, bør-
nebidrag, særfor- og invalidepension, enkepension, tillægsydelse til enker,
dagpenge ved sygdom eller fødsel, og vederlag for pleje af ældre og hjælpeløse personer
hjemme kan indankes for det sociale ankenævn, der har den endelige administrative
afgørelse.

I visse tilfælde er forvaltningen på det sociale område henlagt til andre organer. Tórshavn,
Klaksvík og Tvøroyri kommuner administrerer således selv reglerne i forsorgsloven om
varig hjælp, og Tórshavn kommune administrerer desuden reglerne om hjælp til personer,
der er arbejdsløse. Afgørelser truffet af kommunerne i disse sager kan ankes til Almannas-
stovan, hvis afgørelse kan ankes videre til det sociale ankenævn.

Afgørelser om **tilkendelse af invalidepension** er henlagt til Færøernes Ulykkesforsik-
ringsråd. Rådet træffer endvidere afgørelser i henhold til ulykkesforsikringsanordningen,
der forvaltes af det gensidige forsikringsselskab Føroya Vanlukkutrygging. Rådet
behandlede i 1992 på 24 møder 1.876 sager, heraf 528 sager vedrørende invalide-
pensionslovgivningen, 1.313 ulykkesforsikringssager og 35 sager om andre generelle
spørgsmål.

Administrationen af reglerne i **børneforsorgsloven** er henlagt til de børneværnsudvalg, der er oprettet i hver enkelt kommune. Udvalgenes afgørelser kan i visse tilfælde indankes for Færøernes nævn for børneforsorg og i andre tilfælde for Almannastovan.

9.2. De enkelte ydelser.

Betingelserne for at opnå kontantydelse i henhold til folkepensionsloven, invalidepensionsloven og forsorgsloven (der også indeholder regler om revalidering) svarer nogenlunde til de danske regler før ændringen af reglerne vedrørende førtidspension. For så vidt angår ydelseernes størrelse, henvises der til lovene og til (den i 1988 gennemførte ændring af folkepensions- og invalidepensionsloven og til) de i 1988 vedtagne lagtingslove.

Dagpenge ved sygdom, fødsel og ulykkestilfælde.

Dagpengeordningen omfatter sygdom, fødsel og ulykkestilfælde. Dagpenge ydes til lønmodtagere, der ikke (i øvrigt) har ret til løn under sygdom.

Dagpengene udgør i henhold til §§ 8 og 10, stk. 1 og stk. 3 i lov for Færøerne om dagpenge ved **sygdom eller fødsel**, jf. lovbekendtgørelse nr. 102 af 2. marts 1988, pr. uge 80% af lønmodtagerens gennemsnitlige ugentlige arbejdsindtægt, de sidste 5 uger før sygdommens indtræden.

Den ugentlige dagpengesats kan ikke overstige 80% af den aktuelle ugeløn for ufaglærte arbejdere. Almannastovan offentliggør hver 3. måned dagpengenes højeste beløb, eller når der sker overenskomstændringer på arbejdsmarkedet.

Fra 1. oktober 1987 til 30. juni 1990 havde **ikke-lønmodtagende kvinder** ret til dagpenge beregnet efter reglerne i lovens § 10, stk. 3, i 24 uger efter fødslen. Fra 1. juli 1990 til 30. juni 1992 havde de ret til halvdelen af af dette beløb. Samtidig havde **lønmodtagende kvinder** ret til et dagpengesupplement, der udgjorde forskellen mellem den pågældende kvindes dagpenge, beregnet efter reglerne i lovbekendtgørelse 102/1988, og højeste dagpengesats efter lovens § 10, stk. 3; fra 1. juli 1990 halvdelen af dette beløb. Mænd havde ret til dagpenge i 2 uger med samme beløb som kvinder, dog således at disse 2 uger blev fratrukket moderens dagpengeperiode. Som led i de almindelige sparebestræbelser er disse regler ophævet, således at ikke-lønmodtagende kvinder ikke har haft ret til dagpenge siden 1. juli 1992. Siden 1. januar 1993 har lønmodtagende kvinder kun ret til dagpenge beregnet efter reglerne i lovbekendtgørelse 102/1988; samtidig er mænds ret til dagpenge ophævet.

Ovennævnte regler gjaldt indtil 31. december 1992 også ægtepar, der adopterede, men disses ret til dagpenge er nu ophævet.

Reglerne i ulykkesforsikringsanordningen - der fortsat er uændret gældende - svarer i princippet til de danske, således som disse var inden ændringen til arbejdsskadeforsikring. Dagpenge efter **ulykkesforsikringsordningen** ydes i op til 3 år i fortsættelse af en eventuel dagpengeret eller når vedkommende ikke er berettiget til dagpenge efter dagpengeloven. Invaliditetserstatning omfatter både mén og tabt erhvervssevne, og ydelser til efterladte er én-gangsydelser. Ydelserne er - uden hensyn til indtægten - mindst halvdelen af den maksimale ydelse. Forsikringen omfatter også ulykkestilfælde, der rammer den forsikrede på vej direkte til eller fra arbejdsstedet.

Med hensyn til sygdom og ulykkestilfælde er der 2 karensdage og dagpenge ydes højst i 26 uger. Ved sygdom udover 26 uger og ved arbejdsløshed eller andre sociale begivenheder ydes hjælp efter forsorgsloven.

Hjælp efter forsorgsloven.

Hjælp efter forsorgsloven er som i Danmark opdelt i forbigående hjælp - dog uden fast varighedsbegrænsning - og varig hjælp. Den **forbigående hjælp** ydes med et højeste nettobeløb, der svarer til folkepensionens grundbeløb med et tillæg for hvert barn svarende til børnetillægget efter folkepensionsloven. **Varig hjælp** ydes med et beløb af samme størrelse som folkepensionen til en pensionist, der ikke har andre indtægter, med tillæg for hvert barn svarende til børnetillægget efter folkepensionsloven.

Hjemmehjælp ydes i henhold til forsorgsloven i kortere perioder i forbindelse med fødsel og sygdom m.v. eller varigt, såfremt der er behov for dette. Endvidere kan der ydes hjemmehjælp til personer, der i hjemmet passer et barn eller voksen med en fysisk eller psykisk lidelse.

Enker har i henhold til forsorgsloven ret til **enkepension**, såfremt de har børn under 18 år. Enkepensionen er af samme størrelse som folkepensionen. Herudover ydes der - finansieret udelukkende af landskassen - en tillægssydelse, der svarer til omtrent en tredjedel af enkepensionsydelsen, således at enkepensionen og tillægssydelsen tilsammen ligger på niveau med mellemste invalidepension.

Der har ikke tidligere været nogen **offentlig arbejdsløshedsforsikring** på Færøerne, og arbejdsløse personer har været henvist til at søge hjælp efter forsorgsloven.

Den markante stigning i antallet af arbejdsløse inden for de seneste år, jf. tabel 9.1., aktualiserede imidlertid i 1991 behovet for en generel offentlig arbejdsløshedsforsikringsordning. Som omtalt under afsnit 4 blev der i begyndelsen af 1992 indført regler om en sådan ordning.

Børnetilskud.

Med lagtingslov nr. 9 fra 16. januar 1990 blev reglerne om **børnetilskud** ændret. Tidligere udbetaltes et skattefrit børnetilskud (graduaret efter alder) til alle børn i alderen ½ til 16 år. Fra 1. juli 1990 udbetaltes der kun børnetilskud til børn under 7 år, som ikke - eller kun i begrænset omfang - gjorde brug af offentlig børnepasningsordning, daginstitution eller dagpleje. Tilskudet udgjorde 1.500 kr. halvårligt for børn, der ikke gjorde brug af offentlig pasningsordning og 750 kr. halvårligt for børn, der optog halv plads.

Fra den 1. januar 1993 er børnetilskud afskaffet.

I landsskatten kan der årligt fratrækkes et beløb på 2.200 kr. for børn under 16 år.

Isoleringstilskudslån m.v. til pensionister.

Der kan af en særlig fond, finansieret udelukkende fra færøsk side, ydes isoleringstilskudslån til pensionister i eget hus. Lånene, der er rente- og afdragsfri, kan højst udgøre 45.000 kr. Húsalánsgrunnurin (Boliglånefonden) ekspederer sagerne og tager herunder stilling til isoleringsforanstaltningernes kvalitet. Visse pensionister kan få brændsels- og kommunikationstilskud på 1.928 kr. årligt.

Vederlag for pasning af plejepatienter i hjemmet.

Finansieret udelukkende fra færøsk side kan der ydes vederlag til den, der i hjemmet tager sig af plejepatienter. Vederlaget udgør samme beløb som enkepension med tillægssydelse. I 1992 modtog 111 personer sådant vederlag.

Sygekasser.

Sygekasserne er bibeholdt på Færøerne, og reglerne svarer til de tidligere danske med den forskel, at befordring til og fra læge samt lægens befordringsudgifter er en sygekasseydelse. Sygekassernes virksomhed omfatter således hovedsagelig betaling for lægehjælp, herunder speciallægehjælp, tandlægehjælp, fysiurgisk og kiropraktisk behandling, ophold på hvilehjemmet "Naina", medicin, briller, bandager, begravelseshjælp og befordring.

Der er 11 sygekasser på Færøerne, og det samlede medlemstal var ved udgangen af 1991 34.701. Færinger under midlertidigt ophold i Danmark er omfattet af den danske sygesikring, og en modsvarende ordning gælder for danskere under midlertidigt ophold på Færøerne.

Tabel 9.1. Antal modtagere af sociale ydelser 1989-1992

	1989	1990	1991	1992
Folkepension				
Alm. folkepension	5.431	5.481	5.637	5.620
Folkepensioner før tid	171	168	148	159
I alt	5.602	5.649	5.785	5.779
Invalidepension				
Laveste invalidepension	192	194	223	253
Mellemste invalidepension	1.018	979	957	995
Højeste invalidepension	661	650	671	654
Invaliditetsydelse	87	88	83	79
I alt	1.958	1.911	1.934	1.981
Kontanthj. efter forsorgslov § 9 pga.				
Sygdom	388	419	430	512
Arbejdsløshed	208	668	1.331	2.423
Manglende børnepasning	159	122	91	112
Samlivsophør (skilsmisse)	53	70	85	79
Anden årsag	13	5	4	2
I alt	821	1.284	1.941	3.128
Hjælp efter forsorgslovens				
§ 13 varig hjælp ¹⁾	64	55	55	57
§ 15 Enkeltydelse	323	363	395	385
§ 17 Handicappet barn	197	188	192	191
§ 18 Revalidering	278	243	199	194
§ 18 Hjælpebidrag	1.312	1.348	1.120	1.011
§ 27 Enkepension	102	86	40	30
I alt	2.276	2.283	2.001	1.868
Dagpenge				
Ved sygdom	3.517	3.126	2.765	2.352
Ved barsel	1.070	995	804	631
I alt	4.587	4.121	3.569	2.983
Andet				
Børnetilskud (enkebørn)	235	266	253	245
Forskudsvis udbet. af børnebidr.	936	986	989	965
Børneforsorg ²⁾	31	33	44	62
Bet. for pasning af plejepat. i hjem	203	175	127	111
Brændselsstøtte	3.270	3.294	3.370	3.454
I alt	4.675	4.754	4.783	4.837
Antal modtagere i alt	19.919	20.002	20.013	20.576

¹⁾ Personer, der modtager varig hjælp i Tórshavn, Klaksvík og Tvøroyri ikke medregnet.

²⁾ Kun enkeltydelse. Føroya Barnaheim er ikke medregnet.

Kilde: Almanastovan.

Tabel 9.2. Samlede sociale udgifter i hovedposter, 1984-1985 og 1990-1992.

	1984/85	1990	1991	1992
			- 1.000 kr. -	
Folkepension ¹⁾	195.401	240.497	240.535	250.804
Invalidepension ²⁾	73.796	94.358	100.381	106.426
Enkepension	3.270	1.948	1.659	1.437
Forskellige børnetilskud m.m. ³⁾	3.268	37.694	23.159	21.145
Ligningsmæssige børnefradrag	29.992	42.561	59.901	⁴⁾
Almindelig forsorg	19.227	72.138	96.335	100.769
Almindelig børneforsorg ⁵⁾	47.570	19.898	17.064	13.439
Særforsorg ⁶⁾	41.165	50.154	53.800	53.066
Ulykkesforsikring ⁷⁾	18.101	21.143	18.700	19.898
Sygedagpenge Lønjevargrunnin	4.017	6.249	6.631	6.352
Dagpenge v. sygdom og fødsel	29.499	87.764	65.289	51.553
Sygekasser ⁸⁾	35.198	55.315	62.111	66.771
Hjemmehjælp	38.522	53.319	51.046	51.506
Vederlag for pasning af ældre	822	9.173	7.342	6.298
Alderdoms- og plejehjem m.v.	-	101.641	101.354	101.947
Børneinstitutioner	-	101.422	107.287	108.373
Forsorgsinstitutioner	-	15.114	15.266	11.605
Andre udgifter ⁹⁾	26.372	87.432	58.355	46.207
I alt	566.220	1.097.820	1.086.215	1.017.596

¹⁾ Institutioner iberegnet i 1984/1985.

²⁾ Revalidering, hjælpemidler m.m. iberegnet i 1984/1985. Fra 1988 under forsorgsloven.

³⁾ Inkl. almindeligt børnetilskud, tilskud til enkebørn, forskudsvis udbetaling af børnebidrag.

⁴⁾ Tal for 1992 forligger ikke.

⁵⁾ Børneinstitutionerne iberegnet i 1984/1985.

⁶⁾ Specialskolens elevhjem iberegnet i 1984/1985

⁷⁾ Forsikringsydelse.

⁸⁾ Hovedsagelig medlemskontingent og landskassetilskud.

⁹⁾ Inkl. administrationen af Almannastovan og Færøernes Ulykkesforsikringsråd, henlægning af bygninger, brændselsstøtte o.a.

Kilde: Landskasseregnskabet og Almannastovan.

9.3. Institutioner.

For børn under den skolepligtige alder er der 25 daginstitutioner. 6 børnehaver, 3 vuggestuer og 16 børnehaver med vuggestuepladser. Herudover er der 21 dagplejeformidlinger med 975 pladser.

De gældende regler i Danmark for daginstitutioner finder typisk også anvendelse her. I øvrigt er daginstitutioner og dagplejeformidlinger under tilsyn af Almannastovan.

Der findes kun 1 døgninstitution for børn, Føroya Barnaheim (Færøernes Børnehjem).

Der er i alt 7 offentlige alderdoms-, pleje- og aflastningshjem med 234 pladser. Disse er beliggende i Tórshavn, Miðvágur, Tvøroyri, Runavík og Klaksvík og er alle under tilsyn af Almannastovan.

Herudover fungerer en plejeafdeling på Landssygehuset med 26 pladser som plejehjem.

For selvhjulpne patienter, der ikke kan klare sig alene, findes små private plejehjem med ca. 30 pladser henholdsvis i Tórshavn (med filial i Runavík) og i Klaksvík.

Revalideringscentret (Endurbúgvingarstovan) yder råd og vejledning til personer, der på grund af handicap har behov for omskoling eller lignende eller bistand til erhvervsmæssig placering. Institutionen har også mulighed for at iværksætte arbejdsprøvning og andre foranstaltninger.

Revalideringsinstitutionen ALV, der giver handelsskoleundervisning på lokaliteten við Áir nord for Tórshavn, har et beskyttet værksted i Tórshavn. Institutionen er under tilsyn af Almannastovan, og udgifterne til handelsskolen afholdes i form af elevdagsbetaling efter forsorgsloven.

I Tórshavn findes 1 aflastnings- og fritidshjem med 5 døgnaflastningspladser og 10 pladser til dagaflastning (fritidshjem) for åndsvage og i et vist omfang andre handicappede. Hjemmet er en selvejende institution.

I Klaksvík findes endvidere aflastningshjemmet "Dáin" med 5 døgnaflastningspladser og 1 dagaflastningsplads.

Skúlin á Trøðni yder undervisning til alle former for handicappede, ikke alene i skolealderen, men også før og efter denne. Skolen har 2 elevhjem.

Elevhjemmene er under tilsyn af Almannastovan, mens institutionen som sådan er under tilsyn af Landsskúlafyrisitingin.

På Vágar er der oprettet en støtteinstitution for børn, som af fysiske, psykiske eller sociale årsager kræver mere støtte, end familien magter. Denne institution er oprettet efter børneforsorgsloven og har plads til 8 børn. En tilsvarende institution i Leirvík blev nedlagt pr. 1. februar 1991.

Administrationen af særforsorgen blev overtaget af Færøernes hjemmestyre pr. 1. januar 1988.

Åndsvagforsorgen kan opdeles i 7 dele:

- a) Den sociale afdeling, der varetager de koordinerende opgaver, som har den daglige personaleledelse og som særligt hjælper hjemmeboende.
- b) 4 afdelinger på Eirargarður (på Landssygehusets område), hvor der bor 48 personer.
- c) Pensionatet i Hoyvík, hvor 11 voksne selvhjulpne personer bor.
- d) Boinstitutionen i Runavík med plads til 5 svært handicappede personer.
- e) Boinstitutionen i Børkugøta i Tórshavn med plads til 6 svært handicappede personer.
- f) Værkstedet Vón i Argir med plads til 45 personer, beskyttet værksted i Klaksvík og Vágur med hver 15 pladser.
- g) Bofællesskabet på Grønlandsvegur i Tórshavn, hvor beboerne selv betaler for kost og logi. Personalet ansættes af det offentlige.

9.4. Finansieringen af de sociale ydelser.

På det sociale område omfattede omlægningen i 1988 til bloktilskud især udgifterne til driften af de sociale institutioner (alderdoms- og plejehjem, særforsorg m.v.).

Derimod er refusionssystemet indtil 1. juli 1993 opretholdt på en række sociale bi-standsytelser (kontantytelser m.v.) og for pensions- og sikringsytelser (sociale pensioner og dagpenge ved sygdom og fødsel). Udgifterne til de sociale pensioner (folke-, invalide- og enkepensioner) fordeles således indtil 1. juli 1993 fortsat ligeligt mellem staten og landskassen, og på områderne omsorgsarbejde for pensionister, personlige tillæg til sociale pensioner, kontanthjælp efter forsorgsloven, daginstitutioner, børneforsorg, dagpenge ved sygdom og fødsel samt revalidering og hjælpemidler refunderer staten 25% af udgifterne.

Den 1. juli 1993 forventes der på ny at ske en omlægning af finansieringen. Herefter vil samtlige udgifter på det sociale område blive ydet som bloktilskud, og alle statsrefusioner vil bortfalde.

I 1992 er der udbetalt i alt 240.100.000 kr. i statsrefusioner på det sociale område. I 1993 er der for hele året budgetteret med 245.600.000 kr.; dette beløb må forventes halveret, hvis statsrefusionerne bortfalder pr. 1. juli 1993.

10. SUNDHEDSVÆSEN.

10.1. Indledning.

Sundhedsvæsenet omfatter den primære sundhedstjeneste med kommunelægerne, skolelægerne, tandlægerne, hjemmesygeplejerskerne, skolesundheds- og skolesygeplejerskerne og apotekerne samt sygehusvæsenet og landslægen. Bortset fra apotekervæsenet er området fællesanliggende.

Administrationen af den primære sundhedstjeneste er med omlægningen fra statsrefusion til bloktilskud fra 1. januar 1988 overgået fra Rigsombudet til Færøernes Landsstyre. For så vidt angår gældende regler på sundhedsområdet, henvises der til Lovregister for Færøerne 1992.

10.2. Den Primære Sundhedstjeneste.

Kommunelægeordningen.

Færøerne er opdelt i 11 kommunelægedistrikter, hvor der pr. 1. januar 1993 er ansat i alt 26 kommunelæger. Kommunelægerne er alment praktiserende læger, der udover faste takster fra sygekasserne og indtægter ved forebyggende undersøgelser modtager et fast honorar fra det offentlige. Kommunerne stiller fri bolig, konsultationslokaler og uden for Tórshavn tillige instrumentarium til rådighed.

I en betænkning fra 1973 blev det foreslået, at der i distrikter med flere kommunelæger etableres lægecentraler (helsecentraler), hvortil også sundhedsplejerske, skolesundhedsplejerske, hjemmesygeplejerske, jordemoder, fysioterapeut o.a. kan knyttes. På nuværende tidspunkt er der etableret 5 lægecentraler, og flere er under planlægning. Lægecentralerne finansieres i vidt omfang af landskassen gennem tilskud (50%) og lån (40%).

Grundtanken med lægecentraler har været ønsket om en bedre lægelig dækning af befolkningen. Dette er nu opfyldt dels ved at mindske arbejdspresset for den enkelte læge, der efter gennemførelsen af nyordningen vil have 1.300-2.000 patienter (gennemsnitlig 1.800), og dels ved etablering af en mere hensigtsmæssig geografisk placering. På længere sigt forventes ordningen at gavne sundhedsarbejdet i almindelighed, fordi den vil give lægerne bedre muligheder for at uddanne sig til og deltage i offentlige tillidshverv.

Skolelægeordningen.

Der er pr. 1. januar 1993 normeret i alt 11 skolelægestillinger. Det har ikke været muligt at besætte stillingen som skolelæge i Tórshavn, hvorfor stillingen er vakant. Uden for Tórshavn bestrider kommunelægerne disse stillinger. Kommunerne stiller de fornødne lokaler til rådighed.

Sundheds- og hjemmesygeplejerskeordningen.

Sundheds- og hjemmesygeplejerskeordningen er landsdækkende med central administration i Tórshavn. Der er tale om 3 personalegrupper, nemlig hjemmesygeplejersker, skolesygeplejersker og sundhedsplejersker, hvoraf de fleste er ansat i kombinerede stillinger som småbørns- og skolesundhedsplejersker. Hjemmesygeplejersken yder pleje i hjemmet, fortrinsvis efter lægeordination, sundhedsplejersken giver støtte og vejledning om barnets udvikling og trivsel, og skolesygeplejersken følger sundhedstilstanden gennem skolealderen i nært samarbejde med skolelægen.

Det samlede personale omfattede pr. 31. december 1992 43,7 fuldtidsstillinger (inkl. ledelse og administration).

Fra den 1. januar 1993 er sundheds- og hjemmesygeplejerskeordningen lagt ind under Færøernes socialforvaltning (Almannastovan). Ordningen er samordnet med hjemmehjælpen, og de to budgetter er lagt sammen til ét på finansloven.

Tandlægeordningen.

I forbindelse med tandlægebesøg dækker sygekassen 45% af udgifterne efter stort set samme ydelsesmønster, som er gældende i Danmark. Tilskuddet er fratrukket på regningen.

Pr. 1. januar 1993 var der 41 tandlæger på Færøerne.

Alle børn i den undervisningspligtige alder er omfattet af en vederlagsfri forebyggende og og behandlende tandplejeordning.

Visse kommuner har faste skoletandlæger, mens børnetandplejen i andre kommuner varetages af de privatpraktiserende tandlæger. Alle driftsudgifter vedrørende skoletandplejen afholdes af kommunerne.

Apotekervæsenet.

Apotekervæsenet og lægemidler er som den eneste del af sundhedsvæsenet overtaget som særanliggende. Lagtingslov nr. 104 fra den 5. december 1988 om apotekervæsenet og lægemidler regulerer området.

Apotekervæsenet har monopol på fremstilling, import, udlevering, lagerføring og handel med lægemidler.

Overskuddet af apotekernes drift tilfalder apotekerfonden, der ejer apotekervæsenets bygninger, varelager og inventar.

Ved apotekervæsenet er der foruden landsapotekeren, som fører tilsyn med, at de gældende regler vedrørende apotekervæsenet overholdes, normeret 3 apotekere til apotekerne i henholdsvis Tórshavn, Klaksvík og Tvøroyri. Landsstyret har udnævnelses- og ansættelseskompetencen for landsapotekeren og apotekerne.

Ved udgangen af 1992 var der i alt 56 fuldtidsstillinger inden for apotekervæsenet, apotekerteknikerelever medregnet (4 i 1992).

Bevægelsen i bruttoomsætningen siden 1988 har været præget af stigende leverancer af lægemidler til havbruget (fiskeopdræt) både i værdi og procentvis andel af totalomsætningen, jf. tabel 10.1.

Tabel 10.1. Bruttoomsætningen indenfor apotekervæsenet 1988-1992.

	1988	1989	1990	1991	1992
			- mill. kr. -		
Totalomsætning	65,7	77,3	81,0	98,1	105,3
Heraf leveret til havbruget	11,3	15,2	16,1	27,1	35,8
	(17,1%)	(19,6%)	(19,9%)	(27,6%)	(34,0%)

Kilde: Landsapotekeren.

Leverancer af lægemidler m.v. til landbruget har ligget stabilt på ca. 2,4% af totalomsætningen.

Apotekerne forsyner 34 autoriserede håndkøbsudsalg med apotekervarer og håndkøbslægemidler. Udsalgene havde i 1989 4,3%, i 1990 5,9%, i 1991 6,9% og i 1992 4,6% af totalomsætningen med fradrag af omsætningen til havbrug. Udsalgernes omsætning varierer stærkt fra bygd til bygd.

Kommunelægerne på Færøerne har distributionsret til lægemidler. Omsætningen har været faldende de seneste år, og adgangen til at distribuere benyttes efterhånden kun i beskedent omfang. Aktiviteten har nu stabiliseret sig på ca. 2,5% af det totale receptordinationsantal til enkeltpersoner mod henvend 15% (i 1950), da den var på sit højeste.

10.3. Sygehusvæsenet.

Indledning.

Sygehusvæsenet er fællesanliggende, men drives som institution under landsstyret i henhold til loven fra 1976 med senere ændringer om Færøernes sygehusvæsen.

Der er tre sygehuse på Færøerne. Landssygehuset i Tórshavn, sygehuset i Klaksvík og Suðuroy sygehus.

Landssygehuset har 209 sengepladser. Sygehuset har en kirurgisk afdeling (almen kirurgi, ortopædisk kirurgi), en medicinsk afdeling, en fødeafdeling, en røntgenafdeling, en afdeling for intensiv terapi, en øre-, næse- og halsafdeling, en øjenklinik, en patologisk afdeling, en plejeafdeling og en psykiatrisk afdeling samt en tandklinik. Følgende specialer er repræsenterede på sygehuset: Anæstesiologi, røntgenundersøgelse, fysiurgi og rehabilitering, reumatologi, kvindesygdomme og fødselshjælp, medicinske sygdomme, hjerte- og kredsløbssygdomme, medicinske mave- og tarmsygdomme, medicinske lungesygdomme, kirurgiske sygdomme, medicinske nervesygdomme, øjensygdomme, øre- næse- og halssygdomme, vævsundersøgelser, psykiatri og børnesygdomme.

I starten af 1990 blev et nyt ambulatorium under Landssygehuset taget i brug.

Klaksvík sygehus er normeret til 47 sengepladser. På grund af ombygninger er antallet af sengepladser dog for tiden reduceret til 36. Følgende specialer er repræsenteret på sygehuset: Almen kirurgi, ortopædisk kirurgi, intern medicin, reumatologi og anæstesiologi. Til specialerne er 3 af overlægerne tilknyttet kirurgi, 1 overlæge til intern medicin og 1 overlæge til anæstesiologi. Herudover er der til sygehuset normeret 3 sygehuslægestillinger, der indtil videre er besat med reservelæger.

Suðuroy sygehus er normeret til 20 sengepladser. På grund af nybygninger er antallet af sengepladser dog for tiden reduceret til 16. Sygehusets læger er specialister i almen kirurgiske sygdomme og ortopædisk kirurgi.

Fra 1960 blev Færøernes sygeplejeskole knyttet til Landssygehuset.

Indtil 1. januar 1988 kunne færøske patienter vederlagsfrit undersøges og behandles på Rigshospitalet. I forbindelse med overgangen til bloktilskud bortfaldt denne ordning, og Færøernes Landsstyre og Sundhedsministeriet indgik en aftale om indlæggelse af færøske patienter på Rigshospitalet. Ifølge aftalen forpligtede Rigshospitalet sig til årligt at modtage 600 færøske patienter til indlæggelse og at afsætte 8000 sengedage til færøske patienter.

Herudover var Rigshospitalet forpligtet til at modtage færøske patienter til ambulante behandling. Landsstyret betalte et samlet årligt beløb for denne kapacitet, der stod til rådighed. I 1991 var der på lagtingsfinansloven afsat et beløb på 25,0 mill. kr. hertil.

Aftalen er pr. 1. januar 1992 ændret således, at det færøske sygehusvæsen - i lighed med den ordning, der gælder for de danske amtskommuners betaling for behandling af patienter på Rigshospitalet - løbende betaler for de faktiske ydelser, som færøske patienter får på Rigshospitalet.

Der er på lagtingsfinansloven for 1993 afsat et beløb på 26,5 mill. kr. vedrørende færøsk patientbehandling på Rigshospitalet. Ved beregningen af bloktilskudet på sundhedsområdet er udgifterne til behandling af de færøske patienter på Rigshospitalet indregnet fuldt ud.

I 1976 oprettedes Hotel Tórshavn, en selvejende institution, som har til formål at tilbyde logi til patienter, der sendes til Danmark, og til disses pårørende. Hotellets drift er fra 1. november 1986 henlagt under det færøske sygehusvæsen.

I forbindelse med vedtagelsen af Lagtingets finanslov for 1990 blev der indarbejdet ganske betydelige besparelser for det færøske sygehusvæsen. I forhold til bevillingerne for 1989 blev sygehusvæsenet pålagt at spare ca. 14,5%. Besparelserne har i første omgang medført nedlæggelser af sengepladser og afdelinger på Landssygehuset. For alle tre sygehuse gælder herudover, at antallet af sygedage er reduceret væsentligt fra 1989, jf. tabel 10.2, og denne tendens forventes at fortsætte i årene fremover, idet den øgede satsning på ambulante behandling vil fortsætte. Herudover tænkes besparelserne på lang sigt gennemført ved at etablere et tættere samarbejde mellem kommunelægerne og sygehusvæsenet, således at visse indlæggelser helt undgås, ligesom samarbejdet med primærsektoren i øvrigt styrkes i et forsøg på at afkorte indlæggelserne.

De store besparelsetiltag har medført nedskæring af personalet på Landssygehuset, således at langt fra alle normerede stillinger er besatte. Besparelserne har medført øgede ventelister.

Landsstyret vedtog i 1988 en 8-årig udbygningsplan for de tre sygehuse og for sygeplejeskolen. Planen tænkes dels finansieret over finanslovene, dels ved låneoptagelse. Som følge af de store besparelsetiltag, som landsstyret har iværksat på området, er det imidlertid usikkert, i hvilket omfang planen gennemføres.

Tabel 10.2. Sygehusenes kapacitet og belægning 1980 og 1987-1992.

Antal sengepl.	1980	1987	1988	1989	1990	1991	1992
Landssygehuset ¹⁾	284	302	302	282	254	254	209
Klaksvík sygehus	47	36 ²⁾	36 ²⁾	36 ²⁾	36 ²⁾	36 ²⁾	36 ²⁾
Suðuroy sygehus	26	20	20	20	20	16 ⁴⁾	16 ⁴⁾
I alt	357	358	358	338	310	306	261
Antal indlæggelser							
Landssygehuset ¹⁾	6.114	6.417	6.688	7.513	7.147	7.040	7.533
Klaksvík sygehus	1.183	1.349	1.412	1.429	1.524	1.541	1.592
Suðuroy sygehus	574	749	669	809	841	829	705
I alt	7.871	8.515	8.769	9.751	9.512	9.410	9.830
Antal sygedage							
Landssygehuset ¹⁾	99.837	86.507 ³⁾	80.622	79.686	73.294	72.871	71.069
Klaksvík sygehus	17.588	10.820	10.678	11.017	10.887	11.358	11.768
Suðuroy sygehus	7.353	7.309	6.854	7.134	6.997	6.202	6.240
I alt	124.778	104.636	98.154	97.837	91.178	90.431	89.077
Gennemsnitligt antal sygedage pr. patient							
Landssygehuset ¹⁾	16,3	13,5	12,1	10,6	10,3	10,4	9,4
Klaksvík sygehus	14,9	8,0	7,6	7,7	7,1	7,4	7,4
Suðuroy sygehus	12,8	9,8	10,2	8,8	8,3	7,5	8,9
Gennemsnit for sygehusvæsenet	15,9	12,3	11,2	10,0	9,6	9,6	9,1
Gennemsnitlig belægningsprocent							
Landssygehuset ¹⁾	96,0	78,5	72,9	77,4	79,1	78,6	92,9
Klaksvík sygehus	102,2	82,3	81,0	83,8	82,9	86,4	89,3
Suðuroy sygehus	77,3	100,1	93,6	97,7	95,8	106,2	106,6
Gennemsnit for sygehusvæsenet	95,5	80,1	74,9	79,3	80,6	81,0	93,2

¹⁾ Inkl. det tidligere statshospital i Tórshavn, fra den 1. januar 1977

Landssygehusets psykiatriske afdeling.

²⁾ Indtil udbygningen af det medicinske afsnit er færdig, er den faktiske normering på 47 sengepladser reduceret til 36 sengepladser.

³⁾ Faldet skyldes lukning af såvel den psykiatriske afdeling på grund af ombygninger som somatiske afdelinger på grund af ferieafvikling.

⁴⁾ Antallet af sengepladser er midlertidigt reduceret til 16 pga. ombygning af sygehuset.

Kilde: Sygehusene.

Det noget høje gennemsnitlige antal sygedage pr. patient på Landssygehuset skyldes et stort antal kronisk syge patienter på de medicinske og psykiatriske afdelinger, samt at plejeafdelingen medregnes.

Tabel 10.3. Sygehusenes bruttoudgifter pr. sygedag i årene 1987-1992.

	1987	1988	1989	1990	1991	1992
Landssygehuset ¹⁾	2.534,57	2.914,12	3.166,85	2.960,28	3.027,90	3.250,83
Klaksvík sygehus	3.462,48	4.118,28	4.156,30	3.763,57	3.627,31	3.570,28
Suðuroy sygehus	2.964,15	3.483,66	4.044,86	3.357,01	3.829,73	4.121,96
Gennemsnit for sygehusvæsenet	2.660,53	3.084,89	3.342,29	3.086,64	3.158,11	3.354,05

¹⁾ Som tabel 10.5.

Tabel 10.4. Sygehusenes normerede personale pr. 1. januar 1993.¹⁾

	Landssygehuset	Klaksvík sygehus	Suðuroy sygehus
Læger	52	8	4
Sygeplejersker	294,5 ²⁾	40,75	20
Personale med anden ³⁾ plejeuddannelse	121,5	16	4
Personale med anden ⁴⁾ sundhedsfaglig udd.	88	18	10
Administrationspersonale	21,5	4	3,75
Portører og driftspersonale	61,5	7,5	6
Køkken-, vaskeri-, og rengøringspers.	116,5	22,5	15,5
Andet personale	11	7,5	1
I alt	766,5	124,25	64,25

¹⁾ Som følge af fællesfunktioner på Suðuroy sygehus og Suðuroy plejehjem er visse stillinger på sygehuset fordelt mellem dette og plejehjemmet.

Dette gælder tillige Klaksvík sygehus og Norðuroyggjar plejehjem.

²⁾ Heraf 76 sygeplejeelever.

³⁾ Omfatter væsentligst sygehjælpere og plejere, heraf 12 plejeelever.

⁴⁾ Laboranter, lægesekretærer, terapeuter m.v.

Kilde: Sygehusene.

Tabel 10.5. Sygehusenes samlede udgifter (i 1.000 kr.) i årene 1986-1992.

	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
Landssygehuset ¹⁾	188.421	219.258	234.942	252.354	216.971	220.646	231.033
Klaksvík sygehus	35.073	37.464	43.975	45.790	40.974	41.199	42.015
Suðuroy sygehus	19.524	21.665	23.877	28.856	23.489	23.752	25.721
I alt	243.018	278.387	302.794	327.000	281.434	285.597	298.769

¹⁾ Inkl. udgifterne til det tidligere statshospital, Tórshavn, fra 1. januar 1977 Landssygehusets psykiatriske afdeling.

Fra og med finansåret 1977/78 indgår endvidere udgifterne til tuberkulosestationens drift i sygehusudgifterne.

Kilde: Sygehusenes regnskaber.

Sygehusenes administration.

Sygehusene administreres af hver sin bestyrelse på fem medlemmer, hvoraf lagtinget udpeger tre og landsstyret to. Endvidere er der i henhold til sygehusloven nedsat et planlægningsudvalg for det færøske sygehusvæsen, der skal fremsætte forslag til udbygning af det samlede sygehusvæsen. Planlægningsudvalget består af fem medlemmer - ét medlem for hvert af de tre sygehuse udpeget blandt sygehusbestyrelsesmedlemmerne og to medlemmer udpeget af landsstyret. Den daglige ledelse af sygehusene forestås af en inspektør for hvert af de tre sygehuse.

Den daglige administrative ledelse af det samlede sygehusvæsen varetages af en direktør udnævnt af landsstyret. Sygehusdirektøren er samtidig sekretær for hver af de tre sygehusbestyrelser og for planlægningsudvalget.

Jordmodervæsenet.

I medfør af anordningen fra 1982 om svangerskabshygiejne og fødselshjælp ansættes jordemødre under det færøske sygehusvæsen. Der ydes vederlagsfri forebyggende undersøgelser hos læge og jordemoder og vederlagsfri fødselsbetjening. Der er normeret en ledende jordemoder og 16 jordemødre i øvrigt ved sygehusvæsenet.

10.4. Landslægen.

Landslægen er Lagtingets og Landsstyrets sagkyndige i lægelige, hygiejniske, miljømæssige og socialmedicinske forhold. Landslægen fører på Sundhedsstyrelsens vegne tilsyn med den virksomhed, der udøves på Færøerne af læger, sygeplejersker, tandlæger, jordemødre, farmaceuter og andre medarbejdere inden for sundhedsvæsenet. Landslægen udarbejder og udgiver årlige medicinalberetninger for Færøerne, og han yder som embedslæge bistand til rets- og politimyndighederne. Udgifterne til landslægeembedet betales af statskassen.

10.5. Finansiering.

Med overgangen fra statsrefusion til bloktilskud er de forskellige statslige finansierings- og tilskudsordninger bortfaldet fra 1. januar 1988.

11. UNDERVISNINGSVÆSEN.

11.1 Indledning.

Hvad undervisningsvæsenet omfatter.

Det færøske undervisningsvæsen omfatter:

- Folkeskolen (grundskolen, fortsættelsesskolen), gymnasiet og HF-kursus.
- Lærlingeuddannelser m.m. inden for handels- og kontorfagene og de tekniske fag.
- Videregående uddannelser som sygeplejerskeuddannelse, alle former for navigations og skibsmaskinuddannelser, merkonomeksamen, læreruddannelse samt videnskabelige specialkurser, herunder basisuddannelser, forberedende eksamensuddannelser, exam. art.-studier, B.S.-studier og hovedfagsstudier.
- Anden undervisning som højskole, husholdningsskole, specialskole, efteruddannelse samt aftenskoleundervisning.

Særanliggender og fællesanliggender.

Gymnasierne, navigationsskolerne, Færøernes folkehøjskole, Færøernes husholdningsskole og Færøernes Universitet (Fróðskaparsetur Føroya) er overtaget som særanliggender, mens folkeskolen, Færøernes seminarium, de tekniske skoler, Færøernes handelsskole, Færøernes maskinskole og aftenskoleundervisningen fortsat er fællesanliggende.

På de områder af undervisningsvæsenet, der fortsat er fællesanliggender, er administrationen af områderne imidlertid i medfør af hjemmestyrelovens § 9 henlagt til Færøernes landsstyre, der også inden for visse grænser - som er fastsat i de pr. 14. februar 1979 vedtagne rammelove for det færøske undervisningsvæsen - har kompetencen til at fastsætte regler for de enkelte områder.

Administrationen af undervisningsvæsenet.

Administrationen af hele det færøske undervisningsvæsen er således nu samlet under landsstyret.

Administrationen udøves af Landsskúlaráðið (Undervisningsrådet) på 5 medlemmer, hvoraf 4 er udpeget af Lagtinget og 1 af landsstyret, og af Landsskúlafyrisitingin (Undervisningsdirektoratet) ledet af én af landsstyret ansat undervisningsdirektør.

Landsskúlaráðið har overopsynet med hele undervisningsvæsenet, men den daglige ledelse af administrationen af undervisningsvæsenet ligger i Landsskúlafyrisitingin. Det har således

tilsynet med, at de gældende regler for undervisningsvæsenet overholdes, og at fastsatte beslutninger bliver fremmet. Landsskúlaráðið godkender de af Landsskúlafyrisingin udarbejdede forslag til generelle bestemmelser vedrørende undervisningsvæsenet. Landsskúlaráðið ansætter lærere og afgiver indstilling til landsstyret om besættelsen af stillinger som ledere og dermed ligestillede. Alle andre sager vedrørende de enkelte lærere afgøres af Landsskúlafyrisingin.

Landsskúlaráðið godkender det årlige forslag til finanslov for undervisningsvæsenet, inden det afgives til landsstyret, mens Landsskúlafyrisingin over for landsstyret har ansvaret for, at bevillingerne til undervisningsvæsenet anvendes i overensstemmelse med finansloven. De samlede driftsudgifter for det færøske undervisningsvæsen i 1992 (incl. bloktilskud) udgjorde ca. 405,2 mill. kr., (kommunernes driftsudgifter er vurderet til 80 mill. kr.). En oversigt over uddannelsesudgifternes fordeling og udvikling er indeholdt i bilag 8.

I bilag 9 er der givet en oversigt over antallet af udskrevne elever i folkeskolen, højere uddannelser og erhvervsuddannelserne.

11.2. Grunduddannelser m.v.

Folkeskolen.

Folkeskolens styrelse er fastlagt i en lagtingslov om folkeskolen fra 1979. Folkeskolen er en kommunal skole. Kommunen har ansvaret for, at kommunens beboere kan få den fornødne undervisning, herunder at de nødvendige økonomiske midler og de fornødne undervisningslokaler stilles til rådighed. Tilsynet med og styrelsen i øvrigt af kommunens skole udøves af skolekommissionen, der har kompetence i alle sager vedrørende kommunens skolevæsen, der ikke udtrykkeligt er henlagt til andre myndigheder. Skolekommissionen vælges samtidig med og efter samme regler som kommunalbestyrelsen. Overopsynet med folkeskolen føres af Landsskúlaráðið, der har overført dette til Landsskúlafyrisingin.

Folkeskolen omfatter en syvårig grundskole og en toårig fortsættelsesskole, der kan videreføres med en 10. klasse. Undervisningspligten er 7 år, men langt den overvejende del af eleverne fortsætter i fortsættelsesskolen.

Den store udbygning af skolevæsenet i de seneste årtier har bl.a. betydet, at det kun er børn fra de fjernest beliggende øer, der må flytte hjemmefra for at få skolegang ud over 7. klasse. Antallet af elever i den enkelte skole varierer fra knapt 600 til kun én elev i enkelte skoler.

Efter folkeskoleloven af 1979 er skolen en udelt skole, hvor eleverne dog har en udstrakt valgfrihed i fagkombinationerne i fortsættelsesskolen, særligt i 10. klasse. Udover valgfrihed i fagmæssig henseende vil der endvidere i visse fag i 8.-10. klasse kunne vælges mellem undervisning i grundkursus eller udvidet kursus. Ved afslutningen af undervisningen i 9. og 10. klasse kan eleverne indstille sig til folkeskolens afgangsprøve.

Lærernes lønnings- og andre ansættelsesforhold er fastsat i henhold til lov (1972) om tjenestemænd m.fl. i folkeskolen på Færøerne. Det kræves efter loven, at en lærer skal have eksamen fra Færøernes seminarium eller eksamen fra et dansk seminarium med tillæg af en særlig prøve i færøsk efter nærmere af Landsskúlaráðið fastsatte regler.

Lærerne i den færøske folkeskole er bortset fra de højere stillinger fra viceinspektør og derover lønnet i samme lønklasse som lærerne i den danske folkeskole. Grundlønningerne og de nærmere regler om lønfastsættelser iøvrigt fastsættes efter aftale mellem Færøernes landsstyre og Færøernes lærerforening.

Udover de tjenstemandsansatte lærere beskæftiges et betydeligt antal timelærere, faglærere samt løse og faste vikarer i den færøske folkeskole.

Privat skole.

Færøernes eneste tilbageværende privatskole (Adventistaskúlin) findes i Tórshavn. I 1985 overtog Tórshavn kommune den private skole, Sankta Fransskolen. Som den eneste skole har Sankta Fransskolen en forskoleklasse (børnehaveklasse), der dog fortsat drives som privatskole.

Gymnasier og HF.

Der findes to skoler med gymnasieundervisning og HF på Færøerne, nemlig Færøernes Gymnasium og HF-kursus i Tórshavn (Hoydalur), og Gymnasiet og HF-kurset i Gøta på Eysturoy. Gymnasiet i Tórshavn har HF-afdelinger på Suðuroy, mens Gymnasiet i Gøta har HF-afdeling i Klaksvík.

Landskassen afholder alle udgifter i forbindelse med gymnasierne og HF-kurserne. Driftsudgifterne udgjorde i 1992 ca. 42,3 mill. kr. mod 42,2 mill. kr. i 1991.

Gymnasieeleverne går 3 år i skole. Det 1. år er der to hovedlinier: nysproglig og matematisk. Det 2. år sker der deling i flere linier: eleverne i den matematiske linie kan vælge mellem matematisk-fysisk, matematisk-biologisk eller samfundsfaglig-matematisk.

Eleverne i nysproglig linie kan fortsætte i den nysproglige linie eller gå over til en samfundsfaglig-sproglig linie.

HF-eleverne går 2 år i skole. Der er også mulighed for at tage eksamen trinvist over flere år som enkeltprøver eller som selvstuderende. 1. år er der flest fælles fag. 2. år skal der vælges 3 af omkring 13 valgfrie fag.

I 1992 blev der optaget 6 gymnasieklasser i Tórshavn og 3 i Gøta. Endvidere blev der optaget 7 HF-klasser (3 i Tórshavn, 2 på Suðuroy, 1 i Gøta og 1 i Klaksvík). Med hensyn til elevtal m.v. henvises til bilag 9.

Specialundervisning

Specialundervisningen, herunder høre/taleundervisning og anden specialpædagogisk bistand finder sted i de almindelige skoler og i børnehaver. Hertil kommer undervisning i hjemmet eller på sygehus. Specialklasser med retarderede elever findes på 3 af de 42 kommunale skoler, der har specialundervisning.

Undervisningen af høre/talehæmmede elever varetages af høre/talelærere og omfatter børn og unge fra 0-18 år. Til Landsskúlafyrisingin er knyttet en undervisningsleder/skolepsykolog, en klinisk psykolog, en læsepsykolog, en synskonsulent og en høre/talekonsulent. I forbindelse med det skolepsykologiske arbejde har desuden 19 speciallærere i de forskellige skoledistrikter fået tildelt i alt 120 ugentlige timer til rådgivningsvirksomhed.

Alle timer til specialundervisning i skolen blev frem til skoleåret 1990/91 bevilget enkelte elever efter en skolepsykologisk vurdering.

Fra og med skoleåret 1990/91 får hver skole tildelt et antal timer, udregnet efter antal elever på skolen, til almindelig specialundervisning, der som regel drejer sig om ekstra hjælp til læsning, skrivning og regning. Den almindelige specialundervisning bliver administreret lokalt med rådgivning fra skolens speciallæser, og eleverne bliver ikke registreret centralt.

Handicappede elever og andre elever, der ikke kan få tilstrækkelig specialpædagogisk støtte inden for skolens timer til almindelig specialundervisning, får tildelt ekstra timer efter deres særlige behov.

De elever, der på grund af sygdom ikke kan deltage i den normale undervisning i skolen, får undervisning i hjemmet eller på sygehuset.

Endvidere gives speciel undervisning i færøsk for fremmedsprogede elever i et bestemt tidsrum.

Ved udgangen af 1992 modtog i alt 332 elever (i folkeskoler, privatskole og børnehaver) taleundervisning og/eller anden specialpædagogisk støtte ud over folkeskolens almindelige specialundervisning.

11.3. Videregående Uddannelser.

Fróðskaparsetur Føroya (Færøernes Universitet).

Fróðskaparsetur Føroya (Færøernes Universitet) fik ny styrelseslov ved lagtingslov nr. 65 af 21. maj 1987 til afløsning af den tidligere lov fra 1965. Der er tale om en selvejende institution, hvis formål er videnskabeligt forskningsarbejde og uddannelse på højere niveau.

Administrativt står Fróðskaparsetur Føroya direkte under landsstyret, og institutionens driftsudgifter dækkes af landskassen med en bevilling på Lagtingets finanslov. Bevillingen for 1992 var på 11,25 mill. kr. På finansloven for 1993 er der foreløbig afsat 11,5 mill. kr.

Institutionens ledelse forestås af rektor sammen med et universitetsråd og fakultetsråd.

Universitetet kan tilbyde følgende uddannelser, (som dog ikke alle begynder hvert år):

Exam.art.-studiet i nordisk, specielt færøsk sprog og litteratur (etableret i 1976), er en 2-årig uddannelse. Uddannelsen danner basis for videreuddannelse på Færøernes Universitet og i udlandet. Den er samtidig et selvstændigt bifag. Fra 1977-1992 har 8 hold, i alt 74 studerende, afsluttet denne uddannelse.

Hovedfagsstudiet i nordisk, specielt færøsk sprog og litteratur er en 2-årig overbygning på exam.art.-studiet og afsluttes med cand.phil.-eksamen. Med yderligere et bifag bliver man cand.mag. Det første hold inden for hovedfagsstudiet begyndte i 1987.

I efteråret 1992 begyndte for anden gang undervisning til færøsk **hovedfagseksamen**. Denne gang i samarbejde med historisk institut, nu **specielt i færøsk litteratur, sprog og kultur** (cand.phil.).

Grunduddannelse (exam.art.) i historie er en 2-årig uddannelse, der afsluttes med exam.art.-bevis. Den blev etableret i 1987. Til og med 1992 har 22 fuldført uddannelsen.

B.A.-uddannelse i historie og kulturhistorie er en 1-årig uddannelse efter bestået exam.art i historie. Den begyndte i 1989. Til udgangen af 1992 har 8 bestået.

Kandidatuddannelse (cand.phil.) i historie og kulturhistorie er en 1-årig uddannelse efter bestået B.A.-uddannelse i historie og kulturhistorie. Den begyndte i 1991, og den første af studenterne dimitterede i juni 1992.

Kandidatuddannelse (cand.mag.) er en cand.phil.-uddannelse og desuden anden grunduddannelse (exam.art.) eller anden humanistisk uddannelse af ikke under ét års varighed.

Basisuddannelse i kemi og biologi er en 2-årig uddannelse, som danner basis for videreuddannelse til B.S.-uddannelsen (Bachelor of Science) i biologi eller bromatologi (levnedsmiddellære) ved Færøernes Universitet eller i udlandet. Der optages studerende hvert andet år til denne uddannelse, og et nyt hold blev optaget i sommeren 1991.

Basisuddannelsen i matematik og fysik er en 2-årig uddannelse, som danner basis for videreuddannelse på Færøernes Universitet eller i udlandet. De studerende har lejlighed til enten at afslutte uddannelsen eller vælge videreuddannelse inden for de nedennævnte B.S.-uddannelser og elektroingeniøruddannelsen. Der optages studerende hvert andet år til denne uddannelse, og et nyt hold blev optaget i sommeren 1992.

B.S.-uddannelse i biologi er en 3-årig uddannelse, som afsluttes med endelig eksamen, men som også danner basis for videreuddannelse i udlandet. Det første år og en del af det næste år er koordineret med basisuddannelsen i kemi og biologi. Uddannelsen svarer til Bachelor-uddannelserne i andre lande.

B.S.-uddannelse i levnedsmiddelteknologi (Bromatologi) er en 3½-årig uddannelse med afgangseksamen, men den danner også basis for videreuddannelse i udlandet. Det første år og en del af det andet år er koordineret med basisuddannelsen i kemi og biologi.

B.S.-uddannelsen i fysik og geofysik er en 3-årig uddannelse med afgangseksamen, men danner også basis for videreuddannelse i udlandet. Den er koordineret med basisuddannelsen i matematik og fysik.

B.S.-uddannelsen i datalogi er en 3-årig uddannelse med afgangseksamen, men danner også basis for videreuddannelse i udlandet. Den er det første år og en del af det andet år koordineret med basisuddannelsen i matematik og fysik.

B.S.-uddannelsen til elektroingeniør er en 3½-årig uddannelse med afgangseksamen på akademiingeniørniveau. Den er det første år og en del af det andet år koordineret med basisuddannelsen i matematik og fysik.

På naturvidenskabelige afdeling er der i tidsrummet 1988-92 udskrevet 32 studerende med basisuddannelse, dele af basisuddannelse eller dele af B.S.-uddannelse. 5 studerende har bestået B.S.-eksamen.

Besparelser har medført, at det i mange tilfælde ikke er muligt at iværksætte planlagte undervisningsforløb.

Universitetet har aftaler om muligheder for videreuddannelse andre steder, herunder også samarbejdsaftaler og aftaler om anerkendelse af karakterer m.m. ved højere læreranstalter i Danmark, Norge og Island.

Antallet af studerende i 1991/92 var 65 (færøsk afdeling 32, historisk afdeling 20 og naturvidenskabelig afdeling 13) og i 1992/93 er det 67 (færøsk afdeling 29, historisk afdeling 16 og naturvidenskabelig afdeling 22).

I 1992 var 15 beskæftiget på universitetet med undervisning og forskning. Dertil kommer 3 eksternt aflønnede. Universitetet har aftaler med eksterne lektorer, timelærere og gæstelærere. Antallet af øvrige faste medarbejdere er 14.

Universitetets færøske afdeling forestår større samlinger, som f.eks. ordsamling, stednavnesamling, dialektsamling og folkemindesamling.

Til de offentlige kurser (folkeuniversitetet) var der i 1992-1993 indskrevet 64 elever i 4 fag. Der var 21 offentlige foredragsaftener i 1992 med 1.000 tilhørere.

Færøernes seminarium.

På Færøernes seminarium findes der læreruddannelse og pædagoguddannelse og efteruddannelse.

Optagelsesbetingelserne på seminariet er bestået studentereksamen, HF eller lignende. Læreruddannelsen, der varer 4 år, skal uddanne lærere til folkeskolen og samtidig sigte mod, at lærerne skal kunne påtage sig undervisning i aften- og ungdomsskolerne. I forbindelse med seminariet findes en kommunal øvelsesskole med godt 400 elever. Der var i 1992 132 elever på uddannelsen. Af disse var 109 kvinder og 23 mænd.

Pædagoguddannelsen skal uddanne pædagoger til vuggestuer, børnehaver og fritidshjem, institutioner inden for åndsvageforsorgen m.v. For optagelse på pædagogstudiet kræves det, at ansøgeren foruden at have bestået 10. klasse også har en 2-årig uddannelse, der med fordel kan anvendes i pædagoguddannelsen, som f.eks. bestået 2-års højere forberedelseksamen, studentereksamen eller har gået på højskole, handelsskole, o.s.v. Der bliver også lagt vægt på, at ansøgeren har arbejdet på daginstitutioner eller på andre institutioner i mindst ½ år.

Seminariets driftsudgifter var i 1992 på 10,3 mill. kr., hvoraf Tórshavn kommune afholdt 1,26 mill. kr.

Efteruddannelse af folkeskolelærere.

Efteruddannelsen er ikke en selvstændig institution, men er direkte underlagt Landskúlafyrisitingin. Efteruddannelsen bliver afholdt efter et cirkulære fra 15. november 1988 om efteruddannelse af lærere i folkeskolen.

Efteruddannelsen kan foregå i samarbejde med Færøernes Universitet, Færøernes Seminarium eller andre uddannelsesinstitutioner, f.eks. Danmarks Lærerhøjskole, Dansk Sløjdlærerskole, Danmarks Højskole for Legemsøvelser eller udenlandske uddannelsesinstitutioner.

Et rådgivende udvalg på 4 medlemmer, nedsat af Undervisningsdirektøren, har til opgave at undersøge behovet for efteruddannelse og tilrettelægge kursusvirksomheden.

I udvalget sidder rektor for Færøernes Universitet, rektor for Færøernes Seminarium, formanden for Føroya Lærarafelag (Færøernes Lærerforening) og undervisningsinspektøren for Efteruddannelsen, som er udvalgets formand.

Til at varetage den daglige pædagogiske og administrative ledelse af efteruddannelsen er ansat en pædagogisk leder i en halvdagsstilling.

På årskurset 1991/92 blev der undervist i fagene færøsk, dansk, samfundslære, AV-midler, informatik og naturfaglige emner. Endvidere blev der afholdt korte kurser i fremmedsprog, drama, religion, praktisk musiske fag, filosofi m.m..

I 1991/92 fik 14 lærere orlov med løn for at deltage i årskursus. 5 deltog i årskursus i Danmark og 5 deltog i årskursus på Færøerne. I alt 84 lærere deltog i korte kurser.

Færøernes sygeplejeskole.

Færøernes sygeplejeskole, der blev oprettet i 1960, er godkendt af den danske sundhedsstyrelse. Al undervisning forgår på Færøerne. Skolens formål er at give en grunduddannelse, som gør sygeplejersker i stand til at fungere ansvarsfuldt og selvstændigt inden for deres arbejdsområde i sundheds- og sygeplejen og at give det nødvendige grundlag for videregående specialuddannelse inden for sundheds- og sygepleje.

Den grundlæggende undervisning er samlet på selve sygeplejeskolen. Uddannelsestiden er i alt 161 uger, delt op på 72 ugers teori og 89 ugers praktik. Det første halve år får eleverne ingen løn. Den praktiske uddannelse foregår hovedsaglig på Landssygehuset, men Klaksvík Sygehus og alderdoms- og plejehjemmene er også med i uddannelsen, og desuden

er der elever i praktik i den primære sundhedstjeneste. Skolens undervisningsplan godkendes af Sundhedsstyrelsen. Skolen ledes af et skoleråd, som er sammensat efter nærmere regler fastsat af sundhedsstyrelsen. I 1992 havde Sygeplejeskolen i alt 72 elever under uddannelse.

11.4. Erhvervsuddannelser.

Kompetencen til godkendelse af handelsskoler, tekniske skoler og maskinmester- og maskinistiskoler og til fastlæggelse af omfanget, indholdet og tilrettelæggelsen af undervisningen på disse skoler er i 1979 overført til det færøske hjemmestyre.

Maskinskole.

Færøernes maskinskole i Tórshavn er en institution under landsstyret. Driftsudgifterne, der i 1992 beløb sig til 6,654 mill. kr., betales af Færøernes landsstyre, bl.a. med (blok)tilskud fra staten.

Lagtinget besluttede i 1988 at bygge en ny maskinskole, idet undervisningen hidtil har måttet ske fra spredt beliggende, lejede lokaler. Nedskæringer af de offentlige investeringsplaner har bevirket, at byggeriet endnu ikke er påbegyndt. På skolen gives der en 6 måneders uddannelse til motorpassere.

På grundlag af en ny folketingslov påbegyndtes i 1988 en ny maskinmesteruddannelse. Uddannelsen, der er 3-årig, afsluttes efter beståede årsprøver med et maskinmesterbevis. Denne eksamen træder i stedet for den hidtidige udvidede maskinmestereksamen. Maskinskolen havde ved udgangen af 1992 82 elever fordelt på 6 hold.

Tekniske skoler.

De tekniske skoler i Tórshavn og i Klaksvík, der er selvejende institutioner, underviste i 1992 i følgende håndværksfag: Automekanikere, maskinister, blikkenslagere, bygningssnedkere, bygningstømrere, elektrikere, maskinarbejdere, skibsbyggere, frisører, tekniske tegnere/landmåler teknikere. Teknisk skole i Tórshavn har undervisning i alle fag, mens Klaksvíks tekniske skole har undervisning i tømrer-, snedker-, maskinarbejder-, elektriker- og motorpasserfagene.

Antallet af elever var i 1992 henholdsvis 361 (Tórshavn) og 94 (Klaksvík). Begge de to tekniske skoler råder over skolehjem.

Sømandsskoler (Navigationsskoler).

På sømandsskolen i Tórshavn (Føroya Sjómannsskúli) foregår uddannelse af skibsførere (36 måneder - en vagtofficersuddannelse på 1 år og 2 års videreuddannelse til skibsfører), kystskippere (heimaskiparar 12 måneder) og i forlængelse heraf fiskeskippere (yderligere 6 måneder), mens der på sømandsskolen i Klaksvík (Klaksvíkar Sjómannsskúli) uddannes kystskippere (12 måneder), fiskeskippere (6 måneder) og skibskokke (5 måneder).

Begge skoler holder med mellemrum kursus til erhvervelse af dueltighedsbevis i sejlads, ligesom begge skoler også har radiotelefonistkurser - VHF (ugekursus).

På begge skoler er der endvidere kursus til radiooperatør med telex og GMDSS (14 undervisningsdage, 95 lektioner + afsluttende eksamen) og kursus i skibstelex og GMDSS (8 undervisningsdage, 56 lektioner + afsluttende eksamen).

I 1992 var antallet af elever på de to skoler 218 og driftsudgifterne ca. 9,0 mill. kr., der afholdes af landskassen.

Handelsskoler.

Færøernes handelsskole, der er centralskole for hele landet, er en selvejende institution. Skolen har afdelinger i Tórshavn, Klaksvík, Fuglafjørður, Tvøroyri, Vágur og Sørvágur. Ved de 2 sidste afdelinger kan eleverne kun tage visse statskontrollerede enkeltfagsprøver, medens der ved de tre førstnævnte afdelinger foruden enkeltfagsprøverne også kan tages lærlingeprøver og merkonomeksamen.

I Tórshavn og i Kambsdalur har skolen højere handelsuddannelse og basisuddannelse inden for administration, handels- og kontorfagene under benævnelsen FHS. I nogle år har skolen også haft datanomuddannelse. FHS- og datanomuddannelserne foregår om dagen, mens højere handelsuddannelse foregår om aftenen. Der findes også en uddannelse inden for bank- og sparekasseområdet og andre korte erhvervskurser.

I 1988 påbegyndtes i et samarbejde med Handelshøjskolen i Århus undervisning i 1. del af HD-studiet. I denne forbindelse er der indgået en samarbejdsaftale mellem Landskulafyrisitingin (Undervisningsdirektoratet) og Handelshøjskolen i Århus. Af de totale driftsudgifter i 1992 på 14,3 mill. kr. betalte staten/landet 97,4% og kommunerne 0,3%, mens 2,3% var privat finansiering.

De statskontrollerede prøver omfatter både de almindelige enkeltfagsprøver og de højere fagprøver. Begge er étårige, ligesom merkonomprøverne er étårige. Prøverne kan efter 2-3

år stykkes sammen til en linieeksamen. Lærlingenes skolegang strækker sig over 2 år. Højere handelseksamen tager 2 år, dog 1 år for dem, der har særlige forkundskaber. FHS-uddannelsen er sammensat af 1 års skoleundervisning (basisåret) og 2 års praktikundervisning, dog med skoleundervisning i perioder. FHS-uddannelsen i Tórshavn og på Kambsdalur skole havde pr. 1. september 1992 17 fastansatte lærere og 49 timelærere.

Undervisningen ved handelsskolen omfattede pr. 1. september 1992 929 personer, hvoraf 546 var kvinder. De tilsvarende tal pr. 1. september 1991 var 1.080 og 623.

11.5. Anden Undervisning.

Ud over de ovennævnte grunduddannelser, videregående uddannelser og erhvervsuddannelser, foregår der på Færøerne forskellige andre undervisningsaktiviteter. Blandt disse kan nævnes folkehøjskolen (i Tórshavn), husholdningsskolen (i Klaksvík), aftenskolerne (med 5.818 elever) og musikskolerne (Suðuroy, Vágur, Nord-Streymoy, Argir, Tórshavn, Gøta, Leirvík, Fuglafjørður og Klaksvík).

I 1989 oprettedes en fiskeriskole (Fiskevinnuskúlin) i Vestmanna. For elever med mindst 2 års erhvervs erfaring er uddannelsen 2-årig. For elever uden erhvervs erfaring er der indlagt 10 måneders praktik. Senere er der ligeledes oprettet en fiskeriskole på Suðuroy.

11.6. Uddannelsesstøtte.

Den 1. august 1988 overtog hjemmestyret fra Statens Uddannelsesstøtte støtteordningen for studerende på Færøerne. Beløb svarende til de seneste års udbetalinger fra SU indgår fra og med 1988 i de bloktilskud, som staten årligt yder til landskassen. Fordelingen af støtten sker på grundlag af regler i lagtingslov fra september 1988. I foråret 1990 har Lagtinget ved en ændring af loven nedsat en række af satserne for uddannelsesstøtten.

I finansåret 1992 blev der i alt udbetalt 40,1 mill. kr. i uddannelsesstøtte til uddannelsessøgende elever på Færøerne. Hjemmestyrets overtagelse af støtteordningen for studerende på Færøerne har ikke ændret ved den hidtidige ordning, hvorefter færøske studerende på de videregående uddannelser i Danmark modtager støtte fra Statens Uddannelsesstøtte efter de sædvanlige (danske) regler.

Landskassen gav i 1992 en støtte på ca. 10,6 mill. kr. til færøske studerende i udlandet.

12. RETS- OG POLITIVÆSEN SAMT OVERØVRIGHEDEN.

12.1. Færøernes Retsvæsen.

Færøernes ret har hovedtingsted i Tórshavn, hvor ordinær retsdag normalt afholdes hver tirsdag. Retten har desuden fast bitingsted i Tvøroyri, hvor der afholdes ordinære retsmøder mindst 4 gange om året. Herudover afholdes der i et vist omfang retsmøder i Klaksvík og i flere bygder.

Dommeren (Sorenskriveren) er overformynder på Færøerne og formand for Færøernes Ulykkesforsikringsråd, Færøernes Overfredningsnævn, Lejenævnet for Tórshavn kommune, Færøernes Overlandvæsenskommission, Færøernes Overudskiftningskommission, Det færøske nævn vedrørende erstatning fra staten til ofre for forbrydelser og Færøernes Nævn for børneforsorg. Endelig er dommeren medlem af Sterilisationsnævnet samt formand for Sjóvinnuráðið (Søfartsrådet).

Tabel 12.1. Oversigt over Færøernes rets virksomhed.

	1970	1980	1989	1990	1991	1992
Borgerlige sager						
Stævninger indleveret til berømmelse	1439	2333	6660	6450	4732	3561
Afsagte domme i alt heraf udeblivelses- og erkendelsesdomme	833 747	1772 1702	5281 5140	5655 5490	3865 3721	2777 2633
Straffesager						
Indleveret til berømmelse	330	435	616	697	734	777
Afsagte domme	168	309	454	500	383	545
Fogedforretninger						
Indleverede begæringer	913	2883	11961	11440	13041	13218
Heraf udpantningsbegæringer	32	1845	6022	4582	7092	7424
Auktioner						
Auktionsbegæringer i alt	60	127	257	678	684	787
Heraf faste ejendomme	38	54	115	406	457	569
Heraf skibe	3	47	56	58	50	59
Afholdte auktioner						
Over faste ejendomme	5	9	17	51	104	160
Over skibe	2	18	14	24	12	41

Kilde: Sorenskriveren (dommeren).

Her ud over kan nævnes, at antallet af tinglyste dokumenter i de seneste år har ligget mellem 22.000 - 30.000 årligt, og at skifteretten i 1992 havde 547 anmeldte boer (mod 488

i 1991). Nævnes kan også at huslejenævnet i Tórshavn i 1992 havde 44 indkomne sager (mod 67 i 1991) og Færøernes Overfredningsnævn 74 indkomne sager (mod 97 i 1991).

Straffesager berammes til foretagelse omkring 2 måneder efter anklageskriftets indlevering til retten, mens berammelsestiden i borgerlige sager, hvori der skal domsforhandles, er ca. 7 måneder.

Domsforhandling i en borgerlig sag berammes kun, såfremt sagen ikke kan afgøres på det foreliggende grundlag på den ordinære retsdag 1-2 måneder efter stævningens indlevering til retten.

På dommerkontoret var der pr. 1. januar 1992 foruden Sorenskriveren beskæftiget 1 retsassessor, 2 dommerfuldmægtige og 17 kontorfunktionærer, heraf 7 deltidsansatte. Endvidere beskæftiger dommerkontoret 2 kontorelever og 1 retsbud.

12.2. Færøernes politikvæsen.

Politiets opgaver

Færøerne er én politikreds, der ledes af landfogeden (politimesteren). Som de øvrige danske politikredse sorterer Færøerne under Rigspolitechefen og Justitsministeriet.

Landfogeden har statsadvokatkompetence og henhører i denne forbindelse direkte under rigsadvokaten. Landfogeden møder således i alle straffesager ved Færøernes ret, i ankesager i Østre Landsret, der flere gange om året har session på Færøerne, samt i nævningesager, der behandles i Færøernes ret med Sorenskriveren som retsformand.

På grund af de geografiske forhold er der udover den døgnbetjente hovedstation i Tórshavn, i alt 6 understationer af forskellig størrelse. Politiinspektøren er daglig leder af politiet på Færøerne. Hovedstationen i Tórshavn ledes af en politikommisær, og stationerne uden for Tórshavn ledes af en Sysselmand/stationsleder.

I politikredsen udføres de samme politiopgaver som i danske politikredse. En række yderligere opgaver er imidlertid henlagt til landfogeden og politiet. For eksempel er landfogeden skibs- og aktieselskabsregistrator samt borgerlig vielsemyndighed. På stationerne uden for Tórshavn behandles blandt andet fogedsager, skiftesager og fredningssager.

Sysselmændene/stationslederne, deres stedfortrædere og nogle kontorfunktionærer er af dommeren meddelt fuldmagt i henhold til retsplejelovens § 17 a, til at behandle fogedsager, skiftesager m.v., og der er i øvrigt et tæt samarbejde med dommerkontoret ved behandlingen af sagskategorier af mere civilretlig karakter.

De enkelte sysselmænd/stationsledere er endvidere borgerlig vielse myndighed.

Flere af de nævnte civilretlige arbejdsområder har inden for de sidste år beslægtet mere og mere af politi- og kontorpersonalets tid. Antallet af fogedsager steg drastisk fra 1.920 i 1988 til 5.401 i 1990, svarende til en stigning på 181%. Denne stigning blev i 1991 afløst af et fald til 3.760 sager. Tendensen er fortsat i 1992 med fald til 3.424.

Udover disse særlige opgaver, som ikke henhører under politiet i Danmark, administrerer landfogeden områder, som varetages af centrale afdelinger i Danmark. Blandt andet har motorkontoret alle de opgaver, som administreres af Centralregisteret under rigspolitichefembedet.

Personaleforhold.

Det færøske politikorps udgjorde pr. 31. december 1992 i alt 87 politifolk. Heraf var 4 under uddannelse i Danmark. Ud over den almindelige politistyrke var der ansat 11 reservebetjente.

Ved årsskiftet var der på politikontoret i Tórshavn ansat 18 kontorfunktionærer, heraf 4 i deltidsstillinger. Endvidere var der ansat 7 lærlinge. Landsstyret og Tórshavn kommune refunderer lønningerne til 4 heltidsstillinger. Uden for Tórshavn var der ansat i alt 12 i kontorsektoren, heraf 7 deltidsstillinger. Arrestvæsenet beskæftigede 11 personer. Det juridiske personale bestod ud over landfogeden af en vicepolitimester og 2 politifuldmægtige.

Den frie kriminalforsorg.

Den frie kriminalforsorg har en afdeling i Tórshavn. Til afdelingen er der knyttet to socialrådgivere.

I lighed med de danske afdelinger udarbejder man personundersøgelser og fører tilsyn med betinget dømte og prøveløsladte. Desuden er der et tæt samarbejde med politiet og arresthuset i Tórshavn bl.a. ved ugentlige møder, ligesom der samarbejdes med danske fængsler, hvor færinges er indsat til afsoning.

Kriminalitet.

Fra år til år er der tale om større eller mindre udsving i antallet af anmeldte straffelovsovertrædelser. Selvom antallet af anmeldelser faldt fra 1989 til 1990 var der igennem 1980'erne tale om en stigning på ca. 66%.

Denne tendens fortsatte i 1991. I årets løb blev der indgivet i alt 1.516 anmeldelser om straffelovsovertrædelser til politiet, hvilket svarer til en stigning på 8,9% i forhold til 1990. Imidlertid er der nu indtrådt et fald, idet der i 1992 alene blev anmeldt 1.410 overtrædelser af straffeloven.

Inden for de enkelte forbrydelseskategorier er der tale om forskellige udsving.

I 1992 var der tale om en svag stigning i antallet af anmeldte indbrudstyverier. Der registreredes således 275 anmeldelser, mod 279 i 1991. Til gengæld faldt øvrige tyverier markant, idet der behandledes 253 sager, mod 353 i 1991, et fald på 28,3%. Antallet af brugstyverier blev mere end halveret, medens antallet af hærværk viste en svag stigning.

Udviklingen med hensyn til øvrige forbrydelseskategorier fremgår af tabel 10.

Narkotika.

Politiet konstaterede heller ikke i 1992 grov narkotikakriminalitet.

Antallet af sigtelser for overtrædelse af lov om euforiserende stoffer holdt sig på samme niveau i 1992 som i 1991. Langt størstedelen af disse sager drejer sig om ulovlig indførsel/handel med hash.

I et forsøg på at holde hash m.v. ude fra Færøerne samarbejder politiet tæt med toldvæsenet, der bl.a. disponerer over en narkohund. Færøernes ret er endvidere indstillet på hurtig retsforfølgning i tilfælde, hvor der er mulighed for idømmelse af frihedsstraf. I disse tilfælde er det således sjældent, at sagen ikke fremmes til dom inden løsladelse.

Færdsel.

Antallet af registrerede motorkøretøjsenheder faldt også i 1992, idet der ved udgangen af året var registreret i alt 17.044. Siden 1988 (18.922), der havde det hidtil højeste antal registreringer, er antallet af motorkøretøjer faldet med 9,2%.

På trods af dette fald stilles der dog fortsat store krav til politiets overvågning af færdslen. Bl.a. ved en fast færdselspatrulje fra stationen i Tórshavn har man gennemført en målrettet kontrol med hensyn til hastighed, brug af sikkerhedsseler, mangler ved køretøjer m.v.

Effekten af denne færdselsovervågning ses i, at der - trods et lille fald i antallet af "øvrige overtrædelser af færdselsloven" fra 2.359 til 2.316 sigtelser - fortsat er tale om et højt niveau i forhold til 1990, hvor tallet var 1.583.

I slutningen af 80'erne og i 1990 gav antallet af sigtelser for spirituskørsel anledning til betænkeligheder. Efter at disse sager i mere end fem år konstant har ligget på godt 300, kunne det med tilfredshed konstateres, at antallet af sigtelser i 1991 faldt til 232 og i 1992 yderligere til 222.

Anden særlovgivning

I 1992 blev der behandlet 7 sager vedrørende ulovligt fiskeri med et samlet bødebælb på 610.000 kr.

Politiets regelgrundlag.

Den danske straffelov gælder også på Færøerne med visse undtagelser. Undtagelserne består især i, at nogle af de nyere ændringer og tilføjelser, der er foretaget i straffeloven, ikke er sat i kraft på Færøerne.

Den færøske retsplejelov består i en henvisning til den danske retsplejelov, idet der dog i en lang række bestemmelser er sket en tilpasning til de særlige færøske forhold, ligesom nogle af de nyere ændringer og tilføjelser, der er foretaget i retsplejeloven, ikke er sat i kraft på Færøerne.

På færdselsområdet gælder en særlig færøsk lagtingslov om færdsel, der dog i opbygning og indhold minder meget om den danske færdselslov. På enkelte områder er reglerne dog gjort noget strengere (f.eks. ved væsentlige fartoverskridelser, promille/spirituskørsel).

Med hensyn til antallet af anmeldte overtrædelser af de enkelte lovbestemmelser henvises der til beretningens bilag 10.

I bilag 11 og 12 er givet en oversigt over politiets virksomhed iøvrigt og over behandlingsmåden for lovovertrædelser.

12.3. Færøernes Overøvrighed (Rigsombudet).

Indledning.

Overøvrighedsområdet, der henhører under Justitsministeriets resortområde, og som i Danmark i første række varetages af statsamtene og Københavns overpræsidium, administreres på Færøerne af Rigsombudet og i mindre udstrækning af landfogeden, sorenskriveren samt landstyre.

Overøvrighedssager er administrative civilretlige sager vedrørende f. eks. indgåelse og opløsning af ægteskaber, fastsættelse af bidrag, adoptioner, tilladelse til at føre nyt navn, godkendelse af mindreåriges og umyndiges retshandler, fri proces m.v.

De vigtigste af disse områder vil blive kortfattet omtalt i det følgende.

Indgåelse- og opløsning af ægteskab.

Hjemmestyret har ikke ønsket den lovgivning, som i Danmark har været gældende på området siden 1969, ikraftsat på Færøerne, og derfor er loven om ægteskabs indgåelse og opløsning af 1922 med visse senere ændringer fortsat gældende på Færøerne.

Efter denne lov skal der inden indgåelse af ægteskab foretages lysning. Man kan ved kongelig bevilling opnå fritagelse for lysning, såfremt særlige grunde taler herfor. Man kan endvidere ved kongelig bevilling opnå tilladelse til, at vielsen sker som hjemmevielse, det vil sige udenfor de autoriserede vielsessteder (kirkerne og Landfogedens samt sysselmændenes kontorer). Der blev i 1992 på Færøerne foretaget 185 kirkelige og 113 borgerlige vielser.

Skilsmisse gives enten ved dom (Færøernes ret) eller ved kongelig bevilling (Rigsombudsmanden på Færøerne).

I 1992 blev 42 ægteskaber opløst ved skilsmisse. Af disse skilsmisser er 0 sket ved dom og 42 ved kongelig bevilling.

Grundlaget for de 42 skilsmisser, der blev givet ved bevilling, var i 26 tilfælde forudgående separation. 15 ægteskaber blev opløst på grund af utroskab og 1 på grundlag af samlivsophævelse på grund af uoverensstemmelse i mindst 4 år uden forudgående separation.

Børnebidrag.

Ifølge lov om børns retsstilling (1960) er forældrene hver for sig forpligtede til at forsørge barnet, og hvis en af forældrene ikke opfylder forsørgelsespligten, kan overøvrigheden (Rigsombudet) pålægge vedkommende at udrede bidrag til barnets underhold.

Faderen til et barn uden for ægteskab kan således pålægges at betale børnebidrag, hvis han ikke opfylder sin forsørgelsespligt. Det samme gælder, uanset om forældrene er blevet separeret eller skilt, hvis en af forældrene til et barn født i ægteskab ikke opfylder sin forsørgelsespligt.

Adoption.

Ansøgning om bevilling af adoption indgives til Rigsombudet. Medmindre ansøgningen vedrører adoption af et stedbarn, forelægges sagen inden eventuel godkendelse for det færøske adoptionsråd, hvor lægelig, juridisk og social sagkundskab er repræsenteret.

I 1992 blev der udfærdiget 15 adoptionsbevillinger. De 7 adoptioner var såkaldte stedbarnsadoptioner, hvor den ene ægtefælle adopterer den anden ægtefælles barn med en anden person.

De øvrige 8 adoptionsbevillinger vedrørte børn fra udlandet. Af disse børn kom 5 fra Colombia, 1 fra Korea, 1 fra Guatemala og 1 fra Filippinerne. Adoption af udenlandske børn formidles af de godkendte institutioner Adoption Center, Danadopt og Terre des Hommes, der alle er hjemmehørende i Danmark.

Umyndiges retshandler.

En umyndig person - d.v.s. en mindreårig eller en umyndiggjort - kan som hovedregel ikke selv råde over sin formue eller forpligte sig ved retshandler. Dette tilkommer normalt den pågældendes værge.

Værgen disponerer imidlertid ikke frit over den umyndiges formue. Overøvrigheden (Rigsombudet) skal ifølge myndighedsloven og værgebekendtgørelsen medvirke ved mange af de retshandler, som værgen foretager for den umyndige, typisk i forbindelse med sager om frigivelse af midler fra Overformynderiet, køb og salg af fast ejendom m.v.

Ægtepagter.

En ægtepagt er en aftale, der før eller under ægteskabet er indgået mellem ægtefæller om formueforhold. Gaver mellem ægtefæller, der ligger ud over det sædvanlige, skal gives ved

ægtepagt. Aftaler mellem ægtefæller om, at fællesejeaktiver skal være særeje, eller at særejeaktiver skal være fælleseje, skal ligeledes indgås ved oprettelse af en ægtepagt.

Alle ægtepagter skal tinglyses, men visse ægtepagter skal, forinden tinglysning kan ske, være godkendt af Rigsombudet. Dette gælder således ægtepagter oprettet efter ægteskabets indgåelse, hvorved der vederlagsfrit overføres formueaktiver fra den ene ægtefælle til den anden.

Navnesager.

Pr. 1. januar 1992 blev navnelovsområdet overtaget af Færøerne som særanliggende og den 16. oktober 1992 trådte den færøeske lagtingslov om navne i kraft.

Loven giver mulighed for, at visse navneændringer kan ske ved anmeldelse til sognepræsten. Øvrige navneændringer gives ved navnebevis af landsstyret. Der er samtidig indført et gebyr for landsstyrets behandling af navnesager.

En markant nyskabelse er, at en person højst kan tillægges to fornavne, at fornavne skal være i overensstemmelse med færøsk sprogbrug og at man har udarbejdet en relativ restriktiv liste over anerkendte fornavne. Ønsker man et navn, som ikke er medtaget på navnelisten, skal sagen forelægges for et navneudvalg. For personer fra udlandet, kan landsstyret i særlige tilfælde gøre undtagelse.

En anden nyskabelse er muligheden for som efternavn at få faderens eller moderens fornavn i ejefald med tilføjelse af "-son" eller "-dóttir" i overensstemmelse med personens køn.

Hvis ægtefæller ønsker samme efternavn, skal det anmeldes til vielsesmyndigheden. Den, som bærer sin ægtefælles eller tidligere ægtefælles efternavn, kan genantage sit tidligere efternavn ved anmeldelse til vielsesmyndigheden.

Fri proces.

For at opnå fri proces til gennemførelse af en retssag forudsættes normalt, at man har en rimelig udsigt til at vinde sagen, samt at man ikke uden at lide væsentlige afsavn kan betale de omkostninger, der er forbundet med sagen (indtægt under sygekassegrænsen).

Såvel en sagsøger som en sagsøgt kan opnå fri proces. I den samme retssag gives der dog normalt kun bevilling til én af parterne.

Fri proces meddeles af Rigsombudet, hvis sagen skal anlægges ved Færøernes ret. Er der tale om en ansøgning om fri proces til en ankesag, skal ansøgningen normalt behandles af Justitsministeriets Civilretsdirektorat.

Indfødsret (Statsborgerskab).

Man kan opnå indfødsret ved erklæring, hvis man umiddelbart opfylder bestemte betingelser, der er fastsat i indfødsretsloven. I disse situationer opnår man dansk indfødsret ved at afgive erklæring herom til Rigsombudet.

I 1992 opnåede 4 personer, bosat på Færøerne, dansk indfødsret ved erklæring.

Opfylder man ikke betingelserne for at få dansk indfødsret ved erklæring, kan dansk indfødsret kun opnås ved naturalisation gennem vedtagelse af en særlig lov herom i Folketinget. Sager om indfødsret ved naturalisation behandles af Landfogeden.

13. KIRKELIV.

13.1. Folkekirken.

Efter forhandlinger med hjemmestyret vedtog Folketinget i 1990 en lov, hvorefter Færøerne, der hidtil havde været en del af Københavns stift, blev udskilt som et selvstændigt stift inden for den danske folkekirke. Dette indebar bl.a., at der blev oprettet et bispeembede på Færøerne, samtidig med at stillingen som vicebiskop blev nedlagt. Havnar kirke i Tórshavn, blev herefter Færøernes domkirke. Stillingen som kirkebogsførende sognepræst ved domkirken blev samtidig omdannet til en stilling som domprovst ved Færøernes stift.

Til varetagelse af stiftsøvrighedsforretningerne er oprettet en stiftøvrighed bestående af biskoppen, rigsombudsmanden og landsstyremanden for kirkelige anliggender.

Færøerne er opdelt i 14 præstegæld med i alt 60 kirker og 6 bønhus og med 19 præsteembeder.

Administrationen af kirker og kirkegårde er henlagt til Lagtinget, der gennem Færøernes Kirkeinspektion bestyrer de bevillinger, der på de årlige finanslove afsættes til kirkernes udvendige vedligeholdelse og til opførelse af nye kirker og udvidelse af de eksisterende. Herudover ydes der tilskud til kirkegårdsgærder, til anskaffelse af orgler og til byggearbejder og fornyelse af inventar m.v., der kan karakteriseres som egentlige forbedringer og ikke som normal vedligeholdelse. På grund af de reducerede bevillinger har kirkeinspektionen i de seneste år næsten kun været i stand til at yde tilskud til udvendige vedligeholdelsesarbejder. Det løbende tilsyn med kirkerne føres af Færøernes kirkeinspektion, der består af rigsombudsmanden (formand), domprovsten og 3 medlemmer valgt af Lagtinget. Kirkeinspektionen afgiver indstilling til Lagtinget om anvendelse af de årlige bevillinger. I 1992 blev Kirkeinspektionens sekretariat flyttet fra rigsombudsmandens kontor til det nye stiftsøvrighedskontor (i Bispegården)

Tabel 13.1. Kirkernes placering og befolkningsgrundlag pr. 31. december 1992.

Præstegæld	Præster	Kirker	Kommuner	Bygder	Indbyggere pr. 31/12-92
Norðoya ø. (Viðareiði)	1	5	4	9	913
Norðoya v. (Klaksvík)	2	6 ¹⁾	4	10	5.138
Fuglafjørður	1	5 ¹⁾	4	10	3.464
Nes	1	4 ¹⁾	2	11	3.672
Sjógv	1	4	3	8	1.860
Eiði	1	4	4	8	1.323

Norðstreymoy (Kvívík, Vestmanna og Hvalvík)	3	9 ¹⁾	7	16	3.682
Suðurstreymoy ø. (Tórsh. ø.)	2	3	5	16	16.619
Suðurstreymoy v. (Tórshavn. v.)	2	4			
Vágar (Miðvágur)	1	6 ¹⁾	5	7	2.797
Sandoy (Sandur)	1	6	5	8	1.691
Suðuroy n. (Tvøroyri/Hvalba)	2	5 ¹⁾	3	8	3.009
Suðuroy s. (Vágur)	1	5	4	8	2.633
I alt	19	66	50	119	46.801

¹⁾ Heraf 1 bønhus

Kilde: Biskoppen og materiale i Rigsombudet.

Præsterne på Færøerne lønnes efter samme regler som præsterne i Danmark. Staten dækker således 40%, mens resten af præstelønningerne betales af Præsteembedernes Fællesfond (hvis indtægter kommer fra danske kirkeskatter).

Fællesfonden betaler også udgifter vedrørende præsteboliger m.v., og administrationen heraf foregår gennem stiftsøvrigheden. Under tilsyn af menighedsråd og kirkeinspektion har kommunerne ansvar for anlæg og drift af kirkegårde.

Udgifterne til kirkernes indvendige vedligeholdelse og kirkernes drift samt til anskaffelse af inventar afholdes af de enkelte menigheder. En stor del af kirkebetjeningen udføres ved frivillig arbejdskraft. Ved de fleste kirker er hvervet som organist, degn og klokker således ikke vederlagt.

Tabel 13.2. Oversigt over kirkelige udgifter 1991.

	Stats- kassen	Lands- ¹⁾ kassen	Menigheds- rådkasserne	I alt
		- 1.000 kr. -		
Udv. vedligeh. af kirker	-	3.045	-	3.045
Indv. vedligeh. af kirker	-	-	2.900	2.900
Udg. ved gudstjeneste m.v.	-	-	2.510	2.510
Andre udg. (kontorhold, drift af bygninger og lokaler m.v.)	235	125 ²⁾	4.700	5.060
Nye kirker	-	-	-	-
Kirkegårdsgærder	-	-	-	-
Præstelønninger og pensioner	6.210	-	-	6.210
Præsternes befordring	112	112	-	224
Præstegårde	1.981	-	-	1.981
I alt	8.538	3.282	10.110	-

¹⁾ Omfatter her kirkefondens faktiske udgifter i 1991. I kapitel 6 er anført den på finansloven afsatte bevilling, landskassens tilskud i finansåret til kirkefonden.

²⁾ Andre udgifter omfatter forsikring af kirkerne og udgifter vedrørende kirkeinspektionen.

³⁾ Af lønudgiften afholdtes 3.425.000 kr. af Præsteembedernes Fællesfond og resten af staten. Fællesfonden får sine indtægter fra danske kirkeskatter, forrentning af sognenes formuer samt lejeindtægter fra leje- og tjensteboliger.

Kilde: Statsregnskab 1991, landskasseregnskab 1991 samt materiale på Rigsombudet.

Ud over de nævnte udgifter til kirkelige formål har nogle kommuner i 1991 haft udgifter til kirkegårde.

I styrelsesloven fra 1924 er der hjemmel til at udskrive skatter til kirkens drift. Siden 1972 er kirkeskat udskrevet i et stigende antal kommuner (i 1993 ialt 25 kommuner med kirkeskatteprocenter, der varierer fra ca. 0,10 til 0,75).

13.2. Organisation og Foreninger Tilsluttet Folkekirken.

K.F.U.K. og K.F.U.M.

De kristelige foreninger for unge kvinder og unge mænd, der hver har godt 200 medlemmer i Tórshavn, har begge til formål at arbejde for Guds riges udbredelse blandt unge, men arbejder ivotrigt inden for alle aldersgrupper. Bevægelserne samlede oprindeligt medlemmer og interesserede til bibelmøder og fællesbøn, og dette er fortsat grundlaget for deres virke.

Udover bibelarbejdet har foreningerne en række aktiviteter, forskelligt hobbyarbejde, forelæsninger, spil, film, udflugter og sommerlejr. Endvidere støttes et ydremissionsk arbejde. Begge foreninger afholder jævnligt medlemsmøder og andre møder - ofte ved fællesarrangementer mellem de to foreninger. Foreningerne er engageret i blad- og forlagsvirksomhed, og der er knyttet spejderafdelinger til foreningernes afdelinger.

I Klaksvík driver de to foreninger en børnehave, og på K.F.U.K.- og K.F.U.M.-hjemmene i Tórshavn er der udlejet værelser til skolesøgende unge kvinder og mænd. Færøernes ældste K.F.U.K. forening er i Vágur, hvor der også er aktiviteter for børn og unge.

Indre Mission.

Indre Mission på Færøerne (Heimamissionin), der er en udløber af Indre Mission i Danmark, arbejder inden for rammerne af den evangelisk-lutherske kirke og forkynder fra omkring 30 missionshuse rundt omkring på øerne. Der er 5 fastansatte forkyndere. Disse virker over hele landet, mens det lokale arbejde først og fremmest varetages af frivillig arbejdskraft. Indtil 1. januar 1990 var forkynderne ansat og lønnet af Indre Mission i Danmark, men siden hen har alle medarbejdere været lønnet af Heimamissionen, som således nu er en selvstændig færøsk bevægelse.

Heimamissionens virke omfatter kristelige møder, sangkor, ungdomsforeninger og søndagsskoler. Missionen udgiver to blade, ligesom man har sit eget bogforlag og båndcentral.

Den færøske sømandsmission, som driver sømandshjem i Tórshavn, Runavík og Reykjavík, samt en sømandsstue i Nexø på Bornholm hører under Heimamissionen. Det økonomiske grundlag for arbejdet i Heimamissionen og sømandsmissionen er frivillige gaver, som for sømandsmissionens vedkommende hovedsagelig samles ind gennem de ca. 60 sømandskvindekredse på Færøerne.

Det kirkelige missionsforbund.

Det kirkelige missionsforbund ("Kirkjuliga missionsfelagið"), er et lægmandsfællesskab af troende, som sammen med præster på evangelisk-luthersk folkekirkeligt grundlag ønsker at vække og styrke det åndelige liv og at samle børn, unge og ældre til et helligt samfund. Missionsforbundet har nogle få ansatte forkyndere på Færøerne, og 1 missionær der virker i Etiopien. Den væsentlige del af missionsforbundets arbejde udføres af frivillige.

Af aktiviteter kan nævnes søndagsskolevirksomhed, håndarbejdsaftener og sangkor for voksne og børn. Forbundets forlag har til huse i missionshuset i Tórshavn, og dets bog- og båndcentral ligger i Klaksvík. Forbundets nyeste aktiviteter er et lejrsted i Haldarsvík, som er beregnet for børnelejre, ungdomslejre og bibelkurser.

Det økonomiske grundlag for missionsforbundet er frivillige gaver.

13.3. Kristne Trossamfund Uden For Folkekirken.

Brødremenigheden.

Brødremenigheden er et trossamfund bestående af selvstændige lokalmenigheder. Den første menighed begyndte i Tórshavn i 1880.

Der findes i dag omkring 30 menigheder på Færøerne.

Menighederne har deres egen bibeloversættelse, og egen sangbog. Den forkynder evig frelse af nåde ved omvendelse og tro på Jesus Kristus med efterfølgende dåb.

Man regner med at brødremenigheden omfatter 7-10% af den færøske befolkning.

Der holdes møder en til flere gange om ugen. "Brødsbrydelsen" (nadveren) anses for den centrale møde, idet man samles søndag formiddag for at mindes Herrens død og opstandelse ved lovprisning og taksigelse. Af andre møder kan nævnes evangelisk møde, bønne- og opbyggelsesmøde og ungdomsmøde.

De fleste menigheder har søndagsskole. I en del menigheder har man hobbyaktiviteter og sangkor for voksne og børn. Foruden søndagsskolebladet udgives der i menighederne fire tidsskrifter, samt en del anden litteratur. På Vågø har menighederne et kursuscenter (Zarepta). Om sommeren er der børne- og ungdomslejr.

Alt menighedsarbejde er frivilligt og finansieres af gaver. Der er seks missionærpar tilknyttet menighederne på Færøerne; desuden arbejder der 26 missionærer fra menighederne på Færøerne i 9 forskellige lande.

Den katolske kirke.

Den katolske menighed på Færøerne er en del af bispedømmet København, der omfatter Danmark, Færøerne og Grønland.

Menighedens opgave er at vidne om Guds kærlighed for det færøske folk og at arbejde for kristen kærlighed, fred og retfærdighed menneskene imellem.

Menigheden består af ca. 70 medlemmer, heraf et antal franciskanersøstre og en sognepræst. Der afholdes en daglig gudstjeneste i klostret KERIT i Tórshavn. Om søndagen og på de større helligdage fejres en højmesse i Mariukirkjan.

Søstrene er engagerede i Skt. Frans' skole i Tórshavn og driver også en børnehave.

Frelsens hær.

Frelsens Hær er en international, evangelisk og social organisation, hvis mål er at kæmpe for, at alle mennesker skal "underkaste sig den Herre Jesu Kristi herredømme". Man søger at nå dette mål ved et forebyggende og opbyggende arbejde blandt børn og unge, samtidig med at man driver et udadvendt og oplysende arbejde af både praktisk og åndelig karakter.

Frelsens Hær har knapt 150 soldater. Foruden hornorkestret er der spejderarbejde, sanggrupper, søndagsskoler og forskellige andre aktiviteter for børn og unge. Frelsens Hær har afdelinger i Tórshavn og i Vágur.

Pinsemenigheden (Hvitusunnusamkoman).

Menigheden, der arbejder mest sammen med pinsemenigheden i Norge, arbejder ud fra bibelens ord om det evige liv, som er at kende den eneste sande Gud og den, som Gud har sendt, Jesus.

Menigheden har ca. 150 medlemmer, og menighedens søndagsskole samler et halvt hundrede børn. Ledelsen består af en forstander og seks "ældstebrødre". Der holdes omkring 250 møder årligt.

Syvendedags adventisterne.

Syvendedags adventisterne er en verdensbevægelse med rod i den radikale reformation (16. årh.), som tog sit nuværende navn og organisationsform i den store adventvækkelse i første halvdel af det 19. århundrede i Amerika. Syvendedags adventisterne lægger i deres forkyndelse vægt på frelsen i troen på Jesus Kristus og forkynder hans snarlige genkomst, idet de fastholder de 10 buds gyldighed og at disse er en genspejling af skaberens karakter.

Adventistsamfundet begyndte sit virke på Færøerne i 1913. I dag har menigheden ca. 90 medlemmer organiseret i en menighed i Tórshavn, hvor menighedens kirke ligger. Der er også medlemmer uden for Tórshavn, herunder særligt i Kollafjørður.

I Tórshavn driver samfundet en børneskole, 1. til 7. klasse med 75 elever og 5 fuldtidsansatte lærere. Denne skole er et led i menighedens arbejde, som også omfatter prædikevirksomhed, foruden udbredelse og salg af kristen litteratur. En gang om året indsamles der midler til samfundets internationale hjælpearbejde, hovedsagelig i udviklingslandene. Hver lørdag formiddag samles menigheden til bibelstudium og gudstjeneste, der er åben for alle.

Jehovas Vidner.

Jehovas Vidner er et internationalt, kristent samfund af forkyndere. I mere end 210 lande og områder forkynder de, at Guds rige med Jesus Kristus som konge er oprettet i himmelen, og at dette rige vil gribe ind i jordens anliggender. De forkynder, at den nuværende verdensordning nærmer sig sin afslutning, fordi Gud, hvis navn er Jehova, snart vil fjerne ondskaben.

På Færøerne findes der menigheder i Tórshavn, Klaksvík, Runavík og Tvøroyri. Mødestederne der bygges af Jehovas Vidner selv kaldes rigssale. Der er ca. 120 aktive vidner på Færøerne.

Filadelfia-menigheden.

Filadelfia-menigheden i Tórshavn er en såkaldt pinsemenighed. Dette navn gav folk denne bevægelse, fordi den bygger på de begivenheder, der fandt sted første pinsedag, hvor Helligånden kom til jorden for at være i mennesker.

Filadelfia er en selvstændig menighed (ikke underlagt en organisation), men har et godt samarbejde med andre lignende menigheder på Færøerne og i de øvrige nordiske lande.

Menigheden tæller ca 250 medlemmer. For at blive medlem må man være genfødt og døbt på sin egen tro og bekendelse. Menigheden ledes af et ældsteråd, hvor den ældste kaldes forstander. Menigheden har også valgt et antal menighedstjenere (diakoner) til at varetage de praktiske ting. Alle sager af væsentlig betydning (økonomi m.v.) bliver forelagt menigheden til godkendelse, og det er således menigheden, der er den afgørende instans.

Menigheden drives økonomisk ved frivillige midler. Tiende bliver ikke påbudt, men flere af medlemmerne giver tiende. Der indsamles kollekt ved møderne.

13.4. Andre trossamfund.

Bahá'í troen.

Bahá'í troen er en selvstændig verdensreligion, som bygger på Bahá'úlláh's lære. Bahá'í'ere tror, at Bahá'úlláh er den forjættede, som Kristus, Moses og Guds andre sendebud har bebudet vil skabe verdensomspændende enighed, fred og sammenhold mellem menneskene.

Blandt Bahá'í troens hovedmål er Guds, religionens og menneskeslægts enhed, ligestilling mellem kønnene, og en international regering og domstol. Bahá'í samfundene på Færøerne bliver som andre Bahá'í samfund rundt omkring i verden, vejledt af Retfærdighedens Verdenscenter i Haifa, Israel.

Bahá'í troen har været repræsenteret på Færøerne siden 1954. Bahá'í'ens første Lokale Åndelige Råd blev stiftet i 1973. Der afholdes møder regelmæssigt, ligesom der arrangeres bønmemøder, læsekredse og konferencer. Derudover holdes der 9 særlige helligdage.

Bahá'í samfundet på Færøerne har en bygning i Tórshavn. Alt arbejde inden for menigheden finansieres udelukkende af det, som trosfællerne frivilligt giver til sagen.

14. KULTURELLE FORHOLD.

Radio.

Útvarp Føroya (Ú.F.) begyndte sine udsendelser i 1957. Direktøren for Ú.F., der er tjenestemand under landsstyret, står for den daglige ledelse, og radiorådet (bestående af et 6-mandsudvalg, hvoraf 5 medlemmer vælges af Lagtinget og 1 af lytterforeningen) fastlægger hovedlinierne for programlægningen.

På mellembølge sender radioen med en 5 kilowatt sender, men en ny kraftig mellembølgesender, der særligt er rettet mod den færøske fiskerflåde og mod færinger udenlands blev taget i anvendelse i sommeren 1990. På FM-båndet sendes fra 3 hovedstationer og 8 mindre sendere. Stereoudsendelserne kan høres over hele landet.

Ú.F. har på forskellige områder etableret et samarbejde med Danmarks Radio. Útvarp Føroya producerer alle programmerne selv, og alle udsendelserne er på færøsk. Sendetiden dækker - især i vinterhalvåret - det meste af dagen.

Omkring 1/5 af radioens sendetid er nyheds- og aktualitetsudsendelser, hvoraf der sendes 10 kortere eller længere udsendelser hver dag. I næsten halvdelen af sendetiden sendes musik og musikprogrammer af forskellig art. Radioens programudbud omfatter desuden aktuelle reportager af forskellig slags, litteratur-udsendelser, hørespil, sprogudsendelser, naturudsendelser, interwiews, foredrag om færøsk historie og natur, gættekonkurrencer, underholdningsudsendelser og oplæsning, børne- og ungdomsudsendelser og udsendelser med erhvervsstof.

Fjernsyn.

Sjónvarp Føroya (SVF) påbegyndte sine prøveudsendelser den 1. april 1984 samtidig med, at de private fjernsynsforeninger ophørte med deres sendevirksomhed.

Den daglige ledelse varetages af en direktør, der er tjenestemand under landsstyret. En bestyrelse bestående af 6 medlemmer, hvoraf 5 er valgt af Lagtinget og 1 af lytterforeningen, godkender de fjernsynsprogrammer, der forelægges af direktøren, og fører kontrol med, at der er balance i udsendelserne.

SVF har udsendelser på 5 af ugens dage. Sendetiderne er tirsdag, torsdag og fredag aften. Lørdag og søndag sendes der både i eftermiddags- og aftenetimerne.

På nyheds- og aktualitetsområdet har fjernsynet en række faste udsendelser (nyhedsudsendelse 3 gange om ugen, aktualitets- og debatudsendelser 1 til 2 gange ugentligt, et færøsk kulturprogram hver 14. dag). Udsendelserne for børn sendes flere gange om ugen. Nogle af disse er færøsk producerede mens andre er udenlandske, men med færøsk tekst og tale.

En væsentlig del af stoffet kommer fra Danmarks Radio, men der er også i de seneste år modtaget stof fra TV-2 og fra norsk fjernsyn. Det færøske fjernsyn køber ligeledes en del aktuelle udsendelser fra BBC og der sendes nu også jævnligt via satellit. I de senere år har fjernsynet forøget den del af det udenlandske stof, som har færøsk tekst.

Tórshavn kommune åbnede i 1989 en parabolstation, som gør det muligt for befolkningen i Tórshavn-området (gratis) at modtage udsendelserne fra TV 3, BBC 1, Euro-sport og MTV (musikkanal).

SVF's drift finansieres næsten udelukkende over fjernsynslicensen, som i 1992 udgjorde 1.350 kr. pr. fjernsynsmodtager. I 1989 opnåede fjernsynet ret til at bringe reklamer, men indtægterne herved har hidtil været ret begrænsede.

Aviser.

Følgende 6 aviser udkommer på Færøerne:

Navn:	Ugentlige udgaver	Oplagstal 1992	Talerør for:
Dimmalætting	3	12.400	Sambandspartiet
Sosialurin	5	6.500	Socialdemokratiet
14. September	2	3.000	Republikanske parti
Oyggjafjöldindi	2	5.000	Ingen partitilknytning
Fríu Føroyar	2 mdl.	500-1.000	Ingen partitilknytning
Norðlýsið	1	500-1.000	Ingen partitilknytning

Antal trykte eksemplarer er oplyst af de respektive bladredaktioner. Antallet af solgte eksemplarer antages at ligge en del lavere.

Flere af de færøske aviser har haft økonomiske vanskeligheder og i 1992 måtte Folkeflokkens partiavis Dagblaðið således efter en betalingsstandsning standse sin virksomhed, og bladet Eysturoyggjin er ikke udkommet siden maj 1992.

Bogudgivelser.

I 1992 udkom i alt 117 (119) værker på færøsk, 60 (49) originale og 57 (70) oversættelser. Af det samlede antal bøger var der 8 (14) genoptryk. (Tallene i parentes er de tilsvarende tal for 1991). Det samlede antal trykte bøger på færøsk siden den første bogs fremkomst i 1822 er hermed på 2.947 bøger. De 117 bøger er på i alt 13.701 (13.879) sider. Af de udgivne bøger i 1992 er 62 bøger (svarende til ca. 53% (70%)) blevet trykt i udlandet.

Uden for Færøerne udkom i 1992 31 (26) bøger, som enten er skrevet af færinger eller som vedrører Færøerne. I 1991 blev 4 færøske bøger udgivet på andre sprog (tysk og dansk).

Af oversættelserne til færøsk var ca. 31% fra dansk, 17% fra engelsk/amerikansk, 19% fra svensk og ca. 7% fra norsk.

Årets bogproduktion kan opdeles i følgende kategorier: 5 (9) romaner, 1 (2) novellesamlinger, 1 (1) skuespil, 5 (3) digtsamlinger, 43 (65) børnebøger og 23 (7) skolebøger, og 39 (32) faglitterære udgivelser.

Foruden de 117 bøger, der udkom i 1992, udkom også 42 (44) julebøger, almanakker og andre årbøger, samt 61 (60) blade og tidsskrifter.

M.A.Jacobsens litteraturpris for 1992 blev tildelt Tóroddi Poulsen og børnebogsprisen tildelt Bjørg Matras Jensen og Heina Hestoy. I 1992 blev der ikke uddelt nogen pris for faglitteratur. Jóhannes av Skarði modtog i 1992 en hæderspris fra den Dansk-Finske Kulturfond for sit arbejde med oversættelse af det finske folkekvad Kalevala og Ebba Hentze modtog i København Drazzows hæderpris for sin litterære indsats.

Biblioteksvæsen.

Ved hjemmestyreordningen blev biblioteksvæsenet overtaget som færøsk særanliggende og Føroya Landsbókasavn, oprettet i 1828 som selvejende institution, blev samtidig lagt under landsstyret og fik pålagt opgaver som landsbibliotek, overcentral og bibliotekstilsyn. Biblioteket skal samle al færøsk litteratur og så vidt muligt al litteratur, der vedrører Færøerne.

Endvidere skal Landsbókasavnið som central- og forskningsbibliotek "virke for udbredelse af kundskaber og oplysning i landet". Det har tilsyn med folkebibliotekerne, fordeler Lagtingets bevillinger og sørger bl.a. for boganskaffelse og katalogisering til de biblioteker, der ikke selv har uddannet personale hertil.

Landsbókasavnið modtager og fordeler pligtafleveringen (fire eksemplarer) fra landets trykkerier og har desuden ret til yderligere frieksemplarer til sine udenlandske bytteforbindelser.

I tilknytning til bibliotekets færøske afdeling udarbejdes nationalbibliografien, en registrering af alt materiale vedrørende Færøerne - siden 1940 trykt som selvstændigt tillæg til Dansk Bogfortegnelse.

Af bibliotekets samlede budget for 1992 på 4.1 mill. kr. blev godt 0.5 mill. kr. anvendt til indkøb og indbinding af bøger, til abonnement på aviser og tidsskrifter m.v.

Bogbeholdningen er på ca. 121.000 (118.000) bind, heraf ca. 20.000 i forskningsafdelingen. Biblioteket har desuden tidsskrifter og mikrofilm (hovedsagelig færøske aviser).

I 1992 udlånte Landsbókasavnið ca. 10.500 (8.800) bøger til knapt 3.700 lånere, hvortil kommer benyttelsen af den færøske afdeling, som indeholder bøger, håndskrifter, pjecer, grammofonplader og kassettebånd m.v.

For at tilbyde bygderne en bedre biblioteksservice har Landsbókasavnið etableret en ordning med en bogbus til dele af Streymoy og Eysturoy. Bogbussen besøgte i det meste af året 21 forskellige bygder en gang om ugen.

Til sin håndskriftssamling har biblioteket tilvejebragt kopier af håndskrifter, der er arkiveret på Det kgl. Bibliotek og Dansk Folkemindesamling, derudover har biblioteket fået bøger, tidsskrifter og særtryk som gave fra enkeltpersoner, biblioteker og andre institutioner på Færøerne og i udlandet.

Næsten en fjerdedel af befolkningen bor i kommuner, hvor der ikke er noget bibliotek. Det eneste heltidsbibliotek uden for Tórshavn, der har åbent hver dag, er Klaksvik bibliotek.

De 13 øvrige folkebiblioteker, der kun har åbent få timer om ugen, er både folke- og skolebiblioteker. Tilsammen har disse små biblioteker godt 101.000 bøger. Biblioteket i Tórshavn udlånte i 1992 godt 90.000 bøger, og biblioteket i Klaksvik godt 20.000 bøger. Statistikken viser også, at interessen for faglitteratur er lige så stor som for skønlitteratur.

Landsarkivet.

Færøernes landsarkiv, der blev grundlagt i 1932, blev i 1952 overtaget af hjemmestyret og er således en institution, der hører direkte under landsstyret. Landsarkivets virksomhed er stadfæstet i lagtingslov af 28. april 1992.

Landsarkivet har flere hovedopgaver. En af disse er at bevare alle oplysninger, som kan forklare kommende generationer, hvorledes samfundet har ændret sig gennem tiderne. Dette materiale kan være både af offentlig og af privat oprindelse. En anden hovedopgave er at tilvejebringe det materiale, som administrationen og øvrigheden mangler i deres daglige arbejde.

Landsarkivet har pligt til at fremskaffe protokoller og andre arkivalier til forskere, ligesom arkivet kan udlåne arkivalier til institutioner. Privatpersoner har mulighed for at låne arkivalier til benyttelse på arkivets læsesal. En del af arkivets arbejde er at indsamle kilde-materiale fra private virksomheder og enkeltpersoner for på den måde at indsamle og bevare historiske kilder af offentlig og privat oprindelse. Forskning og publikation er ligeledes en af arkivets opgaver.

Færøernes Landsarkiv omfatter i dag 4.500 hyldemeter. Her opbevares alle rigs- og landsmyndighedernes arkivalier, som er bevarede på Færøerne. Som eksempel kan nævnes sorenskriverens og Lagtingets arkiver fra 1615, kirkens fra 1669, landfogedens fra 1706, stiftamtmandens fra 1720, Færø Amts fra 1816, Færøerne lagtings fra 1852, sundheds-væsenets fra 1812 og systemenes fra omkring 1800.

Færøernes Landsarkivs hovedmagasin og læsesal har lokaler i laboratoriebygningen, Debesartrøð, mens administration og ekspedition ligger i "Postmeistarahúsinum" i Debesartrøð. Herudover har landsarkivet fjernmagasiner i lejede lokaler i Tórshavn.

Foruden det store arkivmateriale i egne magasiner ejer Færøernes Landsarkiv en hel del arkivalier i danske arkiver. Det drejer sig om materiale, som blev sendt til Danmark ved århundredskiftet, og som man endnu ikke har mulighed for at opbevare på Færøerne.

Som gave fra Sverige modtog Færøerne i 1990 det historisk meget værdifulde færøske middelalderhåndskrift "Kongsbogen", som bl.a. indeholder Seyðabrævið (Fårebrevet). "Kongsbogen" opbevares nu af landsarkivet.

Museum.

Føroya Fornminnisavnið blev grundlagt i 1898 som en selvejende institution med det formål at indsamle og udstille kulturhistoriske genstande. Ved en lagtingslov etableredes Føroya Fornminnisavnið i 1952 som nationalmuseum, der sorterede direkte under landsstyret, og dets formål blev udvidet med en række administrative og videnskabelige opgaver.

Føroya Fornminnissavns opgaver omfatter forvaltning af fortidsminde- og bygningsfredningsloven, arkæologiske og etnologiske undersøgelser, indsamling og forskning samt bevaring og udstilling af oldsager og indsamlede etnologiske genstande. Desuden fører museet tilsyn med lokalmuseer, som får offentlig støtte efter lokalmuseumsloven.

Museet ledes af landsantikvaren, som desuden varetager fortidsmindeforvaltning, bygningsbevaring, lokalmuseumstilsyn og repræsenterer museet i fortidsmindenævn og overfredningsnævn. På museet er bl.a. ansat et antal videnskabelige medarbejdere og en konservator.

Museets kulturhistoriske udstilling blev i 1992 besøgt af knapt 3.900 personer, hvortil kommer et stort antal skoleklasser. Fornminnissavnið's bådeudstilling havde i 1992 ca. 3.500 besøgende, og et stort antal skoleklasser. Dúvugarður i Saksun havde i 1992 knapt 2.900 besøgende.

Nordens Hus.

Norden Hus på Færøerne er opført af Nordisk Ministerråd og Færøernes landsstyre, og husets løbende drift finansieres af ministerrådet (92%) og landskassen (8%).

Nordens Hus, som åbnede i 1983, er et mangesidigt kulturhus på 2.600 m², hvis formål er at formidle kultur (herunder forsknings- og undervisningsspørgsmål) mellem Færøerne og det øvrige Norden samt at støtte og fremme færøsk kulturliv.

Huset ledes af en bestyrelse på 9 medlemmer, hvoraf de 3 vælges af Færøernes landsstyre 5 af Nordisk Ministerråd efter forslag fra de respektive landes regeringer og en repræsentant for de ansatte. Husets daglige arbejde ledes af en direktør, der udpeges af den siddende bestyrelse. Direktør Jan Kløvstad (Norge) er husets nuværende leder.

Husets virksomhed bygger på et samarbejde mellem såvel nordiske sammenslutninger, foreninger og organisationer af forskellig art, som med færøske institutioner, grupper og enkeltpersoner. Det er en målsætning for husets ledelse, at så mange af arrangementerne som muligt også bliver vist udenfor Tórshavn.

Husets lokaler bliver brugt til mange formål af forskellig art. Færøernes symfoniorkester og adskillige musik- og teatergrupper bruger regelmæssigt huset til prøver og til koncerter. Foreningen Norden afholder mange af sine møder i huset, og i samarbejde med danseforeningen i Tórshavn bliver der arrangeret børnedans i vinterhalvåret og i turistsæsonen tilrettelægges et egentligt færøsk kulturprogram med musik, viser, oplæsning m.v.

Den færøske radio og det færøske fjernsyn bruger også huset til optagelse af programmer af forskellig karakter.

Blandt husets mange aktiviteter kan i øvrigt nævnes, at der i 1992 var et stort antal kunstudstillinger, filmforevisninger og mange forskelligartede koncerter, herunder også korkoncerter. Den årlige jazz/blues- og folkemusikfestival i august bød på 4-6 koncerter hver dag i de dage festivalen varede. Både færøske og udenlandske teaterforestillinger blev opført i huset, som ligeledes var rammen om et stort antal kongresser, konferencer og foredrag samt nordiske og færøske møder og kurser.

Teatervirksomhed.

Den eneste egentlige teaterbygning på Færøerne er Sjónleikarhúsið i Tórshavn, der ejes og drives af Havnar Sjónleikarfelag. Teaterbygningen anvendes også som biograf.

Scener med et forholdsvis udbygget teknisk udstyr findes endvidere i bygdehusene i Húsavík, Sandur, Kollafjørður og Gøta samt i Strendur og Oyrabakki.

Andre steder anvender man skoler, idrætshaller og forsamlingshuse til teateropførelser, og der findes scener i de fleste nyopførte skoler. Da disse scener imidlertid som regel er henlagt til gymnastiksale, der ofte er i brug om aftenen, kan de kun i begrænset omfang anvendes af lokale amatørgrupper.

I 1989 oprettedes som en selvejende institution Leikpallur Føroya (Den færøske Teaterscene), der som formål har at videreudvikle - og skabe interesse for professionel- og amatørteaterkunst, at støtte eksperimenterende teaterarbejde til udvikling af en særlig færøsk teaterkunst og at administrere al offentlig støtte til teater på Færøerne.

Institutionen ledes af en bestyrelse, hvis medlemmer er udpeget af Meginfelag áhugaleikara Føroya MáF, (Landsorganisationen for færøsk Amatørteater) og af Leikarafelag Føroya (Foreningen for hel- og halvprofessionelle teaterarbejdere).

Meginfelag áhugaleikara Føroya består af 14 amatørforeninger og -grupper. En af landsorganisationens opgaver er at yde konsulenttjeneste til og afholde kurser for landets mange teaterforeninger o.a.

Den store teaterinteresse på Færøerne og de mange (amatør)skuespillerforeninger giver sig udtryk i, at der hvert år opføres et stort antal - store og små forestillinger (klassiske og moderne -, færøske og udenlandske skuespil, kabaretter, musicals m.v.)

Máf er optaget i nordisk samarbejde gennem sit medlemsskab af nordisk Amatørteaterråd (NAR). Ligeledes er Máf medlem af Færøernes Kunstnerforening (LISA).

Klaksvík byråd overlod i 1985 huset "Atlantis Bio" til Klaksvík teaterforening, der selv har restaureret huset, således at det kan bruges til teater. Foreningen står for den daglige drift af huset.

Musikliv.

Der er ét symfoniorkester på Færøerne, nemlig Føroya Symfoniorkestur, med ca. 45 aktive medlemmer.

Der er i alt 8 hornorkestre (brassband) og 5 harmoniorkestre på Færøerne, som i alt har ca. 250 aktive amatørmusikere, og der afholdes i alt godt 100 koncerter/offentlige fremførsler om året. Det ældste af disse orkestre er Havnar Hornorkester (1903), mens de yngste, der ofte har tilknytning til musikskolerne, er dannet i de seneste år. Disse orkestre er medlemmer af Centralforeningen af færøske Hornorkestre.

Der er 25-30 kor, herunder større kirkekor. Der skønnes at være ca. 450 aktive amatørkorsangere, og korene afholder hvert år et stort antal koncerter/offentlige fremførsler.

Havnar Jazzfelag har til formål at fremme interessen for musik, særligt jazz-, blues- og rockmusik. Foreningen planlægger og igangsætter hvert år en række arrangementer med udenlandske gæstemusikere og færøske grupper.

Tórshavn Jazz-, Fólka- og Blues-Festival, der er en nordisk festival for rytmisk musik, afholdes hvert år i august måned. Festivalen, der strækker sig over 3-4 dage, støttes både af færøske myndigheder og Nordens Hus og af forskellige kulturelle fonde.

Føroya Koncertfelag, der har til formål at arrangere regelmæssige koncerter med færøske og udenlandske kunstnere, står hvert år for en række musikarrangementer i Tórshavn og i en række store og små bygder. I koncerterne har dels medvirket færøske musikere og sangere og dels udenlandsk besøg fra Danmark, Norge, Sverige m.fl.

Kunst.

Der er en betydelig interesse for billedkunst i den færøske befolkning, og der arrangeres hvert år et stort antal kunstudstillinger, hvoraf de fleste er salgsudstillinger. Både private hel- og halvoffentlige virksomheder har tradition for at købe kunst.

Færøske billedkunstnere dannede i 1980 foreningen "Føroysk Myndalistafólk" (Færøske Billedkunstnere), der med få undtagelser omfatter de kunstnere, som fast arbejder med billedkunst, og hovedparten af de kunstnere, som regelmæssig deltager i udstillinger. Medlemstallet er 20-30. Foreningen "Føroysk Myndalistafólk" er repræsenteret i "Listafólkasamband Føroya", LISA (den færøske kunstnersammenslutning).

Enkelte billedkunstnere får årlige hædersgaver på de årlige lagtingsfinanslove, men det offentlige giver ikke almindelig støtte til billedkunstnerne.

Listafelag Føroya (Den færøske Kunstforening) har til formål at støtte færøsk kunst og at arrangere udstillinger. Listafelag har således stået for hovedparten af de store udstillinger med færøsk kunst, som har været afholdt - på Færøerne eller i udlandet - igennem de seneste 15-20 år, herunder også de traditionelle Olai-udstillinger, som har eksisteret siden 1948.

Lagtinget oprettede i 1948 en offentlig kunstsamling, Føroya Listasavn, som har til formål at indkøbe og dokumentere færøsk billedkunst. Dele af denne offentlige kunstsamling er placeret i Listaskálin, der er en udstillingsbygning, som Listafelag Føroya (Den færøske Kunstforening) opførte i 1970, og som har været organiseret som en selvejende institution, finansieret over Lagtingets finanslov.

I 1989 blev de to institutioner Føroya Listasavn og Listaskálin lagt sammen til et egentligt kunstmuseum, der bærer navnet Listasavn Føroya. Kunstmuseet er organiseret som en selvejende institution med en bestyrelse på 4 medlemmer. Medlemmerne vælges af landsstyret (formanden), Tórshavn kommune, Listafelag Føroya og Føroysk Myndlistafólk (Færøske Billedkunstnere). Billedkunstneren Bárður Jákupsson er ansat som museumsleder.

I museets udstillingsbygning Listaskálin vises i sommerhalvåret en basisudstilling af færøsk billedkunst, som omfatter dele af samlingen. Betydelige dele af samlingen er placeret i Lagtingets og landsstyrets bygninger og andre offentlige steder.

I vinterhalvåret arrangeres skiftende udstillinger af færøsk eller udenlandsk billedkunst i Listaskálin. Museet arrangerer endvidere udstillinger af færøsk kunst i udlandet (gerne i samarbejde med Listafelag Føroya).

Der er enkelte andre udstillingssteder i Tórshavn. I en forhenværende smedie ("Smiðjan") i den gamle del af Tórshavn, har Tórshavn kommune således indrettet en udstillingsbygning, der lånes ud til kunstnere til mindre udstillinger.

I en af Føroya Sparikassi's filialer findes der også et lille lokale, som stilles til kunstneres frie disposition.

IDRÆT.

Ítróttarsamband Føroyar (ÍSF).

ÍSF, der blev stiftet i 1939, er landsforening for alle idrætsforeninger på Færøerne. ÍSF er højeste myndighed vedrørende idrætsvirksomhed, og foreningens formål er at fremme, samordne og tilrettelægge al idrætsvirksomhed på Færøerne, at arrangere turneringer og at godkende sådanne både på Færøerne og i udlandet, at fremme samarbejdet om idrætsspørgsmål med landsmyndigheder og andre myndigheder, samt endelig at repræsentere Færøerne i forhold til andre lande.

105 idrætsforeninger med godt 12.000 enkeltmedlemmer er medlemmer af ÍSF. ÍSF bliver finansieret gennem kontingenter fra medlemsorganisationerne, en fast bevilling på den færøske lagtingslov samt indtægter fra anden side.

ÍSF er organiseret med særforbund på samme måde som tilsvarende organisationer i nabolandene.

Det første særforbund, Fótboldtssamband Føroya, FSF (Det færøske fodboldforbund), blev stiftet i 1979, og der er nu særforbund på følgende idrætsgrene: Fodbold, håndbold, roning, bordtennis, badminton, volleyball, gymnastik, svømning, judo samt særforbundet for handicappede.

Hertil kommer en ungdoms- og udviklingsafdeling, som hører direkte under ÍSF, og som bl.a. tager sig af kursusvirksomhed. Andre idrætsgrene, som er repræsenteret i ÍSF uden at have et særforbund, er ridning, atletik, skydning og cykling.

Specialforbundene ledes af forretningsudvalg og turneringsudvalg, som vælges på specialforbundenes generalforsamlinger. Specialforbundenes formænd har sæde i ÍSF's bestyrelse ligesom formanden for de handicappedes idrætsforbund. Formanden for ÍSF er formand for forretningsudvalget, som har tre medlemmer.

Forretningsudvalget, der har den daglige ledelse, administrerer alle finansielle spørgsmål og sørger for, at generalforsamlingens vedtagelser og bestyrelsesbeslutninger bliver gennemført.

Dansk-færøsk Kulturfond.

Dansk-færøsk Kulturfond, der blev stiftet i 1951, har til formål at fremme den kulturelle forbindelse mellem Færøerne og Danmark.

Fondets kapital er tilvejebragt ved tilbagebetalinger af de rentefrie lån, der af staten blev ydet til færingere, der var under uddannelse i Danmark under krigen. Formuen andrager nu ca. 5 mill. kr.

Fondets bestyrelse består af 1 repræsentant for Statsministeriet, der er formand, 1 repræsentant for Kulturministeriet, (docent Anne-Karin Høgenhaven, Det kgl. danske Musikkonservatorium) Rigsombudsmanden og 2 af landsstyret valgte repræsentanter, (adjunkt Dánjal Petur Højgaard og lektor Eydun Andreassen). Fondets adresse er konsulent Inger Skydsgaard, Statsministeriet, Prins Jørgens Gård 11, 1218 København K.

Forespørgsler vedrørende fondets virksomhed kan også rettes til Rigsombudsmanden på Færøerne.

Blandt de formål, som Dansk-færøsk Kulturfond har støttet i 1991, kan nævnes koncerter og teatervirksomhed, kunststillinger, bogudgivelser og oversættelsesvirksomhed. Fondet har også foretaget indkøb af færøsk kunst.

Bilag 1. Oversigt over formænd/borgmestre for de færøske kommuner.

	Kommune	Formand	tlf./fmd.	tlf./adm.
Nordøerne:	Fugloy	Jóannes Christiansen	51137	
	Svínoy	Jógvan Edmund í Geilini	51276	
	Viðareiði	Jógvan Nybo	51093	51083
	Hvannasund	Magnus Justesen	52074	52007
	Klaksvík	Jógvan við Keldu	55136	56388
	Kunoy	Heine O. Heinesen	56810	
	Mikladal	Herfrí O. Heinesen	56647	
Østerø:	Húsar	Sólarn K. Isaksen	57900	
	Elduvík	Ásmund Davidsen	44556	
	Oyndarfjørður	Hallur Ellingsgaard	44673	44545
	Fuglafjørður	Sigfríður Vørðhamar	44177	44006
	Leirvík	Sjúrður Eliassen	43123	43006
	Gøta	Franz Jacobsen	41724	41012
	Runavík	Jákup Lamhauge, Salt.	47392	47035
	Nes	Ólavur Magnussen	48476	47586
	Skála	Símin Pauli Berg	42180	41179
	Sjóvar, Strendur	Eliesar Høj	47168	47158
	Sunda	Óli í Búrstovu Larsen	22508	22113
	Eiði	Hans Jákup í Kollsbyrgi	23044	23012
	Gjógv	Olaf Fríðheim	23146	23163
Nordstrømø:	Funning	Jytta Juul	23250	23222
	Haldórvík	Mikkjal Samuelson	23314	23304
	Saksun	Jógvan Magnusson Joensen	22303	
	Hvalvík	Jan á Høgaryggi	22150	22350
	Hósvík	Kim Durhuus	22558	22366
	Kollafjørður	Jóhan Joensen í Líðini	21448	21120
	Kvívík	Jens Mikkelsen	21497	21294
Sydstrømø:	Vestmanna	Maria Hansen	24165	24103
	Tórshavn	Lisbeth L. Petersen	12707	15160
	Argir	Erland T. Jacobsen	15589	12934
	Kirkjubø	Helma Frýdal	28081	28006
	Hest	Súsanna Lenvig	28047	28042
	Nólsoy	Marnar á Skúr	27003	27038
Vågø:	Sandavág	Suni Joensen	32770	32470
	Miðvág	Regin Poulsen	32382	32429
	Sørvág	Petur Kruse	32303	32004
	Bø	Pauli E. Jacobsen	32257	
Sandø:	Mykines	Jansy Hansen	10986	
	Sand	Eyðun Viderø	61126	61034
	Skopun	Gerhard Lognberg	61328	61349
	Skálavík	Linjohn Christiansen	61261	61221
	Húsavík	Eyðvør Dam	61417	61483
Suderø:	Skúvoy	Birgir Thomsen	61428	
	Hvalba	Levi Niclasen	75209	75033
	Tvøroyri	Páll Vang	71575	71085
	Fámjin	Jógvan Jensen	71361	71596
	Hov	Ásbjørn Berg	73832	73657
	Porkeri	Jógvan Midjord	73275	73603
	Vágur	Jógvan E. Krosslá	73207	73024
	Sumba	Andrias Thomsen	70688	70344

Bilag 2. Befolkningsudviklingen i 1992 i de enkelte kommuner.

Kommune	Folke- tal 1/1	Indvand- rede	Udvand- rede	Til- flyt. komm.	Fra- flyt. komm.	Fødte	Døde	Folke- tal 31/12
Fugloyar	57	1	0	5	0	1	0	64
Svínoyar	61	0	0	3	0	2	1	65
Viðareiðis	309	3	4	3	9	4	1	305
Hvannasunds	474	4	3	4	9	11	2	479
Klaksvíkar	4.923	109	181	67	92	80	40	4.866
Kunoyar	124	0	1	10	3	3	1	132
Mikladalur	89	0	0	3	2	1	2	89
Húsa	48	0	0	3	1	2	1	51
Elduvík	102	0	0	4	3	0	0	103
Oyndarfjørður	173	2	2	1	4	4	2	172
Fuglafjørður	1.607	22	55	26	30	20	12	1.578
Leirvík	827	11	22	13	10	12	6	825
Gøta	936	24	34	45	26	18	5	958
Runavík	2.507	32	72	79	49	41	15	2.523
Nes	1.178	36	71	26	39	26	7	1.149
Skála	704	7	24	17	15	7	4	692
Sjóvar	997	11	22	31	29	20	12	996
Sunda	482	8	10	13	19	8	5	477
Eiðis	685	4	13	11	12	8	10	673
Gjáar	66	0	0	0	1	0	0	65
Funnings	111	2	2	1	4	1	1	108
Haldarsvíkar	298	0	5	4	10	5	5	287
Saksunar	31	1	0	0	0	0	0	32
Hvalvíkar	362	2	6	14	22	3	2	351
Hósvíkar	246	0	3	9	16	4	0	240
Kollafjarðar	933	5	27	42	20	16	7	942
Kvívíkar	573	10	15	21	15	10	6	578
Vestmanna	1.263	23	39	29	35	17	6	1.252
Argja	1.550	25	47	89	132	26	5	1.506
Kirkjubøur	187	4	6	8	6	5	1	191
Hestur	55	1	1	1	0	1	2	55
Nólsoyar	293	6	10	10	11	2	8	282
Sandavágur	726	10	16	10	12	9	4	723
Miðvágur	1.047	16	47	24	21	20	17	1.022
Sørvágur	974	8	21	21	23	13	16	956
Bíggjar	71	1	1	2	0	2	2	73
Mykines	26	0	1	0	1	0	1	23
Sandur	623	16	11	11	35	7	7	604
Skopunar	605	7	20	21	19	10	3	601
Skálavíkar	214	2	6	9	5	3	3	214
Húsavíkar	177	3	4	10	4	1	2	181
Skúvoyar	91	0	0	1	1	1	1	91
Hvalbiar	847	12	18	6	6	16	11	846
Tvøroyrar	2.098	29	89	23	34	20	21	2.026
Fámjins	126	5	0	5	1	2	0	137
Hovi	168	5	4	0	0	0	2	167
Porkeris	416	2	3	3	6	5	6	411
Vágur	1.631	20	84	12	26	19	21	1.551
Sumbiar	516	5	10	5	9	7	10	504
Tórshavnar	14.679	484	847	381	309	295	98	14.585
I alt	47.286	978	1.857	1.136	1.136	788	394	46.801

Kilde: Landsfolkeregistret.

Bilag 3. De samlede bruttoinvesteringer på Færøerne 1985-1990.

	1985	1986	1987	1988	1989 ¹⁾	1990 ¹⁾
	- mill. kr. -					
Private investeringer:						
A. Faste investeringer						
Skib	743	479	463	292	-	-
Fly m.v.	-	-	-	158	-	-
Fiskeindustri, havbrug	167	219	182	153	-	-
Andre invest.	349	442	378	337	-	-
Boligbyggeri	224	293	300	320	-	-
I alt	1.482	1.433	1.323	1.260	-	-
B. Lagerændringer						
	- 47	193	180	110	-	-
Pr. investeringer i alt	1.438	1.626	1.503	1.370	600 ³⁾	- ⁴⁾
Offentlige investeringer:						
Veje, tunneler, havne	198	215	288	333	248	226
El, post, tele, radio/TV.	148	247	200	301	166	93
Undervisningsinstitutioner	25	12	51	46	91	25
Sygehuse m.v.	6	6	11	23	42	24
Sociale institutioner	20	20	19	51	41	19
Øvrige kommunale invest.	90	111	103	161	125 ²⁾	-4)
Off. investeringer i øvrigt	30	32	26	30	23	25
Offentlige investeringer i alt	517	643	698	945	736	412
Samlede investeringer i alt	1.955	2.269	2.201	2.315	1.336	412

¹⁾ Foreløbig opgørelse

²⁾ Skøn.

³⁾ Skøn excl. skibe

⁴⁾ Der foreligger ingen opgørelse for 1990.

Kilde: Hagdeildin og Det rådgivende Udvalg vedrørende Færøerne.

Bilag 4. Færøernes fiskekvoter i fremmed søterritorium og fremmede landes fiskekvoter ved Færøerne, 1991-1992.

Færøske fiskerirettigheder i fremmed søterritorium og fremmede landes fiskerirettigheder i færøsk søterritorium. I tons.

	1991	1992	1993	1991	1992	1993
		Til Færøerne		Til Rusland		
Færøerne - Rusland						
Torsk, kuller og bifangst	10.550	9.196	14.800	-	-	
Anden bundfisk	3.500	3.500	3.500	200	200	200
Lodde	20.000	20.000	8.000	-	-	
Blåhvilling, fersk	-	-	-	122.500	120.000	140.000
Rejer	2.500	3.000	3.000	2.000	2.000	
Andet	1.000	1.000	1.000	2.000	2.000	2.000
I alt	37.550	36.696	30.300	124.700	122.200	142.200
		Til Færøerne		Til Norge		
Færøerne - Norge						
Torsk	1.035	1.445	2.000	-	-	
Anden bundfisk	3.150	4.300	3.350	5.800	6.300	5.500
Makrel	6.000	7.000	7.000	14.500	17.000	18.000
Lodde	-	15.000	5.000	-	-	5.000
Sild	1.100	1.100	9.000	-	-	
Sperling, tobis m.v.	22.000	20.000	1.100	-	5.000	
Blåhvilling, fersk	10.000	10.000	20.000	30.000	28.000	27.000
Andet	-	300	10.000	100	400	400
I alt	43.285	59.145	57.750	50.400	56.700	55.590
		Til Færøerne		Til Island		
Færøerne - Island						
Torsk	1.620	(1.620)	700	-	-	-
Anden bundfisk	7.380	(7.380)	5.360	-	-	-
I alt	9.000	(9.000)	6.000	-	-	-
		Til Færøerne		Til andre		
Rettigheder i interna. farv.						
Torsk	3.195	3.310	3.550	-	-	-
Anden bundfisk	576	675	626	-	-	-
Rejer	-	-	-	-	-	-
Andet	-	-	-	-	-	-
I alt	3.771	3.886	4.176	-	-	-

Bilag 4. Færøernes fiskekvoter i fremmed søterritorium og fremmede landes fiskekvoter ved Færøerne, 1991-1993.

Færøske fiskerirettigheder i fremmed søterritorium og fremmede landes fiskerirettigheder i færøsk søterritorium. I tons.

	1991	1992	1993	1991	1992	1993
	Til Færøerne			Til Canada		
Færøerne - Canada						
Torsk	2.270	(2.270)		-	-	
Anden bundfisk	3.440	(3.440)		-	-	
Hellefisk		800	800			
I alt	5.710	(5.710)		-	-	

	Til Færøerne			Til EF		
Færøerne - EF						
Torsk og kuller	340	-		500	500	500
Anden bundfisk	3.065	3.065	3.065	14.860	14.860	14.860
Makrel	5.460	6.360	6.930	4.550	5.300	5.700
Sild	1.160	1.160	1.160	-	-	
Lodde	10.000	10.000	10.000	-	-	
Brisling og hestemakrel	9.000	9.000	9.000	-	-	
Sperling, tobis m.v.	18.000	18.000	18.000	-	-	
Blåhvilling, fersk	62.000	62.000	62.000	27.700	25.000	25.000
Rejer	1.150	1.150	1.150	-	-	
I alt	110.175	110.735	111.305	47.610	45.660	46.060

	Til Færøerne		Til Estland	
Færøerne - Estland.				
Torsk	500	300	-	-
Laks	20	25	-	-
Sild	200	800	-	-
Brisling	0	800	-	-
Blåhvilling	0	0	6.000	6.000
I alt	720	1.925	6.000	6.000

	Til Færøerne		Til Letland	
Færøerne-Letland.				
Torsk	1.000	600		
Laks	20	30		
Sild	500	2.000		
Brisling	0	2.000		
Blåhvilling			12.000	12.000
Ialt	1.520	4.630	12.000	12.000

	Til Færøerne		Til Litauen	
Færøerne-Litauen.				
Torsk	550	330		
Laks	10	15		
Sild	200	800		
Brisling	0	800		
Blåhvilling			6.000	6.000
Ialt	760	1.945	6.000	6.000

	Til Færøerne			Til Andre		
I alt						
Torsk m.v.	19.010	17.000	22.280	500	0	
Anden bundfisk	21.111	16.941	15.841	20.860	21.360	20.560
Makrel	11.460	13.360	13.930	19.050	22.300	23.700
Sild	2.260	3.160	5.860	-	-	0
Lodde	30.000	45.000	27.000	-	-	0
Brisling og hestemakrel	9.000	9.000	17.600	-	-	5.000
Sperling, tobis m.v.	40.000	38.000	38.000	-	5.000	0
Blåhvilling, fersk	72.000	72.000	72.000	180.200	191.000	210.000
Rejer	3.650	4.150	4.150	-	-	0
Andet	1.000	1.300	2.170	2.100	2.400	2.400
Fiskekvoter i alt	209.491	220.762	218.831	222.710	248.560	268.160

Kilde: Fiskerierhvervets administration.

Bilag 5. Færøernes eksport 1985 og 1988-1992.

	1985	1988	1989	1990	1991	1992
	- værdi 1.000 kr. -					
Hel fisk	242.825	464.878	479.892	660.874	815.993	805.113
Heraf: fersk laks	6.598	115.492	228.032	351.882	416.002	464.388
frosset laks	65.399	64.419	94.081	95.662	114.398	95.796
Saltfisk	348.933	403.719	416.439	352.780	404.061	347.770
Heraf: torsk	215.944	269.266	289.552	242.774	278.514	203.441
Fiskefilet	787.861	489.187	702.976	775.590	977.160	865.987
Heraf: fr. torskef.	315.697	141.525	160.368	159.662	178.309	286.315
fr. kullerf.	170.434	125.526	168.663	126.452	139.679	83.795
fr. sejfilet	238.139	186.860	301.266	388.881	492.786	273.206
Skaldyr	183.700	411.120	498.512	388.459	312.30	222.181
Heraf: rejer	171.625	389.289	458.717	332.627	276.589	198.366
Andre fiskepro- dukter.	12.801	42.195	50.558	28.513	19.906	30.340
Frosset fiskefars	22.903	33.072	17.809	22.890	21.386	11.334
Industri fiskepro- dukter	232.140	205.812	166.513	81.026	67.421	106.257
Heraf: fiskemel	99.734	120.147	98.354	54.589	42.099	61.066
Andre varer	2.498	14.835	9.961	3.486	5.420	5.575
	(excl. skibe/frimærker)					
Frimærker	34.000	33.000	31.000	29.000	28.000	28.000
I alt excl. skibe	1.867.664	2.097.821	2.373.660	2.342.618	2.651.647	2.422.577
Skibe	66.000	279.917	187.550	264.843	149.879	238.034
I alt	1.933.664	2.377.738	2.561.210	2.607.461	2.801.526	2.660.611

Kilde: Hagstovan.

Memorandum om økonomisk politik

I. Baggrund

1. Den færøske økonomi befinder sig i en dyb recession. BNP i faste priser er faldet med næsten 20 procent de sidste fire år og en yderligere kraftig nedgang forventes i 1993. I øjeblikket overstiger den registrerede arbejdsløshed 20 procent af arbejdsstyrken på trods af en vis fraflytning fra Færøerne de seneste år.

2. I løbet af 1980'erne steg forbruget og investeringerne på Færøerne kraftigt. Den offentlige sektor deltog i denne udvikling gennem en vidtgående investeringsaktivitet på infrastrukturområdet på og mellem øerne, og gennem støtte til forøgelse af kapaciteten i fiskerflåden og i fiskeindustrien. I bagspejlet er det klart, at ekspansionen i den færøske økonomi gik for hurtigt i denne periode. I stedet for at forøges i kraft af kapacitetsudvidelsen i fiskerflåden og i fangsttrykket, er fiskefangsterne faldet stærkt de senere år, da fiskebestandenes tilstand ved Færøerne er forværret, og da adgangen til andre landes fiskefarvande er begrænset. Som et resultat heraf er fiskerisektoren præget af overkapacitet og af en manglende indtjeningsevne og dermed manglende evne til at servicere sin gæld. På grund af den overvældende betydning fiskeriet har for den færøske økonomi, har problemerne i denne sektor haft umiddelbare følgevirkninger for andre sektorer.

3. Som et resultat af udviklingen i 1980'erne steg den færøske udenlandsgæld alt for hurtigt (se appendix IV). I 1989 førte bekymringer om den forværrede position overfor udlandet til, at landsstyret skiftede kurs i sin økonomiske politik. Offentlige investeringer blev reduceret og landsstyret tilskyndede indenlandske finansielle institutioner til at reducere långivningen og iværksatte et program, som skulle reducere flådens størrelse gennem kondemnering af skibe. Det heraffølgende fald i efterspørgsel bidrog til den kraftige tilbagegang i økonomisk aktivitet fra 1989 til 1992. Landsstyrets forsøg på at vende overophedningen af økonomien førte til en væsentlig forbedring af de løbende poster på den færøske betalingsbalance. De løbende poster ændrede sig fra et underskud på godt 25% af BNP i 1988 og et underskud på 10% af BNP i 1989 til et overskud på 7% i 1991. I 1992 var overskuddet ca. 5½% af BNP.

4. Selvom landstyret har forsøgt at reducere sine udgifter de sidste fire år, har den faldende økonomiske aktivitet medført et tilsvarende fald i landskassens indtægter. Fra 1989 til 1991 var underskuddet på landskasseregnskabet uændret på ca. 10½% af BNP, hvilket man hovedsagelig finansierede ved låntagning uden for Færøerne. I 1992 var underskuddet ca. 10% af BNP. I samme periode steg den offentlige sektors gæld til udlandet fra godt 45% af BNP i 1989 til ca. 95% ved udgangen af 1992. At den samlede totale nettogæld til udlandet steg lidt mindre fra ca. 125% til 140% af BNP, indikerer at der var

en stor privat kapitaleksport i denne periode, delvis som følge af en voksende bekymring over tilstanden i den færøske økonomi.

5. Den kontraktive virkning af den finanspolitiske stramning de senere år er blevet forstærket af en kraftig nedgang i fiskefangsterne. I mængde var den totale fangst i 1992 kun to tredjedele af fangsten i midten af 1980'erne, og sammensætningen af fangsten har bevæget sig klart mod mindre værdifulde arter.

6. De økonomiske vanskeligheder på Færøerne genspejles i krisen i det finansielle system. Lavere indtægter i den kraftigt forgældede fiskerisektor, både som følge af lavere fangster og færre subsidier fra landskassen, har tvunget mange virksomheder til at gå konkurs med alvorlige følger for de to største færøske banker. I oktober 1992 var landsstyret nødsaget til at tilføre næsten 500 mill. kr. som nødhjælp til Sjóvinnubankin, den ene af de to største banker på Færøerne, da finanstillsynet krævede, at banken skulle foretage store hensættelser mod tab på dårlige lån. Denne kapitaltilførsel i oktober var ikke tilstrækkeligt til at sikre, at Sjóvinnubankin forblev solvent og det blev nødvendigt at foretage en yderligere kapitaltilførsel på 350 mill. kr. i begyndelsen af februar i år. I mellemtiden blev ejerne af den anden store bank, Føroya Banki, også tvunget til at forøge kapitalgrundlaget i november 1992, efter at den havde måttet konstatere betydelige tab.

7. Erfaringerne de senere år har understreget problemerne med at udforme og gennemføre makroøkonomisk politik i en periode med hurtige økonomiske ændringer. Det har krævet en betydelig fleksibilitet mht. revidering og tilpasning af politikken i lyset af uventede udviklinger og pludselige ændringer i de ydre omstændigheder. I denne forbindelse er det af afgørende betydning, at det statistiske grundlag for at føre makroøkonomisk politik forbedres, og landsstyret agter at lægge fornyet vægt på dette område i 1993 og 1994. Specielt vil landsstyret bl.a. forbedre statistikken vedr. pengemarkedet og betalingsbalancen.

II. Fremtidsudsigter

8. Udsigterne for den færøske økonomi på kort til mellemlangt sigt er særdeles usikre og indeholder mange risici. På grundlag af de færøske fiskebestandes tilstand og de bilaterale fiskeriaftaler med andre lande ville man kunne oprettholde fangstmængderne, men det er sandsynligt, at fangsten i 1993 vil aftage med omkring 10% i forhold til 1992 p.gr.a. finansieringsproblemer i fiskerisektoren. Sammen med en forventet stigning i fiskeopdrættenes produktion - fortrinsvis laks - medfører dette, at eksporten i 1993 vil falde med ca. 2,5% i mængde i forhold 1992 niveauet.

9. Den økonomiske aktivitet vil dog ganske givet falde

yderligere som et resultat af fald i lønninger, stigende arbejdsløshed og den dårlige finansielle situation hos virksomheder og husholdninger, delvis som følge af et sammenbrud i priserne på realkapital. Real BNP forudsiges at falde med næsten 20% i 1993. Importmængderne vil sandsynligvis aftage tilsvarende. På grund af en kraftig forværring i bytteforholdet, vil handelsbalanceoverskuddet sandsynligvis falde fra ca. 650 mio. kr. i 1992 til ca. 560 mill. kr. i 1993. Med en lille forbedring af de usynlige poster, vil overskuddet på betalingsbalancens løbende poster blive ca. 300 mill. kr. 1993 som i 1992.

10. Hvad angår den økonomiske udvikling i 1993, så afhænger meget af, at vi får en rimelig smertefri løsning på de finansielle problemer i fiskerisektoren og i banksystemet. Det er vigtigt, at den nødvendige finansielle omorganisering af fiskeriet giver os mulighed for at udnytte de muligheder, vi har for at eksportere. Landsstyret vil søge at fremme denne proces gennem den politik, som beskrives nedenfor. Det er dog klart, at fiskeflåden og fiskeindustrien ikke under nogen omstændigheder vil blive i stand til at servicere mere end en brøkdel af sin gæld. Et alvorligt problem er arbejdsløshedsfonden, som er i fare for at blive insolvent i nær fremtid.

11. Udsigterne for fiskeriet og fiskeopdrættet i 1994 indikerer, at eksportmængderne sandsynligvis kun vil udvise lille vækst, da de traditionelle fiskebestande ved Færøerne næppe vil være begyndt at restituere sig, og da det kan forudses, at produktionen i fiskeopdrætssektoren vil falde. Antages det, at faldet i real BNP aftager til 2 procent, så vil importmængderne aftage med op mod 5 procent, idet vi antager en lavere import af varer til anvendelse i produktion, bl.a. i fiskeopdræt. Med en forbedring i bytteforholdet, vil handelsoverskuddet stige til ca. 660 mill. kr. og overskuddet på betalingsbalancen til ca. 460 mill. kr.

12. Selv om der er betydelige risici og usikkerheder, synes det plausibelt i 1995 at forvente en gradvis stigning i fangsterne og eksporten. Denne mulighed, sammen med støtten fra den makroøkonomiske politik og den strukturpolitik, som beskrives nedenfor, burde give mulighed for at genetablere en moderat vækst i realindkomst uden at sætte det betalingsbalanceoverskud over styr, som er nødvendigt for at kunne reducere udenlandsgælden. Med en real vækstrate, som når op på ca. 2 procent pr. år i 1996/97, og en stabilisering af betalingsbalanceoverskuddet, vil den færøske udenlandsgæld reduceres til 110 procent af BNP ved udgangen af 1997 sammenlignet med ca. 140 procent ved udgangen af 1992.

III. Økonomisk-politiske mål

13. Landsstyret har formuleret en økonomisk politik ud fra de økonomiske udsigter på mellemlangt sigt, som er beskrevet ovenfor. Hovedsigtet på mellemlangt sigt vil være at genskabe økonomisk vækst og regional balance og at reducere landskas-

sens udenlandske gæld til et niveau, som kan serviceres på det tilgængelige ressourcegrundlag.

14. Programmet for 1993 og 1994 udgør et vigtigt skridt mod disse mål. Målet i 1993 vil først og fremmest være at komme af med landskassens underskud. Dett skridt er nødvendigt, da faldet i indkomster i høj grad har reduceret landskassens skattegrundlag og dens muligheder for at sevicere sin gæld. Selv om en fjernelse af underskuddet vil fjerne behovet for optagelse af eksterne lån for at finansiere løbende udgifter og kapitaludgifter, så er det også nødvendigt at forberede sig til at betale afdragene på de lån, som forfalder fremover, for perioden 1994-1997 er der i gennemsnit tale om 700 mill. kr. Med henblik herpå agter landsstyret at opnå et overskud på sit budget på ca. 4½% af BNP. Det er dog vigtigt at bemærke, at selv med den planlagt dramatiske forbedring af den finansielle position, så vil stabiliseringsprogrammet kun være muligt at gennemføre, dersom landsstyret er i stand til at refinansiere en betydelig del af de amortiseringer af ekstern gæld, som det står over for.

15. Idet det private initiativs betydning understreges, så vil det andet vigtige sigte med den økonomiske politik i 1993 og 1994 være, at landsstyret skal medvirke til at fremme en omstrukturering af fiskeriet og fiskeindustrien, og til at genskabe et sundt finansielt system. Denne del af politikken er beskrevet i punkterne 26 til 39 nedenfor.

16. Som led i den økonomiske politik for at reducere landskassens eksterne gæld, og sammen med den finanspolitik, som er beskrevet nedenfor, så vil landsstyret ikke optage eller garantere for ny ekstern gæld (dog ekskl. refinansieringer). Dette skal dog ikke gælde låntagning fra den danske stat, Danmarks Nationalbank eller salg af landskasseobligationer til købere uden for Færøerne. Denne restriktion på ny ekstern låntagning udgør et af de kvantitative mål i det færøske stabiliseringsprogram (se appendix I for yderligere information).

IV. Finanspolitik

17. Den vigtigste bestanddel i stabiliseringspolitikken i 1993 og 1994 er landskassens budget. På grund af den stadige usikkerhed, må finanspolitikken søge at finde en vanskelig balance mellem dét at opnå et mere overkommeligt gældsniveau for landskassen og dét at fremme den strukturelle omlægning.

18. Det vil blive særlig vanskeligt for landsstyret at nå de finanspolitiske mål i 1993 og 1994. Et yderligere væsentligt fald i skatteindkomsterne er uundgåeligt i den nuværende dårlige økonomiske situation, samtidig med at budgetbelastningen af at opretholde det sociale sikkerhedsnet er voksende. Stabiliseringsmålet - så vel som behovet for en finansiell genopretning på mellemlangt sigt - implicerer dog, at der skal budgeteres med et overskud på landskasseregnskabet på 29,4 mill. kr. i 1993 og et overskud på 200 mill. kr. i 1994. Men

p.gr.a. det efterslæb man har i moms-indkrævning, vil det finanspolitiske mål i 1993 være et underskud på 43,6 mill.kr. og et overskud på 200 mill. kr. i 1994. I 1993 er det det specifikke (likviditetsmæssige) kvartalsmål, at den kumulerede finansielle position hos landskassen skal udvise et underskud på 71,5 mill. kr. pr. 31. marts 1993, 57,7 mill. kr. pr. 30. juni 1993, 91,7 mill. kr. pr. 30. sep. 1993 og et underskud på 43,6 mill. kr. pr. 31. dec. 1993 (se appendix II). Disse lofter skal være blandt de kvantitative mål i stabiliseringsprogrammet.

19. Dette finanspolitiske mål kræver store besparelser i de løbende udgifter og opnås gennem en stram kontrol med landsstyrets samlede lønudbetalinger, reduktioner af subsidier og større omkostningsreduktioner på en række områder på det offentlige budget. Ved hjælp af disse tiltag vil de løbende udgifter blive reduceret med 253 mill. kr. i 1993 i forhold til 1992. Selv om kapital anskaffelser på mellemlangt sigt vil kræve bevillinger, så vil det ikke være muligt at afsætte mere end 175 mill. kr. til disse formål, hvilket er en reduktion fra 324 mill. kr. i 1992. De udgifter, som relaterer til den finansielle sektor, behandles nedenfor.

20. En hovedkilde til usikkerhed vedr. udgifterne de senere år beror på tab på garantier fra landsstyret, som er blevet effektive. På budgettet for 1993 er der afsat 150 mill. kr. til dette formål. Hvis det bliver nødvendigt med yderligere udgifter på dette område, vil landsstyret deponere midler i banksystemet svarende til det samlede beløb for de effektive garantier. I den forbindelse sættes der grænser for den kumulative ændring i udestående nettolångivning fra de færøske pengeinstitutter til landsstyret, regnet fra slutningen af januar 1993 skal der ske en formindskelse på 100 mill. kr. pr. 31. marts 1993, en formindskelse på 123,2 mill. kr. pr. 30. juni 1993, en formindskelse på 128,5 mill. kr. pr. 30. sep. 1993 og en formindskelse på 149,7 mill. kr. pr. 31. dec. 1993 (se appendix III). I 1994 sættes der en grænse for den årlige formindskelse på 294,4 mill. kr. Disse grænser er blandt de kvantitative mål i stabiliseringsprogrammet.

21. Når de samlede udgifter budgetteres til 2.671 mill. kr. i 1993 er det nødvendigt, at indtægterne i 1993 bliver 2.701 mill. kr., hvis man skal nå det regnskabsmæssige mål om balance på det samlede budget. For at opnå en indtægt, der er stor nok, har man for 1993 gjort følgende: (i) et nyt momssystem med en sats på 23% til erstatning af det hidtidige import- og produktionsafgiftssystem, (ii) en hårdere beskattning af renter og udbytter, (iii) en stigning i arveafgifterne, (iv) en forhøjelse af indtægter forbundet med salg af alkohol og (v) en gradvis fjernelse af assymetrien i rentebeskatningen. Samtidig reduceres selskabsskatten for at stimulere udenlandske investeringer på Færøerne.

22. I lyset af usikkerheden ved ansættelsen af indtægter og udgifter er det nødvendigt at have foranstaltninger i beredskab på adskillige områder. Disse omfatter: at reducere de løbende udgifter, at forhøje moms-satsen til 25%, introducere ekstraskat, i højere grad at bruge brugerbetaling til at dække

omkostningerne ved offentlige tjenesteydelser, undersøge muligheden for at sænke landskassens lønudbetalinger ud over det, man har opnået i den nyligt indgåede aftale med de offentligt ansatte, udsættelse eller standsning af ikke-væsentlige investeringer og at sælge landskassesejendomme.

23. Foruden at forbedre landskassens finansielle position vil man forbedre den økonomiske disciplin i kommunerne, hos fonde uden for landskassen og for landskasevirksomheder. Foranstaltninger på dette område omfatter bl.a. at begrænse kommunernes muligheder for at unddrage landskassen skatteindtægter, sammenlægning af små kommuner, og snævre grænser for at yde landskasebevillinger til fonde uden for landskassen og til landskasevirksomheder. Mulighederne for at privatisere nogle af landskasevirksomhederne vil også blive undersøgt. Under ingen omstændigheder vil underskud hos kommuner blive dækket af landskassen.

24. Et balanceret budget og tilgængelig likviditet, vil ikke give tilstrækkelige midler til, at landsstyret kan klare at betale sine fremtidige udenlandske og indenlandske gældsforpligtelser på 380 mill. kr. i 1993. Tilpasningsprogrammet for 1993 vil således kun være muligt at gennemføre i det omfang refinansiering er mulig. Landsstyret har allerede besluttet at sælge statsgaranterede obligationer for 300 mill. kr. til de færøske sparekasser og det færøske forsikringsselskab i den nærmeste fremtid for at kunne klare noget af sit refinansieringsbehov. Landsstyret agter også at diskutere refinansiering af, men ikke ændring af betingelserne for, den gæld, der kommer til forfald, med dets nuværende kreditorer og at undersøge officielle eksterne finansieringskilder.

25. De store gældsforpligtelser hos landskassen og behovet for at komme i gang med at reducere gældsniveauet gør, at det er afgørende, at landsstyret opnår et overskud på regnskabet for 1994, som kan opretholdes de følgende år. Foruden at forbedre den finansielle position, vil man undersøge ny måder til at mobilisere den indenlandske opsparing på, så som at sælge obligationer til borgerne og til andre institutioner end bankerne. Men hvis tilpasningsprogrammet skal lykkes, er det afgørende, at man opnår en tilstrækkelig grad af refinansiering, således at man kan følge et rimeligt tilpasningsprogram på mellemlangt sigt. Den eksterne refinansiering, som er nødvendig i 1994, er ca. 580 mill. kr., 960 mill. kr. i 1995, 730 mill. kr. i 1996 og 525 mill. kr. i 1997.

V. Strukturomlægninger i fiskerisektoren

26. Udsigterne for den færøske økonomi på mellemlangt og langt sigt afhænger ikke kun af makroøkonomiske tilpasninger på det finanspolitiske område, men i lige høj grad af strukturændringer og forbedret effektivitet i fiskerisektoren. Landsstyret er fast besluttet på at gøre alt, hvad det kan for at sikre en rationel udnyttelse af de færøske fiskeressourcer. Med henblik herpå har landsstyret udpeget et særligt strukturudvalg, som

skal udfærdige forslag til at forbedre fiskeripolitikken på Færøerne og specielt til at reducere overkapacitet i fiskerisektoren. De betragtninger, der skal være grundlaget for arbejdet i udvalget - som skal præsentere sine forslag senest 1. juli 1993 - er skitseret nedenfor.

27. I lyset af den nuværende tilstand og fremtidsudsigterne for de mest betydende fiskebestande er der flere strukturelle problemer, som påvirker fiskeriet. Trawlerflåden ved Færøerne er for stor i forhold til de fiskeressourcer, som findes ved Færøerne. Ligeledes er fiskerisektoren for gældstynget og har været for afhængig af subsidier fra landsstyret. Ledelsen inden for fiskeriet har været for utilstækkelig og skal forbedres. Endelig er den relative pris på arbejdskraft for høj både i fiskeriet og i industrien. Alle disse problemer må angribes samtidig og i samarbejde med landsstyret, de færøske banker, rederne og fagforeningerne. Det er afgørende, at fiskeriet igen bliver rentabelt, og at landsstyret søger at sikre, at dette sker.

28. Kreditorerne må føre an i omstruktureringen af fiskeriet ved at tage tab på sine lån, samtidig med at de fortsætter med at yde finansiering til levedygtige virksomheder. Landsstyret må på sin side sikre fiskerisektorens rentabilitet ved at føre en fiskeripolitik, som er i overensstemmelse med en effektiv udnyttelse af fiskeressourcerne. I denne forbindelse er en reduktion af fiskerflådens størrelse og en tilpasning af flådens sammensætning af stor betydning. I samarbejde med kreditorerne agter landsstyret at inddrage licenserne hos skibe, som går konkurs, eller hos de skibe, som bankerne ønsker at kondemnere i stedet for. Det forventes, at dette skridt vil reducere fiskerikapaciteten væsentligt.

29. For at tilskynde til rationalisering af fiskerikapaciteten har landsstyret indført et system med overførbare subsidier i det nuværende licenssystem. Dette system vil give et forretningsmæssigt incitament til virksomheder med flere skibe - f.eks. de store banker - til at reducere sin flåde. Selv om de ressourcer, som landsstyret kan afsætte til dette formål er særdeles begrænsede p.gr.a. de finansielle restriktioner, kan dette system alligevel under de nuværende omstændigheder med lave fangstmængder og lave priser bidrage til en reduktion af fiskerikapaciteten.

30. Da det står klart, at overdreven subsidiering af fiskepriser og for generøse investeringsgarantier til fiskeskibe har spillet en vigtig rolle for overekspansionen af fiskeflåden, binder landsstyret sig, bortset fra under ekstraordinære omstændigheder, til en aftrapning af de genrelle fiskerisubsidier over en periode på højst 5 år. I løbet af denne periode må fiskeriet tilpasse sig til at virke under rene markedsvilkår.

31. Den traditionelle måde at styre fiskeressourcerne ved Færøerne på består hovedsagelig af at udstede et fast antal fiskelicenser. Hvis man mener, at fiskeriet truer gydearealer, så kan landsstyret gribe ind med at lukke områder med store

mængder ungfisk og voksen fisk, som befinder sig i en sårbar fase så som under gydning. Landsstyret kan også regulere det antal dage, fiskeskibene har lov til at fiske ved Færøerne. Det er klart for landsstyret, at under dette fiskeristyrings-system blev for mange fiskelicenser udkrevet, hvilket førte til overfiskning af de mest værdifulde demersale arter ved Færøerne, heriblandt torsk og kuller.

32. Selvom landsstyret er overbevist om, at faren for overfiskning vil blive reduceret med en flåde med væsentlig mindre kapacitet, så erkender det, at strengere foranstaltninger end dem, et licenssystem indbærer, kan blive nødvendige, når fiskebestandene begynder at komme sig. Landsstyret er parat til at overveje forslag om indførelse af TAC'er (total allowable catch) for alle de vigtigste fiskearter ved Færøerne. Landsstyret vil basere yderligere udvikling af sin fiskeripolitik på arbejdet i det særlige strukturudvalg, nævnt under punkt 26, som bl.a. vil sammenligne et kvotasystem med det nuværende licenssystem. Under alle omstændigheder er landsstyret fast besluttet på at forhindre at overfiskning ved Færøerne gentager sig.

33. Det er klart, at omkostningsniveauet inden for fiskeriet og i fiskeindustrien er for højt til at kunne sikre et rimeligt afkast af investeringer i fiskesektoren - selv når der nok af fisk. Landsstyrets styringsmuligheder på dette område er dog begrænsede. På fiskeriområdet vil man, først og fremmest gennem moralsk påvirkning, tilskynde redere og mandskaber til at tilpasse partssystemet, for at afspejle den stadig stigende kapitalintensitet i fiskeriet. Inden for fiskeindustrien vil landsstyret fremme og støtte produktionen af højpris produkter ved at støtte forskning, udvikling og markedsføring. Dette kan dog vise sig at være utilstrækkeligt til at sikre rentabiliteten i fiskeindustrien. Det er nødvendigt at reducere omkostningsniveauet generelt i den færøske økonomi for at sikre konkurrenceevnen.

34. Ikke kun det traditionelle fiskeri står over for alvorlige vanskeligheder. Fiskeopdræt lider også under ringe rentabilitet, hovedsagelig som følge af lave priser. Omend landsstyret ikke bestrider, at disse vanskeligheder er reelle, så det er overbevist om, at færøsk fiskeopdræt har en fremtid. Landsstyret har tiltro til, at bankerne vil være i stand til at støtte den finansielle reorganisering af virksomhederne i denne sektor, og landsstyret er parat til at samarbejde med dem på dette område.

35. Ovenstående punkter vedrører hovedsagelig omlægninger på mellemlangt og langt sigt inden for fiskerisektoren. Af lige så stor betydning er spørgsmålet om, hvordan man i den nuværende finansielle krise kan bevare en tilstrækkelig fiskeriindsats på kort sigt, således at man på Færøerne kan være i stand til at fange den fisk, som man uden risiko for fiskebestandene skal kunne fiske ved Færøerne. Den stadig ringere likviditet i banksystemet gør det yderligere svært for bankerne at finansiere driften af bare nogle få skibe.

Landsstyret er særdeles bekymret om denne situation og dens følger for arbejdsløsheden i forskellige områder af Færøerne og er villigt til at gøre hvad det kan for at råde bod på dette, så som det diskuteres nedenfor.

VI. Omlægninger i den finansielle sektor

36. Som beskrevet ovenfor, er landsstyret især bekymret om den finansielle situation hos bankerne. Vanskelighederne i fiskerisektoren har haft alvorlige følger for banksystemet og har nødvendiggjort offentlig indgriben for at tilføre yderligere kapital i Sjóvinnubankin. Landsstyret mener, at de strukturomlægninger i fiskerisektoren, som beskrives ovenfor, er absolut nødvendige for at genskabe den langsigtede rentabilitet i finanssektoren på Færøerne. Landsstyret er dog i tvivl om, hvorvidt de store private banker har tilstrækkelig likviditet for nærværende til at kunne finansiere selv en fiskeriindsats, som økonomisk set er passende. Landsstyret mener således, at yderligere foranstaltninger er nødvendige.

37. Endvidere er landsstyret bekymret for, at de faldende indkomster og ejendomspriser kan forværre problemerne hos bankerne. Det er landsstyrets opfattelse, at bankerne har behov for at forbedre kvaliteten af deres låneporteføljer, og at de har behov for at forbedre deres effektivitet ved en omkostningsreduktion. I den forbindelse agter landsstyret at samarbejde med finanstillsynet. Finansieringsfonden af 1992 har for nylig taget vigtige skridt til at styrke ledelsen og finansieringen af Sjóvinnubankin. Landsstyret agter at styrke samarbejdet med Finansieringsfodnen af 1992 i denne proces.

38. Desuden har landsstyret behov for at finde metoder, hvorpå det kan yde midlertidig finansiel assistance til pengeinstitutter i vanskeligheder, for at derved at forbedre sine muligheder for at reagere på problemer i banksystemet, bl.a. for at undgå afsmitningsvirkninger. I denne forbindelse vil landsstyret undersøge mulighederne for at udstede obligationer i sit eget navn, og at indskyde provenuet i Landsbankin, som så kunne bruge disse ressourcer til at påtage sig at skaffe likviditet til de ramte pengeinstitutter, og til at sikre, at der bliver taget passende initiativer til at disse institutter får genskabt sin finansielle sundhed.

39. Det er også afgørende for udfaldet af dette program, at de lovmæssige rammer for det finansielle system styrkes. Hvad det angår vil landsstyret modernisere den færøske erhvervs- og handelslovgivning, bl. a., bank- og revisorlovgivningen. Landsstyret er i gang med at forberede lovgivning, som skal modernisere lovgivningen på Færøerne og harmonisere den med den europæiske på disse områder. Denne nye lovgivning vil blive vedtaget senest den 18. april 1993.

VII. Revision af programmet

40. Landsstyret mener, at den politik, som beskrives i dette memorandum er i overensstemmelse med opnåelse af de mål for 1993 og 1994, som opstilles i programmet. Specielt i lyset af de usikkerheder, som knytter sig til udsigterne for fiskeresoucerne og de forventede strukturændringer i den færøske økonomi, er landsstyret dog til rede at foretage yderligere indgreb, hvis det bliver nødvendigt. Landsstyret vil opretholde en tæt kontakt med den danske regering og andre kreditorer, så de kan følge med, om man nærmer sig de mål, som programmet sætter.

Restriktioner på ny låntagning i udlandet

I dette appendix gives en yderligere beskrivelse af restriktionerne på ny ekstern låntagning. Landsstyret defineres som bestående af Landsstyret selv og institutioner, som figurerer på finansloven, samt andre institutioner og virksomheder, så som postvæsenet, radioen, fjernsynet, udviklingsfonden, industrifonden, landbrugsfonden, det offentlige transportselskab. Ekstern defineres som værende udenfor Færøerne med undtagelse af den danske stat og Danmarks Nationalbank. Undtaget fra disse restriktioner er ændringer i gælden som følge af omlægninger, herunder kapitaliserede renter. Også undtaget fra disse restriktioner er salg af obligationer udgivet af landsstyret. Information om størrelsen af landsstyrets eksterne gæld vil blive rapporteret kvartalsvist til den danske regering gennem statsministeriet, sammen med en fordeling på kreditorer. Alle oplysninger vil blive fremsendt senest 30 dage efter udgangen af hvert kvartal.

Grænser for landsstyrets kumulerede finansielle stilling.

	Grænser Mill. kr.
Kumulerede ændringer efter 31. december 1992:	
Pr. 31. marts 1993	-71,5
Pr. 30. juni 1993	-57,7
Pr. 30. september 1993	-91,7
Pr. 31. december 1993	-43,6
Pr. 31. december 1994	156,4

1. Landsstyrets finansielle stilling, defineret som i appendix I, er forskellen (på likviditetsbasis) mellem totale indtægter og totale udgifter (medregnet nettoudlån) 1). I disse grænser repræsenterer et positivt tal et kumuleret overskud og et negativt tal repræsenterer et kumuleret underskud. Grænserne for landsstyrets finansielle stilling vil blive beregnet kumuleret fra ultimo december 1992. Grænserne vil blive overvåget ud fra landskasseregnskabet, suppleret med oplysninger fra den finansielle sektor. Landsstyrets finansiering defineres til at omfatte nettolåntagning fra pengeinstitutsystemet, som defineret i appendix III, anden låntagning fra indenlandske långivere og eksterne lån, som defineret i appendix I, men uanset deres løbetid. Information om landsstyrets finansielle stilling vil blive tilsendt den danske regering via statsministeriet kvartalsvist, sammen med en detaljeret specifikation af indtægter og udgifter. Alle oplysninger vil blive fremsendt senest 30 dage efter udgangen af hvert kvartal.

1) Som eksempel på beregning af den finansielle position, se vedlagte bilagstabel I for årene 1990-1993.

Grænser for den kumulative ændring i nettolångivning fra det indenlandske banksystem til landsstyret.

	Grænser
	Mill. kr.
Nettorestgæld pr 31. januar 1993 (estimeret)	-200,8
Kumulativ ændring fra 31. januar 1993:	
Pr. 31. marts 1993	-100,0
Pr. 30. juni 1993	-123,2
Pr. 30. september 1993	-128,5
Pr. 31. december 1993	-149,7
Pr. 31. dec. 1994	-294,4

Landsstyret er defineret i appendix I.

Nettolångivningen fra det indenlandske pengeinstitutsystem - som også inkluderer Danmarks Nationalbank og Landsbankin - til landsstyret til anvendelse til de formål, som beskrives i programmet, defineres som summen af pengeinstitutternes tilgodehavender over for alle dele i landsstyret, minus summen af landsstyrets indskud i pengeinstitutsystemet, som registreret pengeinstitutternes regnskaberne (negative tal betyder, at landsstyret tilgodehavender er større end dets forpligtelser). Tilgodehavender omfatter lån og kassekreditter til landsstyret så vel som beholdninger af landskasseobligationer, samt garantier givet af landsstyret. Pr. 31. jan. 1993 var banktilgodehavender over for landsstyret 655,3 mill. kr. (ekskl. de særlige nødlån fra Danmarks Nationalbank til kapital i Finansieringsfonden af 1992) og landsstyreindestående i banksystemet var 856,1 mill. kr. Negative tal for de kumulative ændringer angiver, at landsstyret forøger sine nettoindestående i pengeinstitutsystemet.

Grænserne for ændringen i pengeinstitutternes finansiering til landsstyret vil blive kumuleret fra udgangen af januar 1993. Grænserne vil blive overvåget via landskasseregnskabet, suppleret med oplysninger fra det finansielle system. Information om den kumulative ændring i nettolångivningen til landsstyret vil blive tilsendt den danske regering via statsministeriet kvartalsvist, inklusive specifikation af indlån og tilgodehavender over for landsstyret hos de enkelte pengeinstitutter. Alle oplysninger vil blive fremsendt senest 30 dage efter udgangen af hvert kvartal.

Færøernes nettoqæld til udlandet1980-1992.Mill. kr.

1980	1.083
1981	1.385
1982	1.605
1983	2.250
1984	3.060
1985	3.806
1986	5.084
1987	5.964
1988	7.755
1989	8.285
1990	8.517
1991	8.192
1992	7.895

Kilde: Færøernes Statistik

Tabel 1. Den færøske landskasses finansielle position

	1990	1991	1992 (est.)	1993 Budget
	Mill. kr.			
<u>Samlede indtægter og bevillinger</u>	<u>2.799</u>	<u>2.658</u>	<u>2.546</u>	<u>2.701</u>
Samlede indtægter	2.047	1.887	1.745	1.894
Løbende indtægter	2.047	1.887	1.745	1.894
Skatteindtægter	1.946	1.754	1.665	1.790
Indkomstskatter	1.112	988	900	888
Forbrugsafgifter 1)	834	762	760	888
Andet	..	4	5	14
Andre indtægter	101	133	80	104
Tilskud				
Den danske stat	752	771	802	807
<u>Samlede udgifter og afdrag på lån</u>	<u>3.319</u>	<u>3.183</u>	<u>3.126</u>	<u>2.671</u>
Samlede udgifter	3.128	3.029	2.923	2.521
Løbende uddgifter	3.128	2.737	2.599	2.346
Renter	153	202	257	318
Fiskerisubsidier	580	528	311	130
Andet	2.395	2.007	2.031	1.898
Kapitaludgifter 2)	..	292	324	175
Låntagning minus afdrag	191	154	203	150
heraf tab på garantier	111	167	226	150
<u>Finansiell position</u>				
<u>(- = underskud)</u>	<u>-520</u>	<u>-525</u>	<u>-580</u>	<u>29</u>

Kilde: Færøernes Landsstyre.

1) Forbrugsafgifter i 1993 omfatter moms-indtægter på 563 mill. kr. på regnskabsbasis. På likviditetsbasis forventes moms-indkrævningen at give 490 mill. kr.

2) Omfatter ikke kapitaltilførselen til Finansieringsfonden af 1992, som klassificeres som statusposter.

STATSMINISTERIET

Den 13. oktober 1992

Aftale mellem den danske regering og det færøske landsstyre af 6. oktober 1992 med senere ændringer.

1. Nationalbanken rediskonterer landsstyreveksler for 300 mio. kr. udstedt til de færøske pengelinstitutter. Vekselene har en løbetid på 6 måneder. Beløbet kan efter aftale med regeringen og Nationalbanken forhøjes med 200 mill. kr.
2. Der ydes statsgaranti for landsstyrevekslerne.
3. Landsstyret og Investeringsfonden for Færøerne foretager kapitalindsud i en nyoprettet fond på 500 mio. kroner.
4. Aktiekapital i Sjóvinnubankin nedskrives til 15 mio. mod nu 98 mio.
5. Fonden indskyder ny kapital i Sjóvinnubankin. Fonden afgør fremtidig stemmefordeling og eventuelt fordeling mellem aktiekapital og ansvarlig kapital.
6. Fonden ledes af en bestyrelse på 5 medlemmer. Regeringen udpeger 3. Landsstyret udpeger 2.
7. Ved forfald af vekselene fra Landsstyret indtræder staten som långiver.
8. Landsstyret opstiller et realistisk finanslovsforslag med balance mellem indtægter og udgifter for 1993. Endvidere følger Landsstyret et økonomisk-politisk stabiliseringsprogram. Dette program udarbejdes efter internationale standarder for genopretningsprogrammer inden 5 måneder. Det udarbejdes af uvildige økonomer, der udlånes af IMF, og som godkendes af de færøske og danske myndigheder. Landsstyret medvirker til en modernisering af den færøske erhvervslovgivning, herunder bank-, aktieselskabs- og revisorlovgivningen.
9. Staten indtræder kun, jfr. punkt 7, såfremt de efter punkt 8 anførte foranstaltninger er gennemført.
10. Nationalbanken diskonterer vekselene til diskonto.

11. Statslånet forrentes med diskonto. Løbetid 5 år med tilbagebetaling i lige store årlige rater.
12. Nærværende aftale er betinget af, at der er politisk tilslutning i Danmark til de nødvendige aktstykker og lovændringer.
13. Nærværende aftale er betinget af, at der er politisk tilslutning på Færøerne til at gennemføre den nødvendige lovgivning.

Tillægsaftale til aftale af 6. oktober 1992 mellem den danske regering og det færøske landsstyre med senere ændringer.

1. Nationalbanken refinansierer gældsbeviser for 350 mio.kr. udstedt til de færøske pengeinstitutter. Gældsbeviserne har en løbetid til 5. maj 1993.
2. Der ydes statsgaranti for landsstyregældsbeviserne og eventuel likviditetstilførsel fra Nationalbanken til Sjóvinnubankin.
3. Landsstyret indskyder beløbet i Finansieringsfonden af 1992.
4. B-aktiekapitalen i Sjóvinnubankin nedskrives til 35,3 mil.kr.
5. Fonden indskyder ny kapital i Sjóvinnubankin. Fonden afgør fremtidig stemmefordeling og eventuelt fordeling mellem aktiekapital og ansvarlig kapital.
6. Ved forfald af gældsbeviserne fra Landsstyret indtræder staten som långiver.
7. Aftalen har som forudsætning en række konstateringer og tilkendegivelser fra det færøske landsstyre samt en fælleserklæring fra den danske regering
./ og det færøske landsstyre jfr. bilag.
8. Lån i Nationalbanken forrentes til diskonto.
9. Statslånet ydes på samme betingelser som i henhold til den tidligere aftale.
10. Nærværende aftale er betinget af, at der er politisk tilslutning i Danmark til de nødvendige aktstykker og lovændringer.
11. Nærværende aftale er betinget af, at der er politisk tilslutning på Færøerne til at gennemføre den nødvendige lovgivning.

1. februar 1993

ERKLÆRING FRA FÆRØERNES LANDSSTYRE.**Landsstyret konstaterer, at**

- der på Færøerne er gennemført stop for nye fiskerilicenser og for støtte til anskaffelse af fiskefartøjer
- der er skabt sikkerhed for, at der er egenkapital tilstede ved erhvervelse af fiskefartøjer
- der er taget initiativ til en gradvis afvikling af asymmetrien i rentebeskattningen.
- der er taget initiativ til revision af indtægtssikringen for fiskere, så den ydes ud fra den samlede indtjening.

Landsstyret har overfor den danske regering tilkendegivet at følgende yderligere initiativer er taget eller vil blive taget.

- I det nye lovforslag, som er fremlagt til endelig vedtagelse, har man fastlagt en reduktion af antallet af fangstlicenser til partrawlere, stålflæskibe og skovitrawlere. Landsstyret fortsætter sit arbejde med fiskerilovgivningen, som sigter mod at tilpasse fangstkapaciteten.
- Landsstyret nedsætter et strukturudvalg, der inden 1. juli 1993 skal fremkomme med forslag til en nettoreduktion af kapaciteten med henblik på at gøre fiskerierhvervet til et selvbærende erhverv hvilende bl.a. på det biologisk optimale fangstniveau i farvandet omkring Færøerne og på markødsøkonomiske vilkår. Hjemmestyret er indstillet på at revidere sin lovgivning i overensstemmelse med udvalgets rådgivning.
- Tilpasning af arbejdsløshedsforsikringsordningen, så der bliver balance mellem udgifter og indtægter.
- Budgettet tilpasses løbende med udgangspunkt i anvisningerne fra IMF.
- Skatteloftet justeres, så eventuelt stigende niveau i de kommunale skatter ikke belaster landkassen.
- Der gennemføres i 1993 et stop for landsstyrets nye anlægsinvesteringer.
- Der udstedes et obligationslån med henblik på refinansiering af landsstyrelån

på 300 mill. i 1993, idet Landsbanken bemyndiges til med de færøske sparekasser og forsikringselskabet at aftale, at disse institutioner aftager de udstedte obligationer. Staten giver garanti for det lånebeløb, der omfattes af aftalen.

Inden udgangen af 1993 fremlægges forslag til modernisering af den færøske lovgivning om forsikringsvirksomhed.

Lovgivningen om et internationalt skibsregister skal vedrøre skibe med en reel tilknytning til Færøerne. Tilknytningen udformes på samme måde som i det danske DIS-register.

FÆLLESERKLÆRING FRA DEN DANSKE REGERING OG DET FÆRØSKE LANDS- STYRE

På foranledning af Finansieringsfonden af 1992 og i samarbejde med færøske pengeinstitutter og andre finansielle institutioner med interesser på Færøerne etableres der en strukturfond med det formål at bidrage til reorganisering af levedygtige virksomheder og i fornødent omfang at medvirke ved afviklingen af nødlidende erhvervsengagementer.

Vedrørende erhvervslovgivningen er parterne enige om, at følgende love ved kgl. anordning sættes i kraft på Færøerne:

1. aktieselskabsloven (AL), jf. lovens § 163.
2. anpartsselskabsloven (ApSL), jf. lovens § 133.
3. årsregnskabsloven (ÅRL), jf. lovens § 68.
4. erhvervsfondsloven (LEF), jf. lovens § 65.
5. bank- og sparekasseloven på Færøerne, jf. lovens § 55,
6. lov om visse kreditinstitutter, jf. lovens § 7.

Færøske ønsker om overgangsordninger og modifikationer skal være Industriministeriet i hænde så betids, at anordningerne kan udstedes senest den 18. april 1993.

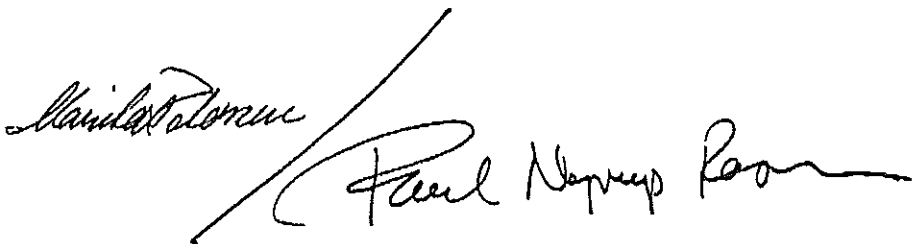
Særlige beføjelser, der efter de nævnte love tilkommer Erhvervs- og Selskabsstyrelsen (f.eks. ApSL § 85, ÅRL § 64, LEF § 59), kan efter aftale mellem styrelsen og den færøske registreringsmyndighed i nærmere bestemt omfang overlades den færøske registreringsmyndighed.

Der indgås senest den 18. april 1993 en aftale mellem Erhvervs- og Selskabsstyrelsen og den færøske registreringsmyndighed om samarbejde og om førelse af det færøske register, for så vidt angår de under 1. til 4. nævnte love.

Landsstyret fremlægger senest den 18. april 1993 forslag til justering af den færøske revisor- og bogføringslovgivning, der i det væsentlige og i resultatet svarer til den danske lov om registrerede og statsautoriserede revisorer og den danske bogføringsbekendtgørelse fra 1990. Landsstyret er blandt andet indstillet på at oprette et af Færøerne betalt disciplinærnævn for revisorer. Det revisornævn, der er oprettet ved den danske lov om statsautoriserede revisorer, får samme beføjelser i forhold til det færøske disciplinærnævn som i forhold til de disciplinærnævn, der er oprettet ved de danske revisorlove.

Det tilstræbes at sætte fremtidige ændringer i de nævnte erhvervslove i kraft på samme tid i Danmark og på Færøerne.

Der optages forhandlinger mellem den danske regering og det færøske landsstyre om omlægning af statens tilskud og refusioner til et generelt bloktilskud til hjemmestyret.

The image shows two handwritten signatures in black ink. The first signature, on the left, is written in a cursive style and appears to read 'Hans Peter Rasmussen'. The second signature, on the right, is also in cursive and appears to read 'Paul Nørreys Rasmussen'. A long, thin diagonal line is drawn across the page, starting from the top right and extending towards the bottom left, passing behind the signatures.

Bilag 6. Bestemmelserne i handelsaftalen mellem EF og Danmark/Færøerne om toldfri adgang til EF for færøske fiskeprodukter.

Hovedregel: For fisk og fiskeprodukter, hvor der har kunnet påvises, at Færøerne har haft en nævneværdig eksport til EF i referenceperioden (1985-1988) eller senere, indføres fuld toldfrihed for færøsk eksport til hele EF.

Undertagelser: For en række produkter, som EF har anset for henholdsvis følsomme eller potentielt følsomme, begrænses toldfriheden af kvoter og referencelofter. Ændringer i disse kvoter og lofter, samt inddragelse af ikke hidtil eksporterede produkter, kan drøftes mellem parterne i den blandede komité under henvisning til en specifik udviklingsklausul.

	Tons
Kvoter	
TQ1. Ørred, levende, fersk, frosset, incl. filet	700
TQ2. Laks, levende, fersk, frosset, incl. filet	4.900
TQ3. Ørred/laks, tilberedt og konserveret	2.000
TQ4. Andre fiskevarer, tilberedt og konserveret	2.000
TQ5. Rejer, pillede	2.000
Lofter	
RC1. Sild, fersk, frosset, incl. frosset filét	2.000
RC2. Makrel, fersk	3.000
RC3. Sejfilet og sejfars, frosset	25.000
RC4. Saltede filéer af "andre arter" (end torsk)	5.000
RC5. Røget fisk	1.000
RC6. Rødfisk, fersk, frosset, incl. filét	12.600
RC7. Ferske filéer, bortset fra torsk og rødfisk	3.000
RC8. Langefiléer, frosne	550
RC9. Blåhvillingfilét og blåhvillingfars, frosset	1.800
RC10. Saltfisk, ej filét, af andre arter end torsk	1.400
RC11. Rejer (ej pillede)	11.000
RC12. Sild, saltet, syrnet (halvfabrikata)	500

*) TQ: Toldkvote, det vil sige 3. landstold indføres, når mængden nås.

*) RC: Referenceloft, det vil sige 3. landstold **kan** indføres, når mængden nås.

Bilag 7. Specifikation af statens udgifter på Færøerne i 1991-1993

Område	1991	1992	1993 ¹⁾
Bloktilskud	538,8	551,9	564,3
Statens administration	4,7	4,6	4,7
Rigsombudets driftsudgifter			
Sundhedsvæsen	0,8	0,8	0,8
Landslægen			
Kommunikation m.v.	15,0	17,4	17,4
Vágur lufthavn			
Undervisningsvæsen	8,6	8,9	8,9
Lærerpension		8,5	
Videnskab og kunst	2,8	2,9	2,9
D G U		2,7	
Hædersgave		0,1	
Fiskeri	124,4	128,1	130,7
Søfartsstyrelsen		2,4	3,1
Inspektionsskibe og -fly		93,4	95,6
Marinestationen		17,2	
Farvandsvæsenet			17,6
(incl. Loraine Stationen v/Eiði)		9,3	9,4
Meteorologisk Institut		2,1	2,4
Socialvæsen	230,8	240,1	245,6
Rets- og politivæsen	39,4	43,9	
Politi- og arrestvæsen		32,8	36,3
Dommerembedet		6,6	7,6
Kirkevæsen	8,3	7,0	7,0
Lønninger		6,3	6,2
Præstegårde		2,0	0,8
Andre udgifter			
Diverse pensioner	6,6	7,7	7,7
Flyvestationen	15,6	9,0	10,0
Investeringsstilskud	0,3	-	-
I alt	996,1	1.022,3	1.044,0

¹⁾ Budgettal + eget skøn.

Bilag 8. Undervisningsvæsenets driftsudgifter i 1992, samt 1988-1991.

	Lands- kassen	Kommu- nerne	I alt 1992	I alt 1988	I alt 1989	I alt 1990	I alt 1991
			(mill. kr.)				
Folkeskolen ¹⁾	167,6	80,3	247,9	261,8	258,0	259,0	251,3
Privat skole	1,1	-	1,1	1,5	1,0	1,1	1,1
Specialskole	14,2	-	14,2	13,1	16,5	15,8	15,4
Gymnasier/HF ²⁾	42,3	-	42,3	38,7	41,1	41,1	42,2
Handelsskole	13,9	0,2	14,1	9,7	12,1	13,7	14,2
Teknisk skole ²⁾	20,8	2,9	23,7	30,7	25,3	24,4	21,9
Udstyr til Teknisk skole/Handelsskole	0,8	-	0,8	3,2	3,5	1,0	0,8
Færøernes seminarium	10,3	-	10,3	12,1	12,6	12,5	10,3
Navigations skoler	9,0	-	9,0	10,3	8,7	8,5	8,6
Maskinskolen	6,7	-	6,7	10,0	5,9	7,4	7,0
Folkehøjskole	2,2	-	2,2	2,5	2,8	2,8	2,3
Husholdningsskole	0,9	-	0,9	1,0	0,7	0,8	0,8
Færøernes Universitet	11,2	-	11,2	13,0	14,6	12,3	12,5
Fritidsundervisning	5,3	-	5,3	7,3	4,4	7,2	5,8
Musikskoler	4,3	5,4	9,7	8,6	10,6	10,6	9,8
Landsskolecenter	2,6	-	2,6	1,3	3,8	3,2	2,8
Fiskivinnuskúlin	1,9	-	1,9	-	1,8	3,5	3,1
Sjóvinnuskúlin	0,3	-	0,3	-	-	0,2	0,3
I alt	315,4	88,8	404,2	424,8	423,4	425,1	410,2

¹⁾ Incl. kommunernes driftsudgifter, der i 1990 udgjorde ca. 80 mill. kr. Der foreligger ingen nyere tal.

²⁾ Incl. skolehjem.

Kilde: Landsskúlafyrisingin.

Bilag 9. Antal elever udskrevet fra folkeskolen, højere uddannelser og erhvervsuddannelserne 1988-1992.

	1988	1989	1990	1991	1992
Udskrevet efter 10. kl.	531	517	475	563	605
Udskrevet efter 9. kl.	160	192	153	181	105
Udskrevet efter 8. kl.	19	22	14	9	8
Udskrevet efter 7. kl.	7	0	12	19	14
Folkeskolen i alt	717	731	654	772	732
Studentereksamen	163	139	131	148	179
HF-eksamen	95	127	98	97	120
Handels og Kontor	21	49	-	-	-
Statskontr. fagprøve	390	538	440	320	268
Højere fagprøve	90	99	90	97	65
Bank/sparekasse	100	145	90	40	33
Merkonomprøver	104	356	378	311	291
Højere Handelseksamen	49	101	128	155	181
Datanomkursus	14	23	15	35	22
FHS - elever	108	150	179	184	151
HD - elever	-	22	31	33	29
S.I.T.	-	-	-	-	50
Svendeprøver	156	176	178	114	112
Skibsførere	33	14	16	9	15
Styrmænd	-	-	-	-	-
Fiskeskippere	47	9	26	30	24
Kystskippere	29	20	20	39	37
Skibskokke	13	10	18	18	24
Søfartsskolen	-	-	-	-	42
Motorpassere	6	-	21	20	15
Maskinister	-	25	33	33	25
Maskinmestre/Udvidet maskinmestereksamen	27	58	33	-	15
El. installatør	-	-	10	10	2
Lærereksamen	2	23	-	21	18
Pædagoger	-	-	24	-	23
Sygeplejersker	18	11	17	17	29
Tekn. assistenter/tegnere	22	29	16	16	12
Byggeteknikere	-	-	10	10	12
Landmåler teknikere	-	-	21	-	-

Kilde: Landsskúlafyrisingin.

Bilag 10. Oversigt over anmeldte overtrædelser af straffeloven 1988-1992.

	1988	1989	1990	1991	1992
Forbrydelse mod den offentlig myndighed m.v. (kap. 14 og 15)	7	20	8	24	17
Forbrydelse i offentlig tjeneste/hverv (kap. 16 og 17)	10	10	6	13	32
Forbrydelse vedr. penge (kap.18)	0	1	0	0	0
Forbrydelse vedr. bevismidler (kap. 19)	26	47	50	18	19
Almenfarlige forbrydelser bl.a. brandstiftelse (kap.20)	7	20	9	0	6
Forbrydelse i familieforhold (kap.23)	1	1	0	0	0
Forbrydelse mod kønssædeligheden bl.a. voldtægt og blufærdighedskr. (kap.24)	23	20	15	19	37
Forbrydelse mod liv og legeme bl.a. manddrab og vold mod sagesløs (kap.25)*	65	62	55	59	70
Forbrydelse mod den personlige frihed (kap.26)	0	1	0	1	2
Freds- og æreskrænkelser (kap. 27)	54	33	45	35	32
Indbrudstyverier (§ 276)	172	340	299	270	275
Tyverier i øvrigt (§ 276)	283	240	281	353	253
Andre berigelsesforbrydelser bl.a. underslæb og bedrageri (kap. 28)	88	19	24	80	67
Hærværk (§ 291)	504	538	451	486	523
Brugstyveri (§ 293)	155	157	146	154	64
Andre formuekrænkelser (kap.29)	4	1	3	4	3
Overtrædelser af straffeloven i alt	1399	1510	1392	1516	1410

* Heraf manddrab: 1988: 1.

Bilag 11. Oversigt over andre anmeldelser til kriminalpolitiet samt over politiets virksomhed i øvrigt i årene 1988-1992.

	1988	1989	1990	1991	1992
Ildebrande	57	55	57	69	56
Overtrædelse af våbenloven	13	17	21	20	20
Overtrædelse af toldloven, spirituslovgivn. og skatte- og afgiftslovgivn.	2	12	14	4	3
Overtrædelse af dyreværnsloven	6	1	2	9	11
Overtrædelse af lov om euforiserende stoffer samt narkotikaundersøgelser i øvrigt	35	99	93	52	58
Fremmedsager (opholds- og arb. till.)	649	500	524	332	263
Overtrædelse af udlændingeloven	78	33	32	20	26
Færdelsesuheld	2036	2145	1694	1614	1501
Heraf med personskade	91	106	74	70	69
Dræbte ved færdelsesuheld	11	7	7	7	2
Antal sigtede for overtrædelse af færdselsloven med undtagelse af spirituskørsel og parkeringsager	1177	1425	1583	2359	2316
Antal sigtede for spiritus- og promillekørsel (færdelseslovens § 16)	316	321	312	232	222
Udrykninger	3407	2752	2985	2515	2848
Trawlersager (fiskefartøjers overtrædelse af fiskerilovgivningen)	7	9	6	9	7
Indsatte til afsoning, herunder varetægtsfængslede	214	286	234	189	197
Afsoningsdage	4408	5122	5273	4356	4174
Detentionsanbragte	353	546	503	420	643
Fogedsager	1920	3254	5401	3760	3424
Fredningssager	122	141	141	102	90
Faderskabsanerkendelse til politiprotokollen	287	345	382	417	336
Lærlingesager, godkendte lærlingekontrakter	376	261	155	157	120
Borgerlige vielser	71	69	57	91	113

Kilde: Landfogeden på Færøerne (Politimesteren)

Bilag 12. Behandlingsmåden for straffesager o.a. lovovertrædelser 1988-1992.

	1988	1989	1990	1991	1992
Statsadvokatsager	342	367	417	412	418
Heraf:					
a) Spirituskørsel	244	249	231	200	222
b) Groft uforsvarlig kørsel	45	30	81	68	72
Sager om spirituskørsel afgjort udenretlig	76	102	96	108	120
Politisager	310	383	428	472	488
Ankesager, antal	36	39	28	29	23
Idømte/vedtagne bøder, antal	1.664	1.898	1.898	2.902	3.064
Idømte/vedtagne bøde- beløb, kr.	2.327.000	1.999.797	1.919.250	3.686.521	2.708.917

Kilde: Landfogeden på Færøerne (Politimesteren).

